

BOG JE JEDAN

U odbranu Boga

Naslov originala: J. Dan Gill *The One – In Defence of God*

Copyright 2020 © www.biblijski-monoteizam.com

Izdavač: Aleksandar Vuksanović, Bazel, Švajcarska

Prevod: Marija Ivković

Korektura: Đorđe Boškić

BOG JE JEDAN

U odbranu Boga

J. Dan Gill

Glavni urednik

21st Century Reformation

Izdavačka kuća 21st Century
Reformation Publishing

Nešvil, Tenesi

BOG JE JEDAN: *U odbranu Boga*

Objavila izdavačka kuća pod nazivom 21st Century Reformation Publishing – Nešvil,
Tenesi www.21stcr.org
Copyright © 2016 by J. Dan Gill

Sva prava rezervisana. Ni jedan deo ove knjige ne sme biti reprodukovan niti objavljen na bilo koji način, elektronski ili mehanički, uključujući i fotokopiranje i snimanje, ili putem informacione tehnologije, bez pisane dozvole izdavača.

Knjigu dizajnirala *Sharon E. Gill*

Objavljeno u SAD

Deweyjeva decimalna klasifikacija: 253

Naslov tematike: Biblija / Teologija / Hrišćanska doktrina

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Gill, J. Dan (James Daniel)

The One: In Defense of God I J. Dan Gill - 1st ed. p. cm.

Sadrži bibliografske reference i indekse.

ISBN 978-0692682401

1. Hrišćanstvo. I. Naslov.

Lične zamenice: Zamenice koje se odnose na Boga nisu napisane velikim slovom u ovoj knjizi, što je slučaj i sa većinom engleskih prevoda Biblije (Verzija Kralja Džejmsa, Nova poboljšana verzija, Engleska standardna verzija, Novi živi prevod, Nova revidirana standardna verzija, itd.) i prilagođava se Čikaškom stilskom priručniku koji se smatra vodećim autoritetom po pitanju gramatike i upotrebe reči. To što su zamenice napisane malim slovom, ne ukazuje na manjak poštovanja prema Bogu.

Biblijski citati: Osim na mestima gde stoji drugačije, biblijski citati su prevod autora. Citati koji su označeni sa ESV su preuzeti iz Svete Biblije, engleske standardne verzije, tekstualno izdanje, autorska prava 2007, Crossway Bibles, a publishing ministry of Good News Publishers. Upotrebljeni su uz dozvolu. Sva prava zadržana. Citati sa oznakom NŽP preuzeti su iz Svete Biblije, Novi živi prevod. Autorska prava 2004 Tyndale Charitable Trust. Sva prava zadržana. Verzija upotrebljena uz dozvolu. Oni stihovi označeni sa NRSV preuzeti su iz Nove revidirane standardne verzije Biblije, autorska prava 1989, Division of Christian Education of the National Council of Churches of Christ u SAD, upotrebljeni su uz dozvolu. Sva prava zadržana.

Posveta

Svakome ko želi da spozna Boga
ali mu religija stoji na putu ka tome.
Ova knjiga je za tebe!

SADRŽAJ

Uvod - Potraga za Bogom.....	1
1. Onaj koji postoji.....	5
Ne treba nam sumnja.....	6
Vera protiv razuma?	15
Zašto vera?	21
Ja biram Boga.....	23
2. Pretendenti - Bogovi našeg stvaranja.....	29
Idoli – bogovi koje su ljudi izmislili	31
Deizam – Stvoritelj koji nedostaje?.....	32
Panteizam – Da li je priroda Bog?.....	33
Bog nismo „mi”	35
Bog nije „to”	36
Novo doba (New Age)?.....	37
Pluralizam – Da li svi putevi vode Bogu?	39
Spoznaja Boga.....	39
3. Bog univerzuma – pastir koji predvodi ljude	43
Kakav je Bog zaista?	43
Oni su ga znali po imenu.....	44
On je njihov Otac	45
Oni pevaju o njemu	47
I mi možemo biti njegov narod	53
4. On pravi zavete.....	57
Šta Bog traži?	57
Priatelj Božiji	58
Mojsije je doneo zavet.....	61
Bog pravi novi zakon	66
Život u Mesiji	68
Izvan Mojsija – do Mesije	73
Ono što Bog traži – Mi možemo da mu damo	78

5. Monoteizam – Nedovoljna istina.....	87
Njegov prvi prioritet.....	88
Glavna smernica.....	88
Novi monoteizam?	89
Bog – prvobitni monoteista	91
Hrišćanska dilema	92
Bog nije trijadolog.....	95
Trilema	96
Zašto sam ja hrišćanski monoteista?	98
6. Upoznavanje Boga putem njegovog duha.....	105
Duh Oca.....	106
Načini na koje Otac postupa.....	107
Njegov duh je On	108
Jedan veličanstveni svemoćni	111
Kome ćemo se klanjati?	113
Izvinjenje Ocu	115
Da li treba da pokrademo Boga?	116
Isti Bog je i blizu i daleko	117
7. Reč Božija	123
Njegova reč je On sam	124
Otac stvara svojom rečju	126
Ne-biblijska reč?	127
Prva Jovanova – Jovan je bio Jevrejin.....	129
Hajde da pustimo Isusa da donese odluku.....	136
Istina je uvek bolja	141
8. Putem proroka on govori – Putem izbavitelja on spasava ..	151
Poznavanje Boga preko njegovih proroka.....	151
On govori kroz njih – bukvalno	153
On govori kroz svoje anđele.....	154
On je svojim prorocima pokazao budućnost	155
Oni su videli Mesijin dan	158

Nepostojeći – pre-postojeći Sin Božiji	159
Uz pomoć Izvavitelja on spasava	160
Božiji najveći izbavitelj	162
Oni čine ono što JHVH čini	163
Oni su njegovi ljudski zastupnici	165
Božiji najveći zastupnik	166
9. Gospodare je dao – „Bogove” je stvorio	173
Služite Jahvi i služite njegovim vladarima	174
Oni su njegovi pomazanici	175
Božiji krajnji pomazani kralj	180
„Bogovi” koje je on stvorio	181
Mesiju nazivaju „Bogom”	184
Jedan Bog nad svima	187
10. Bog na suđenju	195
Da li nas je on naveo na pogrešan put?	195
On svedoči	196
Unakrsno ispitivanje / četiri pitanja	198
1. Mojsijeva 1:26, <i>Hajde da stvorimo čoveka</i>	198
Elohim	201
Jedan u Uniji? Echad	203
To je Misterija!	207
Sada moramo da donesemo odluku	209
Zašto ga mi nazivamo „Ocem”?	210
11. Mesija	215
Božiji najveći plan – njegov najveći Spasitelj	217
<i>Prva scena</i> - Božiji kralj	218
<i>Druga scena</i> - On će biti novi zakon	219
<i>Treća scena</i> - Prorok poput Mojsija	222
<i>Četvrta scena</i> - On će biti Božiji pastir	223
<i>Peta scena</i> - On će snositi grehove mnogih	225
<i>Šesta scena</i> - U gluvoj tišini, oni posmatraju dok on umire	227

<i>Sedma scena - Drugi samo u odnosu na Boga</i>	229
<i>Zašto sam ja hrišćanin?</i>	232
12. Jevreji, nejevreji i bitka oko Boga	239
Nacija govori	239
Isus i prvobitno Hrišćanstvo	242
Drugačije hrišćanstvo	243
Jevreji su u pravu u vezi Boga.....	257
Jevreji se suočavaju sa jednim problemom	258
Hrišćani mogu bolje	260
Ja sam na strani dece	264
Bibliografija.....	273
Indeks: Biblija i ostali drevni rukopisi.....	287
Indeks: Subjekti i imena.....	302

Zahvalnica

Iskreno se zahvaljujem svakom ko je pisao ili govorio u odbranu pravog Boga. Njima mnogo dugujem. Posebno se zahvaljujem piscima Anthony Buzzard-u, Joel Hemphill-u, Joe Martin-u, Dale Tuggy-ju i drugima koje imam čast da zovem svojim kolegama i prijateljima. Isto tako, hvala onima koji su bili dovoljno fini da pročitaju rukopis i pruže korisne preporuke.

Posebno se zahvaljujem svojoj divnoj porodici, supruzi Šeron i našim dvema ćerkama, dvojici izuzetnih zetova i fenomenalnim unučićima. Poseban je blagoslov bio sa vama podeliti veru u jednog Boga nebesa i zemlje!

Hvala izdavačkoj kući 21st Century Reformation koja je verovala u ovaj projekat i mene. Takođe se zahvaljujem supruzi Šeron koja je pametno dizajnirala stranice knjige i nadarenoj prijateljici Sarah Jimenez koja je odradila lektorski posao i čiji su predlozi bili od velike pomoći.

Uvod - Potraga za Bogom

Tražićeš me i naći ćeš me ako me budeš tražio svojim srcem.

- Bog (Jeremija 29:13)

Ako počnemo od samog početka, poćemo od Boga. On je prvi i posmatrano vremenski, a i po prioritetu. Ja bih mogao da prestanem da postojim a naša planeta i život na njoj bi se nastavio. Bez njega, međutim, ne bi bilo ni života ni planete. Niko u univerzumu nije važniji od njega. I ako je on najvažnije biće koje postoji, onda bi bilo red da mi kao ljudska bića posedujemo tačno znanje o njemu: ili još bolje, da ga ispravno poznajemo radi samih sebe.

U potrazi za spoznajem Boga, ko je na kraju te potrage? Ako kaemo da verujemo u Boga, u koga mi verujemo? Kako ćemo ikada spoznati njega ako nismo sigurni oko toga ko je on? Ljudska istorija je odiseja spekulacije o Bogu. Od ranih vremena, ljudi su stvarali bogove za koje su mislili da su odgovorni za stanja našeg sveta.

Neki za Bogom tragaju u prirodi ili čovečanstvu; neki predlažu da se „Bog” može naći u obličju bezlične kosmičke sile. Kako ćemo ga naći ako ne znamo koga tražimo?

Teško da je Bogu potrebno da ga neko brani. Međutim, zbog pogrešnih shvatanja i tumačenja, istina o Bogu zahteva razjašnjenje i odbranu. Nije moguće da je čovečanstvo u globalu steklo pravu istinu o njemu kada svi imamo suprotstavljajuća mišljenja o njemu. Sami smo stvorili bogove. Takvi bogovi nikako ne mogu biti bolji od nas koji smo ih stvorili.

Ko je onda vredan naše vere? Vera odlazi u srca nas kao ljudskih bića, u našu suštinu. Tragično je da nešto tako vredno bude pogrešno usmereno. Ljudi koji pažljivo ne razmatraju predmet svoje vere premalo cene svoju veru. Mi bi trebalo da sa samopouzdanjem smatramo da smo svoje poverenje uložili u nešto što je istinito.

Bog Biblije je vredan vere! On je izvan prirode i čovečanstva. On je naš Stvoritelj. Mi smo stvoreni po njegovoj slici. On je ta *kosmička moć*. Međutim, on je naš Otac. Svi drugi mu nisu dorasli. Ako istinitog Boga moramo da znamo, onda je Bog Biblije taj za kojim moramo da tragamo. I on će nam pokazati put. Sam Bog je sposoban da zadovolji našu želju da ga spoznamo. Onaj koji je beskonačan će nas dovesti sebi. Stoga, to nije potraga rezervisana za intelektualno nadarene među nama. To je želja Boga da ga spoznaju „obični ljudi”.

Ali zar neće naše nesavršenosti sprečiti da pridemo onom ko je savršen? Ne! On obećava i kaže: „Tražićete me i pronaći ćete me.” Međutim, neka celo čovečanstvo zna sa sigurnošću, njega neće spoznati oni koji ga pameću traže. Bog sam kaže da će ga spoznati oni koji ga budu tražili „svim svojim srcem” (Jeremija 29:13).

Ali ovo nije putovanje za slabašne i one sa nekim srcem. Oni koji će zaista spoznati Boga su hrabri muškarci i žene. To su ljudi koji su voljni da se pomere iz svoje zone udobnosti: oni koji su voljni da pogledaju izvan svog okvira – izvan svog kruga prijatelja, i da vide ono što ljudi često propuštaju. Ljudi koji su u svojoj želji da spoznaju Boga voljni da preispitaju sve što znaju – ili misle da znaju – o njemu, ti ljudi će pronaći Boga. A nagrade su fenomenalne. Kao što je pesnik rekao u pesmi „Put kojim se ređe ide”:

*Ovo ću vam s' uzdahom reći,
Negde nakon mnogo dugih godina;
U šumi račvala se puta dva, a ja -
Krenuh onim kojim se ređe išlo,
I nakon toga ništa nije bilo kao pre.*

- Robert Frost

Dakle, pustite nas da tragamo. Učićemo od Boga Biblije, od Biblije. Hajde da bacimo novi pogled na to šta nam ona govori o našem Stvoritelju. Biblija je njegova priča: njegova poruka svima koji žele da ga spoznaju. U njegovoj sadašnjoj knjizi, mi ćemo potragu početi od Starog Zaveta – Hebrejske Biblije. To je zapis njegovih proroka i ljudi iz drevnih vremena. Oni su ga na divan način posmatrali. Kako budemo išli dalje, pozabavićemo se Isusom i njegovim najranijim sledbenicima. U datoj knjizi, pozabavićemo se tematikom Isusa i Boga. Tada će naš fokus biti direktno usmeren na Novi Zavet.

Ko može da napiše knjigu o Bogu? Odlučujuća knjiga o njemu je već napisana. To je Biblija. Nju su napisali proroci i ljudi iz davnina. Nju su napisali rani Isusovi sledbenici. U Bibliji imamo neprikosnoven zapis Božijih reči upućenih čovečanstvu. To su reči koje dosežu i do nas danas.

Zašto je to važno? Pre svega, važno je Bogu. On zasigurno postoji i njegova je želja da ga spoznamo i da ga upoznamo onakvog kakav je on zaista. Zatim, to po nas ima ključne posledice: Samo poznavanjem našeg Stvoritelja mi možemo da shvatimo ko smo *mi* i koju nam je svrhu on dodelio. I kako ćemo mi reći da volimo sve stvoreno, sebe same i ostala ljudska bića ako ne znamo i ne volimo onog ko nas je stvorio? I možemo li zaista da ga volimo, ako nismo sigurni oko toga ko je on i kakav je on?

U potrazi za znanjem, bogatstvom i slavom, ljudi su istraživali našu planetu i svemir. Prepešačili su planine i spuštali se u okeane. Nekađ su i davali svoje živote u želji da bolje upoznaju naš svet i univerzum. Međutim, ni jedna potraga nije toliko divna – i smisljena – kao potraga za spoznajom Stvoritelja.

Najdublja od svih ljudskih misli ne tiče se širine univerzuma već postojanja Stvoritelja. Vazduh koji dišemo i sami naši životi – od njega potiču. Kada iscrpimo sve superlative, reći ćemo da je on „Jedan”!

*Istina nam je uvek pred očima,
Naša srca su ta koja ne vide.*

- J. Dan Gill

1. Onaj koji postoji

Budala reče u svom srcu, „Ne postoji Bog”

-Psalam 14:1

Sa nestrpljenjem sam stupio u zgradu posvećenu ratnim žrtvama u Nešvilu, Tenesiju. Priznati ateista Madalyn Murray O’Hair je trebalo da drži govor. Gospođa O’Hair – najpoznatija po svom uspešnom sudskom procesu da se tumačenja Biblije isključe iz javnih škola – osnovala je organizaciju poznatu pod nazivom Američki ateisti.¹

Bio sam mlad student odlučan da budem otvorenog uma. Uzeo sam papir i počeo da zapisujem beleške. Slušao sam govor gospođe O’Hair i iz publike odgovarao na njena pitanja. Na kraju njene prezentacije, pogledao sam svesku i video da je prazna. Shvatio sam da gospođa O’Hair, najpoznatiji ateista svog vremena, nije u svom govoru iznela ništa što bi moglo da odgovori na pitanja jednog otvorenog uma. Ono što sam ja čuo bio je verbalni napad pun uvreda i kletvi upućenih hrišćanskom svetu. Shvatio sam da preda mnom ne govori jedan od najvećih umova veka, već da slušam jednu besnu i uznemirenu osobu.²

Nakon što sam saslušao gospođu O'Haris, odlučio sam da istražim radove drugih skeptika i ateista. Na moje zaprepašćenje, što sam više čitao to sam postao uvereniji da Bog postoji. Zapravo, čitajući njihove radove ja sam uklonio svaku sumnju. U takmičenju između uvaženih ateista i Boga Biblije, Bog je osvojio moj um i moje srce. Otkrio sam da njegova mudrost i ljubav prevazilazi protivljenje njegovih kritičara.

Ljudi Biblije nikada ne sumnjaju u postojanje Boga. Nema poglavlja u Bibliji koje je posvećeno objašnjenju da on postoji. On je taj koji nam je podario život kao privilegiju. Njegovo postojanje ne može biti ništa manje stvarno od našeg sopstvenog postojanja. Za njih, izreka: „Mislim, dakle postojim” može biti parafrazirana tako da glasi: „Ja *mogu* da mislim, dakle Bog postoji.”

Filozofije koje uvode sumnju u postojanje Boga nisu nove. One su postojale i za vreme biblijskog doba. Za Božiji narod, međutim, te ideje su predstavljale bezumlje i vera u Boga je bila jedina stvar koja je imala smisla. Za njih, vera je bila inteligentan izbor, razuman izbor.³

Ne treba nam sumnja

Poricanje postojanja Boga (ateizam) ili poricanja toga da mi možemo biti sigurni u njegovo postojanje (agnosticizam) ponekad se smatraju smislenim i inteligentnim stavovima. Za biblijski narod, međutim, te ideje su bile nelogične. Njegov drevni narod nikada nije sumnjao u Božije postojanje.

Bog – vrhunski naučnik

Svojom mudrošću GOSPOD je osnovao zemlju, shvatanjem on je ustanovio nebesa (Priče 3:19).

Galilej – Njtn – Faradej! Ova tri čoveka spadaju među najveće umove u istoriji nauke. Sva trojica su verovali u Stvoritelja. Oni su smatrali da proučavaju Božiji svet.⁴ Njihovo mišljenje su delili i brojni drugi naučnici koji su verovali u Boga, kako u prošlosti tako i sada. Nedavno nam je pažnju okupirao Francis Collins koji je predvodio Nacionalni Institut Ljudskog Genoma i koji je učestvovao u osnivanju Nacionalnog Centra za Napredujuće Translacione Nauke (NCATS).⁵

Napredak u nauci je fenomenalan. Međutim, neki su mislili da što više razumemo naš svet, to ćemo manje imati potrebe za Bogom. Ljudi Biblije su mislili suprotno. Mudrošću i shvatanjem, Bog je stvorio sve. To je *njegov* svet i što više naučimo o njemu, to ćemo više naučiti o Bogu. On je zapravo „vrhunski naučnik” univerzuma.

Za mene, nema izbora između nauke i Boga. Izabrati pravu nauku znači izabrati njega. Nauka nikada nije mogla da predstavlja zamenu za Boga. Naučnici znaju nešto ali on zna sve. Nauka može da poboljša naše živote ali nam je on dao život.

O prvenstvu Božije mudrosti se govori u čitavoj Bibliji. Ljudi možda ne shvataju kako on postiže sve što on čini. Međutim, to je konzistentna tema u Bibliji i on čini sve te stvari svojim neverovatnim shvatanjem i mudrošću.⁶ On je Bog razuma; Bog inteligencije. Njegovo stvaranje o njemu govori:

Nebesa pronose slavu Božju, svodovi proglašavaju
djelo njegovih ruku. (Psalam 19:1).

I zar ne možemo da kažemo da onaj koji je dovoljno inteligentan i moćan da stvori naš svet to može da učini *ili* za par dana *ili* tokom dugog vremenskog perioda? Zemlja može da bude nova ili stara onoliko koliko ljudi misle da ona to jeste. U svakom slučaju, on je bio tu. Bog Biblije je od večnosti do večnosti.

Bog ne samo da postoji; on je uvek postojao i uvek će postojati:

„Pre nego što su planine rođene, pre nego što si stvorio zemlju i svet – od večnosti do večnosti ti si Bog (Psalam 90:2).

Da ponovimo, on je krajnji izvor mudrosti:

Jer GOSPOD daje mudrost. Znanje i shvatanje dolazi iz njegovih usta (Priče 2:6).

Čovečanstvo stiče znanja deleći Božiju mudrost. Koliko je samo ironično to što mi, zbog svog znanja i shvatanja, možemo da posumnjamo u njega. Koliko je samo tužno to što dok tražimo znanje propuštamo krajnji izvor istog. I kao deo njegovog stvaranja, mi nikada nećemo prevazići potrebu za svojim Stvoriteljom.

Skeptici i Biblija

Jer GOSPODNJA reč je prava; on je pun vere u svemu što radi (Psalam 33:4).

Mnogi koji su skeptični po pitanju Biblije su žrtve loše teologije – njihove sopstvene! Za primetiti je da su ateisti i agnostici loši teolozi. Skeptici se često ne trude da smisleno prouče Bibliju. Kada pristupaju Bibliji, oni to često čine sa predubeđenjima i manjkom objektivnosti. Oni zatim „dokazuju” svoja predubeđenja sopstvenim pogrešnim tumačenjima Biblije. Rezultirajući napadi na Bibliju imaju tendenciju da budu neosnovani pa čak i nepodesni. Ako iko pokuša da upotrebi Bibliju da bi izneo poentu protiv Biblije, on bi trebalo to da učini sa odgovornošću.

Skeptici su često žrtve loše teologije ljudi u religijskom svetu. Na ta viđenja utiču i oni koji propovedaju iz Biblije ali je, nažalost, ne razumeju. Skeptike i slične njima često privlače pojednostavljeni pojmovi Boga. On se nekad zamišlja kao jednodimenzionalno biće koje ima malo dodirnih tačaka sa Bogom moći i mudrosti koji je napravio naš svet.

Sasvim slična je i neuspela logika revizionista. Želeći da objasne Bibliju sa istorijske tačke gledišta, oni ponekad insistiraju na tome da su vladari poput Savla, Davida i Solomona bili plod mašte kasnijih generacija. Predlaže se da su biblijski dokazi o tim vođama razvijeni „poslečinjenično” kako bi se stvorila „pozitivna” istorija za izraelsku naciju. Međutim, revizionisti zatim ne uspevaju da razreše: Šta je onda bila „činjenica”? Odakle je došla monarhija? Kako je onda postala loza vladara iz kuće Davidove? Oni ne rešavaju takva ključna pitanja na zadovoljavajući način. Neizbežno, predlozi revizionista za rešavanje tih pitanja su manje uverljivi od samih biblijskih spisa.⁷

U žurbi da iskažu svoje neosnovane ideje, revizionisti često nesvesno dokazuju da su njihove teorije lažne. Oni padaju na ovom ključnom spoju: Biblijski spisi koji se bave pomenutim vladarima su brutalno iskreni. Oni nam prikazuju vođe, često slabe i bezbožničke, pa čak i prezrene. Kako to sami revizionisti shvataju, ovo su zapisi koji nikada ne bi bili „stvoreni” od strane ljudi koji su živeli kasnije a koji su tragali za „pozitivnom” istorijom za svoju naciju. Zanimljivo je to što su revizionisti sopstvenom logikom dali kredibilitet biblijskim spisima kojima su želeli da umanje važnost.

Nema ništa privlačno u argumentima skeptika. Ljudima Biblije, *Bog* je taj koji je istinit. Oni koji sumnjaju su oni u koje treba da se sumnja. Mi treba uvek da gajimo zdrav skepticizam prema skepticima.

Čovečanstvo nije stvoreno zlo

I Bog je sagledao sve što je stvorio i video da je dobro. I bilo je večer a zatim jutro, šesti dan (Prva Mojsijeva 1:31).

Bog je po definiciji savršen. On nije stvorio zlo u čovečanstvu (Propovednik 7:29). Kada je stvorio ljudska bića on ih je organizovao tako da budu dobri i da budu u skladu sa svim što je stvoreno. Neki kažu da je zlo u čovečanstvu dokaz da Bog ne postoji. Kada govorimo o zlu, ovde se ne dovodi u pitanje postojanje Boga već njegova priroda. Kako ljudska bića mogu biti zla kada je Bog koji ih je stvorio dobar?

Ali zlo nije sirovina. Moralno zlo se odnosi na stanje naših ljudskih srca i umova. Budući da nas je Bog stvorio, nama nije dozvoljeno da mislimo i da biramo između dobra i zla. Na svu sreću, ljudi često biraju da čine dobro. Nažalost, mnogi biraju da čine zlo.

Nerazumno je da mi kao čovečanstvo biramo zlo i da onda za tu *našu* odluku krivimo Boga. Izbor između ta dva i odgovornost je *na nama*. Bog nije stvorio zlo; niti on uživa u istom. Bolje pitanje bi bilo: Zašto je Bog stvorio nas kao bića sa mogućnošću da biramo između dobra i zla? Jasno je da je Bog stvorio ljudska bića kao sposobna da odaberu da ga vole – ili ne vole; da čine dobro – ili da čine zlo. On je odabrao da nas stvori ovakve kakvi jesmo a ne kao robote koji su programirani da čine ono što im on naredi. A budući da je Stvoritelj stvorio nas sa namerom da činimo dobro, važno je da biramo dobro i odbijamo zlo.

A čovjeku reče: gle, strah je Božji mudrost, i uklanjati se oda zla jest razum!” (Jov 28:28).

Zar nismo sposobni da odaberemo suštinski aspekt onoga što nas čini ljudima? Kada za to ne bi bili sposobni, ne bi bili ljudska bića koja je Bog stvorio već nešto sasvim drugo. Zar bismo poželeli da ne postojimo kao ljudska rasa samo zato što imamo tendenciju da činimo zlo? Ili, da li smatramo naše postojanje divnim, čak iako činimo zlo i jedni drugima nanosimo bol? Ako je odgovor na to pitanje „da”, onda se možda približavamo srcu Boga po ovom pitanju. I on je smatrao vrednim čovečanstvo koje može da bira.

Bog je stvorio ljudska bića iz ljubavi. On u nas ulaže nadu da ćemo se udaljiti od zla. Stalno postojanje zla je dokaz Božije dobrote. Da nije njegove dobrote, ljudi u kojima boravi zlo bi bili svi uništeni bez milosti. Zlu u čovečanstvu je dozvoljeno da postoji jer je Bog dobar i voli ono što je stvorio. Postojanje ateista ili onih koji sumnjaju u postojanje Boga samo po sebi je indikacija da Bog postoji i da je on Bog milosti i strpljenja.

Teškoće, bol i patnja

Mi možemo da iskusimo divne stvari. Međutim, takođe se susrećemo i sa velikim teškoćama. Ako je Bog dobar, zašto mi onda proživljavamo bol i patnju? Ali obratite pažnju da se i ovde ne dovodi u pitanje Božije postojanje već njegova priroda.

Kao što smo videli, čovečanstvo je zajedno odabralo da čini zlo. To sa sobom nosi i zajedničke posledice. Teškoće, bol i patnja su te posledice. Kao ljudska bića, mi imamo koristi od dobra koja čine ostali ljudi. Međutim, mi takodje snosimo posledice i za zla dela koja ti ljudi čine. Svi smo zajedno u ovome.

Ne treba da krivimo Boga jer smo sami odabrali da jedni drugima činimo zlo. Bilo da vam se to dopada ili ne, dobrobit nas kao pojedinaca je vezana za dela naših muževa, dece, roditelja, stranaca i vlade. Mi kao pojedinci smo takođe žrtve sopstvenih loših izbora.

Da, u svemu ovom postoji paradoks: Čak i patnja i bol donose korist ljudskom poduhvatu. Ove stvari su važni učitelji. Naša mogućnost da činimo zlo je često ograničena bolom i patnjom. Oni nam pomažu da shvatimo da je Božiji način pravi način; da treba da odaberemo da činimo dobro a ne zlo; da treba da volimo naše bližnje i sebe same. Činjenica da bol i patnja donose korist takođe se ogleda u nekim veoma plemenitim stvarima. Kada bližnjeg zadesi nevolja, ljudi se često žrtvuju i pruže pomoć i brigu. Ovde, pronalazimo čak i herojska dela: ono što je najbolje u nama izlazi na površinu.

Možda na najdivniji način, vidimo ljude kako se uzdižu kroz sopstvene teškoće i pokazuju lepotu i snagu u ljudskosti. Oni nam pomažu da vidimo vrednost života. Osoba koja me je posebno nadahnula je Fanny J. Crosby. Milioni ljudi su uzdignuti – čak transformisani – rečima njene poezije i pesama. Međutim, mnogi ni ne znaju da je žena koja je zabeležila reči „Blagosloveno uverenje,” „Ne zaobiđi me, o nežni Spasitelju,” „Bogu neka je slava” i „Blizu krsta” skoro od rođenja slepa.⁸ Kada je imala osam godina, zapisala je ovu pesmu:

*O koliko sam ja srećna duša
Iako ne mogu da vidim;
Ja sam odlučila da ću na ovom svetu
Srećna biti.*

*Koliko blagoslova primam,
 Koje drugi ne primaju;
 Da plaćem i kukam zato što ne vidim,
 Ja ne mogu, ja neću.*

Zašto Bog ne izađe na kraj sa zlom, boli i patnjom? Biblija nas uverava da će on učiniti upravo to – u svoje vreme i na svoje načine. Biblija nas pouzdano upućuje na dan kada će zlo biti eliminisano sa zemlje:

A smerni će naslediti zemlju, i naslađivaće se množinom mira. (Psalam 37:11)

Uništiće smrt zauvijek, i utrće JHVH Gospod suze sa svakoga lica, i sramotu naroda svojega ukinuće sa sve zemlje; jer JHVH reče. (Isaija 25:8).

To je nada da će naš Stvoritelj pružiti ruku nama kao svom stvaralaštvu. On sam će zauvek progutati smrt; on će obrisati naše suze. Tada, i moralno zlo i prirodne nepogode više neće predstavljati problem. Čovečanstvo više neće živeti u senci bola i patnje. Sve dok to vreme ne dođe, hajde da svi naučimo da verujemo Bogu i da se klonimo zla. Hajde da nikada ne patimo zbog sopstvenih loših postupaka. I, ako patimo, neka to bude sa milošću; neka nas to približi Bogu; hajde da nekako pozitivno utičemo na ostale ljude.

Hvala Bogu za moje hendikepe, jer sam kroz njih sebe pronašla, svoj rad i svog' Boga.

- Hellen Keller

Loša religija – Argument protiv Boga?

Pažljivim razmatranjem rukopisa uvaženih skeptika od Bertrand Russell-a do sada otkriva jedan zajednički faktor: jedva prikrivenu mržnju prema svemu što je religijsko. Mržnja prema religiji je izgleda psihološki koren za napore i borbe koje ulažu mnogi ateisti. Smatrajući da se njihovo mišljenje uzdiže iznad mišljenja ostalih, mnoge skeptike zapravo motivirše tragična iracionalnost i neljudskost nekih religijskih ljudi. Ubeđen sam da bez „loše religije” da potpali vatru, ne bi postojao toliko veliki broj ateista. Zapravo, da ne postoji zlostavljanje od strane nekih religioznih ljudi, bilo bi daleko manje agnostika i ateista.

Ljudske religije su često bile grozne. Ona naša izreka bi trebalo da glasi: „Sa takvim prijateljima, Bogu neprijatelji nisu potrebni.” U umovima nekih, „loša religija” je razlog da se u Boga ne veruje.

Međutim, svo to zlo u religiji pada pred opozicijom Boga Biblije. On nije prijatelj loše religije. Po ovom pitanju, interesantno je da postoji dodirna tačka Boga i skeptika: Boga takođe pogađaju religije ljudi. I on je ožalošćen zbog neznanja i arogancije mnogih koji su „religiozni”.

Nasuprot lošoj religiji, mora se uzeti u obzir da je veća šteta počinjena protiv ljudskih bića od strane ateista. Strašna zla su izvedena pod oznakom nametnutog ateizma komunističkog režima u dvadesetom veku. Ljudi su propatili i umirali u toliko velikom broju pod uticajem takvih ateističkih vizionara kao što su bili Lenjin, Trockij ili Staljin, kao ni pod kakvim drugim misaonim sklopom u ljudskoj istoriji. Ako su zla dela ljudi razlog da se ne veruje u ideologiju, onda je jasno da niko ne treba da veruje u ateizam.⁹

Međutim, po svom pitanju, Bog Biblije ne pravi kompromise. Biblija je istrajna po pitanju da ljudska bića mogu biti zla, bilo da su religiozna ili ne. U bilo kom slučaju, Bog nije dodirnut:

Jer si ti Bog koji neće bezakonja; u tebe nema mesta
ko je zao. (Psalam 5:4)

Ono što Bog želi danas su ljudi koji će „zapaliti sveću umesto da kunu tamu”; ljudi koji će primiti njegovu mudrost i udaljiti se od zla; ljudi koji će deliti njegove vrline.

Postojanje ateiste ili sumnjičavca
samo po sebi ukazuje na to da Bog
postoji i da je on Bog dobrote i
strpljenja.

Vera protiv razuma?

U Njega je mudrost i sila, u Njega je savjet i razum.
(Jov 12:13).

Ljudi se često varaju kada misle da vera i razum moraju da budu sukobljeni. Zapravo, pravi razum se nikad ne suprotstavlja pravoj veri. Neverica je razumljiva samo ako Bog ne postoji. Ako Bog postoji, jedino što je razumno jeste verovati u njega. Vera nije zamena za znanje. Prava vera se svodi na znanje: poznavanje Boga!

I zar razum ne vodi čoveka do vere? Zar postojanje veličanstvenog univerzuma samo ne dovodi do *shvatanja* da naš svet ima Stvoritelja? Bog se ne može pronaći u epruveti. Ali zar postojanje epruvete i naučnika samo ne dovodi do *shvatanja* da postoji Bog?¹⁰ Odluka da se poveruje u Boga Biblije je sama po sebi rad razuma.

U isto vreme, često ne uspevamo da prepoznamo ograničenja nauke. Možemo postaviti pitanje: „Šta je prasnulo? I šta je od tog praska postalo?”

Ako je svemir i materija stvoren velikim praskom ni iz čega, odakle je onda to „ništa” došlo? Takva pitanja postavljamo naučnicima. Takva pitanja i oni sami sebi postavljaju. Međutim, izgleda da se nauka tu negde nasukala.

Na primer, popularni teoretski fizičar Stephen Hawking je rekao da je moguće da je univerzum stvoren „spontanom stvaranjem”. Praktično predlažući da se možda „nešto događa iz čista mira”, on je od svojih slušalaca tražio da poveruju da je sve nastalo ni iz čega.¹¹ Na sličan način, biolog i ateista Richard Dawkins kaže: „Činjenica da se život stvorio skoro ni iz čega, oko 10 milijardi godina nakon što se univerzum formirao skoro ni iz čega, je toliko zbunjujuća da bi bio lud kada bi pokušao te reči da razumem.”¹²

Jednoj racionalnoj osobi je teško da vidi zašto se takve ideje poput te da su se „stvari stvorile ni iz čega” prihvataju kao razumne, ali se smatra nerazumnim verovati u to da je sve došlo od Boga. Izgleda da antireligijski nastrojeni ateisti prihvataju svaki argument samo ako on ne uključuje Boga! Što se nauke tiče, uprkos svim njenim prednostima, ona nikada ne može da predvodi čovečanstvo po pitanju najosnovnijih problema oko stvaranja, sve dok je najbolje što ona može da ponudi to da se „stvari dešavaju iz čista mira.”

Isto tako, nauka ponekad greši jer ne uspeva da proslavi izuzetne razlike između ljudskih bića i balans u stvaranju. Nauka je toliko dobra u istraživanju sličnosti između čovečanstva i drugih oblika života na našoj planeti. Takvi odnosi su prepoznati i u samoj Bibliji. Sva živa bića su došla od Stvoritelja i dele dosta toga međusobno. Ali, da li ćemo mi kao ljudska bića zanemariti očigledno? Nećemo li uspeti da prepoznamo na pravi način naše sopstveno izuzetno mesto u svetu?

Trenutno, Biblija bolje od nauke stavlja u fokus izuzetne razlike u samom čovečanstvu i balans u stvaranju. Biblija je ta koja nam govori da su ljudska bića stvorena kao jedinstvena po slici svog Stvoritelja (1. Mojsijeva 1:27) i da je čovečanstvo to koje je sposobno da ga spozna i imitira. Biblija nam govori da smo stvoreni ne samo sa potencijalom već i sa odgovornošću da na pravi način upravljamo našim svetom (1. Mojsijeva 1:28).

Kada će nas nauka odvesti od besmislenosti do smisla? Kada će pružiti našoj deci način da vide sebe koji prevazilazi osnovnu evoluciju i dovodi do krajnje odgovornosti? Da li ćemo mi uvek govoriti našoj deci da je čovečanstvo jednostavno sasvim slučajno nastalo nekakvim hemijskim interakcijama i onda se čuditi kako imaju malo obzira prema sebi, drugim ljudskim bićima i balansu u univerzumu?

Čovečanstvo kao poduhvat vapi za značenjem. Dokle god nauka ne uspeva da to značenje pruži, ljudska bića će sa pravom nastaviti da se okreću drugim izvorima odgovora na najveća pitanja. Bog Biblije daje te odgovore na neprikosnoven način.

Na sličan način, ni nauka ne može da predvodi čovečanstvo po pitanju etike i suštinskih pitanja o ljudskoj moralnosti. Nauka koja je sama po sebi vezana za navodno nasumični, besmisleni razvoj čovečanstva nije adekvatna podloga koja bi nas uzdigla izvan te iste nasumične besmislenosti vezane za to što ljudski karakter i moralnost treba da budu. Vidimo zašto je široko prihvaćeno da etika nije delokrug nauke već više psihologije i religije.

Naučnici su nam doneli mnoge koristi. Međutim, upravo su i naučnici i pronalazači, od Leonarda da Vinčija do današnjih naučnika, ti koji su želeli da se predaju – svoja značajna znanja i veštine – pronalaženju i

razvijanju načina da učine rat i ljudsko uništenje strašnijim. To je najtužnija kritika upućena naučnicima koji u više navrata nisu uspjeli da se uzdignu iznad ljudskog nagona da povrede i unište ostale ljude. Isus se uzdigao izvan toga. Razumni naučnik koga ovakvi neuspesi pogađaju može da shvati koliko toga oni još uvek imaju da nauče od Isusa.

Šta nauka može da dokaže?

Uživamo u tome da vidimo opise na vestima koji nam govore o najnovijim naučnim naprecima. Međutim, jedan naslov koji nikada nismo videli i koji ni ne očekujemo da vidimo je: „Naučnici su dokazali da Bog ne postoji!” Nauka ne može empirijski (eksperimentalno) da dokaže da Bog ne postoji. Ovo ostavlja osobu koja je naklonjena nauci – dok ističe potrebu za „apsolutnim” dokazom – u jednom nezavidnom položaju. Ateisti su često govorili da postojanje Boga ne može biti dokazano na empirijskoj osnovi. Bilo to istinito ili ne, svi moramo da prihvatimo da ni jedna nauka ne može da dokaže da Bog *ne* postoji.

Dok pokušavaju da empirijski ospore postojanje Boga, ateisti se često pozivaju na „faul”, govoreći da od njih ne možemo očekivati tako nešto.¹³ Oni ukazuju na to da to što od njih zahtevamo ne ide u korak sa naučnim mogućnostima. Ali da li je fer da od njih tražimo da dokažu da Bog ne postoji – jednostavno jer oni to ne mogu? Da li je urođena slabost nauke ta što ona ne može da na empirijski način dokaže ovu negaciju? Nisu krivi naučnici – ali sigurno nije kriv ni vernik.¹⁴

Uvaženi naučnici ne mogu da nam ukažu na neshvatljivu veličinu univerzuma i da nas onda uvere da Bog nije tu – ni izvan njega. Takvo uverenje ne može da iznese niko drugi do ateista. Sa tačke gledišta nauke, ateizam je nedokazana teorija.¹⁵

Ateizam u odstupnici

Ateizam nije nauka. Ateisti su ljudi koji ne veruju u Boga – često iz ne-naučnih razloga. Oni pokušavaju da koriste nauku kako bi se hvalili svojim stanovištem. Treba uvek imati na umu da ne postoji ništa u pravoj nauci što nekoga može da navede da bude ateista.

Osoba za koju verovanje u Boga ima smisla jer mu to iskustvo govori, ne mora da se plaši argumenata koje ateisti mogu da ponude. Ateizam podržava negativan stav koji se ne može konačno dokazati. Ateisti ne mogu da ponude empirijske dokaze za svoje stanovište a takve dokaze zahtevaju od vernika.

Budući da nisu sposobni da dokažu da Bog ne postoji na empirijskoj osnovi, ateisti imaju tendenciju da ne-empirijski razmišljaju. Ovde, smatra se da „razumna” osoba ne bi trebalo da veruje u Boga. Tako neki ateisti imaju nažalost superioran pa čak i osuđujući stav: Ljude proglašavaju „nerazumnim” ako se ne slože sa njima!

Vernici rado žele da uključe ateiste u diskusiju o bilo empirijskim ili ne-empirijskim dokazima. Međutim, vidimo da kada su u pitanju sami ateisti, odluka o pitanju postojanja Boga se zapravo ne svodi ni na kakav konačan dokaz već na njihov ne-empirijski način razmišljanja. Oni smatraju da zato što zlo postoji ili zato što postoje bol, patnja i dvoličnosti mnogih „religioznih“ osoba, Bog ne postoji. Međutim, kao što smo videli, takva pitanja ne dokazuju da Bog ne postoji, niti ovakve stvari prljaju njegov karakter. Nauka dvadeset prvog veka nam nije pružila ni jedan dobar razlog zašto bismo napustili veru u Boga. Niti od nje možemo očekivati da to učini u budućnosti. Ateisti koji pokušavaju da upotrebe nauku će nastaviti da nas uveravaju u ono što oni sami ne mogu da dokažu. Ali, na kraju, u tome neće uspeti.

Postojanje agnostika često bode oči ateistima. Neki agnostici veruju da su nauka i religija u pat poziciji po pitanju postojanja Boga. Mogućnost postojanja takve pat pozicije je ideja koju ateisti očajnički žele da poreknu. Stoga, vidimo neslaganje ateista sa agnosticima u takvim slučajevima. U isto vreme, agnostici su ponekad upleteni u nedokazane pretpostavke da postojanje ili nepostojanje Boga mora na kraju da bude dokazano na veoma uskim naučnim osnovama. Zaista, Stvoritelja univerzuma ne možemo pronaći u epruveti. Ali zašto pretpostavljamo da bi mi, kao deo njegovog stvaranja, njega mogli da spoznamo na tako ograničen način? Bog poziva ateiste i agnostike da dođu i da ga spoznaju kroz veru i razum.

Ja volim nauku. Isto tako, volim i veru. Smatram da se one međusobno dopunjuju. Ljude s vremena na vreme privlači da veruju da je nauka po ovom pitanju odlučnija nego što ona zaista to jeste. Isto tako, ljudi često ne uspevaju da cene to što postoji sastavni odnos između vere i razuma.

Koliko je validno bilo koje shvatanje koje bi navelo ljude da veruju da njihov sopstveni Stvoritelj ne postoji? Pitanja koja postavljaju ateisti jednostavno nisu dovoljna da bi se opravdalo napuštanje Boga. Ako bismo između toga da sumnjamo u njega ili da verujemo u njega, to nije samo akademska veština. Imamo dosta toga da izgubimo po ovom pitanju. Ako zaista Bog postoji, onda bi za ljudska bića poricanje njega bilo isto što i poricanje sopstvenog Oca.

30 minuta kao ateista

Jedan prijatelj mi je rekao: „Jednom sa bio ateista na 30 minuta.” To je bio način za njega da opiše kratku epizodu u svojoj mladosti. Oporavljajući se od bolnog susreta sa lošom religijom, on je posumnjao u Boga. Često naćemo na slična iskustva. To je posebno slučaj sa mlađim studentima koji su povodljivi i kojima nedostaje čvrsto obrazovanje po

pitanjima vere. Većina takvih epizoda je kratkog daha i obično kod ljudi probudi sigurniju i čistiju veru. Takav je slučaj bio sa mojim prijateljem koji je povratio svoju ravnotežu i krenuo napred, jači u svojoj veri. On je postao profesor novozavetnih studija na Hrišćanskom univerzitetu – deleći svoju ljubav prema Bogu sa budućim sveštenicima kao i sa mnogim drugim mladim ljudima tokom svoje duge i uspešne karijere.

Ateista koji nikada ne dovodi u pitanje svoj ateizam je kratkovid. Nažalost, loša religija nam je donela mnogo toga lošeg. Ali, i ono što su čovečanstvu podarili ateistički „krstaši“ je isto tako loše. Radije bih bio u potrazi za pravim Bogom nego se pomirio sa bilo kojom od ove dve alternative.

U svetlu nauke,
Ateizam je
nedokazana teorija.

Zašto vera?

I poverova Avram Bogu, a on mu primi to u pravdu.
(1. Mojsijeva 15:6).

Bog Biblije može biti opisan kao onaj koji voli veru. Avram veruje njemu i to Bog veoma ceni. Biblija nije drevna knjiga o poduhvatima velikih ljudi i žena. To je istinita priča o Bogu i ljudima koji veruju u njega.

Verovati, imati vere, ne podrazumeva samo verovanje da Bog postoji. To je i odluka da u njega verujemo, da ga poštujemo i da se na njega oslanjamo. Vera je osetljiva. Ona je u srcu Božijeg plana kojom on rukovodi ljudskim bićima. Postoji nešto što on smatra vrednijim od

bogatstva, mudrosti, moći ili čak ljudske vrline. To je vera. Boga privlače oni koji u njega veruju. Božiji izbor da primi našu veru je proizašao iz njegove ljubavi i milosti.

Zbog toga što je mudar, on je naklonjen vernicima. Vera je za ljude svih doba. Neverovatno je to što je Bog Biblije sam sebe učinio poznatim ljudima u drevnim vremenima. Poznavanje Boga nije zahtevalo naučne napretke. Avram koji je živio vekovima pre Hrista je mogao u njega da veruje. Isto tako, mi danas, vekovima posle, možemo u njega da verujemo. Verski poduhvat nije glupost. On je fenomenalan i divan.

Danas, može se reći da neki imaju fobiju od vere. Strah od vere ponekad potiče od averzije prema misli da prihvatanje vere može prouzrokovati odgovornost prema Bogu po pitanju načina na koji vodimo svoj život. Međutim, ako ne uspemo da verujemo u Boga, to neće promeniti činjenicu da on postoji. Prava vera je zasnovana na zaključku da kao naš Stvoritelj on na jedinstven način zna šta je pravično i najbolje za nas. Oni koji veruju se raduju jer imaju poverenja da je Bog milostiv i strpljiv prema nama čak i kada ispoljavamo svoje mane. Vera dolazi od čovekove odluke da je verovati Bogu bolje nego verovati drugima. Kada odlučite da imate vere, to sa sobom nosi život ispunjen poverenjem.

Vera *nije* nešto što se tek tako desi nekome. Imati vere je izbor koji osoba napravi. Prava vera je istina pod Božijim uslovima. Ona se javlja kada svoje poverenje uložimo u večne osnove našeg postojanja. Bog zna da postoji razlika između njega i čovečanstva. Njegov je izbor da vera bude most između nas i njega. Za ljude Biblije, vera nikada nije „magična”. Naša vera utiče na Božije srce i to je čini uspešnom. On voli veru jer proizilazi iz iskrenosti i poniznosti sa naše strane. Dolazi od prepoznavanja bezvremene istine. Ta istina glasi: Nama je on potreban. I koristi takve vere su velike. Ipak, mi se povezujemo sa svojim Ocem!

Ja biram Boga

„Jer misli moje nisu vaše misli, niti su vaši putevi moji putevi, veli GOSPOD; Nego koliko su nebesa viša od zemlje, toliko su putevi moji viši od vaših puteva, i misli moje od vaših misli.” (Isaija 55:8-9)

Možda bih i bio ateista da nisam tražio Boga. Pronašao sam da je on veći od ikakve sumnje. Za mene, njegova mudrost i dobrota su neodoljivi. Njegovi putevi su zaista viši od naših puteva. Što više shvatam njegove puteve, to mu se više divim. Kada bih ga zanemario, propustio bih sopstvenu svrhu u životu. Ako nas je on zaista stvorio, onda je on to sigurno učinio sa razlogom. Mi jedino možemo da odgovorimo na pitanje: „Zašto smo ovde?” ako pristupimo onom ko nas je ovde smestio. Tek kada njega pronađemo, zaista ćemo pronaći sebe.

Mi nismo sami. Bilo bi tragično živeti život kao da to zaista jesmo. Bog je taj koji nas poziva ka nečemu višem od nas samih. Mi smo njegovo stvaralaštvo i mi živimo zbog njegove dobrote. Trebalo bi da ga cenimo u našim životima. Poruka Boga Biblije je da se „povežemo”. On je odabrao da primi našu veru. Na nama je da odaberemo da li ćemo je imati. Posmatrao sam veru – posmatrao sam i sumnju. Vera je bolja. Biram Boga.

Prvo poglavlje

Beleške

1. Gospođa O'Hair, koju je magazin *Life* nazvao „najomraženijom ženom u Americi”, osnovala je udruženje pod nazivom Američki ateisti kao Udruženje separatista 1963. godine. Ona je bila predsednik sve dok je nije nasledio njen sin Jon Murray 1986. godine. On i njegova majka su nastavili da upravljaju udruženjem Američki ateisti sve dok ih nije kidnapovao i ubio bivši zaposleni te organizacije 1995. godine.

2. Gospođa O'Hair je odgajila svoju decu kao ateiste a poznati slučaj isključivanja tumačenja Biblije i recitovanja GOSPODNIH molitvi iz državnih škola pokrenut je u ime njenog najstarijeg sina Billa Murraya. (Murray v. Curlett, Combined by the U.S. Supreme Court with Abington School District v. Schempp, 374 U.S. 203 83 S. Ct. 1560, 10. L. Ed. 2d 844, 1963). Bill Murray je kasnije prihvatio hrišćanstvo i zalagao se za Hristovu ideju. On je napisao knjigu u kojoj je naveo kako je bilo odrastati kao sin Madelyn Murray O'Hair pod nazivom *Moj život bez Boga* (Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1982).

3. Postoji mnogo dostupnih dela koji razmatraju čitav opseg a priori i a posteriori teističkih dokaza. Autor nema nameru da ih ovde revidira. Međutim, ovo poglavlje baca svež pogled na srca i umove ljudi Biblije po pitanju njihovog uverenja da Bog postoji.

4. Pogrešno je pretpostaviti da su svi naučnici ateisti ili agnostici. Ateistički pokret su uglavnom predvodili ne naučnici, već ljudi koji su se bavili filozofijom ili/i politikom. Postoje ljudi u naučnoj zajednici koji ne samo da veruju u Stvoritelja već veruju i u Hrista.

5. O Kolinsu vidite Wikipedia, "Francis Collins;" poslednji put prepravljan 26. januara 2015. godine, http://en.wikipedia.org/wiki/Francis_Collins. Takođe uzmite u obzir Kolinsovu knjigu pod nazivom *Božiji jezik: Naučnik predstavlja dokaze za verovanje* (Njujork: Free Press, 2006).

6. Biblija nam takođe govori da je Bog „progovorio” i da se odigralo stvaranje (1. Mojsijeva 1:3, itd.). Međutim, Biblija nam takođe kaže da Bog ne

samo da je govorio, već je postigao sve stvari svojim neopisivim razumevanjem i mudrošću (Psalam 104:24; 136:5; Jeremija 10:12; 51:15).

7. Revizionisti (takođe poznati kao biblijski minimalisti) u prethodnih nekoliko godina su razvili interesovanje i oformili ideje. Prezentacija sistema za javno emitovanje (*The Bible's Buried Secrets*, Nova, Nov. 18, 2008) daje donekle pristrasno viđenje u korist perspektiva revizionista. Za više izbalansirano razmatranje revizionističke polemike pročitajte dve knjige koje je napisao William G. Dever: *Šta su biblijski pisci znali i kada su oni to znali?* (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 2001) i *Ko su bili rani Izraelci i odakle su oni došli?* (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 2003).

8. Za uvid u neverovatan život Fanny Crosby pročitajte Edith L. Blumhofer, *Njeno srce može da vidi: Život i himne Fanny J. Crosby* (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing, 2005).

9. Užasna dela koja su počinili ateisti ni na koji način ne opravdavaju niti umanjuju velika zla koja su počinili religiozni ljudi tokom svog ovog vremena.

10. Za uvod u obiman rad zasnovan na argumentima vezanim za plan (dizajn), pogledajte Kenneth Himma, *Argumenti vezani za plan (dizajn) o postojanju Boga, Internet enciklopedija filozofije*, <http://www.iep.utm.edu/design>.

11. Stephen W. Hawking i Leonard Mlodinow, *Veliki dizajn* (Njujork Bantam Books, 2012).

12. Richard Dawkins: „Od priče do priče o putu hodočasnika u životu,” *The Scotsman*, April 9, 2005.

13. Skeptici imaju običaj da odgovore da „ni nauka ne može da opovrgne postojanje jednoroga i vila.” To samo govori o tome koliko drugih stvari nauka ne može da opovrgne. I koji to naučnik nije u nekom trenutku pozeleo da može empirijski da opovrgne postojanje jednoroga? Da može, to bi onda značilo da postoji još neka dimenzija nauke koja nam trenutno nije poznata. Posmatrano sa praktične strane, retko koga je briga da li jednorogi postoje ili ne. Međutim, ogroman broj ljudi je zainteresovan za postojanje Stvoritelja. A razlozi za

verovanje u Boga su im daleko interesantniji od bilo čega što ima veze sa jednorozima.

14. Neki ateisti su pokušali da podrže mišljenje da se nepostojanje Boga može dokazati, što uključuje blag pomak od pitanja empirijskog dokaza do *razuma* u širem – manje naučnom – smislu. U svakom slučaju, postojanje ili nepostojanje Boga se teško može porediti sa svakodnevnim pitanjima vezanim za postojanje ili nepostojanje nečega u određenom – ograničenom – okruženju.

15. To naravno ostavlja filozofske argumente za razmatranje. Za odličan prikaz istih pogledajte delo koje je napisao Dan Howard-Snyder pod nazivom *Razlog za unutrašnju nadu*, urednika Michaela J. Murraya (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing, 1999), poglavlje 4.

2. Pretendenti - Bogovi našeg stvaranja

*Žedna je duša moja Boga, Boga živoga, kad ću doći
i pokazati se licu Božijemu?*

- Psalam 42:2

Čudesan i lep, Kjoto je prestonica starog Japana. Kao mladi hrišćanin, bio sam u poseti tamošnjim misionarima. Grad je bio ispunjen divnim istorijskim znamenitostima, uključujući i carsku palatu u kojoj vladari borave već preko hiljadu godina. Dok sam bio očaran njihovom istorijom, još više su me fascinirale tradicije i prijatnost japanskog naroda.

Putujući kroz Japan, interesovao sam se za njihove religije. Pričao sam sa ljudima o njihovim verovanjima i obišao dva najvaženija budistička manastira. Otkrio sam da je njihova nacija zapravo zbir istočnjačkih filozofija: šintoizma i budizma pod uticajem Konfučijevog principa.

Međutim, koliko god sam bio znatiželjan, nisam mogao da shvatim na šta se zapravo svodi vera japanskog naroda. Počeo sam da shvatam koliko i oni sami sa tim imaju problem.

Kako se približavao trenutak kada ću napustiti Japan, posetio sam hrišćansku crkvu u Jokohami. Započeo sam razgovor sa jednim Japancem, studentom. Rekao sam mu da sam hrišćanin koji putuje njegovom zemljom pokušavajući da stekne bolji uvid u religiju iste. Njegov odgovor je bio momentalan: „I ja sam hrišćanin!” Zatim mi je rekao kako je prihvatio hrišćanstvo. Rekao mi je: „Poznavanje Boga. Razlika je u poznavanju Boga!”

U tih nekoliko reči on je uporedio religije svoje zemlje sa svojom tek prihvaćenom hrišćanskom verom. On je živeo sa obe strane velikog religijskog zida. Verovanja u okviru kojih je on odgojen su mu donela jedno veliko „kosmičko neznanje”. Ta verovanja su učinila da se on oseća nepotpunim. On je želeo da spozna Boga. U njegovoj hrišćanskoj veri, on je pronašao sve što mu je nedostajalo u religiji u čijim okvirima je odrastao. Napustio sam Japan sa uspomenama o njihovoj fascinantnoj kulturi i prelepoj zemlji. Međutim, najveći utisak su na mene ostavile reči mladića u Jokohami.

„Poznavanje Boga!” rekao je on.

„Razlika je u poznavanju Boga!”

Ljudska istorija je prepuna raznovrsnih religija. Ljudi su se klanjali bogovima koje su sami izmislili: neke su stvorili svojim rukama, neki su bili samo produkti njihove mašte. Ali nas je stvorio onaj jedan koji zaista jeste Bog. Mi treba da služimo Bogu koji nas je stvorio, ne bogovima koje smo mi stvorili. On je jedini koji je dostojan da ga zovemo „Vladar univerzuma”. Jasno je da Bog prevazilazi sve. Sigurno je to da je samo on Bog.

Idoli – bogovi koje su ljudi izmislili

Puna je zemlja njihova i idola; djelu ruku svojih klanjaju se, što načiniše prsti njihovi. (Isaija 2:8)

Ljudi Biblije su imali jednostavno ali jasno shvatanje: Pravog Boga ne mogu stvoriti ljudska bića. Ne samo da su bogovi koje sami stvorimo inferiorni u odnosu na Boga koji je nas stvorio; oni jednostavno nisu stvarni. Napraviti i klanjati se takvim bogovima je veoma štetna laž. To oduzima čast onom ko zaista jeste Bog i ko šteti ljudima preusmeravajući njihovu pažnju dalje od Stvoritelja. Kod Jeremije pronalazimo prikaz beskorisnosti stvaranja idola i služenja idolima:

Jer su uredbe u naroda taština, jer sjeku drvo u šumi, delo ruku umjetničkih sekirom; Srebrom i zlatom ukrašuju ga, klinima i čekićima utvrđuju ga da se ne pomiče; Stoje pravo kao palme, ne govore; treba ih nositi, jer ne mogu ići; ne boj ih se, jer ne mogu zla učiniti, a ne mogu ni dobra učiniti. (Jeremija 10:3-5)

Trebalo bi da služimo Bogu koji nas je stvorio,
A ne bogovima koje smo mi stvorili.

Uvek je imalo smisla to da bi Bog trebalo da bude neko ko je veći od onoga što je stvorio. Nije razumno to što pokušavamo da napravimo bogove koji bi onda bili naši nadređeni (Psalam 115:1-8). Prorok Isaija takođe govori o ironiji, o čoveku koji stvara boga sopstvenim rukama.¹ On kaže da takav čovek seče drvo i onda:

Polovinu loži na oganj, uz polovinu jede meso ispekavši pečenje, i biva sit, i grije se i govori: aha, ogrijah se, vidjeh oganj. A od ostatka gradi boga, rezan lik svoj, pada pred njim na koljena i klanja se, i moli mu se i govori: izbavi me, jer si ti bog moj. (Isaija 44:16-17)

Politeizam je verovanje da postoji više od jednog boga. U politeizmu, ponekad možemo da pronađemo čitave panteone bogova. Ljudi često zamišljaju brojne bogove koji ili rade zajedno ili se takmiče jedni s drugima. Budući da smo upoznati sa mitologijom, oni su bogovi napravljeni po slici čovečanstva u najgorem obliku. Oni predstavljaju oličenja svih naših zlih dela. Oni nisu ništa bolji od nas.² Dok se nacije drže svojih bogova idola, čak i panteona bogova, ljudi Biblije su videli samo jednog koji je Bog. Sopstvenom moći, on je sam stvorio sve. On je naš Otac i on ni sa kim ne deli svoje mesto Boga.³

Deizam – Stvoritelj koji nedostaje?

Utolite i poznajte da sam ja Bog; ja sam uzvišen po narodima, uzvišen na zemlji. Gospod nad vojskama s nama je, branič je naš Bog Jakovljevi. (Psalam 46:10-11).

Bog govori: „Budite mirni i znajte da sam ja Bog”. Njegovi ljudi su odgovorili: „GOSPOD nad vojskama je sa nama.” Bog Biblije je uključen u svoje stvaralaštvo. Ne bi imalo smisla da on, jedan, sa velikom mudrošću stvori svet a zatim ne mari za njega toliko da ga napušta. Ova ideja o neuključenom Stvoritelju se naziva deizmom.⁴

Takav pojam nije vredan Boga Biblije. Ovaj Bog je voleo da stvara i voli to što je stvorio. U čovečanstvu se pronalazi aspekt njegovog stvaranja koji je sposoban da sa njim zasnuje odnos, da učestvuje u njegovom stvaranju i voli stvari koje on voli. Nije logično da se onda taj jedan koji nas je stvorio sa tim potencijalima udalji od nas u potpunosti. Kao stvoritelj, zemlja je zapravo njegovo *trajno* posедstvo. Pisac Psalama se obraća njemu rečima: „Tvoje je nebo i tvoja je zemlja; ti si saznao vasiljenu i što je god u njoj.” (Psalam 89:11).

Predložiti da je on jedan neuključeni Stvoritelj suprotstavlja se razumu. Sama izvrsnost njegovog stvaralaštva svedoči o tome kakav je on Bog. On nije onaj koji bi pokrenuo svet a zatim ga napustio. Hajde da se pridružimo ljudima Biblije i kažemo: „GOSPOD nad vojskama je sa nama.”

Panteizam – Da li je priroda Bog?

Lepo je hvaliti Gospoda, i pevati imenu tvojemu, višnji, Javlјati jutrom milost tvoju, i istinu tvoju noću, Jer si me razveselio, Gospode, delima svojim, s dela ruku tvojih radujem se. (Psalam 92:1, 2, 4).

Visoke planine dosežu do nebesa. Morsko i okeansko prostranstvo je na izgled bezgranično. Nebesa su ispunjena izvanrednim prizorima. Sa divljenjem posmatramo ono što je stvoreno. Prelepo je, veličanstveno i fenomenalno. Mi osećamo da su naši duhovi ispunjeni kada shvatimo da se mi nalazimo u sred tog prostranstva. Za ljude Biblije, sve to daje razlog više da se klanјaju Stvoritelјu. Što su više posmatrali čuda stvaranja, to su više tvrdili da je Bog veličanstven.

Sa pravom se kaže da ima malo toga što čovečanstvo ne može da „pokvari.” To uključuje naše shvatanje Boga i njegovog stvaranja. Ideја

koja se naziva panteizmom poistovećuje Boga sa prirodom. Ona predlaže da u prirodi mi bukvalno vidimo Boga. U panteizmu, stvaranje i bog su jedno isto. Od ovog netačnog shvatanja polaze mnoge neosnovane filozofije uključujući i klanjanje prirodi i mnogo toga što se može pronaći u istočnjačkim religijama.⁵

Kada se priroda meša sa Bogom, to je bolno i pogrešno shvatanje. Prilikom toga, ljudi se dive stvaranju ali ne odaju počast Stvoritelju istog. Naš svet je Božiji pejzaž. To je njegova slika, umetnost. Božije stvaranje nas inspiriše da ga spoznamo. Mi možemo mnogo toga da naučimo o stvoritelju posmatrajući ono što je on stvorio. Ne bi bilo u skladu sa razumom kada bismo samu silku smatrali slikarem.

Bilo bi zbunjujuće za ljude Biblije kada bi neko odao počast stvorenom a pri tom zanemario da oda počast pravom Bogu kao njegovom Stvoritelju. Njihovo shvatanje Boga i našeg sveta daleko prevazilazi klanjanje prirodi i bilo kakvu vrstu panteizma. Sto četvrti psalam je prelepa pesma koja veliča čuda prirode. U njemu, pisac u isto vreme veliča Stvoritelja:

Ti si izveo izvore po dolinama, između gora teku vode. Napajaju sve zveri poljske; divlji magarci gasu žeđu svoju. Na njima ptice nebeske žive; kroz grane razleže se glas njihov. **Napajaš** gore s visina **svojih**, plodima dela tvojih siti se zemlja. **Daješ** te raste trava stoci, i zelen na korist čoveku, da bi izvodio hleb iz zemlje. I vino veseli srce čoveku, i lice se svetli od ulja, i hleb srce čoveku krepi. Site se drveta **Božja**, kedri Livanski, koje **si** posadio. (Psalam 104:10-16).

Ove reči govore o čudima prirode. Međutim, sedam puta pominju Boga koji je tu prirodu stvorio. Pisac Psalama zatim kaže:

Slava GOSPODU uvek; nek se veseli GOSPOD za
dela svoja! Pevaću GOSPODU za života svoga;
hvaliću Boga svoga dok sam god. (Psalam 104:31,
33).

Stvaranje je Bogu razlog da se raduje. I daje razlog piscu Psalama da peva hvale i da ga veliča. Njegov narod u Bibliji će se popeti na najvišu planinu, videti širinu prirode i jecati hvaleći Boga nebesa i zemlje. On je taj koji je doneo takve divne stvari u život.

Bog nismo „mi”

Jer ja sam Bog a ne čovek (Osija 11:9).⁶

Čovečanstvo je veličanstveno: glavno je među svime što je Bog stvorio na ovom svetu. Ljudska bića jedina imaju sposobnost da shvate i cene njegovu kreativnost. Međutim, mi nismo Bog.

I stvorio Bog čoveka po obličju svojem, po obličju
Božjem stvorio ga; muško i žensko stvorio ih. (1.
Mojsijeva 1:27).

Ljudska bića su napravljena po slici Boga. Po definiciji slika nekog predmeta nije taj predmet.⁷ Upravo ovo proširenje panteizma zamagljuje razliku između Boga i čovečanstva. Međutim, mi nismo Bog, od ključnog značaja je da priznamo da smo stvoreni po njegovoj slici. To je od suštinskog značaja za shvatanje naše uloge u svetu. Naša uloga je da upravljamo svojim životima i Božijim svetom u skladu sa Božijom

mudročću – njegovom voljom (1. Mojsijeva 1:28). Mi treba da težimo tome da budemo kao on. Treba da ga večno cenimo kao našeg Stvoritelja i kao jedinog pravog Boga!

Jer si ti velik i tvoriš čudesa; ti si jedan Bog.
(Psalam 86:10)

Bog nije „to”

Ne boj se, jer sam ja s tobom; ne plaši se, jer sam ja
Bog tvoj; ukrepiću te i pomoći ću ti, i podupreću te
desnicom pravde svoje. (Isaija 41:10).

Bog Biblije ima svojstvenost i karakter. Ovaj Bog govori i, kada to čini, on kaže: „Ja” sam sa vama. Nasuprot tome, javlja se jedna ideja u nekim filozofijama a posebno u istočnjačkim religijama i dovodi nas do boga koji je ponekad nazvan „životnom silom” ili „kosmičkim nepoznatim.” Ovaj koncept potiče iz panteizma. Potpuno jednak kosmosu, bog je suštinski „to”. Boga Biblije je moguće spoznati i on je poznat. Njega spoznajemo kroz proroke i ljude iz drevnih vremena. On je poznat preko svega što je stvorio:

Nebesa kazuju slavu Božiju, i djela ruku njegovijeh
glasi svod nebeski (Psalam 19:1).

Bog koji nam je dao svojstvenost i karakter poseduje i jedno i drugo, bogovi „kosmičkog nepoznatoga” su čak i od nas manji. Za nas se zna. Ali njih nije moguće spoznati – jer ne postoje.

Novo doba (New Age)?

Pokret nazvan „Novim dobom” je zapravo spoj rudimentarnih filozofija iz prošlih doba. Kao varijacija na temu panteizma, Novo doba uključuje sve od „obožavanja prirode” i „čovečanstva kao boga” do „boga kao kosmički nepoznatog.”⁸ Budući da je popularnost stekao putem zabavne industrije, pokret je pridobio interesovanje u prethodnih nekoliko godina. Neki od nas su odgledali mini seriju „Na ivici”⁹ u kojoj glumica Shirley MacLaine stoji kraj okeana i viče: „Ja sam bog”. Ja bih bio veoma razočaran da je Shirley MacLaine zaista Bog.

Religija Novog Doba predstavlja spoj ideja koje se jednostavno ne poklapaju sa stvarnostima ovog sveta. U panteističkoj „sve je jedno” filozofiji, veruje se da je bog Shirley MacLaine zajedno sa balansom čovečanstva. Čudno je to, međutim, kako većina nas ne zna da je Bog. Ali kakav je to bog koji ne zna da je bog?

Da ponovimo, za toliko ljudi u Novom Dobu, Bog nije pojedinac. Za njih ne postoji suštinska razlika između Boga, ljudskog bića i drveta. Međutim, u stvarnosti postoji i te kakva razlika između čoveka i drveta, a itekako mislim da postoji još veća razlika između nas i našeg Stvoritelja.¹⁰

Nju ejdž nam ponekad donese ideju da postoji nekoliko stvarnosti. Ovde stoji da svako ljudsko biće stvara sopstvenu stvarnost. Filozofi Novog Doba ne mogu da reše pitanje šta se dešava kada se te navodne „stvarnosti” međusobno sukobe. U takvom svetu, na nama je da pretpostavimo da niko nikada ne greši i da se niko nikada ne zavarava. Međutim, može se reći da je takva misao sama po sebi zavaravanje.

U takvom svetu, čak se i dobro i zlo ne razlikuju jedno od drugog. Tamna strana Vike (Wicca), okultnog, magije i astrologije – sve je dobrodošlo u Novom Dobu. Čak su i sajentologija i klanjanje đavolu tu našli mesto. Izgleda da je sve dobrodošlo u Novom Dobu osim Boga koji nas je stvorio i objektivne istine koja od njega dolazi.

Sve u svemu, Novo Doba nije doživelo velik' uspeh. Njene ideje su pale pred testom razuma dok su još uvek pripadale „Starom Dobu”. Sigurno je, da je stavljanje tih ideja u novi koš dovelo do neuspeha. Novo Doba i njene razne filozofije nisu mudre. Uprkos predstavi da je „sve Bog”, na kraju se ispostavio da „ništa nije Bog”.

Pokret Novog Doba su podržali brojni guru-i za samopomoć i istočnjački mistici. Oni čak često navode da treba prigrliti Hrista. Međutim, da bi prihvatio Hrista, čovek mora da prihvati njegove reči i njegova učenja. Uzimajući to u obzir, zagovornici Novog Doba su u potpunosti probirljivi. Kada to njima odgovara, oni svoja učenja oblikuju tako da ona da budu u skladu sa njihovim filozofijama. U isto vreme, oni ignorišu ili zanemaruju brojna Hristova učenja koja se jasno sukobljavaju sa njihovim učenjima i ta Hristova učenja nazivaju netačnim.¹¹

Na primer, Hrist nikada nije bio dvosmislen po pitanju razlika između dobra i zla (Matej 12:34-35). On nikada nije propovedao stvari poput Vike, okultnog, magije i astrologije. On je odbio da se klanja satani i služio je samo jednom pravom Bogu Ocu (Matej 4:8-10). On nikada nije video svet u panteističkom smislu. On je jasno video razliku između svega što je stvoreno i Boga koji je to stvorio (Matej 19:4). On nikada nije prigrlio ideju reinkarnacije. Umesto toga, on je propovedao da smo mi stvorena bića koja se nadaju da će vaskrsenjem doći do večnog života (Jovan 6:40). On nije zastupao humanizam koji čovečanstvo postavlja u sam centar svog univerzuma, pridajući tom čovečanstvu značaj koji ne zaslužuje, dok u isto vreme oduzima značaj onom koji nas je stvorio.

Isus je propovedao da je Bog jedinstven. On nam je predstavio svog Boga – njegovog Oca. On nas je učio da je njegov Bog naš Otac (Matej 6:9-13, Jovan 20:17). On je objavio da je njegov Otac zapravo „jedini pravi Bog” (Jovan 17:3).

Pluralizam – Da li svi putevi vode Bogu?

Ponekad se kaže da se sve religije sveta zapravo svode na klanjanje istom Bogu, samo su perspektive drugačije. Međutim, ta ideja ne potiče iz Biblije. Jasno je da ni jedna od brojnih filozofija navedenih u ovom poglavlju ne vodi do Boga Biblije.

Problem je u tome što ove razne teorije koje smo razmotrili u ovom poglavlju na kraju udaljavaju ljude od istinitog Boga. Ako pratimo nekoga ili nešto, onda će nam on ili to umaći. Ako, kao u deizmu, mislimo da nas je on napustio, mi ga ni nećemo tražiti. Ako zamislimo da je priroda Bog ili da su ljudska bića Bog, ili da je Bog kosmički nepoznat, mi ga nećemo, opet, ni tražiti – niti ćemo ga naći. Sprečeni smo da ga spoznamo zbog sumnje, samoživosti, arogancije, kao i zbog odlučnosti čovečanstva da čini zlo. Mi se udaljavamo od njega putevima pluralizma: putevi koji, dok obećavaju da će nas dovesti do istine i duhovnog prosvetljenja, zapravo nas samo dovode do filozofske magle.

Mnogi putevi pluralizma ne vode do Boga Biblije. Oni vode dalje od njega. Mi ćemo zameniti Boga koji nam je dao karakter i osobenost za „životnu silu”? Da li ćemo zameniti našeg Oca za „kosmički nepoznato”? Ako to učinimo, svi gube. Bog gubi ljubav i čast koju treba da primi od nas kao nečega što je on stvorio. Mi kao ljudi gubimo jer ne uspevamo da odamo čast našem Stvoritelju i da ga spoznamo.

Spoznaja Boga

Ali ako i ondje potražiš GOSPODA Boga svojega, naći ćeš ga, ako ga potražiš svim srcem svojim i svom dušom svojom. (5. Mojsijeva 4:29).

Radije bih zauvek bio u potrazi za pravim Bogom nego živeo u magli filozofija koje samo prikrivaju istinu o njemu. Za mene, spoznati njega ima neverovatnu vrednost. Bogu će sigurno biti drago da ga spoznamo. Dok posmatramo kosmos, možemo pomisliti da postoji nekakav veći poredak stvari i da smo mi kao ljudska bića u potpunosti nevažni. Međutim, za Boga, mi u stvari *jesmo* važni. Čim nas je stvorio, znači da smo mu važni. I on je svestan nas. On želi da ga mi spoznamo. Zašto bi nas on inače stvorio sa sposobnošću da ga spoznamo? Nema drugog bića na celoj planeti kog' je Bog stvorio sa sposobnošću da zaista spozna našeg Stvoritelja.

Mogao sam i ja da odrastem na način na koji je odrastao mladić iz Jokohame. Moj život je mogao da bude ispunjen mislima o „bezličnoj kosmičkoj sili.” Međutim, da je to bio slučaj, nadam se da bih i ja bio kao on po tom pitanju: moje srce bi jecalo od želje da spozna živog Boga. Danas se ni ne sećam njegovog imena. Međutim, divim mu se. Posvetio sam ovo poglavlje njemu i svakoj drugoj osobi koja viri kroz veo i želi da spozna Boga.

Drugo poglavlje

Beleške

1. Idolopoklonici obično veruju da njihov bog boravi u idolu kada se on na adekvatan način osvešta. Oni insistiraju na tome da drvo i kamen nisu sami po sebi bog. U bilo kom slučaju, klanjanje idolu je sušta glupost jer neživi predmet tretira kao živi. Bilo koji drugi oblik klanjanja idolu je neprihvatljiv Bogu Biblije (2. Mojsijeva 20:4,5).

2. Naravno, grčki panteon nam je dobro poznat putem mitologije. Rimska mitologija je posebno sinkretistička jer je dosta toga pozajmila od Rimske. Postojali su i još uvek postoje brojni panteoni bogova koji se mogu pronaći u religijama ljudi.

3. Postoji razmatranje reči „Bog” (el, elohim, theos) u svom počasnom smislu namenjeno ljudskim bićima u devetom poglavlju ove knjige.

4. Deizam kao pokret je bio fenomen 1600-ih godina i ranih 1700-ih. Razvoj američkog deizma je predstavljalo proširenje tog pokreta u Evropi. Neki od uvaženih Amerikanaca su bili deisti. Thomas Paine i Ethan Allen su bili neki od njih. Dok savremene pristalice često tvrde da su i druge važne istorijske figure bili deisti, oni često tvrde dosta toga što ne mogu da dokažu. Na primer, uverenje da je George Washington bio deista nije dobro potkovano. On je bio primećen zbog svojih ličnih molitvi i video je Boga kao nekog ko predvodi sve što je stvorio. Ukoliko želite lak ali pouzdan prikaz koji se tiče vere Washingtona, Adamsa, Jeffersona i drugih, vidite Alf J. Mapp, Jr., *The Faiths of Our Fathers* (New York: Fall River Press, 2006).

5. Panteizam, od grčke reči *pan* (sve) i *theos* (bog): pojam da je sve bog. To je verovanje da „Bog nije ličnost ... Da su Bog i univerzum jedno isto.” *Webster's New World College Dictionary*, 4th Edition (Cleveland, OH: Wiley Publishing Company, 2007).

6. Za druge stihove koji ukazuju na to da Bog Izraela nije ljudsko biće, obratite pažnju na 4. Mojsijeva 23:19 i 1. Samuilova 15:28-29.

7. Da su ljudska bića po slici Boga je prima facie dokaz da oni nisu Bog. Slika se definiše kao „reprodukcija ili imitacija oblika osobe ili stvari; posebno, imitacija u čvrstom obliku: STATUA.” Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, 11th Edition (Springfield, MA: Merriam-Webster, Inc., 2014).

8. Dok se pristalice Novog Doba ne slažu međusobno oko svojih viđenja, ideja koja se kod svih donekle javlja jeste da zaista postoji „jedna stvar” i očigledne „mnoge stvari” su pojave ili pogrešna viđenja iste. Stoga, panteističke perspektive imaju tendenciju da podupiru većinu filozofija Novog Doba. Prilično opsežan evangelistički odgovor na pokret Novog Doba predstavljen je od strane Russell Chandler, pisca koji o religiji piše za Los Angeles Times: Russell Chandler, *Understanding the New Age* (Nashville: Word Publishing, 1988).

9. Mini serija „Na ivici” , producenti Stan Margulies i Colin Higgins, ABC Television, 1987, bila je adaptacija knjige čiji je autor MacLaine a koja nosi isti naziv: Shirley MacLaine, *Out on a Limb* (New York: Bantam Books, 1983).

10. Dr. Dale Tuggy objašnjava da za neke pristalice Novog Doba, Hinduse itd., „Bog” je jedna stvar koja postoji, jedini pravi pojedinačni entitet ako ne i osoba. Oni bi onda rekli da je svet mnogih stvari imaginaran i da je „manje stvaran” od krajnjeg.” Dale Tuggy, lična prepiska, 5. Decembar 2014.

11. Samo oni koji su loše informisani u vezi života i učenja Isusovog mogu biti fascinirani delima oportuniste koji upotrebljavaju njegovo ime a suštinski poriču njegova učenja. Neki od onih koji su zapaženi po tome su Wayne Dyer, Deepak Chopra i Fritjof Capra.

12. Za pregled tematike pluralizma, predlažem: Harold Netland, *Encountering Religious Pluralism: The Challenge to Christian Faith i Mission* (Downers Grove, IL: Inter Varsity Press, 2001).

3. Bog univerzuma – pastir koji predvodi ljude

GOSPOD je pastir moj, ništa mi neće nedostajati. Na zelenoj paši pase me, vodi me na tihu vodu. Dušu moju oporavlja, vodi me stazama pravednim imena radi svojega.

Psalam 23:1-3

Kakav je Bog zaista?

Onaj koji je postavljen na nebeski presto predvodi Davida na judejskim brdima. Bog Biblije je vladar nad univerzumom. Međutim, njegov pogled je usmeren na njegove ljude. On se brine za njih. Pravi Bog je Bog odnosa. Dvadeset i treći psalam sadrži najdirljivije reči koje se mogu pronaći u ljudskom jeziku. U našem svetu one su poznatije od ustava velikih nacija. Za nas su dirljive reči ovog psalma jer nas privlači Davidov Bog. I mi želimo takvog pastira.

Nema nikog među ljudskim bićima ili njihovim bogovima ko bi nas sa njim mogao uporediti. Izmišljeno „kosmičko neznanstvo” zaista je nepoznato i ne može nam pomoći. Bog se pominje u gore navedenim stihovima iz dvadeset trećeg Psalama četiri puta, i to kao „on”. Istinski Bog je pojedinac a ne „to” ili „oni”. On ima karakter i moguće ga je spoznati.

Oni su ga znali po imenu

GOSPOD je JHVH

Kada je David pisao o tome kako je „GOSPOD” pastir, on ga je zapravo zvao po imenu. Lingvisti, proučavaoci Biblije i najbolji prevodioci Biblije će nam reći da reč „GOSPOD” kada se piše svim velikim slovima u našim prevodima Biblije zapravo predstavlja prevod reči יְהוָה, ime Božije (JHVH). U Engleskoj standardnoj verziji stoji: „Kao što postoji saglasnost među engleskim prevodima danas, i ESV obično prevodi lično ime Boga (YHWH) rečju GOSPOD (odštampanu početnim krupnim velikim slovom i ostalim sitnim velikim slovima).”¹ Ovaj metod je upotrebljavan u mnogo prevoda tokom dugog niza godina, uključujući i Autorizovanu verziju (Kralja Džejmsa).

Neki misle da se ta reč izgovara kao „Jahve” a neki kao „Jahva”, ali ta reč se javlja 6823 puta u Hebrejskoj Bibliji.² To je reč koja se najčešće javlja u Starom Zavetu.³ Prema Novoj američkoj standardnoj Bibliji (NASB), ime prestaju da izgovaraju drevni Jevreji „zbog poštovanja prema velikoj svetosti božanskog imena.”⁴ Dok čitaju naglas Bibliju, oni često znaju da upotrebe hebrejsku reč za Gospoda (adonai) umesto njegovog imena. Kada je Hebrejska Biblija prevedena na grčki, aramejski i sirijski, reči koje su imale značenje „gospod” na tim jezicima su uvedene umesto Božijeg imena.

Usled slabe upotrebe, tokom vremena ljudi su počeli da se pitaju kako se to ime izgovara.⁵ Sve ovo je dovelo do upotrebe reči „GOSPOD” (sva velika slova) u većini engleskih prevoda.⁶ U ovoj knjizi, za autora reči „GOSPOD” i „YHWH” imaju isto značenje.

Ono što je trebalo da bude poštovanje, prouzrokovalo je neočekivane posledice. Upotreba reči „GOSPOD” umesto Božijeg imena ostavlja nas sa donekle nedeskriptivnom rečju koja zvuči više kao titula ili položaj nego kao lično ime. David je bio toliko blizak sa Bogom da ga je oslovljavao sa „YHWH”. Kada smo prestali da koristimo njegovo ime, izgubili smo donekle osećaj bliskosti. Ipak, možemo biti upoznati sa njegovim imenom i možemo ga tačno izgovarati ili ne, to ništa ne vredi ako ne znamo ko je Bog i ako za sebe ne ostvarimo vezu sa njim.

Kada vidim reč „GOSPOD” u Bibliji, to me navodi da se setim da je tu zapravo trebalo da stoji Božije ime. Kad se setim toga, osetim se srodnim sa Davidom i svim Božijim ljudima iz davnina koji su izgovarali njegovo ime. Osvrnuvši se na to ime, to me takođe podseti da je istinski Bog pojedinac sa ličnim imenom a ne nekakva bezlična sila ili snaga. I podseti me da je JHVH jedan pojedinac. Ime JHVH se javlja hiljade puta ali je stalno praćeno glagolima i zamenicama u jednini. JHVH je taj koji je Bog univerzuma i on je pastir koji predvodi ljude.⁷

On je njihov Otac

Godine koje umre car Ozija videh Gospoda gde sedi na prestolu visoku i izdignutu, i skut mu ispunjavaše crkvu. (Isaija 6:1).

Isaija ima viziju JHVH. Postavljen na prestolu veličanstvenom i raskošnom, on je najizuzetnije biće u univerzumu. Prorok je očaran njegovim veličanstvom i njegovom slavom. Međutim, on je takođe zapanjen njegovom čistotom.⁸ Božije savršenstvo dovodi do toga da Isaija odjednom postaje svestan svojih nedostataka. Bog univerzuma deluje nepristupačno:

I rekoh: jaoh meni! pogiboh, jer sam čovek nečistijeh usana, i živim usred naroda nečistijeh usana, jer cara GOSPODA nad vojskama videh svojim očima. (Isaija 6:5).

Kasnije ćemo kod Isaije naći još jedno proročanstvo o Bogu. Nasuprot ranijoj viziji, ovde prorok kaže:

Ti si zaista Otac naš, ako i ne zna Avram za nas, i Izrael nas ne poznaje; Ti si, GOSPODE, Otac naš, ime Ti je, otkako je veka, Izbavitelj naš. (Isaija 63:16).

To je isti Bog u oba slučaja. Međutim, sada vidimo da je Bog univerzuma Otac svojim ljudima. On je zaista nepristupačan. On je sposoban da se „saoseća” (stih 15). I ovaj koji je njihov Otac je jedini Bog:

Otkako je veka ne ču se, niti se ušima dozna, niti oko vide Boga osim Tebe da bi tako učinio onima koji Ga čekaju. Ali sada, GOSPODE, Ti si naš Otac; mi smo kao, a Ti si naš lončar, i svi smo delo ruku Tvojih. (Isaija 64:4,8).

Da smo u mogućnosti da vidimo Boga i mi bismo verovatno reagovali kao što je i Isaija reagovao. I nas bi zasenila njegova slava i veličanstvenost. Stali bismo pred njega i odjednom postali svesni svojih mana i slabosti. Ali bismo videli da je on Bog „nežnosti” i „sažaljenja”. On nije dalek i nemaran. On je pristupačan, Otac svog naroda.

I u prisustvu takve veličine, mi bismo zasigurno znali da je on sam Bog. Nemoguće je da postoji iko drugi poput njega:

Svim svojim bićem ću reći: „Ko je poput tebe, GOSPODE? Ti oslobađaš slabe od onih koji su za njih prejaki, siromašne i nemoćne od onih koji ih potkrajaju.” (Psalam 35:10)

On sedi na nebesima ali se brine za ljudska bića. U njemu pronalazimo ne samo nekog ko je veći od nas samih već i nekog ko je od nas bolji. On je jedini koji je dostojan da ga zovemo Bogom univerzuma. Njegova dobrota je potpuna. Bog po svojoj prirodi definiše dobrotu.⁹ Ovaj Bog ne samo da je vrhovni po snazi već je i po vrlini na vrhu. Niko se sa njim ne može porediti po pitanju vrlina i karaktera i on želi da se ljudi ugledaju na njega. On je naš Otac. Ali, da bismo istinski bili njegov narod, mi moramo da volimo stvari koje on voli. Mi moramo da volimo ostala ljudska bića.¹⁰

Ovaj Bog je osvojio srca njegovih ljudi. Ljudi svih nacija ponekad služe svojim bogovima iz straha i zbog vulgarnih želja. U Bibliji, mi pronalazimo ljude koji služe svom Bogu zbog njegovih vrlina. Oni mu se dive. Oni ga poštuju. Njegova dobrota je nemerljiva. Ko je poput JHVH? Niko!

Oni pevaju o njemu

Njegova nemerljiva izvrsnost je potvrđena pesmama njegovog naroda. Psalami predstavljaju zbir od 150 njihovih pesama. Iznova i iznova oni slave vrlinu svog Boga.

Oni pevaju o njegovoj ljubavi

Nek je hvaljen GOSPOD! O dajte hvale GOSPODU, jer je on dobar a njegova ljubav će zauvek trajati (Psalam 106:1).

„Njegova ljubav će zauvek trajati” su reči koje su bile poznate onima koji pevaju biblijske pesme. Te reči se mogu pronaći u Psalamima, i to čak 34 puta. To su početne reči četiri Psalama. One su očaravajući refren u svakoj od 26 stihova 136. Psalama.

On je vredan njihove ljubavi. Oni ga vole zbog njegovih vrлина i zato što on brine o njima. Kako bi zaista bili njegov narod oni moraju da podražavaju njegovu ljubav. Neke od najmoćnijih reči ikada usmerenih na ljudska bića se mogu pronaći u njegovom uputstvu da čovek treba da voli svog bližnjeg kao sebe samog.

Ne sveti se i nemoj da budeš zlopamtilo prema
ikom od svog naroda, voli bližnjeg svog kao što
voliš sebe samog: Ja sam GOSPOD (3. Knjiga
Mojsijeva 19:18).

On jednu jednostavnu misao podiže na sasvim nov nivo kada govori svojim ljudima da vole čak i strance – nepoznate (3. Mojsijeva 19:34).

Oni pevaju o njegovoj vernosti

Hvaliću te harfom jer si veran, o moj Bože; Pevaću
ti hvale uz gusle, O jedini Sveće Izraelov (Psalam
71:22).

Njegovi ljudi od njega mogu da zavise. On se ne menja (Malahija 3:6). Dva ključna načina na koja se on nikada ne menja se pronalaze u gore navedenoj frazi, „O jedini Sveće Izraelov”. Pre svega, on se ne menja po tome što je „Jedan”. Otac je uvek bio, uvek će biti i jedini je koji je Bog.

Stoga, ti si veliki, O GOSPODE Bože! Niko nije
poput tebe i nema Boga sem tebe, prema svemu što
smo svojim ušima čuli (2. Samuilova 7:22).

Zatim, on se nikada ne menja po pitanju toga što je svet. Svojom velikom milošću i ljubavlju on može da se pozabavi ljudima kad god poželi i na koji god način on to poželi. On ponekad radi sa njima prema njihovoj sposobnosti da razumeju. Sa izuzetnim strpljenjem, on vodi ljude od mesta gde su, do mesta gde treba da budu. On sam, međutim, nikad se ne menja. Njegov karakter ostaje isti. Dobročinstvo ga uvek čini srećnim; zlo nikada. Suprotstavljajući se zlu, on ponekad donosi oštri sud, nesreću pa čak i uništenje. Kad' to poželi, on će okončati surovost i nepravdu na našoj planeti. Međutim, danas i uvek, on je pastir svog naroda i pomaže onima koji žele da umaknu zlu i koji traže njega samog. Obratite pažnju na ove reči iz dvadeset trećeg Psalama:

Da pođem i dolinom senke smrti, neću se bojati zla;
jer si ti sa mnom; štap tvoj i palica tvoja teše me.
Postavio si preda mnom trpezu na vidiku
neprijateljima mojim; namazao si uljem glavu
moju, i čaša je moja prepuna (Psalam 23:4-5).

Njegova vera je izvor nade; on je Bog izdržljivosti i vernosti. On nije ni nesiguran ni nestalan. U potpunosti posvećen svom narodu, on je njihov štitićenik i pomagač (Psalam 18:2). Njegova odanost njima je sigurna, u nju se nikad' ne sumnja. I da ponovimo, oni treba da se ugledaju na njega. Njihova posvećenost takođe treba da bude sigurna; njihova vernost dugotrajna.

Oni pevaju o njegovoj pravičnosti – On je Bog pravde

Pravičnost i pravda su osnovi tvog prestola; stalna
ljubav i vernost idu pred tobom (Psalam 89:14).

Kroz čitavu istoriju ljudi su imali tendenciju da umanje Boga do te mere da od njega naprave karikature. On je najmoćnije biće u univerzumu. Međutim, on nije ljuti lutkar koji upravlja ljudskim bićima kako mu se čefne. On je pošten i pravičan u svemu što čini. On je sudija na celoj zemlji

i njegov sud je pravičan. Pravičnost i pravda su suštinski aspekti njegove prirode (Psalam 33:5). On s pravom mrzi zlo. Nije moguće istinski voleti ono što je dobro a ne suprotstaviti se zlu i ratovima koji se tom dobru suprotstavljaju. On je krajnji sudija svega na zemlji (Psalam 96:13). Svi koji čine zlo imaju razloga da ga se plaše. Ali za one koje će on prihvatiti kao svoj narod, on je izvor njihove utehe.

Da ponovimo, kako bismo bili poput njega, mi kao njegov narod treba da budemo pravični. Samo pravičnošću ljudska bića će pristupiti ovom Bogu (Psalam 15:1,2). Mi ne smemo da dozvolimo da se ne zna šta je dobro a šta loše (Isaija 5:20; Amos 5:15). Ako ne sudimo pravično, mi onda nismo kao on. Kako mi zaista možemo da budemo njegova deca a da svoja srca i svoje umove ne ispunimo istinskom pravičnošću?

Sprovođenje pravičnosti i pravde je prihvatljivije
GOSPODU od žrtvovanja (Priče 21:3).

Ako ne znamo za pravdu koja je veća od nas samih, onda zaista ne znamo ni za pravdu ni za Boga. U prisustvu istinskog Boga mi se dižemo iznad sebe: iznad rata, razdora, sebičnosti i nepravde usmerene ka našim susedima, ljudskim bićima. Setite se ponovo kako u dvadeset i trećem Psalamu on predvodi puteve pravičnosti zarad svog imena (stih 3).

Oni pevaju o njegovoj milosti i sažaljenju

On je učinio da se njegova divna dela pamte;
GOSPOD je milosrdan i osećajan (Psalam 111:4).

Bog pravičnosti je u isto vreme i Bog milosti. Njegov je presto milosti gde je sud ublažen dobrotom. Bog je naklonjen čovečanstvu dobrotom. On nas je stvorio. On je na našoj strani i želi da uspemo. Iako smo naklonjeni zlu, on nam dozvoljava da živimo; da uživamo u ovom svetu i možda da ga potražimo.¹¹ On voli one koji su pravični a milostivi čak i prema nepravičnima:

GOSPOD je dobar prema svima; njegova saosećajnost je iznad svega što je stvorio (Psalam 145:9).

Njegova saosećajnost je posebno usmerena ka onima koji veruju u njega. David je bio dobar čovek. Samuilo ga je opisao kao čoveka prema Božijem srcu (1. Samuilova 13:14). Međutim, zbog svoje slabosti, David je zloupotrebio svoju vlast, njegova sebičnost je koštala života čoveka po imenu Uria (2. Samuilova 11). Kasnije, David je dosta patio zbog ove svoje greške. Nesposoban da ispravi zlodelo koje je učinio, on je patio zbog svojih dela. Bog se nije zauzeo za njega zbog zlodela koja je počinio. Međutim, David je naučio vrednu lekciju: On se okrenuo Bogu i pronašao milost veću od sopstvenih neuspeha.

U pedeset i prvom Psalamu, on se seća svog apela upućenog Bogu nakon tog događaja sa Uriom. On je jecao: „Smiluj se na mene, o Bože, prema svojoj nepokolebljivoj ljubavi” (stih 1); „Stvori u meni čisto srce” i „obnovi pravi duh u meni” (stih 10). David je odlučio da će da uči druge koji greše da se vrate Gospodu (stih 13). On ne odvlači pažnju sa svog poniženja. Umesto toga, on otvoreno govori o svom iskustvu sa drugima tako da i drugi mogu da saznaju za Božiju milost. I, David je taj koji u poslednjem stihu dvadeset i trećeg Psalama nama govori sledeće:

Dobrota i milost će me sigurno pratiti u svim danima mog života, i ja ću boraviti u kući GOSPODA zauvek (Psalam 23:6).

Ako se može reći da Bog ima slabost, onda je ta slabost njegova ljubav prema ljudima. Njega dotiču svi koji ga pozivaju iskrenim srcem. David vidi Božiju dobrotu i milost kao nešto što ga prati – goni – svaki dan njegovog života. Ko ne bi želeo da mu Bog bude pastir?

Oni pevaju da je on Bog istine

Ja poveravam svoj duh u tvoje ruke; ti si me iskupio, O GOSPODE, Bože istine (Psalam 31:5).

U njegove reči možemo u potpunosti da se pouzdamo a njegovo poštenje diktira to da će on postupiti onako kako kaže da će postupiti. Njegova iskrenost i njegovo poštenje su međusobno povezani.

On koji je Slava Izraela neće lagati niti promeniti svoje mišljenje; jer on nije ljudsko biće da se predomisli (1. Samuilova 15:29).

Ovo je Bog koji neće poreći istinu. On će stati kraj jedne osobe koja je u pravu i usprotiviti se celom svetu koji greši.¹² Međutim, deo istine koju on želi da prenese ljudima jeste da su ljubav i milost izuzetno vredne. On stalno pravi ravnotežu između ljubavi i istine i njegovi ljudi moraju da nauče da rade isto. Oni ne mogu da kažu da će prihvatiti jedno a drugo ne. Deo istine je ljubav. A deo Božije ljubavi je ljubav prema istini. Ljudi se ne mogu savršeno opredeliti samo za jedno. Sigurno je da oni uvek moraju da teže i jednoj i drugoj.

Ovaj Bog ne samo da upućuje svoj narod da prizna istinu; on ih takođe upućuje na to da je *vole* (Zaharija 8:19). Ako zaista želimo da budemo njegov narod, mi moramo da volimo sve što je istinito. Voleti njega znači voleti njegova učenja. Hajde da ne grešimo: Istina se može spoznati. Ako nikada nismo u sposobnosti da kažemo ono što je istinito, onda isto tako mi nikada ne možemo reći ni bilo šta što je netačno. U takvom svetu, istina i greške spadaju pod konfuziju: konfuziju iz koje se možda nikada nećemo izbaviti. Ali sam Bog je izvor istine i on je krajnji učitelj o istini.

Kada kažemo da ne možemo da spoznamo istinu, mi ograničavamo Boga. A za njegov narod, istina je nešto aktivno – nešto što treba usvojiti i način na koji treba živeti:

Nauči me na svoj način, O GOSPODE, da ja mogu
da hodam u istini tvojoj (Psalam 86:11).

I mi možemo biti njegov narod

Srećan je onaj narod čiji je Bog GOSPOD!
(Psalam 144:15).

David gleda u Boga i vidi Boga. On je Davidov pastir. To je JHVH koji na veličanstven i potpun način njemu pruža sve. On je taj koji vodi kraj mirnih voda; taj koji obnavlja Davida. Sa njim, nema potrebe ni za kakvim drugim Bogom.

I mi smo blagosloveni ako je naš Bog GOSPOD. On može biti naš pastir; naš učitelj. Dopustimo da nas nauči o ljubavi, vernosti, pravičnosti, milosti i istini. Neka nas on predvodi. Neka on bude naša snaga.

Ne znaš li? Nisi li čuo da Bog večni Gospod, koji je stvorio krajeve zemaljske, ne sustaje niti se utruđuje? Razumu Njegovom nema mere. On daje snagu umornom, i nejakom umnožava krepост.
(Isaija 40:28-29).

Treće poglavlje

Beleške

1. Sveta Biblija, Engleska standardna verzija, „Predgovor”, Unakrsni prevodi, Izdanje: 2007, ix. Nova poboljšana verzija, Nova američka standardna verzija, Nova revidirana standardna verzija i druge pružaju slična objašnjenja. U stvarnosti, obično se YHWH prevodi u dve reči jer je pravilo da se dodaje određeni član ispred reči „GOSPOD” (the Lord) prilikom prevoda. Pod određenim okolnostima, (posebno kada je ime YHWH povezano sa rečju *adonai*, npr. 1. Mojsijeva 15:2) neki prevodi koriste „BOG” (GOD) (napisanu svim velikim slovima) kako bi ukazali na to da je ime u pitanju. Ime YHWH se ponekad naziva „Tetragramatom”, što je termin u grčkom jeziku koji se odnosi na četiri slova koja sačinjavaju ime na hebrejskom.

2. To je broj koji je ponudio Ryrie. Charles C. Ryrie, *Ryrie Study Bible - Expanded Edition*, NIV (Chicago: Moody Bible Inst., 1994).

3. Ovo je u skladu sa podacima koje je pružio Kittle. (to je broj koji zanemaruje rečce). B. P. Kittle, V. Hoffer and R. A. Wright, *Biblical Hebrew – A Text and Workbook* (New Haven, CT: Yale University Press, 1989), 410.

4. Nakon što kaže da je YHWH Božije „posebno i lično ime”, NASB kaže: „Dug niz godina je poznato da se reč YHWH prevodi kao Jahve, međutim, ne može se sa sigurnošću reći da se ova reč tako izgovara.” Nova američka standardna Biblija, “Principi prevođenja,” Lockman Foundation, 1995.

5. Tradicija da se ne izgovara reč YHWH se nastavlja među Jevrejima i postoji i danas. Uobičajeno je da se verbalizuje *haShem* „ime” (ili druge reči koje tu reč menjaju) kada se Hebrejska Biblija čita naglas. Ne postoji uputstvo u Mojsijevom zakonu o tome niti su proroci zabranili izgovor ili pisanje Božijeg imena.

6. U Septuaginti (LXX), *kurios* (grčka reč za gospoda) je zamenila reč YHWH, aramejske i sirijske verzije su upotrebile slične pristupe. Vulgata je koristila reč *dominus* (latinska reč za gospoda). Za kratak sažetak vidi; „YHWH”, Tremper Longman, treće izdanje, *Bejkerov ilustrovani rečnik Biblije* (Grand

Rapids: Baker Publishing Group, 2013), ili Sveta Biblija, Engleska standardna verzija, *Predgovor*, (Crossway Bibles, Text Edition, 2007).

7. Pastir u ovom psalamu nije Mesija, već sam YHWH. Neki su predložili da je dvadeset i treći Psalm Mesijanski. Na Primer: Harold Lindsell, *Harperova studijska Biblija – revidirana standardna verzija* (New York: Harper and Row, 1964), 790. Iako je on možda zaista Mesijanski, pogrešno je posmatrati Mesiju kao pastira u ovom slučaju. Jasno je da je to „YHWH” (stih 1) koji je pastir i ako je psalam Mesijanski, Mesija bi bio govornik/pisac. GOSPOD je onda Mesijev pastir. U jedanaestom poglavlju ove knjige, čitalac će pronaći mesto gde je Mesija odabran od strane YHWH da bude pastir svom narodu.

8. Upotreba reči „sveti, sveti, sveti” tako da se one odnose na Boga (stih 3) je nedvosmislena jer intenzivira izjavu o Božijoj čistoći i odvojenosti od svih drugih bića. Naravno, nema indikacije o trojstvu ovde, jer se sagledava samo Otac i samo se njemu obraćaju.

9. Sa pravom se može reći da je sam Bog jedini koji je suštinski dobar. On je dobar u smislu na koji niko nije dobar, niko sa njim ne može da se poredi (1. Samuilova 2:2). U ovom trenutku obratite takođe pažnju na učenje Isusovo u stihu 10:18 Jevanđelja po Marku i stihu 18:19 Jevanđelja po Luki.

10. Bog je dobar prema slabima i odupre se onima koji te slabe ugnjetavaju. On propoveda da njegov narod mora da ima isto takvo srce (Ps. 82:3, 4; Jer. 22:3).

11. Božije strpljenje prema čovečanstvu ide uz nadu da će ga narod potražiti. To je tema koja se može pronaći u Starom i u Novom Zavetu (Jer. 29:13; Dela 17:27).

12. Ovo često biva zanemareno ali je važna poenta u Nojevoj priči. Ta priča otkriva Boga koga uvek muči zlo, bez obzira na to ko i koliko ljudi čini zlo. Ona nam kao kontrast pokazuje da bi on stao uz jednu osobu koja ima vere i usprotivio bi se svakom ko se suprotstavlja istini.

4. On pravi zavete

Bog je rekao: „Kako bih te postavio među svoje sinove ... I mislio sam da ćeš me zvati Oče i da se nećeš okrenuti i prestati da me pratiš.”

- Bog Izraela (Jeremija 3:19)

Šta Bog traži?

Istinski Bog je Bog interakcije. Za razliku od kosmičkog neznanstva drugih religija, on želi da sa nama ostvari kontakt. On govori Izraelu: „Mislio sam da ćeš me zvati Oče.” Baš kao što ljudska bića uživaju u interakciji i druženju, i on u tome uživa. Zapravo, on nas je stvorio tako da možemo da se na inteligentan način srodimo sa njim. Biblija ukazuje na to da je on stvorio ljudska bića po svom obličju. U našoj sopstvenoj želji da se družimo pronalazimo uvid u Božije srce. Dakle, šta to Bog traži? On traži nas! On želi da ga mi zovemo „Oče!”

Prijatelj Božiji

I izvrši se pismo koje govori: Avraam verova Bogu, i primi mu se u pravdu, i prijatelj Božji nazva se. (Jakovljeva 2:23).

Bog koji je želeo odnos sa ljudskim bićima je pronašao prijatelja u Avramu. Koliku to čast čovek može da ima da ga Stvoritelj nazove svojim prijateljem? Avram je imao tu čast. I zato što su oni prijatelji, Bog je sa njim sastavio zakon:

A Avram pade ničice. I GOSPOD mu još govori i reče: Od mene evo zavet moj s tobom da ćeš biti otac mnogim narodima. Zato se više nećeš zvati Avram nego će ti ime biti Avraam, jer sam te učinio ocem mnogih naroda; (1. Mojsijeva 17:3-5).

Zakoni su način na koji Bog stvara odnos sa ljudima: On pravi sporazume sa ljudskim bićima.¹ Njegovi zaveti sadrže obećanja blagoslova. Avramu je obećano potomstvo – mnogo potomaka. Ovaj zavet predstavlja jedinstvenu vezu između Avrama i Boga. Bog čak menja njegovo ime: on se neće više zvati Avram već Abraham (Avraam).²

Blagoslovi Božijeg zakona često ne obuhvataju samo osobu sa kojom su ti zakoni sklopljeni. U slučaju njegovog saveza sa Avramom, njegovi blagoslovi obuhvataju i Avramovu porodicu i potomke.

Božiji sporazum sa Avramom dolazi iz obostrane ljubavi. Avram je čovek od vere i veruje u Boga. On je privukao Boga JHVH upravo zbog tih svojih karakteristika. Bez obzira na to, zakon nema stalne uslove. Avram treba da „hoda pred Gospodom i da bude bez krivice” (stihovi 1 i 2). Zauzvrat, Bog će ga blagosloviti i njega i njegovu decu. Blagoslovi nad Avramom prelaze i na druge ljude.

Na sličan način, Bog sklapa zavete i sa Nojem, decom Izraela koji su izašli iz Egipta, Carom Davidom i drugima. Najveći zavet od svih, međutim, on čuva za kraj. To je onaj na kome on radi od samog početka. To je zavet koji on sklapa sa čovečanstvom preko Mesije – Isusa Hrista.

Pronalaženje sebe u Bibliji

Budući da nisam Avramov potomak, nikada nisam smatrao da će obećanja koja je Bog dao njemu i njegovoj deci pre mnogo godina na nekakav način uticati na mene. Ali ovde svi mi koji nismo Avramovi potomci pronalazimo Božije planove. Obratite pažnju na to što mu Bog JHVH kaže:

I blagosloviće se u semenu tvom svi narodi na zemlji, kad si poslušao glas moj. (1. Mojsijeva 22:18)

U pitanju je proširen blagoslov koji čini zavet koji je Bog sklopio sa ovim čovekom od velikog značaja za nas. Blagoslov i zavet sa Avramom se na kraju odnose na ljude svih nacija. Preko njegovih naslednika svi će biti blagosloveni.³

A oni koji nisu Avramovi potomci mogu da postave pitanje: „Kako će ovi blagoslovi doći do nas?” U Novom zavetu, vekovima nakon što su Avram i Sara umrli, Apostol Petar vidi krajnje ispunjenje blagoslova obećanih nacijama kako dolazi preko jednog posebnog Avramovog potomka: onog kog Petar naziva „Hristom” (Dela 2:38). Apostol govori svojim sunarodnicima Jevrejima o njemu:

A i svi proroci od Samuila i potom koliko ih god govori, i za ove dane javljaše. Vi ste sinovi proroka i zaveta koji učini Bog s očevima vašim govoreći

Avraamu: i u semenu tvom blagosloviće se svi narodi na zemlji. (Dela 3:25-26).

Njegovi naslednici su blagosloveni upravo tom Božijom vezom sa Avramom. Kao Jevreji, oni su naslednici zaveta koji je Bog sklopio sa njim. Od Petra ćemo dalje naučiti da vezom sa Mesijom, Hristom, *sve nacije* će biti blagoslovene. Takva je priroda Božijih proširenih blagoslova: Verom i poslušnošću jednog, mnogi stiču korist.

Još uvek se sećam kada sam čitao Bibliju i prvi put shvatio da priča o Božijem zakonu sa Avramom nije samo nešto što se desilo u ranoj ljudskoj istoriji. To je nešto što utiče i na mene. Dok sam čitao, počeo sam da shvatam odnos sa Avramom – drevnim čovekom od vere. I po prvi put sam sebe zatekao kako shvatam da Božiji blagoslovi preko njega dolaze do mene i preko onog posebnog kog je Petar opisao kao Hrista – Isusa Nazarećanina (Dela 3:20).

Šta Bog traži? On traži da ostvari odnos sa ljudskim bićima. I on želi to ne samo sa Avramovim potomcima već i sa ljudima svih nacija. To uključuje i mene! Bog koji nas je stvorio, jer želi da nas blagoslovi. I preko njegovih obećanja Avramu i njegovog potomka Mesije, on je pronašao način da to učini. Ako ja ostvarim vezu sa Mesijom, mene će Bog blagosloviti. I ja mogu da budem Božiji naslednik, zajedno sa Avramom. I ja mogu da budem Božiji prijatelj. Mogu da ga zovem „Oče.”

Čekajući Božijeg Mesiju

Rođenje Mesije i krajnje ispunjenje obećanja o blagoslovima koje je dato svim nacijama od Avrama je bilo udaljeno vekovima u budućnost. Nacije su morale da sačekaju. Šta se dogodilo Avramovim potomcima dok su nacije čekale? Dosta toga u svakom smislu. Tokom tih vekova, Avramovi sledbenici su bili blagoslovi svim nacijama. Ti sledbenici su prenosili znanje o jednom pravom Bogu nebesa i zemlje. Oni su bili ti koji

su znali da je njegovo ime JHVH. Od njih su potekli pravi proroci koji su prenosili Božiju reč. Avramovi potomci su bili ti koji su očuvali tu reč u Bibliji.⁴ To je podrazumevalo reči proroka u vezi Mesije; njegovo rođenje i krajnje ispunjenje obećanja koje je Bog dao Avramu.⁵

Mojsije je doneo zavet

Nakon Avramove smrti, njegovi potomci su se nastanili u Egiptu. Tu su dobili svoje potomstvo. Tad je Egipat bio povoljna lokacija, vremenom se situacija promenila i oni su postali radna snaga za Egipćane. Zbog toga što je Bog brinuo i voleo Avramovu decu, i zbog obećanja koje je dao njihovim očevima, on je posetio te ljude i izveo ih iz Egipta (2. Mojsijeva 2:23-25). On im je poslao Mojsija koji ih je izveo i kroz njega je on sa njima sklopio jedinstveni zakon. Zakon koji je bio u pitanju je Mojsijev zakon.

Blago onima kojima je put čist, koji hode u zakonu
GOSPODNJEM. Blago onima koji čuvaju
otkrivenja Njegova, svim srcem traže Ga; (Psalam
119:1-2).

Oni su pevali njegov zakon – njegovu Toru.¹⁶ Reči koje su maločas citirane su uvodni refreni sto i devetnaestog Psalama. To je najduži Psalam i njegovi stihovi, čak 176 njih, slave Božiju reč, njegovu mudrost, njegov zakon. Ako prelistamo strane ljudske istorije, zaista je retkost da narod peva pesme o zakonu u svojoj zemlji. U drevnom Izraelu, oni su se radovali i hvalili su JHVH zbog zakona koji im je dao. Mojsije je rekao ljudima:

I koji je narod veliki koji ima uredbe i zakone pravedne kao što je sav ovaj zakon koji iznosim danas pred vas? (5. Mojsijeva 4:8).

To su bili Jahvini ljudi, a on je jedan pravi Bog nebesa i zemlje. U ovom zakonu, oni će služiti samo njemu kao Bogu i pridržavati se zaveta koje im je on dao. Kad' to učine, on će ih na veličanstven način blagosloviti (5. Mojsijeva 30:16).

Upravo zbog svoje ljubavi prema njima, on im je dao ovaj zakon. Nacija ne može da napreduje bez poretka.² Ova nacija je imala poredak koji je sam Bog odredio. A zakon koji JHVH daje je izuzetan! Zaista jeste! Ovaj zakon je prevazišao one drugih zemalja. U njemu, ljudi su naučili da vole Boga koji ih je stvorio i da na isti način vole ostala ljudska bića.

Dobrota i milost su se mogle naći u ovom zakonu. Ljudi su naučeni da brinu jedni za druge. Oni su naučeni da u svojim srcima ne gaje mržnju prema svojoj braći i sestrama (3. Mojsijeva 19:17). I oni ne samo da treba da brinu o svojim rođacima već i o svojim susedima; na primer, niko ne treba da poželi tuđeg čoveka ili ženu. Niti iko treba da krade nečije stvari (2. Mojsijeva 20:17). Lopov je trebalo da plati duplo za ono što je ukrao (2. Mojsijeva 22:7). Ako neko pronade tuđu životinju, treba da je vrati njenom vlasniku (5. Mojsijeva 22:1). Ako ne zna ko je vlasnik, treba da brine o njoj sve dok se ne otkrije ko je njen vlasnik (stih 2).

Dobrota je pokazivana i siromašnima i strancima. U vreme žetve, ljudi su ostavljali namirnice za siromašne. Čoškovi njihovih njiva su ostajali neovršeni. Siromašni i putnici su uvek mogli da se posluže tim delom useva (3. Mojsijeva 19:13). Čitava nacija bi se odmarala na sedmi dan svake nedelje. Njihove sluge pa čak i njihove životinje za rad su se odmarale na taj dan (2. Mojsijeva 23:12).

Pod ovim zakonom, pravda je dolazila unapred. Ovde se može pročitati da prava pravda treba da bude slepa. Oni su počeli da uviđaju pravu važnost nepristrasnosti. Nečije bogatstvo ne treba da se smatra prednošću kada je u pitanju donošenje zakonskih presuda (3. Mojsijeva 19:15). Ljudi ne treba da ugnjetavaju strance koji među njima borave (2. Mojsijeva 22:21). Pravda je trebala da se jednako odnosi na sve građane i došljake (3. Mojsijeva 24:22). Oni nikad ne treba da iskorišćavaju udovice ni siročad (2. Mojsijeva 22:22).

U ovom zakonu nije bilo žrtvovanja ljudi. U kulturama nacija koje su bile u okruženju, ljudi su čak i decu žrtvovali i prinosili svojim bogovima (5. Mojsijeva 12:31). Za Izrael, Avramov incident i njegova volja da žrtvuje Isaka – Bog ga je u tome sprečio – već je stavio do znanja da ljudska žrtva neće biti deo prinosa koji se daje Bogu (1. Mojsijeva 22:1-3). Čak se ni na žrtvovanje životinja ne gleda sa blagonaklonošću. Ti prinosi su služili da se njima hrane porodice Levićana (5. Mojsijeva 18:1) i ljudi koji su te prinose doneli (3. Mojsijeva 7:11-16).

Težak zakon

Nije ni čudo što je Mojsije rekao: „I koja to velika nacija ima statute i uredbe pravične kao što to ima ovo telo zakona?” Međutim, iako je Mojsijev zakon bio dobar, on je u isto vreme bio i težak. Zbog čvrstine ljudskih srca – i tendencije da zanemare Boga i nanesu štetu svojim susedima – zakon je imao mnogo odredbi koje su postojale samo kao odgovor na zlo. Ponekad je pružao nekoliko kazni. Kazna za neke zločine je bila čak i smrt. Philip Yancey opisuje koliko su ta vremena bila teška i pomaže nam da sagledamo Mojsijev zakon u svom istorijskom kontekstu:

Hebreji su živeli u divljem, varvarskom dobu. Njihovi zakoni, koji se nekada nama mogu učiniti teškim, predstavljaju dosta blaže zakone u

odnosu na one koje su imali njihovi susedi ... Bog je morao da ih prilagodi moralnom stanju ljudi u datom trenutku.⁸

Stvar je u tome što je zakon koji je JHVH dao Mojsiju, čak i sa teškim uredbama, predstavljao Božije strpljenje i ljubav prema ljudima. Bez strpljenja i ljubavi, sve bi bilo uništeno zbog zlih dela. U ovom zakonu, Bog je sretao ljude tamo gde su oni bili kako bi ih izveo na put kojim treba da idu. I ko će sedeti pred Božijim sudom? Neke odredbe zakona su bile teške. Međutim, ljudi koje je taj zakon najviše pogađao – oni koji su zapravo živeli pod njegovim uredbama – svedočili su o njegovim koristima. Svaki put kada su ljudi pevali 119-ti Psalam, oni su izgovarali ove reči:

Kako ljubim zakon tvoj! Sav dan mislim o njemu.
Velik mir imaju oni koji ljube zakon Tvoj, i u njih
nema spoticanja. (Psalam 119:97, 165).

Veliki kamen temeljac – za odabrane

Mojsijev zakon je imao jednu značajnu manu, dat je samo nekolicini ljudskih bića. Nije dat Adamu, Noju, Josifu niti ijednom drugom ocu. Nije čak dat ni Avramovim potomcima. Na nacije koje su potekle od Avrama preko Izmaela nije se odnosio ovaj zakon. Da ponovimo, Mojsije je u stihu 5. Mojsijeve 4:8 skrenuo pažnju na činjenicu da druge nacije nemaju tako veličanstven zakon. Šta treba da kažemo onda o zakonu koji ne uključuje brojna ljudska bića?

Zapravo, Mojsijev zakon je kamen temeljac koji je poslužio da određene ljude sprovede do boljeg vremena. Ti ljudi su bili deca Izraela koji su se izbacili iz ropstva u Egiptu: Oni su njihovi potomci. „Bolje vreme” bi bilo dan kada bi se rodio Božiji Mesija i doneo im veliki i konačni Božiji ugovor sa čovečanstvom.

To znači da čak i sa svim svojim prednostima, zakon koji je Bog dao Mojsiju nije bio namenjen svim ljudima. I nije bio za sva vremena. Bog je dao zakon Mojsiju vekovima nakon Avrama. Kada Mojsije čita zakon ljudima u 5. Knjizi Mojsijevoj, on sam kaže da zakon nije dat njegovim precima:

GOSPOD Bog naš učini s nama zavet na Horivu.
Nije s ocima našim učinio taj zavet, nego s nama,
koji smo danas tu svi živi. (5. Mojsijeva 5:2-3)

Mojsijev zakon nije bio zakon koji je Bog sklopio sa Avramom vekovima ranije. Iznova i iznova, odredbe zakona ne bi imale smisla ako bi se odnosile na njihove pretke. Avram, Sara i drugi ne bi mogli da slave Pashu koja se nikada nije odigrala. Oni ne bi mogli da odaju počast sveštenstvu sinova Aronovih kada ni sam Aron nije tad bio rođen. Nigde u Bibliji ne postoji rečenica u kojoj Avram ili bilo ko drugi od očeva pre Mojsija proslavlja dan Šabata (5. Mojsijeva 5,15 jasno govori o razlogu Šabata i ko zbog istog treba da ga slavi). Šabat i drugi kalendarski praznici su dati samo potomcima Avrama koji su došli iz Egipta, i njihovoj deci. Nigde u Bibliji ne postoji činjenica da su se Avram, Isak i Jakov pridržavali pravila o ishrani koja stoje u Mojsijevom zakonu.

Isto tako, nije bio Božiji plan da ovaj zakon nakon stupanja na snagu bude večan. Kada je dat, ljudi su morali *stalno* da se pridržavaju njegovih odredbi, a ne kada im se ćefne ili kada im to odgovara. Trebalo je da ga se stalno pridržavaju, generacijski, *ad infinitum*.⁹ Međutim, Božiji plan je bio da ovaj zakon bude važeći do dolaska Mesije, Božijeg krajnjeg zakona kog je on sklopio sa ljudskim bićima.

Bog pravi novi zakon

Mojsije je bio predvodnik i njegov zakon je bio privremen i trajao je sve do dolaska Mesije. Kroz Mesiju je Bog sklopio svoj konačni i krajnji sporazum sa potomcima Avrama i čitavim čovečanstvom. Sam Bog je pokazao proroku Jeremiji (sedmi i šesti vek pre nove ere) svoje planove za novi zakon:

„Evo, idu dani” , govori GOSPOD, „kad ću sklopiti s domom Izrailjevim i s domom Judinim nov zavet, Ne kao onaj zavet, koji sklopilih s ocima njihovim, kad ih uzeh za ruku da ih izvedem iz zemlje misirske” (Jeremija 31:31-32).

JHVH je bio taj koji je rekao Jeremiji: „Ja ću sklopiti novi zavet.” Niko nije mogao da se usprotivi tom zavetu, da ga poništi niti promeni, to je bio zavet koji je Bog sklopio sa ljudima preko Mojsija na Horebu (5. Mojsijeva 12:32).¹⁰ Međutim, samo je jedan bio taj koji je mogao da poništi taj zavet: Bog koji ga je i sastavio. I samo je on imao pravo da sastavi novi zavet: zavet koji neće biti kao onaj koji je sklopio sa decom Izraela kada su izašli iz Egipta.

Bog je uverio Jeremiju da je imao opravdanje za to što je napravio novi zavet. On je rekao: „Zato što su prekršili moj zavet” (Jeremija 31:32). Raniji zavet je predstavljao sporazum između dve strane: Boga i dece Izraela koji su izašli iz Egipta. Trebalo je da ljudi služe samo JHVH kao Bogu i da se pridržavaju zakona koje im je Bog dao preko Mojsija. Zauzvrat, on će ih blagosloviti. Što se njega tiče, JHVH neće prekršiti svoje obećanje narednih „hiljadu generacija” (5. Mojsijeva 7:9). Međutim, po svedočenju samog Boga, oni su ga iznova i iznova kršili – generacijama (Jeremija 16:10-12).

Zavet koji je Bog predvideo Jeremiji ne samo da će biti „nov” već će biti „bolji” – mnogo bolji! Zakon koji je Mojsije doneo ljudima je bio veličanstven. Međutim, imao je dosta ograničenja. Kao što smo videli, bio je dat samo onoj Avramovoj deci koja su izašla iz Egipta i njihovim potomcima. Novi zakon, potiče od samog Mesije i odnosi se na sve narode. Da ponovimo, Mojsijev zakon je namenjen ljudima iz Druge knjige Mojsijeve i bio je prikladan za agrarno društvo. Međutim, Božiji novi zavet se ne fokusira na elemente prirode već na veće aspekte ljudskog srca, oprostaje prestupa i na direktniji i ličniji odnos sa Bogom. Govoreći o novom zavetu, Bog je rekao Jeremiji:

„I neće više učiti prijatelj prijatelja ni brat brata govoreći: Poznajte GOSPODA; jer će me znati svi od malog do velikog,” govori GOSPOD; „jer ću im oprostiti bezakonja njihova, i grehe njihove neću više pominjati.” (Jeremija 31:34).

U Novom Zavetu, pisac Poslanice Jevrejima osvrće se na Božiju izjavu da će sklopiti „novi zavet.” Pisac navodi da je zavrt *došao*. On svojim čitaocima kaže da je novi zavet superiorniji u odnosu na starog: da je zasnovan na „boljim obećanjima” u odnosu na Mojsijev zavet i da ima novog posrednika – samog Mesiju:

Jer kudeći ih govori: Evo dani idu, govori Gospod, i načiniću s domom Izrailjevim i s domom Judinim nov zavet; (Jevrejima 8:6)

Pisac Poslanice Jevrejima zatim navodi da će novi zavet čiji je posrednik Mesija biti jedini ugovor između Boga i njegovih ljudi za čitavu večnost (Jevrejima 13:20). Neće biti dva zaveta u dobu koje dolazi. Onaj jedan koji je Bog dao Mojsiju je morao da ustupi mesto superiornijem, Mesijinom. Pisac ukazuje na to da kada je Bog upotrebio reč „nov” u kontekstu Mesijinog zaveta on je Mojsijinom zakonu pridodao pridev

„star”. Onda kada se Bog obratio Jeremiji o novom zavetu, vreme je prolazilo onom ranijem zavetu kog je Bog sklopio sa Mojsijem:

A kad veli: nov zavet, prvi načini vethim; a šta je vetho i ostarelo, blizu je kraja. (Jevrejima 8:13).

Život u Mesiji

Vrhovna prednost Božijeg novog zakona jeste da donosi rešenje za najveći problem čovečanstva: Smrt!

Jer kao što u Adamu svi umiremo, tako ćemo u Hristu svi oživeti (1. Korinćanima 15:22).

Šta zakon nije mogao da uradi

Kada je Mojsije došao na scenu, ljudi su imali mnogo veći problem od ropstva u Egiptu. Taj problem je bio smrt. Ovi ljudi su umirali! Pre njih, Avram, Sara i najveći njihovi preci su umirali. Kada je Bog dao Mojsijev zakon onima koji su izašli iz Egipta, on im nikada nije rekao da će on promeniti okolnosti vezane za smrt. Čak je i sam Mojsije umro (Isus Navin 24:29). Ni Mojsije ni njegov zakon nije stvorio uslove za vaskrsenje i večni život.¹¹ Mojsijev zakon je na veličanstven način učinio ono što je Bog nameravao da on učini. Međutim, zakon nije imao svrhu da se pozabavi najvećim problemom čovečanstva: Smrću!

Apostol Pavle u Novom Zvetu sa pravom kaže da smrt pojedinca nije rezultat njegovih loših dela. To je Božija kazna nad celim čovečanstvom zbog Adamove neposlušnosti. Pavle piše da je strašna realnost takva da i ako čovek ne počini nikakav greh, svejedno će umreti (Rimljanima 5:13-14).

Mojsijev zakon je u značajnoj meri uticao na živote tadašnjeg naroda. Kod onih koji su se pridržavali zakona, taj zakon je u značajnoj meri uticao na kvalitet njihovog života. To je moglo da rezultira produženjem ljudskog života zbog poslušnosti (2. Mojsijeva 20:12) ili skraćanjem života zbog neposlušnosti (2. Mojsijeva 21:12).

Mojsijev zakon je donesen za dobro ljudi. Međutim, sa tim dobrim su dolazile i neželjene posledice: dodavao je razloge zašto su ljudi umirali. Veliki broj zahteva ovog zakona¹² predstavljao je bukvalno hiljade prilika za neuspeh – za stupanje u greh. Zakon nije rešio problem smrti zbog Adamovog prestupa. Zbog ljudske slabosti i tendencije da greši, njegovi mnogi uslovi jesu povećali broj razloga za umiranje. Zato Pavle piše sledeće:

Žalac smrti je greh, a sila greha je zakon.
(1. Korinćanima 15:56)

Dakle, ono što zakon nije mogao da uradi jeste da one koji su pod njim oslobodi smrti. Zakon nikada nije dao obećanje o večnom životu onima koji ga se pridržavaju.¹³ To naravno ne podrazumeva da se niko neće spasiti u Starome zavetu. Čak iako su ga se Jevreji savršeno pridržavali, to nije poništavalo kaznu smrti koja je prethodila zakonu a koja je izrečena zbog Adamove neposlušnosti. Ponovo, Pavle piše:

Da je zakon dat tako da može da da život, onda bi pravičnost dolazila zakonom (Galatima 3:21).

Bio je potreban radikalno nov pristup kojim bi se pozabavili smrću – najgorim od naših ljudskih problema.

Zakon života u Mesiji

Jer te je zakon Duha života u Hristu Isusu oslobodio
od zakona greha i smrti (Rimljanima 8:2).

Božiji novi zavet čini upravo ono što Mojsijev zakon nije mogao da učini. Dolaskom Mesije, mi sada vidimo koji je Božiji krajnji plan za čovečanstvo. Kroz Mesiju Bog JHVH ispravlja sve stvari koje su pošle po zlu onda kada je Adam pogrešio. Mesija je taj koji nas vodi do harmonije i mira koji su Adam i Eva imali sa Bogom pre nego što su počinili greh. Pavle piše sledeće:

Pošto smo, dakle, opravdani verom, imamo mir s
Bogom posredstvom Gospoda našega Isusa Hrista,
(Rimljanima 5:1).

Pavle zatim objašnjava:

Jer kao što su neposlušnošću jednoga čoveka
(Adama) mnogi postali grešni, tako će i
poslušnošću jednoga čoveka (Isusa) mnogi postati
pravedni. (Rimljanima 5:19)

Božiji konačni zavet sklopljen sa ljudskim bićima zavisi od našeg odnosa sa Mesijom i naše poslušnosti koju ukazujemo njemu. Upravo zbog naše povezanosti sa čovekom, Adamom, mi smo podložni umiranju. Sada, prema Božijem velikom planu, povezanošću sa čovekom, Mesijom, mi možemo biti oslobođeni od smrti. Božiji blagoslovi nad Mesijom preplavljaju one koji poštuju Mesiju.

Neka je blagosloven Bog i Otac Gospoda našega
Isusa Hrista, koji nas je u Hristu blagoslovio
svakim duhovnim blagoslovom na nebesima.
(Efescima 1:3)

Mesijina Tora života

Mesijine reči, njegova učenja i zapovesti, predstavljaju uslove Božijeg novog zaveta. Isus *nije* došao da ljudima pruži Mojsijev zakon. Oni su to već imali. Isusova misija je bila da donese novi zavet. On nije očekivao da njegovi sunarodnici Jevreji, koji su živeli u isto vreme kad i on, poštuju Mojsijev zakon (npr. Matej 23:2-3). On je sam bio Jevrejin rođen dok je taj zakon bio važeći. Pavle piše da je Hrist bio „rođen pod zakonom kako bi iskupio one koji su bili pod zakonom” (Galatima 4:4-5).

I Mojsije i Isus su primili Božije reči. Međutim, ono što je Mojsije primio na Sinaju je bio zavet koji je bio namenjen ograničenom broju ljudi, za ograničen vremenski period, i sa ograničenim pogodnostima. Ono što je Isus primio je bio Božiji večni i krajnji sporazum sa čovečanstvom, namenjen svim ljudima, za sva vremena, i sa večnim životom kao glavnom koristi!

Isus je doneo „novi zavet” (Jovan 3:34). U ovom zavetu, on je podigao princip „volite jedni druge” na novi i viši nivo. Sada je standard postavila ljubav kojom je Isus voleo svoj narod (Jovan 15:12, 17). Mojsije nikada nije govorio o ovoj zapovesti.

Ta zapovest predstavlja temelj na kojoj je Božiji novi zavet sagrađen. Počinje sa Božijom ljubavlju kojom je on „toliko voleo svet da mu je podario svoj jedinstvenog začetog sina” (Jovan 3:16). Pa je isto tako sin toliko voleo ostala ljudska bića da im je podario svoj život (Matej 20:28). Ljubavi tog sina se zatim pridružuje ljubav koju deli njegov narod (1. Jovanova 3:16). Upravo ova krajnja ljubav Boga, Mesije, i njegovog

naroda, formira osnovu za sklapanje novog i konačnog zavet između Boga i čovečanstva.

Ta ljubav je zapovest, zakon. To je osnova za novu Toru – Mesijinu Toru (Galatima 6:2). Novi zavet suštinski predstavlja izlaganje te ljubavi. Osoba mora da učestvuje u jedinstvenoj ljubavi Božijoj i Hristovoj kako bi učestvovala u novom zavetu i dobila večni život (1. Jovanova 3:14-15). I kao što je ljubav koju Hrist gaji prema Bogu spojena sa njegovom poslušnošću prema njemu (Jovan 8:28; Matej 26:39-42; 1. Korinćanima 11:3), ljubav Hristovog naroda ne može da se odvoji od njihove poslušnosti prema Hristu – pridržavanja njegovih zapovesti (Jevrejima 5:9; Jovan 15:14). I poštovanje Mesijinih zapovesti vodi do večnog života. Isus je izgovorio reči koje mu je Bog dao:

I znam da je njegova zapovest život večni. Što, dakle, ja govorim, govorim onako kako mi je govorio Otac. (Jovan 12:50)

Ponovo, Isus kaže:

Duh je ono što oživljava a telo ništa ne pomaže.
Reči koje sam vam ja rekao, duh su i život su (Jovan 6:63).

Za ljude koji se uzdaju u vođstvo duha Božijeg, oni moraju da priznaju da prema Bibliji, duh ne navodi Hrišćane da poštuju Mojsijev zakon. Umesto toga, duh vodi ljude do novog zakona o „životu” u Mesiji Isusu (2. Korinćanima 3:3-8; Galatima 3:1-5).

U gore navedenoj prilici kada Isus kaže da su njegove reči „duh” i „život”, Petar iznosi ovu izjavu Isusu:

Odgovori mu Simon Petar: Gospode, kome da idemo? Ti imaš reči večnoga života (Jovan 6:68).¹⁴

Na zemlji je bilo mnogo onih koji su propovedali Mojsijev zakon. Međutim, Petar je shvatio da je Isus taj koji ima „reči o večnom životu.” Stoga, kada se pominje novi zakon, ne radi se o Mojsijevom zakonu već o rečima Isusa i poslušnosti koja se Isusu ukazuje:

I došavši do savršenstva postade svima - koji su mu poslušni - začetnik večnoga spasenja. (Jevrejima 5:9)

Novi Zavet nije knjiga ispunjena naredbama da se treba pridržavati Mojsijevog zakona. To je knjiga ispunjena molbama da slušamo Mesiju Isusa i da se pridržavamo njegovih reči. I *njegove* reči nikada neće prestati da važe. Isus sam kaže sledeće:

Nebo i zemlja će proći, ali moje reči neće proći.
(Matej 24:35)

Izvan Mojsija – do Mesije

Avram i Sara se nisu pridržavali Mojsijevog zakona. Mojsije je rođen tek dva i po veka nakon njihove smrti. Njegov zakon je stupio na snagu tek skoro jedan vek kasnije. Čak se ni sam Mojsije nije pridržavao zakona veliki deo svog života. On mu je dat tek kad je imao oko 80 godina (2. Mojsijeva 7:7).

Avrama je Bog proglasio pravičnim pre Mojsijevog zakona pa čak i pre nego što je on bio obrezan (1. Mojsijeva 15:6). Mi vidimo da osoba može da bude pravična pred Bogom ako ima vere – *a da se ne pridržava Mojsijevog zakona i ne mora da bude obrezana*. Pavle sa pravom kaže:

Da li se ovo blaženstvo odnosi samo na obrezane, ili i na neobrezane? Mi, naime, govorimo: Avraamu je vera uračunata kao pravednost. Kako mu je to

uračunato? kada je bio obrezan ili kada je bio neobrezan? Ne kada je bio obrezan, nego kada je bio neobrezan! (Rimljanima 4:9-10)

Činjenice koje potvrđuju da je Avram bio pravičan pred Bogom:

- Bez obrezivanja
- Bez Mojsijevog zakona
- Bez pridržavanja Šabata i drugih kalendarskih običaja
- Bez pridržavanja pravila ishrane iz zakona

Poštovanje Šabata je bilo jedinstveni znak između Boga JHVH i dece Izraela kada su oni postali nacija (5. Mojsijeva 5:15). To je bilo prelepo poštovanje odmora koji je simbolički predstavljao uniju nacije i Boga. U opisu stvaranja u Prvoj knjizi Mojsijevoj, Bog se odmarao na sedmi dan. Sada, ova nacija se svakog sedmog dana nedelje odmara od svojih poslova (2. Mojsijeva 31:17).

Ovaj jedinstveni običaj je bio rezervisan za Izraelsku naciju. To je bio nacionalni dan. Da ponovimo, on nije bio dat Adamu, Noju, Avramu niti ijednom drugom ocu (5. Mojsijeva 5:2). On nije dat Avramovoj deci koji su potekli od Izmaela. Čak ni Mojsije nije proslavljao Šabat veliki deo svog života. Kada bi ne-jevrejski narod proslavljao Šabat, onda taj praznik više ne bi bio jedinstveni znak između Boga i Izraelske nacije.

U širem Božijem planu, Šabat, zajedno sa drugim kalendarskim običajima i pravilima ishrane u Mojsijevom zakonu, predstavljao je „senku” jedne osobe. Ta osoba je Mesija. Njime, Izrael i sve nacije će dobiti beskrajn odmor i postaće čisti pred Bogom u svemu (Kološanima 2:16-17).¹⁵

Pavle nastavlja:

Jer obećanje Avraamu ili njegovom potomstvu - da će on biti naslednik sveta, nije došlo posredstvom zakona, već posredstvom pravednosti u veri (Rimljanima 4:13).

Bog nikada nije obećao Avramu „zakon”. On mu je obećao da će kroz njegove potomke sve nacije biti blagoslovene. *Nije* kroz Mojsija ni kroz njegov zakon to na kraju postignuto. Već je to ispunjeno kroz Božiji novi zavet u Isusu. U okviru Mesijinog zaveta je krajnji Božiji moralni kodeks otkriven. Upravo u njegovom zavetu istinska nada o večnom životu dolazi do čovečanstva.

Mojsijev zakon je otelotvorenje nekih stvari koje nas podsećaju na to kako se Bog pozabavio izraelskim ocima u doba pre zakona. Isto tako, postoje stvari u zakonu koje su ukazale na Mesiju i na njegovu veliku Toru. Čak su i Deset zapovesti uklesanih u kamenu predstavljale nesavršenu senku Mesijinog novog zakona koji je napisan od strane njegovog duha u srcima njegovog naroda (2. Korinćanima 3:7-8; Jevrejima 7:19).¹⁶ Mi nikada ne treba da budemo u zabuni: Sve stvari koje su se dogodile *pre* Mesije su imale namenu da na kraju dovedu Jevreje *do* Mesije.

Tako nam [Mojsijev] zakon bi čuvar do Hrista, A
kad dođe vjera, već nijesmo pod čuvarom.
(Galatima 3:24-25).¹⁷

Sada, Mesija *je došao*. On nam je dao Božiji veliki novi zavet: Toru života! Sada, čak i Avramovi potomci moraju da preko Mesije dođu do Boga. Oni koji se pridržavaju Mojsijevog zakona kao svoje nade će na kraju umreti. Oni koji se drže Mesije i njegovog novog zakona o životu živeće zauvek!

Deca Izraela koja su izašla iz Egipta bila su na divan način blagoslovena. Bog ih je oslobodio, napravio od njih naciju i dao im izuzetan zakon. Oni su bili blagosloveni i zato što su imali zakon kao „kamen temeljac” koji treba da ih dovede do Mesije i do Božijeg novog

zaveta. Apostol Pavle priznaje i poštuje to što je Mesija došao prvo kod ovih ljudi i to što je trebalo da ovi ljudi budu prvi koji će doći do Mesije (Rimljanima 1:16).

Zakon koji je dat Mojsiju nije bio Božija prva reč upućena čovečanstvu niti njegova konačna reč. Mojsijev zakon je bio veličanstven korak napred. Ali on je zaista bio prekretnica. To je bio veoma mali ali važan segment čovečanstva. Zakon je imao namenu da dovede izraelsku naciju do Božijeg Mesije i Božijeg novog i krajnjeg zakona. U idealnom slučaju, kada oni dođu do novog zaveta, to će biti Izrael koji će zatim pozvati ne-jevreje da dođu do Mesije.

Ono što je Mojsije doneo ljudima je bilo veličanstveno. To je bio veličanstven zakon sa divnim odredbama. Međutim, i Mojsije i njegov zakon su predstavljali prekretnicu koja će dovesti Izrael do Mesije. Tužno je to što današnji Jevreji zastaju kod te prekretnice i ne napreduju ka Božijem krajnjem i konačnom planu. Zastati tamo znači propustiti najveću poentu Mojsijevog zakona. Isus je Jevrejima svog doba rekao sledeće:

Istražujete Pisma, jer smatrate da u njima imate
večni život; i ona svedoče za mene; i nećete da
dođete k meni - da imate život. (Jovan 5:39-40)

Isto tako je tragično to što ne-jevrejski hrišćani danas ponekad pokušavaju da se pridržavaju (djelimično) Mojsijevog zakona. Oni u neznanju pokušavaju da dođu do kamena temeljca koji nikad nije ni bio namenjen njima. Oni ne shvataju da je Mojsijev zakon sam po sebi branio njima, ne-jevrejima, da budu deo istog. Zakon je čak izričito branio ne-jevrejima da obeležavaju Pashu (2. Mojsijeva 12:48). Mojsijev zakon je predstavljao Božiji poseban ugovor sa tom Avramovom decom koja su izašla iz Egipta i njihovim potomcima. To nije bio Božiji plan za nas kao ne-jevreje.¹⁸ Kao ne-jevreji, mi ne možemo da počnemo sa poštovanjem Mojsijevog zakona a da ga pri tom ne prekršimo.²⁰ Isus nikada nije rekao ne-jevrejima da se pridržavaju Mojsijevog zakona.²¹

Upravo putem Mesije svi ljudi, i Jevreji i ne-jevreji, moraju doći do Boga. To je novi Božiji zakon, nova Tora. Bog JHVH je *učinio* Mesiju Gospodom nad *svim* (Dela 2:36; 10:36). Njega mi moramo da čujemo; njega moramo da poslušamo. U jednoj od najvažnijih izjava koje se mogu pronaći u Hebrejskoj Bibliji, Bog Mojsiju govori o dolasku Mesije:

Proroka ću im podignuti između braće njihove, kao što si ti, i metnuću riječi svoje u usta njegova, i kazivaće im sve što mu zapovjedim. A ko god ne bi poslušao riječi mojih, koje će govoriti u moje ime, od toga ću ja tražiti. (5. Mojsijeva 18:18-19).²²

Nećemo preko Mojsija postići mir sa Bogom, već preko Mesije. Neće Mojsijev zakon doneti večni život. To će učiniti Mesijina Tora života. Isus je rekao:

Reče mu Isus: ja sam put i istina i život; niko ne dolazi k Ocu - sem kroz mene. (Jovan 14:6).

Nije Mojsije taj koji je „put”, „istina” ili „život”. U pitanju je Mesija. Nije Mojsije taj kroz koga dolazimo do Oca, već putem Isusa. Mesije je taj odabrani Avramov potomak kroz koga će svi ljudi ove zemlje biti blagosloveni.

Mi kao ne-jevreji nismo deo zakona koji je Bog sklopio sa decom Izraela koji su izašli iz Egipta. Mi možemo, međutim, da učestvujemo u većem zakonu koji je Bog sklopio sa Avramov davno, *pre* Mojsijevog zakona. Mi možemo da budemo učesnici u tom zakonu putem vere u Mesiju. On je na kraju onaj kroz koga će sve nacije da budu blagoslovene. Kroz Mesiju, Jevreji i ne-jevreji mogu da pronađu rešenja za probleme koji potiču iz vremena pre Avrama. Putem Mesije svi mi možemo da pronađemo mir sa Bogom i večni život.

Ono što Bog traži – Mi možemo da mu damo

Zaista je veličanstveno! Bog želi odnos sa ljudskim bićima i osmislio je način na koji to može da ostvari. Upravo u Mesijinom zakonu mi pronalazimo krajnje uslove za pomirenje sa našim Stvoriteljom (Rimljanima 5:1; Jevrejima 13:20-21). Budući da je mudar i da prema nama gaji ljubav, Bog nam je dao priliku ne samo da ga spoznamo već i da steknemo večni život.

Jer Bog je tako zavoleo svet da je svog jedinstvenog Sina dao, da svaki - ko veruje u njega - ne propadne, nego da ima večni život. (Jovan 3:16).

Ove poznate reči su zapravo sažetak novog zakona. Uslovi ovog zakona su takvi da mi moramo da verujemo, da se oslanjamo i da poštujemo²³ – Božijeg Mesiju i da se pridržavamo *njegovih* reči. Tom prilikom, mi nikada nećemo umreti već ćemo steći večni život. To je Božiji veliki, krajnji i konačni zakon sklopljen sa čovečanstvom. Jovan piše sledeće:

I ovo je svedočanstvo: Bog nam je dao život večni i ovaj život je u njegovom Sinu. Ko ima Sina ima život; ko nema Sina Božijeg, nema života (1. Jovanova 5:11-12).

Mi kao ljudska bića ne možemo da biramo da li ćemo biti rođeni kao Avramovi potomci ili ne. Međutim, mi možemo da biramo da li ćemo da verujemo Mesiji Isusu. Svi oni koji u njega veruju biće blagosloveni sa Avramom (Galatima 3:9). Oni koji učestvuju u novom zakonu sa Isusom Hristom, bilo da su u pitanju Jevreji ili ne-jevreji – su oni koje Bog sada smatra pravom Avramovom decom.

Oni su naslednici obećanja:

Ako ste pak vi Hristovi, onda ste Avraamovo potomstvo, naslednici po obećanju (Galatima 3:29).

Da li nacija može da dobije veći blagoslov od večnog života? Taj blagoslov dolazi samo kroz odnos sa Mesijom, najveličanstvenijim Avramovim potomkom. Pomoću njega mi možemo da postanemo prijatelji Božiji. Mi preko Mesije možemo dati Bogu ono što on traži: Možemo ga zvati „Ocem”.

Verom u Isusa Hrista sad ste svi sinovi Božiji.
(Galatima 3:26)

Četvrto poglavlje

Beleške

1. Hebrejska reč koja se najčešće prevodi kao „zavet” je *berith*. Biblija na pojednostavljenom engleskom jeziku koristi reč „sporazum”. Božiji sporazumi su uglavnom sporazumi koje sklapa sa ljudima prilikom kojih on sam postavlja uslove. Iako sadrže obećanja, to nisu uvek samo obećanja. Uglavnom, zakon mogu „prekršiti” obe strane (npr. 4. Knjiga Mojsijeva 26:15, 16). Vidi *Brown-Driver-Briggs, Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2000), 136.

2. Značenje reči „Avram” je „visoki i uzdignuti otac” dok je „Abraham” „otac velikog broja ljudi.”

3. Blagoslovi koji su obećani svim nacijama/ljudima ne treba da budu shvaćeni kao nešto što ukazuje zajedničko spasenje. U Izraelu i u nacijama ima onih koji odbijaju da veruju i stoga nisu učesnici u zakonu niti blagoslovima (Rimljani 11:20, 21).

4. Rimljanima 3:1,2.

5. Dela 3:24-26.

6. Reč „*torah*” suštinski znači „uputstvo”, „doktrina” ili „zakon”. Koristi se na različite načine u Bibliji kako bi označila zakon ili zapovest. Posebno se koristi kada se misli na Mojsijev zakon koji je Bog njemu dao na Sinaju (2. Mojsijeva 24:12). Ova reč se takođe odnosi na 5 knjiga Mojsijevih kao celinu (Petoknjžje). „*Torah*” se koristi kada se misli na Mesijin zakon u stihu 42:4 Knjige proroka Isaije. Ova reč se obično prevodi kao *nomos* u LXX i Grčki Novi Zavet koristi ovaj termin kada govori o Mojsijevom zakonu (Dela 13:39) i takođe onda kada govori o Hristovom zakonu (Galatima 6:2, 1. Korinćanima 9:21).

7. Dok su deca Izraela bila u Egiptu, oni su bili pod vladavinom Faraona. Kada su postali nezavisni, nisu imali zakon. Zakon koji im je dao Mojsije je služio kao nedeljiv građanski i religijski kodeks.

8. Philip Yancey, *The Bible Jesus Read* (Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1999), 12.

9. Hebrejska reč *olam* se koristi kada se misli na odredbe Mojsijevog zakona. Ona se ponekad prevodi kao „zauvek”. Ova reč zapravo ima brojna značenja od „dugovečnog” i „stalnog” do „večnog”. Vidi i *Brown-Driver-Briggs, Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2000), 761. Kada se uzme u obzir Mojsijev zakon, *olam* ima značenje „trajni” - „dugovečni”; u smislu da traje a ne da je večan. Na primer, *olam* ukazuje samo na preostali deo ljudskog života, uzimajući u obzir i robove koji služe svojim gospodarima (2. Mojsijeva 21:5,6). Ako neka reč ima značenje „večan” onda će ona nametati uslove ropstva čitavu jednu večnost (4. Mojsijeva. 25:45, 46). U Trećoj knjizi Mojsijevoj 19:20-22 *olam* se prevodi kao „trajni” u AV, NASB i NRSV. Nova međunarodna verzija je prevodi kao „trajni”.

10. Isus je rekao ljudima da on nije došao da uništi zakon niti proroke. Umesto toga, on je došao da „ispuni” (Matej 5:17, 18). On ukazuje na to kada će se Mojsijev zakon okončati i kaže kada će se to desiti: tada će se „sve ispuniti”. Mesija je taj koji „ispunjava” zakon i donosi Božiji novi ugovor – novi zakon (Luka 24:44-47; Marko 14:23, 24; Jevrejima 10:15-22). Trebalo bi imati na umu da su ne-jevreji isključeni iz zakona sve dok je zakon važeći. Ako je Mojsijev zakon večan, onda njegove stavke nikada neće postati nevažeće niti će se ikada njegovi uslovi koji podrazumevaju neučestvovanje ne-jevreja okončati. Veća nada za čovečanstvo, kako kod Jevreja tako i kod ne-jevreja, ne može se naći u Mojsijevom zakonu. Ona se može naći u novom zakonu – Mesijinom zakonu.

11. Tome što zakonu nedostaje obećanje večnog života mogu se pridodati prilike za raspravu između frakcija oko samog koncepta vaskrsenja. Sadukeji su insistirali na tome da ne postoji vaskrsenje mrtvih dok se Fariseji drže vaskrsenja (Dela 23:8). Isus im je predstavio konačan biblijski odgovor na pitanje (Matej 22:31, 32). Međutim, čak se i onda njegov odgovor uzima iz pasusa koji je nastao pre zakona datog na Sinaju. On citira Božiju izjavu datu Mojsiju u 2. Mojsijevoj 3:15, 16. Isto tako, reči „živeće po njima (statutima)” u stihu 18:5 4. Knjige Mojsijeve i dr. ne uspevaju da nas upute na večan život (obratite pažnju na 5. Mojsijeva 6:2, „sve dok živiš – možeš da uživaš u dugom životu”). Pavle jasno vidi da se reči „žive po njima” (Galatima 3:12) odnose na dužinu životnog perioda neke osobe a ne na večni život (Galatima 3: 21). On ukazuje na to da, s obzirom

na pravičnost koja je bila pod zakonom, on je „bez krivice”. Ipak, on je smatrao da to nije ništa, kako bi mogao da „dobije vaskrsenje iz mrtvih” preko Hrista (Filipljanima 3:6-11).

12. „613” je tradicionalni broj odvojenih zahteva Mojsijevog zakona. Uglavnom se smatra da taj broj potiče od srednjovekovnog jevrejskog mudraca Majmonida (Moshe ben Maimon).

13. Nigde se ne pominje Mojsijev zakon koji kaže da bi onaj koji se pridržava takvog zakona mogao da dobije večni život. Isus je smatrao to što se Jevreji pridržavaju tog zakona prekretnicom koja će ih dovesti do njega. Oni bi zauzvrat u njemu pronašli večni život (Jovan 14:6). U stihovima 19:16-22 Jevanđelja po Mateju, Jevrejin pita Isusa koju „dobru stvar” on mora da uradi kako bi dobio večni život. Isus mu je rekao da ako želi da dostigne večni život, on mora da se pridržava zapovesti. Zatim mu je rekao da proda sve što poseduje, da siromašnima i počne njega da prati. U ovoj interakciji mi vidimo sliku Božijeg plana u vezi zakona kao prekretnice koja će Jevreje dovesti do Hrista i večnog života kroz Hrista (takođe obratite pažnju na Luka 18:18-23; 10:26-28). Da ponovimo, potpunija Isusova izjava upućena Jevrejima u vezi večnog života je sledeća: „Vi tragate za Pismom jer mislite da u njemu imate večni život. Ali, upravo ovo Pismo svedoči o meni! A vi odbijate da dođete k *meni* i dobijete život” (Jovan 5:39, 40). Kada Isus kaže: „Došao sam da oni *moгу da imaju* život” (Jovan 10:10), Jevreji pod zakonom su ti na koje se ova izjava neposredno odnosi (takođe, obratite pažnju na stihove 4:4,5 Poslanice Galatima).

14. Engleski prevodi često reči *zoe ainios* prevode kao „večni život”. Proslavljeni proučavalac anglistike, N.T. Wright i proučavalac Novog Zaveta Anthony Buzzard vode nas korak napred svojim nedavnim prevodima Novog Zaveta. N.T. Wright prevodi tu frazu kao „život doba koje dolazi”, tj. život carstva. N.T. Wright, Novi Zavet Carstva: Savremeni prevod (New York: Harper Collins, 2011). Taj život, između ostalog, predstavlja tok koji se po svojoj prirodi ne završava i samim tim je „večan”. Anthony Buzzard u svom prevodu iznosi da je fraza *zoe ainios* „često nejasno prevedena kao *večni život*”. On prevodi frazu kao „Život doba koje će doći”. Anthony Buzzard, *The One God, the Father and One Man Messiah*, New Testament (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2014), 246, N-46.

15. Za pregled problema oko Hrišćana i Mojsijevog zakona pogledajte: Anthony Buzzard, *The Law, the Sabbath and New Covenant Christianity: Christian Freedom Under the Teaching of Jesus* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2005), <http://www.21stcr.org/multimedia-2012/1-pdf/ab-sabbathbook.pdf>.

16. Izvan Mojsija i 10 zapovesti, Mesija je taj koji nas sam vodi do Božijeg krajnjeg moralnog kompasa. U njemu se otkriva punina Božijeg moralnog karaktera. Mesija na divan način prikazuje Božiji karakter u životu koji živi (Jovan 14:9-11). Iz ovog razloga, Biblija kaže da smo „potpuni” u Mesiji (Kološanima 2:10). U njegovim učenjima, Isus nije revidirao zakon niti je stvorio bolju verziju istog. Umesto toga, on je postavio uslove za novi ugovor. Mojsijev zakon je pomogao da se narod pripremi za Hrista i vodio ih u pravcu Novog zakona. Isus objašnjava i kritikuje zakonske norme u svetlu Božijeg većeg zakona: zakona koji je sam Isus doneo narodu. Ovo se može videti u raznim „ali ja vama govorim” učenjima u stihovima Matej 5:21-48, kao i u drugim kontrastima i razlikama između starog i novog zakona koje on ističe (npr. Matej 19:8, 9; Marko 7:18, 19).

17. Prevodioci predlažu razne načine na koje može reč *paidagogos* da se prevede („čuvar”, iznad). Pojačano značenje ove reči je „trener” u smislu „čuvar” ili „vodič”. Prevodi imaju tendenciju da iznesu ideju tutora (NASB) ili čak direktora škole (AV). Bolji smisao, međutim, nije toliko „učitelj” koliko je „čuvar” ili „supervizor”. Pedagog ima odgovornost da dete dostavi „učitelju”. Thayer definiše istu reč kao „vođu”, „pratnju” - „vodiča i čuvara dečaka”. Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament (Grand Rapids: Baker Book House, 1977), 472.

18. Postoji određena debata oko učestvovanja nacija na Gozbi u Tibernakulu (Zaharija 14) tokom hiljadugodišnje vladavine. Jasno je da šta god da se odigrava tokom te hiljadugodišnje vladavine, to se odigrava pod Mesijinom upravom i nije stvar rutinskog poštovanja Mojsijevog zakona.

19. Neupućeni ne-jevrejski hrišćani, ne uspevajući da shvate da je Mesija dovoljan (Kološanima 2:10), ponekad predlažu pridržavanje „delova” Mojsijevog zakona. Za Mojsija, zakon koji je dao na Sinaju je nedeljiv. On zahteva da se ljudi pridržavaju zakona *u potpunosti* (Galatima 3:10; 5. Mojsijeva 28:15). Prema samom zakonu, ljudi ne dobijaju opciju da se pridržavaju samo jednog njegovog

dela ili više njegovih delova. Zakon je sporazum između Boga i Jevrejskog naroda koji je izašao iz Egipta i podrazumeva „sve ili ništa” (Galatima 5:3). Isto tako, teorija da postoje dva zakona (ili „dvostruki” zakon) je ne-biblijska. Postojao je samo jedan zakon koji je dat Mojsiju na Sinaju. Mojsije ne zna ništa o moralnom zakonu i ceremonijalnom zakonu, itd.

20. Ovo ne služi da se zanemari činjenica da su vremenom neki ne-jevreji prihvatili judaizam – i postali prozeliti. Apostol Pavle je strogo upozoravao ne-jevrejske hrišćane da to ne čine (Galatima 5:2-4; 1. Korinćanima 7:18).

21. Da je Isus ohrabrivao ne-jevreje (osim prozelita) da se pridržavaju Mojsijevog zakona, to bi značilo da se on sam sebi suprotstavlja. Isus ne menja činjenicu da su ne-jevrejski hrišćani isključeni iz Mojsijevog zakona.

22. Petar govori Jevrejima da je proročanstvo u stihovima 18:15-19 Pete knjige Mojsijeve ispunjeno u Isusu (Dela 3:22-26; vidi i dela 7:37).

23. „Verovati” je *pisteuo* u grčkom Novom Zavetu. Ova reč ne ukazuje samo na mentalno opažanje ili pristanak. Verovati u Hrista podrazumeva posvećenost i poslušnost (Luka 6:46; Jovan 3:36; Jevrejima 5:9). Thayer nam govori da *pisteuo* znači „poslušnošću vezan za Hrista”. Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament (Grand Rapids: Baker Book House, 1977), 511.

5. Monoteizam – Nedovoljna istina

Pamtite što je bilo od starine; jer sam ja Bog, i nema drugoga Boga, i niko nije kao ja,.

- Isaija 46:9

Monoteizam je verovanje da postoji samo jedan Bog.¹ To je istina i od velike je važnosti. Međutim, monoteizam je nedovoljna istina. Ljudi veruju da postoji jedan Bog ali na umu imaju pogrešnog. To je slabost termina monoteizam jer nam govori da postoji samo jedan Bog ali nam ne kaže ko je taj Bog zapravo.

Nije koncept monoteizma taj koji animira Božije proroke drevnih vremena. Za njih nije važno da li ljudi veruju u jednog boga ili ne, sve dok oni veruju u Jahvu. On je taj kog oni slave. On je njihov Otac (5. Mojsijeva 32:6). Njihov monoteizam je sporedan u odnosu na večnu istinu da je samo *on* Bog. Prvobitni monoteizam se po definiciji bavi „GOSPODOM”.²

Njegov prvi prioritet

Za Boga, suštinska istina je istina o njemu samom. Njegov identitet i njegov suverenitet su središte svega što je dobro. On u gore navedenom stihu kaže: „Ja sam Bog i niko drugi nije sem mene Bog, Ja sam Bog i niko nije poput mene.” Jahvin prvi prioritet nije taj da ljudska bića znaju da postoji samo jedan Bog već da oni znaju da je samo on Bog i niko više.

Taj prioritet je u srži Božijeg odnosa sa ljudima. Kako ljudska bića mogu da imaju smislen odnos sa njim ako ne znaju ko je on? Ako ne shvate da je samo on Bog, oni će uzalud tragati za bogovima na drugim mestima. Oni neće znati kom treba da se obrate za pomoć, kom treba da se zahvale. Bez ovog shvatanja, sve je uzaludno; sve je izgubljeno. Prvi prioritet je toliko suštinski i fundamentalan, da shvatanje Boga mora biti prilagođeno istom. Svo pravo shvatanje Biblije se prilagođava tom prioritetu. A što se tiče njegovog naroda u Bibliji, on prevazilazi činjeničnu ispravnost. Poznavati onog ko je sam Bog je stvar privilegije. Jako je velika čast ta što je on njihov Bog.

Glavna smernica

Nemoj imati drugih bogova uza me. (2. Mojsijeva 20:3).

Deset zapovesti ne počinju nekakvom moralnom ili etičkom stavkom već navode da je Božiji suverenitet na prvom mestu: Oni neće imati druge bogove osim njega.³ Večna istina da je „samo on Bog” sada uzima oblik ovog ključnog naređenja upućenog ljudima. Oni će služiti *njemu* kao Bogu i nikom drugom (5. Mojsijeva 6:13; 10:20).⁴

Za ljude Biblije, dekret je od ključne važnosti. Ako se pridržavaju svih zapovesti ali zanemaruju ovaj jedan, to što se pridržavaju ostalih nema nikakvu vrednost. „On je sam Bog” je princip na kom je njihova vera sagrađena kao i njihovi životi. To da oni treba da služe samo njemu kao Bogu je suštinska direktiva upućena ljudima. Nemoguće je pridržavati se prve zapovesti a u isto vreme prihvatati ikog drugog sem *njega* kao Boga.

Prvobitni monoteizam je bio više od koncepta ili ideala. On je doveo ljude do nedvosmislene posvećenosti samo jednom pojedincu kao Bogu. Taj jedan je bio GOSPOD. Dok se za drevni Izrael često kaže da prosleđuje monoteizam, sama ta izjava ima nedostataka. Jedinstveni dar koji je ova nacija podarila narodu je zapravo sam Jahve:

Znaj dakle i pamti u srcu svom da je GOSPOD Bog, gore na nebu i dole na zemlji, nema drugog. I drži uredbu Njegove i zapovesti Njegove, koje ti ja danas zapovedam, da bi dobro bilo tebi i sinovima tvojim nakon tebe, da bi ti se produžili dani na zemlji koju ti GOSPOD Bog tvoj daje zasluga. (5. Mojsijeva 4:39-40).

Novi monoteizam?

Pravi monoteizam nam ne govori samo da postoji jedan Bog. On nam takođe govori da postoji jedan pojedinac koji je Bog. Kao što smo videli, taj je GOSPOD. On je naš Otac:

Ali sada, o GOSPODE, ti si naš Otac. Mi smo glina a ti si vajar; svi smo mi delo tvojih ruku (Isaija 64:8).

Tokom dužeg vremenskog perioda, čovečanstvo je svedok razvoja drugačije vrste monoteizma. U ovom drugom viđenju, prvobitni

monoteizam je „proširen” od suštinske istine da postoji samo jedan pojedinac koji je Bog do zaista čudnog koncepta da je nekoliko osoba jedan Bog. Stoga je reč „osoba” upotrebljena tako da ne označava ljudsko biće već pojedinca sa jedinstvenom ličnošću.

Primer ovog shvatanja se može naći s vremena na vreme u hinduizmu. Hindusi se tradicionalno klanjaju mnogim različitim pojedincima koji imaju svoja imena i ličnosti. Međutim, ponekad pronalazimo da oni sebe smatraju monoteistima.⁵ Na prvi pogled, nedostatak logičkog razmišljanja izgleda da ih dovodi do zavaravanja u vezi ove teorije. Da li je takav „monoteizam” zaista monoteizam? Teško je videti da postoji ikakva praktična razlika između klanjanja brojnim bogovima i klanjanja brojnim osobama ili ličnostima koji se nazivaju jednim Bogom. Zar nije klanjanje Bogu koji ima više ličnosti zapravo preruseni politeizam?⁶

Onda vidimo da ideja o Bogu koji ima više ličnosti nije logična. Niti je biblijska. Božiji narod u Bibliji nije čuo za takvo božanstvo. Oni nikada ne pominju koncept gde je više osoba jedan Bog. Niti pominju jednog Boga koji ima brojne ličnosti i koji se ispoljava na različite načine.

Bog Biblije je savršen i *jedan*. On je jedan savršeni koji je jedan Bog. On ima jednu ličnost – Svoju! On je svemoćni i pored njega ne postoji ni prostora ni potrebe za drugim bogom. Božiji narod u Bibliji nam ne donosi više bogova. Niti nam donose druge osobe koji imaju udela u Božanstvu. Umesto toga, oni tri puta jasno izjavljuju da je Bog samo jedna osoba:

- Ne postoji niko sem Njega – Isaija 44:8.
- Niko nije poput Njega – 1. Carevima 8:23.
- Nema nikog ko je Bog sem Njega – 2. Carevima 19:15

Bog – prvobitni monoteista

Ja sam GOSPOD svetac vaš, stvoritelj Izrailjev, car vaš. (Isaija 43:15)

Ko ne bi želeo da čuje Boga kako govori? Da nam se obrati, šta bi nam rekao? Šta bi želeo da mi znamo? Možda bi nam rekao da nas voli. Možda bi nam rekao da volimo jedni druge. Ovo su veoma važne stvari. Obe su istinite. Međutim, on bi nas verovatno iznenadio. Postoji nešto još fundamentalnije što on želi da mi znamo. On želi da znamo ko je on. On želi da ga mi upoznamo.

Kako bismo spoznali Boga onakvog kakav je on, mi moramo da shvatimo da on spada u kategoriju jednine. Pojedinač koji se obraća Isaiji odozgo kaže da je on „jedan Sveti” Izraela. Ni jedan Biblijski stih ne govori o Bogu kao o „dvojici Svetih” ili „trojici Svetih.” U Knjizi proroka Isaije on se naziva kao „jedan Svetac” i to 30 puta. On retorički postavlja pitanje:

S kim ćete me dakle izjednačiti da bih bio kao on?
veli Sveti. (Isaija 40:25)

Sa kim ga mogu uporediti? Ni sa kim u univerzumu! JHVH je prvobitni monoteista. On nije zbunjen! Niti je dvosmislen. Dok se ljudi različitih nacija prepiru oko toga koliko bogova postoji, ili koliko je osoba koje su jednake Bogu, on je sasvim siguran da je samo on Bog. Nema uopšte sumnje u to. Jedino pitanje je: Da li ćemo stati uz Njega? Ljudi iz davnina su stali!

I zato, GOSPODE Bože naš, izbavi nas iz ruku njegovih, da poznadu sva carstva na zemlji da si ti sam GOSPOD. (Isaija 37:20)

Ljudi su svesni da Biblija propoveda da postoji samo jedan Bog. Međutim, oni često nisu svesni koliko puta ista ta Biblija govori samo o *njemu* – GOSPODU – kao nekom ko je taj Bog. Zašto bismo prigrlili Bibliju kada ona kaže da postoji samo jedan Bog a odgurnuli je onda kada nam kaže da je samo jedan pojedinac taj Bog?

Monoteizam je sporedna istina na putu ka jednom Bogu. Međutim, ako nas dovodi do ikog drugog do GOSPODA, to nije prvobitni monoteizam. Ako nas dovodi do „osoba”, „ličnosti” ili navodnih „manifestacija” Boga, to nije biblijski monoteizam. Ako monoteizam predstavlja put do Boga, hajde da se onda postaramo da usvojimo pravi monoteizam – pravi put – pravog Boga.

Hrišćanska dilema

Kao što smo videli, Božiji ljudi drevnih vremena su se čvrsto držali toga da je Bog jedan. Oni, kada govore o Bogu, jedan je jednak jednom, i taj jedan je bio njihov Otac. Međutim, posle-biblijska hrišćanska teologija je doživela udaljavanje od beskompromisnog monoteizma. Binitarne i trinitarne teologije su predložile različita shvatanja Boga. Binitarijanizam je verovanje da dve različite osobe (Otac i Logos-Sin) predstavljaju jednog Boga. Trijadologija je verovanje da tri osobe predstavljaju jednog Boga-trojstvo.⁷

U ovakvom novom monoteizmu, prostodušnost proroka je zamenjena kompleksnim viđenjem Božanstva po kom jednog Boga predstavljaju dve ili tri osobe.⁸ Ovde, Božijem Duhu se često klanjaju kao zasebnoj osobi Božanstva, a Gospodnji Mesija je dobio čast da bude ne samo njegov najveći pomazani kralj – već i sam Bog.⁹

Oformljene nakon što je Biblija napisana, multipersonalne teologije su predložile da su dvojica ili trojica isto Božanstvo u smislu suštine, međutim različite osobe unutar te suštine.¹⁰

Iako je sama ta pomisao zbunjujuća, termini takvih formula se mogu pronaći u posle-biblijskoj literaturi i učenjima crkava ali ne i u samoj Bibliji. Jasno je da ova nova definicija monoteizma ne bi bila uverljiva za GOSPODNJE proroke i ljude drevnih vremena. On im je rekao da je „on Bog i da niko drugi nije kao on” (Isaija 46:9). Oni su mu poverovali! Njihova vera je počinjala i završavala se činjenicom da je njihov Otac jedini Bog.

Vekovima, Bog koga sačinjavaju više ličnosti nije bio prihvaćen od strane ortodoksnog Judaizma. Za veliku većinu Jevreja, multipersonalni monoteizam predstavlja oksimoron (jezična figura u kojoj se spajaju dva nespojiva, kontradiktorna pojma). Oni su ga smatrali sinkretističkim i fatalnim kompromisom u vezi apsolutne suverenosti onog ko je jedan i sam Bog. Bilo da su u pitanju Hindusi, posle-biblijski hrišćani ili drugi, svi koncepti multipersonalnog monoteizma su odbijeni od strane religioznih Jevreja.¹¹

Judaizam je ostao posvećeni čuvar prvobitnog monoteizma. Njihovo viđenje jednine Boga je čisto i nije komplikovano. Proučavaoci različitog zaleđa ponekad govore o „strogom” monoteizmu Jevreja. Ali, kakav je to onda monoteizam koji nije strog? Može li se on s pravom nazvati monoteizmom? Jevrejski prigovor je jasan: Zar multipersonalni monoteizam, u svojoj srži – ne predstavlja udaljavanje od hebrejske Biblije? Zar na sporedna vrata teologije ne uvodi druge kojima se treba klanjati isto kao Bogu? Zar to nije napad na sam suverenitet Oca?

Hrist i najraniji hrišćani su u potpunosti bili posvećeni apsolutnom monoteizmu. Isus i apostoli su bili posvećeni Jevreji. Novi Zavet su napisali ljudi koji su bili strogi monoteisti. Oni su svi poznavali Bibliju u kojoj je Otac sebe proglasio jedinim koji je Bog. Multipersonalni monoteizam se kao hrišćanski koncept razvio u posle-biblijskom periodu.

Od drugog do petog veka nove ere, ne-jevrejski hrišćani su pogrešno protumačili i nastavili da pogrešno tumače Bibliju u smislu da više osoba predstavlja jednog Boga.¹² Danas, mnogi trijadološki nastrojeni proučavaoci Biblije priznaju da je trojstvo posle-biblijski koncept. Na primer, baptistički proučavalac Biblije pod imenom Roger Olson i episkopalski teolog pod imenom Christopher Hall sasvim pristojno iznose sledeće priznanje:

Doktrina trojstva se postepeno razvila nakon što je završen Novi Zavet u žaru polemike ... Celokupna doktrina trojstva je izneta u četvrtom veku na dva velika ekumenijska (univerzalna) sabora: Nikejskom saboru (325 n.e.) i Carigradskom (381 n.e.) ... Obe prakse i dokumenti crkve su na kraju doveli rane Hrišćanske vođe do toga da predlože trijadološki model Boga, ali se formiranje ovog modela odigravalo tokom mnogo godina i u mnogo konteksta.^{13,14}

Trijadološki nastrojen proučavalac Biblije pod imenom William C. Placher u svojoj *Istoriji hrišćanske teologije* priznaje da su stanovnici Kapadokije, koji su bili u centru razvoja trijadološke teorije u četvrtom veku nove ere, „bili pod dubokim uticajem platonske (grčke) filozofije” i da „savremeni teolozi često imaju teškoće dok pokušavaju da preformulišu teoriju trojstva da zvuči izvodljivo, mimo platonističkih pretpostavki.”¹⁵

Postoje i oni koji apsolutno poverenje daju posle-biblijskim crkvenim saborima i „hrišćanskoj“ tradiciji. Njih ne remeti to što su doktrinu trojstva razvili teolozi u vekovima koji su usledili nakon što je Biblija napisana. Međutim, one koji smatraju Bibliju nadahnutim i najboljim izvorom svih stvari koje se tiču vere to bi trebalo da uzbuni činjenica da vodeći trijadološki proučavaoci Biblije govore o ovoj doktrini kao o doktrini koja se „postepeno razvila nakon što je završen Novi Zavet” pod uticajem onih na koje je „platonistička filozofija ostavila dubok trag.”

Bog nije trijadolog

Bog je krajnji autoritet po svakom pitanju. Ko bolje od njega može da odgovori na pitanje da li je još neko pored njega Bog? Za sve one koji zaista veruju u Bibliju, reči Boga Biblije treba da budu odlučujuće:

Jer ja sam Bog i niko sem mene; ja sam Bog i niko nije poput mene (Isaija 46:9).

Nema nikog drugog sem mene; ja sam GOSPOD i niko drugi (Isaija 45:6).

Pravi monoteizam nije začeo Izrael. On je potekao od Boga Izraela. Njegove reči su: „Ja sam Bog i niko drugi; ja sam Bog i niko nije poput Mene.” On ne ostavlja prostora drugim osobama da i one budu deo njegovog Božanstva, niti on išta govori o tome kako ima višestruke ličnosti ili manifestacije. Razmotrite ove reči u Knjizi proroka Isaije:

Jer ovako veli Gospod, koji je stvorio nebo, Bog, koji je saznao zemlju i načinio je i utvrdio, i nije je stvorio naprazno, ... ja sam Gospod, i nema drugoga. (Isaija 45:18).

U ovom stihu, 6 puta Bog govori u jednini:

1. **On** je stvorio nebesa.
2. **On** je Bog.
3. **On** je oformio i stvorio zemlju
4. **On** ju je utvrdio.
5. **On** je nije stvorio da bude prazna
6. **On** kaže „Ja sam GOSPOD i niko više”

Ako želimo da verujemo u Bibliju, onda moramo da *mu* se klanjamo kao Bogu i samo *njemu* da se klanjamo. Zapravo, kada se u Bibliji govori o Bogu hiljadama puta se koriste glagoli i zamenice u jednini.¹⁶ Mi ne smemo da prigrlimo neku drugu osobu ili osobe kao Boga, pored njega. Mi ne smemo da se klanjamo dvojici ili trojici i da kažemo da su „oni” jedan Bog Biblije. Niti možemo sa pravom da se klanjamo izmišljenim ličnostima ili navodnim „manifestacijama“ Boga. Ako to činimo, suprotstavljamo se rečima samog Boga. On ne dozvoljava takvo shvatanje:

Ja sam GOSPOD, i nema drugoga, osim mene
nema boga; opasah te, premda me ne znaš, Da bi
poznali od istoka sunčanoga i od zapada da nema
drugoga osim mene; ja sam GOSPOD i nema
drugoga, (Isaija 45:5-6).

Ako dopustite *njemu* da donese odluku, odgovor će biti jasan, novi multipersonalni monoteizam ne može da pretrpi test Božijih sopstvenih reči. Jedan koji je Bog Biblije izjavljuje da sem njega drugog Boga nema! Njegove reči govore da niko drugi ne može da bude Bog sem njega. A ako Bog Biblije nije trijadolog, zašto bismo to bili mi?¹⁷

Trilema

Neobavešten, nemoralan ili jedini koji je Bog

Bog Biblije i sama Biblija su nerazdvojivi. Ako onaj koji govori gore navedene rečenice nije jedini koji je Bog, onda i on i čitava Biblija gube kredibilitet. Mi ne možemo da smatramo Bibliju svetom knjigom ili knjigom drevnih istina a da u isto vreme zanemarujemo reči koje se tiču Boga. Od početka pa do kraja, ona *Njega* objavljuje. To je ili knjiga istine ili bezvredna knjiga puna laži.

Onda nas to ostavlja sa jednom izuzetnom trilemom. Postoje tri mogućnosti koje se tiču onog koji se obratio Isaiji u gore navedenoj izjavi:

1. On je neobavešten. Postoje druga bića koje su Bog i on to ne zna.
2. On je nemoralan. Laže. Postoje drugi i on zna za njih.
3. On je jedina osoba u univerzumu koja zaista jeste Bog.

Ako je neobavešten ili nemoralan, ne smemo mu služiti. On nije vredan toga da se naziva Bogom. Ako smatramo da je istinit, međutim, onda ne moramo dalje da tragamo – pronašli smo Boga. I ako je on Bog, onda je on celokupno Božanstvo. Mi moramo da služimo Ocu kao suverenom, samo njemu.

Poznati C.S. Lewis predložio je sada već popularnu trilemu gde se za Isusa kaže da je i on sam izjavio da je Bog.¹⁸ Na osnovu toga, rasprava se vodi oko istinitosti ove izjave, inače je on „ludak” ili „nešto gore” (popularna izreka: „lud, loš ili Bog”). Predlog koji iznosi Lewis, međutim, ima dve kritične greške: Prva, njegova trilema je došla prekasno. Kao što smo videli, JHVG je već ustanovio da je on Bog i jedino on. On je Otac Izraela (2. Mojsijeva 4:22), i Otac Isusa Hrista kada je Isus rođen (2. Jovanova 1:3). Zatim, trilema koju predlaže Lewis polazi od pretpostavke da je Isus tvrdio da je Bog. To nije tačno. On nikada nije ništa slično rekao. Umesto toga, Isus je potvrđivao da je njegov Otac jedini koji je zaista Bog a sebe je nazivao Mesijom – Pomazanikom, sinom Božijim:

[Isus govori:] A ovo je život vječni da poznaju tebe
jedinoga istinoga Boga, i koga si poslao Isusa
Hrista. (Jovan 17:3).

Isus govori Mariji Magdaleni da je njegov Otac zapravo njegov Bog (Jovan 20:17). Isus iznosi tvrdnju da je on Mesija, Božiji jedinstveni začeti sin (Matej 16:16-17).

Božiji prvi prioritet nije taj da su on i još neka dvojica Bog – već da je samo on Bog. Njegova primarna direktiva nije da ne trebamo da imamo druge Bogove sem „njih”, već da ne treba da se klanjamo nikom drugom sem njemu. Mi moramo da prigrlimo Oca kao jedinog koji je Bog ili da ga se odrekemo kao varljiva.

Mi smo suočeni sa ovom trilemom: Otac je
neobavešten, nemoralan ili jedina osoba u
univerzumu koja je istinski Bog.

Zašto sam ja hrišćanski monoteista?¹⁹

Možda bih i bio Trijadolog da nije Boga. On je taj sa kojim se sukobljavam ako prihvatim više osoba kao jedno božanstvo. Iznova i iznova, mogu da ga čujem kako govori: „Ja sam GOSPOD i niko drugi” (Isaija 45:6). Ako mu ne verujem, zašto ga onda nazivam Bogom? Ili je on Bog sam ili nema Boga uopšte. Mi ne smemo nikad da pravimo kompromis kada je u pitanju biblijska definicija Boga! Ali, da li smo mi to već učinili u obličju multipersonalnog „monoteizma”? Ako ne shvatamo da je samo *on* Bog, ne možemo ga spoznati onakvog kakav on zaista jeste.

Verovanja hrišćanskih monoteista suprotstavljaju se multipersonalnim teologijama. Hrišćanski monoteisti su strogi monoteisti. Oni se drže originalnog – biblijskog monoteizma Božijih proroka i ljudi iz drevnih vremena. Oni veruju da je Otac Izraela – Otac Isusa Hrista – jedini u univerzumu koji je istinski Bog (Isaija 64:4, 8; Jovan 17:3);²⁰ da Božiji duh *nije* druga osoba Božanstva već sam Otac na delu u svom prisustvu i moći (Matej 10:20). Oni veruju u Isusa kao GOSPODNJEG Hrista: njegovog

Mesiju – jednog kog je Bog proglasio Gospodom nad svima (Dela 2:36; Psalam 2:2, vidi i Dela 4:26); da on je Božiji jedini začeti ljudski sin; da je došao u postojanje čudom, putem mlade device pod imenom Marija (Luka 1:35); da je Isus naš iskupljenik, spasitelj – ali ne naš Bog (Dela 5:31; 13:23); da bismo istinski sledili Hrista, mi moramo da služimo *njegovom* Bogu (Jovan 20:17).

Kao hrišćanski monoteista, radujem se delu koje je Bog izveo svojim duhom. Ja sam pronašao mir s Bogom kroz njegovog Mesiju – njegovog Hrista (Rimljanima 5:1). On je GOSPODNI pomazanik (Psalami 2:2); njegov odabrani kralj (Luka 1:35). Isus, oslanjajući se na Boga, nije zgrešio – a došao je da odgovara za naše grehe (Jevrejima 9:4). On je verovao u Boga do toga da je umro; Bog ga je digao iz mrtvih i postavio ga sa svoje desne strane na nebesima (Efescima 1:20). Međutim, Mesija nije naš Bog. Ne ustručavam se da kažem da je moj Bog isključivo sam GOSPOD! JHVH je taj kome taj duh pripada! Bez Boga JHVH ne bi bilo ni Mesije! Ja verujem u Boga – Ja verujem i u njegovog Hrista. Ko će me osuditi?²¹

Prihvatam samo GOSPODA kao Boga univerzuma. Verujem u nekomplikovanu jedninu Boga. Ja ne prihvatam druge bogove niti druge ličnosti unutar nekog božanstva. Ja ne služim drugim ličnostima ili navodnim manifestacijama Božijim. Bez rezerve se pridržavam prvobitnog monoteizma koji je sam Bog dao svom narodu u Bibliji. Njegov prvi prioritet je moj prvi prioritet: „Samo *On* je Bog.” Njegova prva direktiva je osnova na kojoj ja gradim svoj život: Služiću samo *njemu* kao Bogu.” Od ključne je važnosti za Boga da mi znamo ko je on. Zato što ga volim, i meni je to od ključne važnosti.

Da znaju da si samo Ti, čije je ime GOSPOD,
Svevišnji nad celom zemljom (Psalami 83:18).

Peto poglavlje

Beleške

1. Reč monoteizam potiče od grčkih termina *monos* (jedini, sam) i *theos* (Bog). Obe reči se javljaju u stihu 17:3 Jevanđelja po Jovanu.

2. Interesantno je to da osnova vere za ljude Biblije nije monoteizam kao takav. Poenta Biblije je da je Jahve Bog i da je on jedini koji je Bog.

3. „Pre mene”. Akcenat nije na prioritetu već na tome da oni ne smeju imati druge bogove u njegovom prisustvu (*paniym* – pre njegovog lica).

4. Isus citira stih 6:13 Pete knjige Mojsijeve i sam poštuje istu zapovest (Matej 4:10, Luka 4:8).

5. Jedan svami (hinduistički učitelj) to ovako formuliše: „Iako deluje kao da ih ima mnogo različitih, zapravo postoji mnogo personifikovanih izraza jedne iste vrhovne realnosti.” On nastavlja i kaže: „Svako božanstvo je, stoga, personalizovani izraz jednog vrhovnog božanskog bića.” Svami objašnjava da jedna suština može da ima mnogo oblika. Chidananda, Sri Swami, “Hinduism - Monotheism and Polytheism Reconciled,” Divine Life Society, 2004, <http://www.dlshg.org/discourse/may2002.htm>. Za pregled savremenog hinduizma pogledaj: C. J. Fuller, *The Camphor Flame: Popular Hinduism and Society in India* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2004).

6. Treba istaći da Hindusi često priznaju da veruju u više bogova.

7. Teologija jednine je treće viđenje i predstavlja varijaciju na istu temu. U Jednini, umesto osoba, Bog je zamišljen kao neko ko se na različite načine ispoljava. Često je teško videti, međutim, da postoji ikakva razlika između osoba i navodnih manifestacija.

8. Neki trijadološki proučavaoci Biblije ne vole da koriste termin osobe jer ta reč ne može na adekvatan način da oslika grčku reč koja je upotrebljena u posle-biblijskom formiranju doktrine Trojstva (jedna *ousia* i tri *hypostaseis*). Međutim, proučavaoci ne predlažu adekvatnu alternativu i među Hrišćanima se često koristi upravo reč „osobe”. U srži problema je to što ni reč *hypostaseis* niti bilo koji drugi

hebrejski ili grčki termin koji se s pravom može prevesti kao „osobe” nije upotrebljen u Bibliji tako da se odnosi na Boga. Jednostavno se nigde ne koriste reči „tri osobe (*hypostaseis*) u jednoj suštini (*ousia*)” u Novom Zvetu. Bog je jednina – jedan pojedinac – ne dve ili tri osobe. Zapravo, nigde se u Bibliji broj tri ne navodi tako da se on odnosi na Boga.

9. Ljudi Biblije nikada nisu smatrali da su Božiji Duh i njegov Mesija osobe koje sudeluju u Božanstvu zajedno sa Ocem. Duh Božiji nije osoba koja postoji zasebno od Oca, a Mesija se smatra njegovim jedinim začetim ljudskim sinom.

10. Budući da ne postoje biblijske definicije za nove termine koje su uveli, započete su ozbiljne debate nakon Nikejskog sabora u vezi ključnih značenja. Pre svega, značenje reči „suština” u ovom kontekstu je tema debate. Prepirka je usredsređena na suptilne razlike između grčkih termina *honoousios* i *homoiousios*. (Odakle izreka: razlika u jednoj joti). Drugi ključni termini su takođe predstavljali probleme, uključujući i *hypostasis* (gr.) nasuprot *substantia* (lat.). Naravno, suštinski problem sa svim ovim je bio taj što ovi posle-biblijski i ne-jevrejski „hrišćani” raspravljaju o problemima koji se uopšte ne javljaju ni u Hebrejskoj Bibliji ni u Novom Zvetu. Božiji narod u Bibliji je verovao da je Bog jednostavno samo jedan.

11. Dok je Judaizam u velikoj meri odbio svaki oblik multi-personalnog „monoteizma”, postoji izvesan broj Jevreja koji veruju u Isusa kao Hrista (Mesijanski Jevreji). Dok izuzetno posvećeni ljudi, dok prihvataju Isusa kao Mesiju, često sa apsolutnog monoteizma prelaze na posle-biblijski multipersonalni „monoteizam”. To je tragedija za čitavu jevrejsku zajednicu. Sa trijadologijom kao ograničenjem, Jevreje uveliko ne dotiču dokazi mesijanskih kontingentnih rečenica (ne izražava nikakvo stanje stvari). Posle-biblijska teologija koja predlaže da je Isus Bog, verovatno je sprečila mnoge Jevreje da prihvate Isusa kao Božijeg Mesiju. Autor ove knjige je upoznao nekoliko Mesijanskih Jevreja koji su Hrišćanski monoteisti. Oni su prihvatili Isusa kao Mesiju, a Ocu se klanjaju kao jedinom pravom Bogu (Jovan 17:3).

12. Postoje mnogi rukopisi koji beleže razvoj multipersonalnog monoteizma u posle-biblijskom Hrišćanstvu. Za kratak pregled Nikejskog sabora (325 nove ere) vidi Peter Partner, *Christianity - The First Two Thousand Years* (London: Seven Oaks, 2002), 59 ff. Za prosvetljujuću istoriju i pregled problema koji okružuju taj

sabor vidi i Richard E. Rubenstein, *When Jesus Became God* (San Diego, CA: Harcourt, Inc., 2000).

13. Olson i Hall ukazuju na to da je „Patristička trijadološka teologija zasnovana na brojnim značajnim temeljima.” Tu oni uključuju Bibliju ali i „rane liturgije”, „kratke verske izjave”, „običaje pri klanjanju” i „sveobuhvatno pravilo vere rane crkve”. Roger E. Olson and Christopher A. Hall, *The Trinity* (Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2002), 2, 15.

14. Dr. Dale Tuggy veruje da je procena koju iznose Olson i Hall ta da je „potpuna doktrina trojstva iskazana” tokom dva sabora u četvrtom veku preterana. Tuggy ukazuje na to da „ako pretražimo dokumente Prvog sabora u Carigradu (381 nove ere), nećemo pronaći kako oni koriste reč „Bog” kada govore o svoj trojici zajedno.” Tuggy smatra da je ovaj drugi sabor „otprilike vreme” kada je došlo do ove promene. Dale Tuggy, lična prepiska, 5.1 2.2014. Vidi i <http://trinities.org/blog/10-steps-towards-gettingless-confused-about-the-trinity-8-trinity-vs-trinity/>.

15. William C. Placher, *A History of Christian Theology* (Philadelphia: The Westminster Press, 1983), 78.

16. Ako želite da razmotrite četiri stiha gde se s vremena na vreme raspravlja o tome da li se koriste zamenice u množini kada se govori o Bogu, vidi poglavlje 10 ove knjige. Za dublju analizu zamenica u jednini koje su u Bibliji upotrebljene tako da se odnose na Boga, vidi članak koji je napisao Dr. Dale Tuggy, “Divine Deception and Monotheism;” *Journal of Analytic Theology*, Tom. 2, Maj 2014, <http://journalofanalytictheology.com/jat/index.php/jat/article/view/jat.2014-1.030004192024a/232>.

17. Ovde sam pozajmio i adaptirao naslov njige koju je napisao Anthony Buzzard pod nazivom *Isus nije bio trijadolog* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007).

18. C.S. Lewis, *Mere Christianity* (New York: Harper Collins Publishers, Harper Collins Paperback Edition, 2001), 52. Lewis-ova trilema nije u potpunosti originalno delo. Druge apologete su koristile isti termin. Npr, R. A. Torrey (1856-1928) predložio je da Isus bude ili „božanska osoba, odvažna varalica ili beznadežni ludak.” Torrey, R. A., Sr., “Razlozi zašto verujem u Bibliju kao reč

Božiju, propoved koju je napisao R. A. Torrey, Sr.,” Billy Graham Archives, bez datuma.

19. Usvajam frazu Hrišćanskog monoteiste ovde jer mi pomaže da izrazim svoju veru u Boga kao pojedinca i u Isusa kao Mesiju, Hrista Božijeg – ali ne u Hrista kao Boga. Termin „monoteista” se može izvesti iz Biblije a posebno iz Isusove izjave u stihu 17:3 Jevanđelja po Jovanu da je Otac του μόνου αληθινου Θεου. Prva osoba koju znam da je upotrebio termin Hrišćanski monoteista je moj prijatelj Pastor Mark A. Jones iz Tenesija, <http://hgc.org/our-pastors.html>. Sean P. Finnegan iz Njujorka je upotrebio ovaj termin „Hrišćanski monoteista” sa istom namerom, <http://www.christianmonotheism.com>.

20. Ovo naravno ne služi da se zabrani upotreba reči „Bog” kao počastvovane titule ili imenovanja određenih ljudi – Ps. 82:6 itd. Vidi deveto poglavlje ove knjige za prikaz reči kada se ona koristi u smislu odavanja počasti.

21. Hrišćanski monoteisti su biblijski usredsređeni i prihvataju Bibliju kao reč Božiju. Oni veruju u čuda, bezgrešno rođenje Hrista (Luka 1:34-35) i da je čovek Isus Hrist bio – čudom u Mariji – bukvalno jedini Božiji začeti ljudski sin (Matej 1:20). Hrišćanski monoteisti veruju da time što je on zavisio od svog Oca, Isus živeo bezgrešnim životom (Jevrejima 4:15); činio velika čuda (Dela 2:22; 10:38); izgovarao reč Božiju (Jovan 12:49-50) i na kraju dao svoj život kao savršenu žrtvu Bogu za nas ostala ljudska bića (Jevrejima 9:14, Rimljanima 5:6 -10). Oni veruju da je Isus bio sahranjen i da ga je onda Bog telesno vaskrsao (Rimljanima 10:9), veruju da je bio, tj. da jeste, proslavljen sa desne strane Boga (Dela 5:31); da će ponovo doći (Jovan 5:25-30; 1. Korinćanima 15:20-23).

U svemu ovome, Hrišćanski monoteizam se pridržava toga da je Isus, po planu i delima Božijim, bio istinski jedan od nas: Da je on bio drugi Adam (Rimljanima 5:14). Baš kao što je Bog stvorio Adama i učinio ga ljudskim bićem, isto tako, Bog je stvorio njegovog sina Isusa u Mariji kao *istinsko* ljudsko biće. Hrišćanski monoteisti veruju da, da bi Isus doneo spasenje ostatku čovečanstva, on zaista mora da bude jedan od nas (Rimljanima 5:17-19). Ne Bog, ne „bogo-čovek” – ne anđeo ni „čovek-anđeo” – niti ikakvo drugo biće. Oni veruju da Isus nije bukvalno preegzistirao sopstvenom začecu u Mariji i da je jezik u Novom Zavetu koji govori o njegovom „preegzistiranju” trebalo da iskazuje „tipove” (*typos*) čoveka Hrista Isusa. Metaforički, on je bio „hleb” (Jovan 6:35), „stena” (1. Korinćanima 10:4)

itd. Oni veruju da naša nada u Hrista i u naše vaskrsenje leži u tome da je on, kao Božiji začetak ljudski sin, zaista jedan od nas (Dela 17:31).

Termin „Biblijski Unitarijanac/Monoteista” obično govori o istom viđenju Boga kao nekog ko je jedan jedini. Međutim, unitarijanci ne prihvataju uvek istu veru po pitanju Isusa kao Hrišćanski monoteisti. Kao što je slučaj među drugima koji uveravaju druge da veruju u Hrista, neki unitarijanci se oslanjaju na racionalnost po cenu biblijske vere i ne veruju u to da ga je rodila devica itd. Pored toga, termin „unitarijanac” je često pogrešno shvaćen od strane javnosti. Česta upotreba ovog termina vodi do toga da dolazi do zabune oko „Biblijskih Unitarijanaca” i „unitarijanskih univerzalista” („Univerzalizam” ili samo „Unija”), što je u potpunosti drugačija vera koja nije ni biblijska ni hrišćanska.

6. Upoznavanje Boga putem njegovog duha

A zemlja beše bez oblička i pusta, i beše tama nad bezdanom; i duh Božji dizaše se nad vodom.

- 1. Mojsijeva 1:2

Najsnažnija moć u univerzumu dolazi na zemlju koja je prazna i bez oblička. Moć je „Duh Božji.”¹ Nadvija se nad vodenim površinama i donosi energiju stvaranja na planetu. Međutim, pogledajte ovu scenu:

Tada Samuilo uze rog sa uljem, i pomaza ga usred braće njegove; i siđe duh GOSPODNJI na Davida i osta na njemu od toga dana. Potom usta Samuilo i otide u Ramu. (1. Samuilova 16:13)

Neverovatno, ista moć koja je dala obličje našoj planeti sada silazi na čoveka u Judeji. Toliko je moćan da utiče na stvaranje – međutim, toliko je nežan da može da izvrši uticaj na ljudski život.

Duh Oca

Onaj koji sedi na prestolu univerzuma je prisutan u radu sa svojim stvaralaštvom – on uzrokuje da život na zemlji buja, i daje izuzetno znanje izraelskom budućem caru, pored razumevanja i mudrosti. Ove stvari se dešavaju, jer duh GOSPODNI postupa. Bog, koji je Otac svih nas, sposoban je da bude na svom prestolu na nebesima a da u isto vreme stvara život na zemlji i dotakne svog slugu Davida.

Prisustvo samog GOSPODA je to koje silazi na Davida. Takav dolazak Božijeg prisustva bilo je nešto za čim su ljudi žudeli i nešto od čega su zavisili. Obratite pažnju na ovu razmenu reči između Boga i Mojsija o odlasku u zemlju Kanan:

I reče GOSPOD: moje će lice ići napred, i daću ti odmor. A Mojsije mu reče: ako neće ići napred lice tvoje, nemoj nas kretati odavde (2. Mojsijeva 33:14-15).²

Ko ne bi voleo da iskusi opipljivo prisustvo Boga? David i Mojsije su to iskusili. S tim prisustvom su se dogodile neverovatne stvari. Ako mi danas možemo Boga direktno da iskusimo, to je zato što osećamo isto prisustvo ili duha.

Načini na koje Otac postupa

Zbog Božije ljubavi, on postupa za dobro ljudi. Postoje dva načina na koja on postiže svoju svrhu u svetu:

(1) Lično delovanje – On postupa direktno. Ovde, on sebe lično proširuje. On svojom rukom pokreće (2. Mojsijeva 7:5); on je „produžio svoju ruku” (5. Mojsijeva 11:2); njegova „moć” (2. Mojsijeva 32:11); njegov „vetar”, „duh” ili „dah” (Jov 26:13, 37:10). On govori i njegova reč se javlja iz tame (1. Mojsijeva 1:3). Ovo nisu osobe niti emisari. Ovi atributi nemaju sopstvene jedinstvene ličnosti koje su odvojene od Oca. Umesto toga, one su Bog: aspekti samog Oca. Za ono što se postiže duhom Božijim se sa pravom kaže da je učinjeno od strane Boga. To je Otac u pokretu, sam Bog u akciji. Koliko je izvanredno blagoslovena osoba koja iskušava Boga na ovaj način. Sadašnje poglavlje naše knjige i sedmo poglavlje koje sledi bavi se tematikom Božijeg direktnog rada putem duha i svoje reči.³

(2) Putem svojih zastupnika – On postupa putem drugih. U osmom i devetom poglavlju ove knjige, istražićemo još jedan način na koji Bog deluje: On posrednicima daje sredstva i autoritet. Oni su zasebni entiteti u odnosu na njega. Oni imaju sopstvene ličnosti. Kao svojim zastupnicima, on im daje autoritet da govore i postupaju u njegovo ime. Oni sami su pod direktnim uticajem od strane Božijeg prisustva. Rad Božiji se zatim širi na druge kroz njih.⁴

Iako ovi zastupnici nisu Bog, on se poistovećuje sa onima koje odabere da ga zastupaju. Odbiti nekoga kog Bog šalje znači odbiti samog Boga. Primiti onoga kog Bog šalje, isto tako, znači primiti Boga. Ono što njegovi posrednici postignu često se pripisuje Bogu.⁵ On je taj koji je odobrio njihov rad i dao im moć da to učine. Srećni su oni koje Bog blagoslovi putem svojih izaslanika. U jedanaestom poglavlju ćemo doći do njegovog Mesije – njegovog prvog začetog ljudskog sina. On je Božiji krajnji predstavnik.

Njegov duh je On

GOSPODE nad vojskama, Bože Izrailjev, koji sediš na heruvimima, ti si sam Bog svijem carstvima na zemlji, ti si stvorio nebo i zemlju. (Isaija 37:16).

Gore navedene reči dovode nas do Boga univerzuma. Postoji samo jedan koji je na prestolu među heruvimima. On je GOSPOD. On „sam” je Bog „svih carstava na zemlji.” Baš kad je Isaija video Boga (Isaija 6:1), Ježekilj takođe govori o jednom prestolu i jednom pojedincu koji sedi na prestolu. Nema prestola za „ruku božiju” ili „moć Božiju.” To nisu osobe koje postoje zasebno od Oca. Pomoću svoje ruke, moći, duha i prisustva *on sebe širi* za svoje stvaralaštvo. Duh Božiji je sam Otac na delu. Novozavetni teolog pod imenom James D. G. Dunn u svojoj važnoj knjizi pod imenom *Hristologija u začetku*, piše o duhu Božijem:

„Imajući to u vidu, *Duh Božiji se ni na koji način ne razlikuje od Boga*, on je jednostavno Božija moć, sam Bog *koji moćno postupa i prirodi i nad ljudima ...* Ne samo da je u pitanju moć koja dolazi od Boga već je to moć *Božija*, sam Bog koji iskazuje svoju efikasnu energiju.“⁶

Ideja da je Božiji duh osoba koja postoji zasebno od Boga, razvijena među ne-jevrejskim „hrišćanima“ tokom posle-biblijskog vremena. Ona je postala ključni element doktrine trojstva. Ovde ponovo, reč „osoba” se *ne* koristi u smislu ljudskog bića već je to bilo kakva individua koja ima jedinstvenu ličnost. Toliko komplikovana i zbunjujuća, ova ideja da je Božiji duh osoba koja postoji pored Oca, bila je nepoznata ljudima Biblije. Za njih, duh Božiji nije zasebni predstavnik niti osoba koja učestvuje u Božanstvu. Umesto toga, to je Otac na delu.⁷ Ono što je učinio duh Božiji, bukvalno je učinio sam Otac.

Šaka, ruka, moć, dah, duh i reč ljudskog bića nisu osobe niti ličnosti koje se od tog bića razlikuju. Isti je slučaj i sa Bogom.⁸ Jahvin duh je bukvalno sam Jahve. Anthony Buzzard to ovako formuliše: „Duh Božiji nije Osoba koja se razlikuje od Boga, kao što Ilijin duh (2. Carevima 4:15) ne predstavlja osobu koja nije Ilija.”⁹

Ovako ortodoksni Jevreji i dan danas shvataju duha Božijeg. Ortodoksni Judaizam poriče bilo kakvo poimanje da je Božiji duh osoba ili pojedinac sa ličnošću koja se razlikuje od ličnosti Oca. *Rečnik Judaizma u vreme Biblije* ukazuje na sledeće:

„Baš kao što se „duh” smatra suštinom ljudskog života, isto tako je termin „duh” upotrebljen za prisustvo, aktivnost i moć Božiju.”¹⁰

Ako kažemo da su Božiji aspekti „osobe”, onda koliko to „osoba” mi možemo da pronađemo? Koliko je tih „osoba” kojima treba da služimo? Za ljude Biblije, Božija moć ili duh su ništa više odvojene od Oca nego što su to njegove „oči” koje su pravične ili njegove „uši” koje su spremne da čuju njihov jecaj (Psalam 34:15).

Njegov narod iz drevnih vremena znao je da u duhu Božijem postoji ličnost. Međutim, to je Očeva ličnost. Ako se ljudi opiru ruci koju je Bog ispružio, oni se opiru samom Bogu (Isaija 14:27). Ako naljute njegovog duha, naljutiće njega (Isaija 63:10; Efescima 4:30). Prouzrokovati patnju nečijem srcu ili duhu znači prouzrokovati patnju kod onoga kome to srce i ta duša pripada. Kada ljudi rastuže Božije srce ili njegovog duha, oni će povrediti samog Oca.

Postoji samo jedan presto (Isaija 6:1). Reći da je Božiji duh ili bilo koji drugi njegov aspekt osoba koja postoji zasebno od Oca, znači reći da onaj na prestolu nije jedini koji je Bog. To znači reći da postoji još jedna bogo-osoba koja je sa njim, još neko ko je poput njega.¹¹ Da ponovimo, to narušava njegov prvi prioritet:

Jer ja sam Bog i nema nikog drugog; ja sam Bog i niko nije poput mene (Isaija 46:9).

Duh Božiji nije još neki koji je „poput” Oca – on je Otac na delu. Da ponovimo, on govori o tome u četrdesetom poglavlju Knjige proroka Isaije. Retorički, on postavlja pitanje:

S kim ćete me dakle izjednačiti da bih bio kao on? veli Sveti. (Isaija 40:25)

Niko nije njemu jednak; ni sa kim se on ne može uporediti. Nisu „oni” Bog, on je Bog. *On* je Bog i samo *on*!

Nema prestola za „Božiju ruku” niti za „Božiju moć”.
Nema prestola za „duha Božijeg”.

Božiji duh nema posebno ime

Mi takođe vidimo da Božiji duh nije osoba koja se razlikuje od Oca po tome što on nema svoje ime. Isto kao što naše različite odlike i naša dela nemaju lična imena, isto tako nemaju ni njegove odlike ni njegova dela. To su „šaka GOSPODNJA” (Isaija 66:14); „Njegova sveta ruka” (Isaija 52:10); „Njegova moć” (Psalam 106:8). Njegov duh je „duh Božiji” (2. Dnevnika 15:1); „duh GOSPODNJI” (2. Samuilova 23:2) ili „Njegov sveti duh” (Isaija 63:10, 11).¹²

Biblija nikada ne navodi termine poput „duha Božijeg”, „Svetog duha” itd. kao lična imena. Niko u Bibliji nikada nije tretirao te termine kao da su to lična imena.¹³ Reč „sveti” je pridev koji se odnosi na imenicu „duh”. On označava prirodu duha kog Bog ima. On je svet! Kada se doda određeni član, on nas upućuje na Božijeg duha kao nekog ko se često navodi i nekog ko je u isto vreme jedinstven.

Bog ima lično ime, JHVH. Isto tako, mi kao ljudska bića, uključujući Mesiju, imamo lična imena. Čak su i anđeli Božiji poznati po svojim imenima (Luka 1:19; Judina 1:9). Teolozi koji su tokom vekova nakon što je Biblija napisana počeli da konstruišu Božijeg duha kao osobu Božanstva, zasebnu od Oca, moraju da se suoče sa čudnim problemom da nova „bogo-osoba” nema lično ime. Teško je zamisliti Boga bez imena. Problem nikada nije rešen na adekvatan način i javila se tendencija da se reči poput „sveti duh” itd. tretiraju kao da su u pitanju imena takozvane osobe Božanstva.

Jedan veličanstveni svemoćni

Koji žive u zaklonu višnjega, u sjenu svemogućega počiva. Govori GOSPODU: ti si utočište moje i branič moj, Bog moj, u kojega se uzdam. (Psalam 91:1-2).

Božija svemoć

Postoji samo jedan koji je Svevišnji – jedan koji je Svemoćni. Psalmista nam govori: „On je moje skrovište.” Ako je Otac zaista Svemoćni, onda on može da čini sve pomoću sopstvene moći. Dok koristi svoje anđele i ljudske izaslanike u svom radu sa čovečanstvom, njemu nije potrebno da iko drugi bude Bog. Sa samim Ocem sve stvari su moguće. Ako nisu, onda on nije istinski svemoćan.

U Bibliji, nikada svemoćna „dvojica” ili „trojica” nisu Bog – uvek je svemoćni „jedan”. Sam Otac ima „ruku” koju pruža svojim ljudima. On ima sopstvenu nemerljivu moć, sopstveni duh, šaku i dah. Šta to može Bog da učini, a da on to ne može sam? Postoji apsolutna jednina kada je u pitanju svemoć Božija. Otac je taj koga ograničavamo ako mislimo da je njegov duh druga osoba Božanstva.

Upečatljiv primer činjenice da je duh Božiji, u stvari, Otac na delu, može se naći na početku Jevanđelja po Mateju. Matej piše da je Isusa Božiji duh začeo u Mariji (Matej 1:18, 20). Za ljude Biblije, to je isto kao kada bismo rekli da je Bog postao otac detetu pružajući svoju čudotvornu moć. Ono što je Božiji duh učinio se smatra učinjenim od strane samog Oca. Stoga, Isus nikada ne kaže da je „osoba” pod imenom „Sveti Duh” bila njegov Otac. Umesto toga, on potvrđuje da je sin Božiji (Matej 16:16-17).

Božija sveprisutnost

Ko je onda prisutan svuda? Obratite pažnju na Davidove reči:

GOSPODE, tragao si za mnom i znaš me. Ti znaš kad sednem i kad ustanem; ti znaš moje misli izdaleka (Psalam 139:1-2).

Ko je taj koji zna kada David seda i kada se uzdiže? Ko je onaj koji zna njegove misli *izdaleka*? To je GOSPOD. Sveprisutnost Božija se ne postiže slanjem druge osobe Božanstva pod nazivom „Duh”. Umesto toga, postiže se *bukvalnim* prisustvom samog Oca.

Čudo Božijeg duha nije u tome da je on zasebna osoba u odnosu na Oca: jer on to nije. Istina je veličanstvenija od te laži. Čudo je u tome što je Otac toliko svemoćan da može da sedi na prestolu univerzuma a da u isto vreme pokreće zemlju. Sopstvenim duhom, on može da bude na više mesta u isto vreme. On je Svemoćan!

Sa Ocem *samim*, sve je moguće.

Ako nije, onda on i nije istinski svemoćan.

Kome ćemo se klanjati?

Ali GOSPOD koji te je izneo iz Egipta velikom moći i ispruženom rukom jedan je kom moraš da se klanjaš. Njemu ćeš se pokloniti i njemu prineti žrtve (2. Carevima 17:36).

Za njegov drevni narod, klanjanje nekome ili nečemu kao Bogu univerzuma, a da to nije GOSPOD, nezamislivo je. Oni veličaju onog jednog na prestolu jer ima „izuzetnu moć i ispruženu ruku.” Ali zapovest je da se klanjaju onom jednom kome ta moć i ruka pripadaju. *Njemu* oni treba da se poklone. Oni usmeravaju svoju naklonost ka samom GOSPODU— ne ka njegovom duhu kao da je on druga osoba. Obratite pažnju na ove reči iz 139. Psalama:

Gde mogu da odem od **Tvog** duha? Ili gde mogu da pobeđem od **Tvog** prisustva? Ako se uspem do raja, **Ti** si tamo; ako raspremim krevet u Šeolu, **Ti** si tamo. Ao uzmem krila jutra i nastanim se u najdaljem delu mora, čak će me i tamo ruka **Tvoja** voditi, i desna ruka **Tvoja** će me držati čvrsto (Psalam 139:7-10).¹⁴

David veliča jednog na prestolu zbog njegovog duha, njegovog prisustva. On se divi „Božijoj šaci koja će ga voditi” i Božijoj „desnoj ruci koja će ga čvrsto držati.” Međutim, David ne govori o klanjanju „duhu” Božijem ili njegovoj „ruci”. Sva hvala ide onome kome pripada taj duh i ta ruka. U Bibliji, ljudi ne govore o klanjanju različitim aspektima Boga.

Njegovim ljudima iz drevnih vremena, nije imao smisla hvalu upućivati „rukama Božijim” ili „duhu Božijem.” To bi bilo kao kada bi čovek dobio dar od prijatelja i zahvalio se „ruci” tog prijatelja. Ono što je učinila nečija ruka, to je učinio taj neko. Hvala se onda upućuje tom prijatelju – čitavoj osobi – a ne njegovoj „ruci”. Da ponovimo, u Bibliji, oni se zahvaljuju Bogu za sve što je on uradio. Oni se ne zahvaljuju direktno njegovoj „moći” ili njegovom „duhu”.

Božiji ljudi drevnih vremena klanjaju se Ocu na njegovom prestolu. Oni se poklanjaju njegovim carevima i njegovom Mesiji nakon što je on rođen.¹⁵ Međutim, od Prve Mojsijeve do Otkrovenja, nigde se ne navodi da se anđeli i ljudska bića klanjaju Božijem svetom duhu.

Isto tako, niko u Bibliji se nikad ne moli „duhu Božijem.” Baš kao što hvalimo i upućujemo zahvalnost onom jednom na prestolu, tako mu upućujemo i molitve i molbe za pomoć. To je slučaj čak i kada se radi o Božijem prisustvu ili duhu.

Ne udaljavaj me od svog prisustva i ne oduzimaj mi
sveti duh Svoj (Psalam 51:11).¹⁶

Ljudi Biblije se ne mole Božijem duhu i ne traže od njega da dođe ili ostane sa njima. Svi zahtevi su upućeni onom kome taj duh pripada. Da ponovim, to bi bilo kao da želite da vam prijatelj nešto da a zatim tražite to isto od njegove ruke. Zahtevi su upućeni prijatelju – celoj osobi – ne njegovoj ruci.

Izvinjenje Ocu

Doktrina trojstva je počela da postoji vekovima nakon što je Biblija napisana. Sa njom su došle i liturgija, molitve i klanjanje usmerene Božijem duhu. Većina Hrišćana danas nije svesna da ta verska izjava o duhu Božijem kao zasebnoj osobi Božanstva nije postojala sve do sabora u Carigradu 381. godine nove ere. To učenje je pokrenulo posle-biblijsku ideju da se treba klanjati Svetom duhu i da ga treba slaviti kao osobu pored Oca i Sina.

Sada, neki ljudi izražavaju zabrinutost jer postoji tendencija među Hrišćanima da se klanjaju „Duhu Božijem” sa manje strasti ili poštovanja nego što to čine kada se klanjaju Ocu. Javlja se briga da je „Duh” postavljen na drugo mesto. Međutim, za ljude Biblije, takva briga je u potpunosti pogrešna. Otac je taj čiji se značaj umanjuje ako se ljudi klanjaju njegovom duhu kao da je u pitanju nekakva osoba. Otac je taj kome treba da uputimo izvinjenje.

Bog nikada ne govori nikome da se moli „Njegovoj ruci” ili „Njegovom duhu”. Većina Hrišćana smatra da je čudno moliti se Božijem duhu. Iako nas ponekad savremeni sveštenici navode da to činimo.¹⁷ Svako treba da bude svestan da u samoj Bibliji ljudi se nisu molili duhu Božijem. Mi imamo tendenciju da se ustručavamo da svoje molitve upućujemo njegovom duhu, što je zapravo podržano od strane Biblije. Mi kao hrišćani ne smemo sebi da dozvolimo da nas teraju da činimo nešto što Božiji narod Biblije nije činio.

Na isti način, Bog nikada ne zapoveda nikome u Bibliji da svoje molitve uputi njegovoj ruci ili duhu. Niko u Bibliji to ne čini. Zapoveda se da se da se molitve upućuju samo Bogu. Oni pevaju pesme Bogu. Oni mu se mole. Kada se klanjaju Bogu, oni veličaju sve njegove attribute i vrline. Oni hvale njegovu moć i Njegovog svetog duha! Ali, dok to rade, oni gledaju gore. Njihove reči su usmerene onom jednom na prestolu.

Isus je savršen primer po pitanju svega duhovnog. On ne ostavlja prostora za sumnju o stvarima koje smo razmatrali a koje se tiču Božijeg duha. Isus se nikada ne moli „duhu Božijem.” Njegove molitve su upućene Ocu. Ne postoji primer gde se za Isusa kaže da „govori” sa Božijim duhom ili ima razgovor sa „duhom Božijim”. On se obraća samom Bogu. Hajde da kao hrišćani pratimo primer koji nam pruža Isus. Neka naše molitve budu upućene Bogu kome taj duh pripada. Hajde da se molimo Ocu kao što je Isus to činio (Matej 6:9-15).¹⁸

Da li treba da pokrademo Boga?

Sebe radi, sebe radi učiniću, jer kako bi se hulilo
na ime moje? i slave svoje neću dati drugome.
(Isaija 48:11)

Jedan Bog govori. On nam govori o svojoj slavi koju ima kao suvereni Bog. Ko je to? To je GOSPOD (stihovi 1 i 2). Ako sudimo da je on pravi, hajde da mu služimo kao Bogu i da ne služimo nikom drugom. Hajde da mu damo *svu* slavu kakva dolikuje Bogu svemoćnom. On je dao slavu svojim anđelima. On je dao slavu ljudima. Od početka, on je planirao da pruži slavu svom Mesiji, odmah nakon njegovog rođenja. Slavu koja pripada Bogu univerzuma, međutim, on ne deli ni sa kim.

Zloupotrebili smo koncept Božijeg jedinog duha i u svojim umovima stvorili još jednu „osobu” Božanstva. Takva osoba ne postoji u stvarnosti. Ova ideja vekovima ljudima uskraćuje jasnu predstavu o Božijem suverenitetu. Prouzrokovala je to da ljudi nesvesno daju slavu i čast koja pripada našem Ocu nekakvoj izmišljenoj osobi koja navodno predstavlja deo Božanstva.

Ne smemo potkradati Boga. Ako damo čast Boga Svemoćnog ikome ili ičemu, osim onom koji se u gore navedenim stihovima obraća proroku

rečima: „Ja neću svoju slavu dati drugom,” mi Boga potkradamo. Nekom drugom smo dali slavu koja samo njemu pripada. Božiji duh nije zasebna osoba ili ličnost kojoj se treba klanjati. To je uzbudljiv, izuzetan Očev aspekt. Božiji duh je Božanstvo. Međutim, Božanstvo **je** Otac. Ljudi u posle-biblijskom periodu, svojim učenjima i propovedima su učinili da Božiji duh postane zasebna osoba u Božanstvu. Tom prilikom su podelili slavu koja pripada samo Ocu.

Otac je taj kog ograničavamo kada mislimo da je njegov duh druga osoba u okviru Božanstva.

Isti Bog je i blizu i daleko

U pitanju je veličanstvena podela. Bog sedi na nebesima. Mi živimo svoje živote na zemlji. Kao ljudska bića, nama nedostaje snage i veštine da premostimo razdaljinu između nas samih i njega. Kako mi možemo da ga spoznamo? On nam daje odgovor na to pitanje:

GOSPOD objavljuje: „Da li sam ja Bog koji je samo blizu a ne i daleko? Može li se iko od mene sakriti na nekakvo skriveno mesto tako da ja ne mogu da ga nađem?” kaže GOSPOD. „Zar ja ne ispunjavam i nebesa i zemlju?” (Jeremija 23.23, 24).

Isti Bog je i blizu i daleko. Razdaljina između Boga i čovečanstva zaista predstavlja jednu veličanstvenu podelu. Međutim, tu razdaljinu je sam Bog premostio. Svojim duhom, Otac je dosegao do nas i deluje direktno za svoj narod. U pitanju je isti Bog koji je blizu, daleko, i koji ispunjava nebesa i zemlju. On je sveukupno dovoljan. On sam je Bog.

Šesto poglavlje

Beleške

1. Hebrejska reč koja predstavlja prevod reči „duh” je *ruach*. Ona je upotrebljena u značenju „dah” ili „duh” čoveka i drugih živih bića (1. Mojsijeva 6:17; 7:15, 22). Takođe se upotrebljava u značenju reči duh Božiji (1. Mojsijeva 6:3). U stihu 1:2 Prve knjige Mojsijeve, Nove revidirane standardne verzije i Tanakh (Jevrejsko udruženje izdavača) obe prevode reč *ruach* jednom od njenih suštinskih značenja: „reč”.

2. Novi živi prevod beleži smisao: „Ja ću lično otići.”

3. Nemamo dovoljno prostora u ovoj knjizi da pružimo iscrpnu studiju reči „duh”. Za širok spektar upotrebe reči *ruach* i dalje uvide u pneumatologiju Hebrejske Biblije, vidi: The Brown Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2000), 924-6. Za dobar pregled duha Božijeg u Starom i Novom Zavetu vidi članak koji je napisao Sean Finnegan: *Unitarijanističko viđenje Svetog duha, Reformacija XXI veka*, http://www.2lstcr.org/multimedia-2012/1-articles/sf-unitarian_view_holy_spirit.html.

4. Poglavlje 33 Druge knjige Mojsijeve pruža primer razlike između Božijeg prisustva i prisustva njegovih zastupnika. Bog je rekao Mojsiju da će poslati izaslanika (svog anđela) da ide pre njega (2. Mojsijeva 33:1-3). Mojsije je, međutim, želeo da Bog lično ide sa njim, želeo je njegovo prisustvo (2. Mojsijeva 33:14-15).

5. Ovo je dovelo do toga da ljudi ponekad mešaju Božije zastupnike sa samim Bogom. Npr. Bog se obraćao preko anđela pa je to dovelo do toga da ljudi pretpostave da je sam anđeo Bog. Vidi osmo poglavlje ove knjige za više informacija o ovoj tematici.

6. James D. G. Dunn, *Christology in the Making*, 2. izdanje (London: SCM Press, 2003), 133, njegov akcenat.

7. Ili u Novom Zavetu takođe Isus (Dela 16:7).

8. Priznaje se, naravno, da su Božiji aspekti ili atributi ponekad personifikovani. Na primer, Božija mudrost je personifikovana u vidu žene u stihu 8:1ff Izreka. *Ruach* se obično prevodi u Septuaginti rečju *pneuma*.

9. Anthony Buzzard, *Jesus was not a Trinitarian* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007), 152.

10. “*Holy Spirit*,” Jacob Neusner, urednik William Scott Green, *Dictionary of Judaism in the Biblical Period* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1999), 298.

11. Naravno, ljudska bića su napravljena tako da liče na Boga (1. Mojsijeva 5:1) i stoga su poput njega u nekim aspektima. Takav je slučaj bio i nakon Adamove neposlušnosti (1. Korinćanima 11:7). Nakon što je Mesija rođen, on je bio savršena ljudska slika Boga (2. Korinćanima 4:4). Ipak, Bog spada u zasebnu kategoriju. U tom smislu, niko nije poput njega.

12. Uobičajeno je da u našim hrišćanskim prevodima pronalazimo reč „Duh” napisanu velikim početnim slovom, implicirajući da je u pitanju zasebna osoba. Međutim, u drevnom biblijskom hebrejskom ili grčkom jeziku, razlike u veličini slova nisu postojale, u pitanju je odluka prevodioca da li će reč da napiše velikim ili malim slovom. Prevodioci obično ne pišu velikim slovom reči koje predstavljaju Božije delove ili aspekte (ruka, šaka, itd.). Kada reč „duh” napiše velikim slovom, prevodilac stavlja do znanja da je naklonjen posle-biblijskoj trijadološkoj tradiciji gde se smatra da je duh Božiji osoba koja postoji zasebno u odnosu na Oca. Kada je reč „duh” upotrebljena tako da se odnosi na duha Božijeg, Verzija Kralja Džejmsa sadrži primere gde ta reč nije napisana velikim slovom (npr. 1. Mojsijeva 6:3; 4. Mojsijeva 11:29; Isaija 11:2; Mihej 3:8). NRSV i određeni drugi prevodi imaju tendenciju da pišu reč „duh” velikim početnim slovom dok prevode Hebrejsku Bibliju. Najbolje jevrejske verzije, naravno, ne pišu reč „duh” velikim početnim slovom kada se ta reč odnosi na duha Božijeg.

13. Stih 28:19 Jevanđelja po Mateju ne predstavlja „Oca”, „Sina” ili „Svetog duha” kao lična imena. Poenta koju želim da iznesem ovde je da Otac i Sin imaju lična imena a duh Božiji nema.

14. Moj akcenat.

15. Čitalac će pronaći potpuniju analizu klanjanja Božijim carevima i Mesiji u devetom poglavlju ove knjige.

16. Moj akcenat.

17. Različiti primeri ovoga se mogu pronaći u savremenoj popularnoj teologiji, npr.: Benny Hinn, *Good Morning Holy Spirit* (Nashville: Thomas Nelson, 2004); Francis Chan, *Forgotten God* (Colorado Springs, CO: David C. Cook Publishing, 2009) i Robert Morris, *The God I Never Knew* (Colorado Springs, CO: WaterBrook Press, 2011).

18. Teolozi dugo pokušavaju da ubede javnost koja redovno odlazi u crkvu da treba da se moli i klanja Božijem duhu kao da je to osoba. Danas, oni čak upošljavaju i dobronamerne pisce hrišćanskih pesama i muzičke umetnike. Ti ljudi ni ne sumnjaju da svoj značajan talenat koriste kako bi ubedili javnost pesmama da treba da veruju da je duh Božiji zasebna osoba. Oni bi mogli da spasu hrišćansku zajednicu velike greške i zabune time što bi svoje pesme o duhu uskladili sa Biblijskim pesmama (psalamima). Da ponovimo, te pesme su usmerene na klanjanje Bogu, Jednom, kome taj duh pripada (Psalam 139:7-10; 104:30; 143:10).

7. Reč Božija

Od zapovesti usta Njegovih nisam otstupao; čuvao sam reči usta Njegovih više nego svoj užitak.

- Jov 23:12

Božija reč je reč našeg Stvoritelja. To je standard po kom se reči svih ostalih moraju meriti. Ako ne možemo da verujemo Jednom koji nas je stvorio, sve je izgubljeno! Zašto bismo onda mislili da možemo da verujemo ikome ili ičemu? Njegova reč je veza sa samim značenjem našeg ljudskog postojanja.

Za ljude Biblije, Božija reč je definicija istine. Car David se molio: „I sada, O GOSPODE JHVH, ti si Bog i tvoje reči su istina” (2. Samuilova 7:28). Isus je dao istu tu definiciju istine u Novom Zavetu, „Oče ... Osveštaj ih istinom; tvoja reč je istina” (Jovan 17:17).

Jedan pravi Bog svojim duhom sebe prostire ka svemu što je stvorio i deli svoje misli sa nama svojim rečima. Mi kao ljudska bića jedne druge

upoznajemo rečima. Dakle, mi možemo Boga da upoznamo kroz njegove reči. One su svetlost naših umova. Pisac Psalama je napisao: „ Reči Tvoje kad se jave, prosvetljuju i urazumljuju proste” (Psalam 119:130).

Nečije reči su nešto što se može podeliti sa nekim a da onaj koji ih deli ne ostane bez njih. U tom smislu, Božija reč je „sa” njim i može da bude „sa” nama takođe. Tu reč izgovaraju Božija usta (2. Dnevnika 6:4), i one dolaze do njihovih proroka (1. Samuilova 15:10). Zauzvrat, oni je govore ili pišu (1. Carevima 17:24); ljudi mogu da je čuju ili pročitaju. Uz pomoć reči koje on deli sa nama, mi možemo da spoznamo um Božiji.

Njegova reč je On sam

Baš kao što je Božiji duh Bog tokom svog delovanja i prisutnosti, tako je i njegova reč on sam. Njome, on deli svoje znanje, shvatanje i mudrost. Za ljude Biblije, njegova reč je izraz njegovih misli. U njoj su njegova volja za nas i njegovi planovi za sve što on čini. I baš kao što čovekova reč nije osoba koja postoji nezavisno od tog čoveka, ni Božija reč nije odvojena od Oca. Ono što Božija reč čini, to sam Otac čini. On postupa tako što komunicira – zapoveda.

Budući da smo ljudi, naše misli su sa nama. Mi ponekad govorimo kako osoba „zadržava svoja mišljenja za sebe.” Međutim, najdublje čovekovo shvatanje može biti iskazano rečima. Naše reči počinju sa nama, izlaze iz nas i utiču na one koji su oko nas. One mogu da koriste drugima i da prouzrokuju promenu u našem svetu. Isto tako, Božija reč je aktivna. Ona izjavljuje:

Tako će biti reč moja kad izađe iz mojih usta: neće se vratiti k meni prazna, nego će učiniti šta mi je drago, i srećno će svršiti na šta je pošaljmem. (Isaija 55:11)

U Novom zavetu, ponovo pronalazimo da je Božija reč dinamična:

Jer je živa reč Božija, i jaka, i oštrija od svakog mača oštrog s obe strane, i prolazi tja do rastavljanja i duše i duha, i zglavaka i mozga, i sudi mislima i pomislima srca. (Jevrejima 4:12)

Božija reč je s vremena na vreme personifikovana u Bibliji. Njegova mudrost je na prelep način personifikovana u vidu žene¹ u osmom poglavlju Izreka. Ova „žena” boravi sa „razboritošću” (stih 2). Rečeno je da je Bog poseduje od početka (stihovi 22, 30). Ali to su poetske izjave o Božijim karakteristikama. Ni „mudrost” ni „razboritost” zapravo nisu osobe same po sebi. Glas, usta, reč i mudrost Božija nikada ne treba bukvalno da budu shvaćene kao osobe, pored Oca. Umesto toga, treba da budu shvaćene kao izrazi Očeve izuzetne moći.

Kada čujemo glas ili reč neke osobe, mi sa pravom možemo da kažemo da smo čuli tu osobu. Ono što je rečeno nečijim glasom, rečeno je od strane tog nekog. To je nešto kao „produžetak” te osobe. Kada mi razgovaramo sa prijateljem, mi ne kažemo nakon toga da smo razgovarali sa njegovim „glasom” ili da smo razgovarali sa njegovom „rečju.” Umesto toga, mi kažemo da smo razgovarali sa tim prijateljem – čitavom osobom.

Isti je slučaj i kada je u pitanju Božija reč. U čitavoj Hebrejskoj Bibliji ne postoji ni jedan stih u kom neko kaže da razgovara sa „Božijom rečju” ili da se moli istoj. Niko toj reči ne upućuje hvale niti joj peva pesme. Sve zahteve, pružanje zahvalnosti pa čak i hvale vezane za reč su upućene Ocu na njegovom prestolu – Bogu čija je to reč:

Reč je Tvoja žižak nozi mojoj, i videlo stazi mojoj.
Reč je Tvoja veoma čista, i sluga je Tvoj veoma ljubí. (Psalam 119:105, 140)

Kao što smo videli u šestom poglavlju, Božiji duh je Otac na delu. Svojim duhom on deli svoju reč sa nama. Ono što govori duh Božiji zapravo potiče sa Očevih usana (Ps. 89:34, vidi 26). Kada proroci govore pomoću njegovog duha, ljudi čuju ono što govori onaj jedan na prestolu. Kada ih duh Božiji nadahne da pišu, sam Otac je taj koji ih inspiriše.

Otac stvara svojom rečju

Božija reč je moćnija od reči bilo kog drugog bića. On je progovorio, i njegovom rečju je stvaranje počelo:

Svojom riječju, GOSPOD je stvorio nebesa,
i svu njihovu vojsku dahom svojih usta.
- Psalam 33:6

Božija izgovorena reč – njegova lična reč – je ta kojom je on započeo stvaranje. To je bio sam „dah Njegovih usta.” Onda kada je Otac progovorio, na početku, svetlost je došla:

I Bog je rekao: „Neka bude svetlosti”, i bi svetlost
(1. Mojsijeva 11:3).

Otac nije poslao osobu pod imenom „Reč” da dovede do toga da nastane svetlost. Umesto toga, to je učinjeno Njegovom zapovešću, Njegovom namerom ili izborom, svetlost je došla na svet. U Novom zavetu, pronalazimo isto shvatanje Božije izgovorene reči kao uzroka stvaranja:

Jer navalice neće da znadu da su nebesa bila otpre i
zemlja iz vode i usred vode Božijom reči. (2.
Petrova 3:5)

„Rečju njegove zapovesti” nebesa su nastala i zemlja je formirana. Međutim, ista moćna reč kojom je Bog stvorio svet može da siđe na ljudska bića. Božija reč potiče iz njegovog uma, saopštena je njegovim prorocima i otkrivena nama putem njih. Ipak, Božiji duh ili reč u ili na nekoj osobi nikada ne podrazumeva da je ta osoba Bog. Kada neka osoba primi duha Božijeg ili reč Božiju, to ne znači da ta osoba ima Božije karakteristike.³

Na kraju, Bog je govorio pomoću svog Mesije nakon što je on rođen. On je na divan način dirnut duhom GOSPODNJIM i na savršen način je učinio da Božija reč bude poznata ljudima (Luka 4:18-19). Mesija toliko potpuno predstavlja Božije reči da je čak i nazivan „Rečju Božijom” (Otkrivenje 19:13).

Otac nije poslao osobu pod nazivom „Reč” da dovede do toga da postane svetlost. Umesto toga, njegovom sopstvenom zapovešću ta svetlost je došla na svet.

Ne-biblijska reč?

Nakon što je Biblija napisana, ne-jevrejski „hrišćani”, oslanjajući se na svoju sredinu u kojoj je grčka filozofija bila na snazi, predložili su drugačiju vrstu „reči” od one koja stoji u Bibliji.⁴ Ovi posle-biblijski „hrišćani” su zamišljali da je „Reč Božija” navodno nekakva drevna ili večna osoba koja je bila sa Bogom od početka i koja mu je pomogla da stvori svet.⁵ Međutim, koncepti Božije reči kao osobe su beznadežno bili pogrešni. Oni su poslali posle-biblijsko ne-jevrejsko „hrišćanstvo” na putanju koja ih je samo udaljila od čistog, apsolutnog monoteizma Biblije. Do drugog dela IV veka, mnogi su zaključili da ne samo da je reč Božija osoba, već je osoba i njegov duh, pa uključujući i samog Boga, postoji trolično božanstvo. Stoga, istinski večni Bog koji je jedan pojedinac sa

mного atributa – uključujući njegovu sopstvenu veličanstvenu reč i njegovog duha – vremenom se teološki preobratio u izmišljenog troličnog boga. Od tada pa nadalje, ne-jevrejsko „hrišćanstvo” je podelilo ljubav i divljenje Boga i dvema navodnim Bogo-osobama.

Ali za Božije proroke i ljude drevnih vremena, svaka predstava o osobi koja nosi ime „Reč” bi bila potpuna besmislica. Takva osoba zapravo ne postoji u Hebrejskoj Bibliji. Svako pominjanje osobe koja se zove „Reč”, bilo da je u pitanju drevno stvoreno biće ili večna osoba, sumnjivo je odsutno iz Starog Zaveta. Da je takvo biće postojalo, Božiji proroci i ljudi drevnih vremena bi o njemu pričali i pisali desetinama pa čak i hiljadama puta. Međutim, u celom Starom Zavetu nigde se ne pominje postojanje stvarnog bića koga oni zovu „Reč”.⁶

Ono što mi pronalazimo, od Prve Mojsijeve do Malahija, jeste da je Božija izgovorena reč zapravo način na koji on lično komunicira. To se javlja oko 400 puta u Starom Zavetu.⁷ Reč samog Oca je ta o kojoj oni pišu. Božija ruka, moć i duh nemaju lična imena, a nemaju ni njegov glas, mudrost pa ni reč.

Nije postojalo ništa što je mogla izmišljena „Reč-osoba” da učini a što Otac nije mogao da učini sam. Kao što smo videli, on može da „pošalje” svoju reč – ona proizilazi „iz njegovih usta” (Isaija 55:11). Svojom rečju on govori pa čak i elementi odgovaraju (Psalam 33:6-9). On je prouzrokovao da ta ista reč siđe na njegove proroke: ljudska bića od krvi i mesa. Zauzvrat, oni je prenose drugima. Čak se navodi da je on govorio kroz svoje proroke (npr. 2. Carevima 21:10). Otac je taj koji dovodi do toga da reč kojom je on stvorio svet na kraju dospe do Mesije, nakon što se Mesija rodi. On predstavlja otelotvorenje Očeve reči. Kaže se da je u Mesiji kroz Božiju reč „postalo meso (telo/čovek).”

Prva Jovanova – Jovan je bio Jevrejin

Posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani” su nametnuli svoju ideju o drevnom ili večnom biću po imenu „Reč” u svojim prevodima Jovanovog prologa (Jovan 1:1-3, 14). Kao što smo videli, iz rezultujuće zabune na kraju je došla sada popularna ideja da je Jovan hteo da ukaže na to da postoje dve osobe koje su večni Bog: sam Bog (Otac), plus navodna večna „Reč” koja je isto tako bila u potpunosti Bog.

Ali, istinskom Božijem narodu iz drevnih vremena, bilo je lakše reći da sunce izlazi na zapadu,⁸ nego da predlože da postoji iko ko je večni Bog, pored Oca. Jovan je bio Jevrejin, on nije bio grčki filozof. Jezik koji Jovan koristi u svom prologu nije filozofski niti misteriozan. Grčki termin *logos* (reč) upotrebljen je preko 300 puta u Novom Zavetu i može se pronaći u sinoptičkim jevanđeljima.⁹ Ona stalno ukazuje na izgovorenu ili ličnu reč Boga ili drugih. Upotrebljena je na sličan način kao u Septuaginti (LXX).

Jovanovo shvatanje o Bogu i njegovoj reči je bilo u skladu sa njegovim precima i Starim Zavetom – ne sa helenističkom grčkom filozofijom ne-jevreja. On nije citirao Heraklita, Platona niti druge grčke filozofe. On nije citirao Filona Aleksandrijskog niti druge helenizovane jevrejske filozofe koji su – sa katastrofalnim rezultatima – pokušavali da pomire jevrejsku religiju sa grčkom filozofijom.¹⁰

Ono što je Jovan citirao bio je Stari Zavet. Kada pogledamo izvorni materijal Jovanovih rukopisa, pronalazimo da stalno navodi Božiju reč – nikada osobu pod imenom „Reč”. Da ponovimo, u tim stihovima Božija izgovorena/lična reč je zabeležena oko 400 puta. Nasuprot tome, osoba pod imenom „Reč” se uopšte ne pominje.

Kao učenik jevrejskog Mesije, Jovan je vukao duboke korene iz Starog Zaveta. On je u potpunosti bio posvećen apsolutnom monoteizmu njegovih očeva. Dok čitamo Jovanove stihove, svako ko nije u potpunosti upoznat sa njegovim starozavetnim korenima neće uspeti da shvati značenje njegovih reči. Poput vere Božijeg naroda pre njega, Jovanova vera je bila usidrena u suštinsku činjenicu da je samo jedna osoba Bog univerzuma: sam JHVH. Isus nije JHVH. Zapravo je Jovan taj koji je zabeležio Isusovu veliku izjavu da je njegov Otac jedini pravi Bog i da je on, Isus Hrist, Božiji Mesija.

Oče ... ovo je večni život: da spoznaju tebe, jedinog
istinitog Boga i Isusa Hrista kog si poslao (Jovan
17:3).¹¹

Dok je Jovan pisao ovaj prolog, on je bio upoznat sa starozavetnim pismom i sa tim da je Božija reč hiljadu puta navedena u istom. Jovan je znao da je Božija izgovorena reč ta koju je Bog stvorio u Postanju; njegova lična reč kojom je on prosvetljivao svoj narod vekovima. Jovan je znao da u čitavom Starom Zavetu nigde ne postoji mesto gde se osoba naziva „Rečju.”

Sa svim ovim na umu, mi možemo da sa sigurnošću znamo dve stvari:
1) Kada govori o jedinom Bogu univerzuma, Otac sam je taj koji je taj Bog.¹² 2) Kada Jovan piše o Božijoj reči, on ne misli na drevno ili večno biće koje postoji pored Oca. On misli na Očevu izgovorenu reč – njegovu ličnu reč.

Ovaj način posmatranja uvodnih izjava Jovanovog jevanđelja je koliko biblijski toliko i razuman. Biblijski zbog toga što se čitava Hebrejska Biblija poklapa sa tim viđenjem; razuman jer se ne suprotstavlja suštinskom principu da postoji jedan večni Bog i samo jedna individua koja je taj Bog. Hrišćani Jovanovog doba su mogli da razumeju to što je

on napisao, da je Bog stvorio svet svojom izgovorenom rečju. Isto tako, u potpunosti bi razumeli to što je Jovan napisao da je Otac jedini koji je istinski Bog. S' druge strane, ti isti rani hrišćani bi bili uznemireni kada bi čuli za kasnija poimanja drugog stvoritelja i koncepte o navodnoj osobi koja je večni Bog zajedno sa Ocem.

„S Bogom”

Kao Jevrejin, Jovan je razumeo princip koji često zbunjuje ne-jevrejske Hrišćane do dana današnjeg. U Bibliji, za aspekte neke osobe se kaže da su oni „sa” njim ili njom. Jovan je poznavao Bibliju u kojoj je Božija mudrost personifikovana kao žena koja je bila „sa” njim u vreme stvaranja (Izreke 8). On je isto tako dobro poznavao Bibliju koja je propovedala da je Božija reč sa njim; da „izlazi iz njegovih usta”, postiže svoju svrhu (Isaija 55:11).

Posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani” su propovedali da je reč „sa Bogom” (Jovan 1:1,2), što bi značilo da mora da je u pitanu osoba. Sasvim suprotno, to je bio način izražavanja odnosa pojedinca prema svojim karakteristikama. Biblija nam govori da čovek može da komunicira sa svojim srcem ili da mu se obraća (Psalam 77:6; Propovednik 1:16). Međutim, srce te osobe nije osoba koja postoji pored te osobe kojoj ono pripada. Isto tako, Božija reč nije osoba pored samog Oca. Božija reč je bila „sa” (*pros*) Bogom (Jovan 1:1) na isti način na koji je Pavle želeo da reč – istina o jevanđelju – ostane „sa” (*pros*) Hrišćanima Galatima (Gal. 2:5). Ni u kom slučaju se ne ukazuje na osobu.

Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon priznaje koncept da su karakteristike osobe „sa” njom ili njim (heb. *im, et*). Leksikon navodi da je ovo hebrejski idiom koji ukazuje na „*misao* ili *svrhu* koja je prisutna sa osobom ... koja funkcioniše u njegovom umu.”¹³ Isti je slučaj i sa Bogom:

U Njega je mudrost i sila, u Njega je savet i razum.
(Jov 12:13).

Mudrost i snaga su „sa” Bogom. Međutim, to nisu osobe koje borave sa Ocem. To su Očeve karakteristike. Isto tako, on „ima” *nameru i razumevanje*. I ovo su njegovi aspekti. Ako su Božije karakteristike osobe koje postoje zasebno od Oca, koliko bi takvih osoba bilo? Ako je Božija reč osoba, onda su osobe i njegov glas kog treba slušati (5. Mojsijeva 13:4) i njegova usta (1. Carevima 13:21) kojima on govori?

Sa pravom se kaže da mudrost, snaga, namera i shvatanje „sa” Bogom. Isto se može reći da je svaka od njih Bog.¹⁴ To su njegove odlike ili karakteristike, a ne dodatna bića. One su on u smislu da su one načini na koje Bog večno postoji. Isto tako, Božija reč je *sa* njim i u stvarnosti *jeste* on. Kada Biblija govori nama da „Božija reč večno boravi na nebesima” (Psalam 119:89), ne govori o osobi sa Božanstvom, niti o stvorenom biću. Božija sopstvena, lična reč je ta koja je ovde zauvek ustanovljena. Reč Božija nije ništa više osoba koja postoji zasebno od Oca, od toga koliko je reč Isusova osoba koja postoji pored Isusa, ili koliko Petrova reč postoji mimo samog Petra.

Isto tako, Jovan bi bio poslednji koji bi predložio da neko pod imenom „Reč” zajedno sa Bogom stvara svet. Kao jevrejski vernik,¹⁵ Jovan je znao da je Otac izjavio u Bibliji da je sam stvarao – niko mu nije pomagao:

Ovako govori Gospod [JHVH], izbavitelj tvoj, koji te je saznao od utrobe materine: ja Gospod [JHVH] načinih sve: razapeh nebo sam, rasprostrijeh zemlju sam sobom; (Isaija 44:24).

I Otac je lično uradio sve to – ne putem posrednika:

I naruči im neka reku svojim gospodarima: ovako veli Gospod [JHVH] nad vojskama Bog Izrailjev: ovako recite svojim gospodarima: Ja sam stvorio zemlju i ljude i stoku, što je po zemlji, silom svojom velikom i mišicom svojom podignutom; i dajem je kome mi je drago.” (Jeremija 27:4-5).¹⁶

Otac je stvarao *sopstvenom* „velikom moći”, *sopstvenom* „pruženom rukom”. On je govorio a njegovom rečju je čovečanstvo nastalo. Da ponovimo, zato ga mi zovemo Ocem.

Ako bismo stvaranje pripisali ikom drugom do Ocu, „potkrali bi smo Boga.” To bi podrazumevalo davanje časti navodnoj osobi, čast koja treba da pripada samo Ocu kao našem Stvoritelju. Jovana bi ražalostilo kada bi saznao da ljudi pripisuju teološki stvorenom biću pod imenom „Reč” ono što je Otac zapravo učinio snagom svoje izgovorene reči. Jovan bi bio zaprepašćen kada bi otkrio da ljudi koriste njegove rukopise u pokušaju da iznesu takvu poentu.

U ovom prologu, Jovan ponavlja ono što su drevni proroci vekovima govorili o Božijoj reči. To je ista poruka koju nam žele preneti i drugi u Novom Zvetu. I oni su smatrali Božiju izgovorenu reč – njegovu ličnu reč – sredstvom kojim je on stvarao:

Verom poznajemo da je svet rečju Božjom svršen,
da je sve što vidimo iz ništa postalo. (Jevrejima
11:3)

„Reč postade telo”

Nije to bilo drevno ili večno biće pod imenom „Reč” koje je otelotvoreno – to je bila Očeva reč.¹⁷ Jovan nije došao da donese različitu definiciju reči Božije od one koja je već postojala među istinski Božijim ljudima drevnih vremena. On je došao da svetu prenese to šta je Bog na tako veličanstven način učinio svojom rečju. Jovan je želeo da svi znaju da je jedan istinski Bog na kraju otelotvorio svoju reč u jednom posebnom ljudskom biću – Isusu Hristu! On je taj koji sada govori za Boga. Suštinska poruka koju Jovan želi da prenese svetu je: „Neka čitavo čovečanstvo čuje Isusa!”

U svojoj zbunjenosti, ne-jevrejski „hrišćani” su praktično čitali Jovanovo jevanđelje od kraja ka početku. Kada je Jovan pisao o Božijoj reči, on je rekao da je ona bila sa Bogom u početku i da je „otelotvorena” u osobi pod imenom Isus Hrist. Ne-jevrejski „hrišćani” su umesto toga uzeli osobu Isusa i preneli je na Božiju reč u početku.¹⁸ Ali Jovan nije rekao da je „Isus” ili „Sin” ili „Hrist” bio sa Bogom u početku. On ne kaže da je „Hrist” napravio svet ili da je „Hrist” preegzistirao. Da je to istina, on bi to napisao. Ali nije biće zvano „Hrist” ono koje se od jednoga bića u drugo biće pretvorilo u Jovanovom prologu. Reč Božija je ta koja je otelotvorena u Hristu: Božijem ljudskom sinu.¹⁹ Uvaženi profesor pod imenom Colin Brown sa Teološkog fakulteta Fuller piše sledeće:

Često se javlja pogrešno tumačenje uvodnih stihova Jevanđelja po Jovanu tako da oni glase: „U početku beše *Sin*, i *Sin* je bio sa Bogom i *Sin* je bio Bog.” Ono što se ovde dogodilo jeste da je *Sin* zamenjen za *Reč* (gr. *logos*), i (ovakvim tumačenjem, od nazad ka napred) *Sin* je proglašen članom Božanstva, nekim ko je postojao od početka.²⁰

Nije drevno ni večno biće pod imenom Isus to koje je otelotvoreno.²¹ To je bila Božija izgovorena reč koja je stvorila čoveka Isusa. Isus nije ono što je Božija reč bila u početku. Nije Isus =logos, nego je sve je kroz logos (dah Božiji vidi Psalam 33,6; Jovan 1:3) stvoreno. Kada vi nešto govorite, vaše reči pripadaju vama i nije u pitanju jedna druga osoba. On je ono što je Božija reč postala u životu ljudskog bića.²²

Sa uvođenjem navodnog drevnog ili večnog bića pod imenom „Reč“, ne-jevrejski „hrišćani“ su praktično stvorili novog Stvoritelja. Ono što je zapravo bila Očeva izgovorena reč pretvoreno je u drugu osobu koja sa Bogom deli čast koja pripada samo Stvoritelju. To je za ljude drevnih vremena bilo nezamislivo. Cena ove promene u teologiji je na kraju bila nesvesno udaljavanje posle-biblijskog „hrišćanstva“ od apsolutnog monoteizma Božijih proroka, samog Isusa i njegovih ranih učenika.

Jovanovi rukopisi o Božijoj reči su veličanstveni. Oni se poklapaju sa načinom na koji su drevni proroci videli samo jednog pojedinca – Jahvu – kao Boga. Kada se na pravi način shvati, Jovan se pridržava Božijeg prvog prioriteta i njegove primarne direktive.²³ Njegovi rukopisi dovode vekovima staru misteriju Božije reči – njenu dinamiku i moć – do kulminacije u Isusu, njegovom jedinom začetom sinu. Božiji proroci i ljudi iz drevnih vremena nikada ne bi čitali Jovanove rukopise i zamišljali da on uvodi drevnu ili večnu osobu pod imenom „Reč”.²⁴ Posle-biblijski „hrišćani“ su nakon što je Biblija napisana tu filozofsku ideju „usadili“ u Jovanove spise.

Pravi Isus je rođen u vreme Iroda Velikog. Bog je govorio i kroz svoju reč je stvoren Isus. Sa druge strane, zamišljena drevna ili večna „Reč-osoba” koja je navodno bila biće zasebno od Oca, nije bila stvorena sve do nekoliko vekova nakon što je Biblija napisana. „Ona” je bila teološka izmišljotina posle-biblijskih „hrišćana” koji nisu imali dodirnih tačaka sa Božijim prorocima i njegovim ljudima iz davnih vremena.

Proglasivši Božiju reč zasebnom individuom, ne-jevrejski „hrišćani“ su u suštini stvarali novog Stvoritelja.

Misterija Božije reči nije u tome da je to drevna ili večna „druga osoba” koja je boravila sa Ocem. Takve osobe nije bilo. Misterija nije u tome da je takva osoba pomogla Bogu da stvori svet. Sam Otac je naš Stvoritelj. Misterija *je* u tome da kada je Božija reč bila „sa Ocem”, to je bio on i niko drugi! Sam Otac je progovorio i to je bilo učinjeno. Čudo je u tome da je Otac mogao, sopstvenom moćnom rečju da pokrene stvaranje, obasja živote ljudskih bića i na kraju svoje velike planove za čovečanstvo prenese svom Mesiji nakon njegovog rođenja. Čudo je u tome da je Bog toliko potpuno otelotvorio svoju reč u ovom čoveku da mi njega možemo da zovemo „Božijom rečju”. Ako je istina ta za kojom tragamo, ne moramo da tražimo dalje: Pronašli smo je u životu i Isusovim učenjima!

Hajde da pustimo Isusa da donese odluku

Tada im odgovori Isus i reče: moja nauka nije moja, nego onoga koje me je poslao. (Jovan 7:16)

Bog nije primio svoju reč ni od koga. To je izraz njegovog uma. Isus, sa druge strane, prima svoju reč od Boga. Ako treba da verujemo Isusu, on sam nije imao veliko znanje i razumevanje. Njegova mudrost je izvedena. Kao pravo ljudsko biće, on je propovedao reč koju je dobio od Boga. Luka o tome govori kada piše o Isusovom sticanju mudrosti u ranom dobu:

I Isus napredovaše u premudrosti i u rastu i
u milosti kod Boga i kod ljudi. (Luka 2:52)

Isus nikada ne navodi da je pre nego što se rodio bio osoba pod imenom „Reč”. Ni Isus ni Jovan nikada ne kažu da je drevno ili večno biće pod imenom „Reč” nekako dospelo u Marijinu matericu i postalo ljudsko biće. Isus je primio reč *nakon* što je bio rođen. Njega je Bog podučavao od malih nogu.²⁶

Isusa nazivaju „Rečju Božijom” jer je Božija reč na uzvišen način njemu podarena – i onda čitavom čovečanstvu preko njega. On sam to kaže onda kada govori o svom odnosu sa Božijom rečju. Čak ni njegova učenja nisu bila njegova. Ona su u stvari Očeva.

- Ja ne radim ništa sam od sebe, već govorim samo ono što me je Otac naučio (Jovan 8:28).
- Ja nisam govorio sam. Otac koji me je poslao mi je zapovedio šta da kažem i kako da to kažem (Jovan 12:49).
- Reč koju čuješ nije moja sopstvena, već je to reč Oca koji me je poslao (Jovan 14:24).
- Oče ... reč koju si mi dao ja sam dao njima (Jovan 17:8).

Isusa je morao Bog da „obuči“. Kakva to „osoba” koja se naziva „Rečju” mora da bude naučena šta da kaže i kako to da kaže? Posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani“ su bili zbunjeni jer njihova navodna drevna ili večna „osoba” pod imenom „Reč” ne poseduje jedinstveno razumevanje ni mudrost. Da je Isus bio u potpunosti neko božansko biće, i kao takvo sveznajuće, on bi govorio sam svoje reči. Bilo bi besmisleno da Otac pokuša da podučava suštinski sveznajuće biće.

Kako to on sam svedoči, Isusov život i njegova iskustva se ne poklapaju sa idejom da je on drevna ili večna osoba koja je imala izuzetno znanje i koja je bila dovoljno mudra da stvori svet. Kako to Isus sam kaže, Božija reč i mudrost su dolazili njemu onako kako je Bog to želeo. Da ponovimo, on kaže:

Ja ništa ne mogu da činim sam. Sudim onako kako mi Bog kaže. Stoga, moj sud je pravičan, jer iznosim volju onog ko me je poslao a ne sopstvenu (Jovan 5:30).

Kakva to „osoba” koja je u sebi i sama po sebi „Reč” mora da bude naučena „šta da kaže i kako da to kaže” (Jovan 12:49)?

Isus i novo stvaranje

Isus nikada ne kaže da je stvorio svet u početku. Niti u Jevandelju po Jovani, niti nigde drugo u Novom Zavetu, on ne preuzima zasluge za stvaranje kosmosa. Kada Isus govori o stvaranju, on ukazuje na to da je za stvaranje zaslužan samo jedan, i on te zasluge pripisuje Bogu.

Od početka stvaranja pa sve do danas, Bog je stvarao (Marko 13:19).

Zar nisi pročitao da *onaj* koji ih je stvorio na početku, „stvorio ih je da budu žensko i muško” (Matej 19:4).

To što ljudi pripisuju stvaranje u Postanju Isusu je velika greška. To bi bilo isto kao kada bismo rekli: „Otac je umro na krstu.” To bi uvelo zabunu i dalo bi Ocu slavu koja treba da pripada Isusu, jer je on jedini koji je umro za nas (Bog ne može da umre, vidi 1. Timotejeva 6:16). Na sličan način bismo Boga lišili časti kada bismo rekli: „Isus je stvorio svet”. Isto

kao što se ne bi svidelo Bogu kada bismo rekli „Otac je umro na krstu,” ni Isusu se sigurno ne bi dopalo kada bismo mu pripisali Očevu slavu ili njen deo za to što nas je stvorio.

Isus nije bio uključen u stvaranje u Postanku. Kao što smo videli, Otac je „sam” stvarao – sasvim sam (Isaija 44:24). Stvaranje je pripisano Bogu a ne Isusu i to u najmanje 50 stihova u Bibliji.²⁷ Isus je taj kroz koga Bog sada donosi „novo stvaranje”. Biće „novog” raja i „nove” zemlje u kojoj će boraviti pravičnost (2. Petrova 3:13; Isaija 65:17). Nova tvorevina će biti ispunjena ljudima koji su besmrtni – oni više neće umirati. Upravo će se „u Hristu” odigrati ovo stvaranje.

Dakle, ako je iko u Hristu, on je nova tvorevina:
stare stvari su prošle; pogledaj, sve je postalo novo!
(2. Korinćanima 5:17).

Sam Isus je prvi u Božijoj novoj tvorevini besmrtnih ljudskih bića. On je „prvorođeni od mrtvih” i „nikada više neće umreti” (Kološanima 1:18; Rimljanima 6:10; Oktrovenje 1:5). Bog je stvorio svet u Postanju i onda je upotrebio (starog) Adama da donese ravnotežu ljudskoj vrsti. Bog sada koristi Isusa (novog Adama) da bi uveo ljude od vere, koji će živeti zajedno, u svoje večno carstvo. Isus je, takoreći, drugi Adam. On je prvorođeni u velikoj novoj Božijoj porodici. Apostol Pavle govori Hrišćanima u Rimu da je volja božija to što su oni:

Jer koje napred pozna one i odredi da budu jednaki
obličju sina njegova, da bi on bio prvorođeni među
mnogom braćom. (Rimljanima 8:29)

Upravo je ovo novi život u Božijoj novoj tvorevini u kojoj je Isus prvi. U ovom stvaranju, Isus je prvi u smislu kako vremena tako i prioriteta. On je bio prvi koji je dignut iz mrtvih da nikada ne umre. Bog je takođe odlučio da će ovaj čovek biti nadmoćan u celom carstvu. „Sve stvari” nove tvorevine biće stvorene kroz Boga u Hristu.²⁸

Isusu dugujemo veliku čast. Njemu sledi čast, jer je Božiji jedinstveni začeti sin (Jovan 1:14). Njega je rodila devica (Luka 1:35), i on je ispunjen duhom Božijim (Luka 4:1). Reč Božija je u njemu otelotvorena kao u nikome pre ni posle. Isus je taj koji je umro za nas (1. Korinćanima 15:3). Ali Bog ga je digao iz mrtvih (Dela 5:30). Nakon njegovog vaskrsenja, on je odveden u raj i Bog ga je postavio da sedi sa njegove desne strane (Dela 5:31). Isus zaslužuje svu ovu čast, jer je jedan kroz kog Bog iznosi stvaranje. Svi koji su u Hristu će živeti zauvek sa njim u Božijem večnom carstvu. Da ponovimo, Pavle piše rimskim hrišćanima:

A kad smo deca i naslednici smo: naslednici, dakle Božiji, a sunaslednici Hristovi: jer s Njim stradamo da se s Njim i proslavimo. (Rimljanima 8:17)

Živi Božiji plan

I reče im: Ovo su reči koje sam vam govorio još dok sam bio s vama, da sve treba da se svrši šta je za mene napisano u zakonu Mojsijevom i u prorocima i u psalmima. Tada im otvori um da razumeju pismo. (Luka 24:44-45)

Isus ne samo da govori Božiju reč već je na jedinstven način ispunjava. Ovaj čovek je živo otelotvorenje Božijeg plana. Božiji veliki planovi za čovečanstvo i našu planetu su predskazani u rečima koje je Otac izgovorio drevnim prorocima. Od početka, središte i fokus svih tih planova je bio čovek koji bi bio rođen na vreme. Taj čovek je bio Isus – Božiji Mesija – njegov istinski sin.

Isus je taj koji na kraju otkriva i ispunjava Božije planove za čovečanstvo. Od rođenja do smrti, on je živeo prema rečima koje je Bog izgovorio prorocima vekovima ranije. Svojim vaskrsenjem, odnesen na nebo i postavljen sa desne strane Boga, on je delovao kao živa reč Božija, i još uvek to jeste. Božiji veličanstveni planovi za iskupljenje ljudskih bića i naše planete su u njemu postali stvarnost.

Ovo ponovo vidimo u Božijem Novom zavetu. Aspekti zaveta kog je Mojsije dao ljudima bili su ugravirani na kamenim pločama. Međutim, Božiji novi zavet je otelotvoren u čoveku, Mesiju Isusu (Isaija 42:6; 1. Timotejeva 2:5; Jevrejima 8:6-7). Verovanjem u osobu Isusa mi učestvujemo u velikom i konačnom ugovoru koji je JHVH sklopio sa čovečanstvom (Jovan 3:16). Isus i njegova učenja su sredstva kojim ljudska bića mogu da stupe u novu Božiju tvorevinu i da budu deo nje. U Mesiji mi pronalazimo krajnje ispunjenje Božijih obećanja (2. Korinćanima 1:19, 20). Nada za beskonačni život – život u dobu koje će doći – je u njemu (Rimljanima 5:17). Božiji planovi za iskupljenje i nova tvorevina je postala stvarnost u ovom čoveku. On je bio plan Božiji – reč Božija – otelotvorena.

Istina je uvek bolja

Istina, ma kakva god ona bila, uvek je bolja
od neistine, ma kakva god ona bila.

- JDG

Istina je uvek bolja od neistine – čak i kada neistina zauzme oblik dragocene, vremenom čuvane tradicije. Kao ne-biblijskim „hrišćanima”, lako nam je da olako prihvatimo posle-biblijske crkvene tradicije i učenja.

Čvrsto ih se držimo čak i kada ih moramo označiti kao „misterije”, jer nemaju nikakvog smisla kada se sagledaju u kontekstu Biblije. Mi smo razvili trajnu romansu sa sopstvenom kreacijom: multipersonalnim bogom. Mi moramo ponovo da se „zaljubimo” u jedinog pravog Boga Biblije. Moramo da volimo istog kao našeg Boga, kog je i Isus voleo kao svog Boga (Jovan 14:31; 17:3; 20:17). Mi moramo da zavolimo Isusa kao onakvog kakav on zaista jeste: ne kao Boga, već kao Božijeg jedinstvnog začetoj ljudskog sina – našeg brata, spasitelja i Gospoda.

Vremenom, posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani” su gledali na Božijeg duha i njegovu reč kao pojedince koji postoje pored Oca. To je katastrofalan sled događaja. Novi način posmatranja Božijeg duha i njegove reči kao osoba, postao je kamen temeljac na kom je sagrađena doktrina trojstva. Do kraja trećeg veka, mi vidimo ljude kako predlažu troličnog boga. Ne-jevrejski „hrišćani” od tada žive u teološkom haosu navodnog višeličnog boga, sve do danas.

U Hebrejskoj Bibliji se nigde Bog ne tumači kao neko ko je sačinjen od više osoba. Božiji proroci i ljudi drevnih vremena kada govore o jednom Bogu, nikada ne pominju dve ili tri osobe. Isus i njegovi učenici su bili dobro upoznati sa starozavetnim spisima. Oni su sami bili apsolutni monoteisti. Kada se na pravi način shvati, Jovan je bio istrajan po pitanju svog jevrejskog monoteizma. Mi moramo biti sigurni da kada kažemo da je „reč otelotvorena”, podrazumevamo isto što je i Jovan podrazumevao kada je to napisao. Na biblijsko-hebrejski a ne na grčko-filozofski način.

Ne-jevrejski pojam drevne ili večne osobe pod imenom „Reč” je bezgranično zbunjujuća i suprotstavlja se suštinskim istinama drevnih Božijih proroka. Kažu da je to misterija, ali nije biblijska. To je mistifikacija koju su stvorili posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani”. Ta misterija je rezultat pokušaja da se iskombinuju platonistička filozofska viđenja i Biblija. To je u potpunosti neprihvatljiva misterija jer uvodi novog stvoritelja sveta. U umovima ne-biblijskih „hrišćana”, ovaj „stvoritelj” na kraju postaje navodna druga osoba koja je u potpunosti Bog,

zajedno sa Ocem. Nepodudarnosti između ovog i prvobitnog Hrišćanstva nas kao ne-jevrejske „hrišćane” truju od tada pa sve do danas.

Bez uticaja grčke filozofije i helenizovanih jevrejskih platonista, pojam drevne ili večne osobe pod imenom „Reč” nikada ne bi postojala u Hrišćanstvu. Međutim, na tako klimavoj osnovi, ne-biblijski „hrišćani”, od drugog do petog veka, postepeno nas vode u ništavni svet višeličnog boga. Ideja o Božijem duhu i njegovoj reči kao osobama pored Oca odlazi predaleko. Nikada nije postojao biblijski razlog koji bi bio dovoljan da bi se dokazalo da su Božiji duh i njegova reč dve zasebne osobe. Nebiblijska vera je napravila ogroman korak kako bi Božijeg duha i Božiju reč proglasila „osobama”. Na kraju svega, dvojica ili trojica koji su navodno „jedan Bog” nikada nisu mogli da imaju smisla, kako logičkog tako ni biblijskog. Nikada neće imati smisla.

Ideja da postoji ikakva osoba koja je božanstvo pored Oca se sasvim suprotstavlja Božijem prvom prioritetu: *On* sam je Bog i ne postoji ni jedan drugi osim *njega* (Isaija 45:5-6). Takođe, to predstavlja narušavanje njegovog primarnog naređenja: Oni ne smeju služiti nikom drugom kao jednom pravom Bogu, osim *njemu* (2. Mojsijeva 20:3). Sama ideja o drugoj ili trećoj osobi koje su navodno Bog bi doveo do toga da Jahvini verni proroci iz drevnih vremena pokrenu neki vid protesta.

Briljantnost istine o Božijem duhu i njegovoj reči ne leži u kompleksnosti već u jednostavnosti. Istina je divna i laka. Toliko ju je lako shvatiti da svaka obična osoba može da je razume i da od nje izvuče korist: Božiji duh i njegova reč su sam Otac – na delu. Istina se nedvosmisleno poklapa sa večnom fundamentalnom činjenicom da postoji samo jedan Bog i samo jedna osoba koja je taj Bog: On je Otac svih nas (Malahije 2:10).

Možda smo mi kao hrišćani danas daleko prešli da bismo prepoznali duha Božijeg kao onakvog kakav on zaista jeste: Duh samog Oca. Možda bismo mogli da okončamo zabunu oko Isusa kao navodnog drugog stvoritelja i bogo-osobe pored Oca. Možda bismo mogli da Isusu damo slavu i čast koje mu zaista pripadaju kao jedinom začetom ljudskom sinu Božijem i jedinom kroz kog Bog sprovodi novo stvaranje.

Iznad svega, možda bismo mogli da se u svojim srcima vratimo prvobitnom shvatanju da je Bog jedini pojedinac – najizuzetniji pojedinac u univerzumu. Da li bismo mogli ponovo da slavimo istog pravog Boga kog su Avram, Sara, Mojsije, Isaija i brojni drugi slavili u svoje vreme? Da li bismo mi mogli sa radošću da se pridržavamo velike Isusove izjave kada se on obraća svom Ocu kao „jedinom istinitom Bogu” (Jovan 17:3)? Zamislite koliko bi divno bilo ako bismo uzeli svu slavu i čast koja je sad podeljena između Boga i dvojice navodnih bogo-osoba i dali je jednom kom one zaista pripadaju: samom Ocu!

Sedmo poglavlje

Beleške

1. Božija mudrost u osmom poglavlju Izreka je u ženskom rodu. Obratite pažnju na zamenice u stihovima 8:1-3ff Izreka. „Dama Mudrost” je vodeća uloga u poglavljima 1-9 Izreka.

2. Božiji duh donosi njegovu reč i oni su funkcionalno povezani (2. Samuilova 23:2). Međutim, u Bibliji oni se ne smatraju identičnim Božijim karakteristikama.

3. Navodi se da su Jovan Krstitelj (Luka 1:15), Jelisaveta (Luka 1:41), Isus (Luka 4:1), Stefan (Dela 7:55) i drugi bili „ispunjeni” duhom Božijim. To ne znači da su oni bili Bog.

4. „Reč” Grčke filozofije nije Bog Biblije. To je nezavisna sila ili entitet koja navodno „uređuje svet” i „upravlja svim stvarima kroz sve stvari.” John Mansley Robinson, *An Introduction to Early Greek Philosophy* (Boston: Houghton Mifflin Company, 1968), 95. Od ovih pojmova, Filon, drugi platonistički Jevreji i, na kraju, posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani”, razvili su „Reč” koja je navodno bila druga osoba, odvojena od Oca i kojoj treba dati čast sustvoritelja.

Sve ovo je uvreda Bogu Biblije koji je sam jedina moć kojom je svet „stvoren” i „uređen”. Proglasiti Božiju reč nečim ili nekim drugim sem Ocem je bilo nezamislivo za ljude drevnih vremena. Za njih, Otac je jedini koji je stvarao, jedini koji „upravlja” univerzumom. Reč Božija nije ni osoba pored Oca, niti nezavisna sila. To je Jahvina izgovorena reč – njegova lična reč.

5. U četvrtom veku, javile su se dve glavne suprotstavljene strane: 1) oni koji su verovali u drevnu stvorenu bogo-osobu (Arijanizam) i 2) oni koji su predložili večni, nestvorenu Reč (pre-trijadologija). U vreme Nikejskog sabora (325. godine nove reči), obe strane uopšte nisu imale dodira sa Isusom Biblije koji je morao biti pravo *ljudsko biće* kako bi bio spasitelj *ljudskih bića* (Rimljanima 5:17-19).

Ključni predvodnici dve podele su bili Arije i Atanasije, obojica iz Aleksandrije. Arije se držao toga da je drevna „Reč” koja je, nakon što je stvorena od strane Boga, bila uključena u balansiranje stvaranja. Ovo nebiblijsko viđenje i dan danas podržavaju Jehovini svedoci. Atanasije je predvodio jednako nebiblijsku pa čak i komplikovaniju filozofsku teologiju da je „Reč” večno nestvoreno biće pored Oca. To viđenje se na kraju razvilo u viđenje da postoje dve osobe koje su u potpunosti Bog. Dodavanjem Božijeg duha kao treće osobe, rođena je ortodoksnost posle-biblijskog ne-jevrejskog „hrišćanstva“. Oba pristupa kradu od Oca slavu koja treba da pripada samo njemu kao našem jedinom Stvoritelju.

6. Za pregled postanja i uključivanje posle-biblijskog logos hrišćanstva vidite: Marian Hillar, *From Logos to Trinity: The Evolution of Religious Beliefs from Pythagoras to Tertullian* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012).

7. To je oko 400 puta po mom nezvaničnom računanju zasnovanom na pregledu Nove američke standardne Biblije i njene upotrebe reči „reč” (jednina). Termin koji se najčešće prevodi kao „reč” je na hebrejskom *davar*. Ona ima značenje „reč”, ne „osoba”, ili „glasnik”. Niti znači „čovjek”, „sin”, „anđeo”, „bog” ili „Bog”.

8. Ovde ćemo pozajmiti reči koje je izneo George Martin. Potpuniji citat je „Kada sunce izađe na zapadu a zađe na istoku.”

9. Trebalo bi izneti da se „reč” ili „reč Božija” često koristi kao sinonim za jevanđelje carstva (Matej 9:35; 13:19; Marko 4:14; Luka 8:11).

10. Posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani” su bili pod izuzetnim uticajem Filona. Oni su iz vida izgubili Isusa kao Jevrejina i jevrejstvo njegovih ranih učenika, i bili su opčinjeni Filonom Jevrejskim filozofom. Pronaći ćemo kako ponovo tumače Isusa i Jovana u svetlu Filona i Platona.

11. Ili „Ti, Oče, jedini si koji je zaista Bog.” Takođe obratite pažnju na stih 5:44 Jevanđelja po Jovanu gde Isus govori o Ocu kao „jedinom ko sam je Bog” (NŽP, NRSV) ili „Njemu koji sam je Bog” (Pojačana verzija).

12. Jovan, naravno, koristi reč *theos* kada govori o bogovima nacija. U retkim prilikama (2 ili 3 puta), on koristi reč „bog” kada želi da oda izuzetnu

počast ljudskim bićima. Ovo se posebno odnosi na Mesiju (Jovan 1:18, 10:33-36 i možda 20:28). Za više informacija o ovoj upotrebi reči „bog” (od *el/eloihim* i *theos*), vidite deveto poglavlje ove knjige.

13. *Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2000), 768. Takođe obratite pažnju i na stihove Jov 10:13: Ja znam da je ovo bilo sa tobom.” Nova poboljšana verzija, „u tvom umu.”

14. Izreke 23:7: „kako čovek misli u svom srcu, takav je” (Pojačana verzija Nova američka standardna Biblija).

15. Da ponovimo, postojali su helenizovani Jevreji poput Filona koji su spekulisali da je Bog stvarao samo indirektno putem „moći” posrednika. Međutim, Filon izgleda da nema jasno i konzistentno viđenje u vezi toga. Kod Filona, ponekad ove „moći” izgledaju kao posrednici koji čine ono što im Bog naredi a ponekad su to samo Božije lične moći.

16. Takođe, obratite pažnju na stih 9:8 Knjige proroka Jova: „koji je sam razapeo nebesa” (NRSV).

17. „Reč je Bog”. To što je rečeno da je reč Otac, ne znači da je sam Otac bukvalno otelotvoren. Da ponovimo, Božiji aspekti mogu da „siđu” ili „uđu” u ljude. To ne znači da su ti ljudi okarakterisani kao Bog. Isus čak ide korak dalje i kaže da Otac boravi u njemu (Jovan 14:10). Međutim, on nikada za sebe ne kaže da je Otac (Bog).

18. Primer pogrešnog tumačenja „Hrista” u Jovanovim uvodnim izjavama se može naći i u parafraziranju koje nam daje prevod Živa Biblija: „Beše Hrist, sa Bogom.” Pojačana verzija dodaje „Hrista” u komentar: „U početku beše Reč (Hrist).” Nije preterivanje reći da ajzegezom (ubacivanje značenja u tekst, za razliku od egzegeze koja predstavlja tumačenje onoga što zaista stoji u tekstu) stvoren širok spektar pogrešnog tumačenja Jovanovih reči u uvodnim stihovima Jevanđelja. Da je Jovan želeo da kaže „Hrist”, on bi to rekao. Nije želeo da kaže: „U početku beše Hrist...”.

19. Jasno je da Bog nije govorio u drevnim vremenima preko svog sina. Pisac Poslanice Jevrejima nam govori da se Bog „obratio našim precima kroz proroke

mного puta i na različite načine *ali* u ovim zadnjim danima on nam se obraćao u sinu” (Jevrejima 1:1,2).

20. Colin Brown, D.D., *Ex Auditu*, 7, 1991, 88, 89.

21. To je možda bila jedna od najglupljih teoloških grešaka, kada su ne-jevrejski „hrišćani” u posle-biblijskom dobu krenuli u potragu za nestalom osobom pod imenom „Reč” u Starom Zavetu. U odsustvu jasnih primera osobe pod imenom „Reč”, oni su počeli da ubacuju svoj pojam „Reči” u živote anđela i ljudi koji su živeli u starozavetnom dobu. Možda je najočajniša stvar ta što su čak pomešali ideju zasebne „Reči-osobe” sa samim Jahvom. Stoga, oni su se našli u situaciji gde predlažu nemoguće: da postoje dvojica Bogova! Prepoznajući slabost ovih pristupa, oni su imali tendenciju da se povuku i iznesu prikladnije objašnjenje – da je sve to jedna „misterija”.

22. Tačno jevrejsko viđenje se lako može videti u Bibliji, recimo u osmom poglavlju Izreka, stihu 55:11 Knjige proroka Isaije, itd. Postoje takođe osnove za isto ovo shvatanje u Apokrifu. Obratite posebnu pažnju na Sirah 24 gde je mudrost/Tora poslata kako bi se nastanila u Izraelu i Mudrost 9, gde Bog pravi svet svojim logosom/rečju. Dama Mudrost se takođe javlja u obe ove knjige.

23. Ovde skoro da nije neophodno pozvati se na Comma Johanneum (tri nebeska svedoka iz stiha 5:7 1. Jovanove poslanice). Postoji brojna literatura o tom tekstu i širok konsenzus među trijadološkim proučavaocima Biblije da tumačenje Textus Receptus nije ono što je Jovan napisao u tom trenutku. Čak Rimokatolička američka standardna Biblija (1970) i Nova vulgata (1979) izostavljaju zarez ovde. Jednostavno rečeno, Jovan nije govorio o *logosu* u tom tekstu.

24. Za pregled pitanja preegzistencije (pre-postojanja) u Jovanovim rukopisima vidite: Dr. Dustin Smith, “*John and Jewish Preexistence: An Attempt to Responsibly Set the Christology of the Fourth Gospel in its Proper Historical and Theological Matrix of Thought*”

25. Ovo tumačenje koje Isusa kao osobu ubacuje u početak Jovanovog prologa promovisano je pristrasnošću prevodioca. Na primer, oni koji danas redovno odlaze u crkvu nisu svesni da su prevodioci dali sebi za pravo da „reč” u prvom stihu Jovanovog jevanđelja napišu velikim početnim slovom, itd. To što je

reč napisana velikim početnim slovom, čitaocu daje utisak da se misli na vlastitu imenicu. Naravno, u grčkom jeziku Jovanovog vremena reči su se sve pisale jednakim slovima. Reči se nisu pisale velikim početnim slovima. Prevodioci zanemaruju sopstvenu neistrajnost u pisanju reči „reč” velikim početnim slovom, pa je u velikom broju slučajeva ta reč napisana malim početnim slovom, kako u Novom tako i u Starom Zavetu. U bilo kom slučaju, to što trijadološki prevodioci koriste lične zamenice muškog roda u stihovima 1:2-5 Jevanđelja po Jovanu predstavlja pristrasnost. Grčka reč *autos* mogla je biti prevedena kao „to” umesto „njega” u ovim slučajevima. Prevodioci nisu bili istrajni dok su u Novom Zavetu prevodili reč *autos* pa je ona u drugim slučajevima prevedena kao „to” (npr. Luka 8:15, 21; Jevrejima 4:12, itd.). Ali, ovde ta zamenica ima muški rod kako bi se uklopila sa doktrinom. Ako se za Jovana može reći da je on njegov najbolji tumač, trebalo bi istaći da on koristi zamenice u srednjem rodu u stihovima 1:1-3 Prve Jovanove poslanice pet puta u uvodu (npr. „to što je bilo od početka”). Može se istaći da nisu svi prevodi „reč” pisali velikim početnim slovom u Prvom poglavlju Jevanđelja po Jovanu, niti su svi reč *autos* prevodili u muškom rodu. Među njima je i prečasnri Tinđejl koji u prevodu koristi „reč” i „to”.

26. Niti je mladi Isus predstavljen kao neko ko ponovo dobija znanje koje je navodno imao u večnosti pre inkarnacije. (To je bizarnost koju podržavaju neki trijadološki teoretičari o kenozi.) Čitalac Jevanđelja po Luki shvata da Isus uči sve ove stvari prvi put.

27. Anthony Buzzard, *Jesus was Not a Trinitarian* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007), 75, n. 27.

28. Isus je ko-stvoritelj – ne tvorevine u Postanju – već Božije nove tvorevine. Stih 8:6 Prve poslanice Korinćanima se najbolje može razumeti u svetlosti novog stvaranja. Pavle tu piše Hrišćanima i njegove izjave u ovom stihu ne govore o njihovom pukom smrtničkom postojanju. Umesto toga, Pavle im ukazuje na mnogo superiorniji poduhvat carstva Božijeg i večnog života kroz Isusa. Stoga, „iz” (*ek*) Boga sve stvari dolaze u postojanje i sada mi možemo da živimo za njega (Rimljanima 6:13). Ali, „kroz” (*dia*) Isusa mi imamo ovo novo postojanje i imamo večni život „kroz” (*dia*) njega (otud, „u Hristu”, Rimljanima 6:10-12). Sam Isus kaže: „Baš kao što Otac ima život sam u sebi, tako je on dao sinu da ima život u sebi” (Jovan 5:26). Isus je onda put, istina i „život” za sve one koji dođu do Oca kroz (*dia*) njega (Jovan 14:6).

8. Putem proroka on govori – Putem izbavitelja on spasava

*Podižem oči svoje ka gorama, odakle mi dolazi
pomoć? Pomoć je meni od GOSPODA, koji je
stvorio nebo i zemlju.*

- Psalam 121:1-2

Za ljude Biblije, JHVH je njihova pomoć. Sa svog prestola, on vidi njihove molbe. U njegovom prisustvu, on se približava njima. Međutim, njegov rad sa čovečanstvom se svodi na neki vid partnerstvo. On će pomoći ljudskim bićima a ljudska bića će mu pomoći da pruži tu pomoć. Mi smo njegovi pratioci, a on naš izbavitelji.

Poznavanje Boga preko njegovih proroka

A Mojsije mu odgovori: zar zavidiš mene radi? Kamo da sav narod GOSPODNI postanu proroci i da GOSPOD pusti duh svoj na njih! (4. Mojsijeva 11:29).

Tada ćemo poznati GOSPODA i sve ćemo ga više poznavati; jer mu je izlazak uređen kao zora i doći će nam kao dažd, kao pozni dažd koji natapa zemlju.. (Osija 6:3).

Biblija, u svojoj srži, ne predstavlja samo istorijski prikaz velikana. Ona predstavlja priču o običnim muškarcima i ženama koji služe jednom ko je sam Bog. U Bibliji, ljudi ne postaju pravi proroci svojim odabirom ili sposobnostima. Oni ne proriču sudbinu gledajući u kristalnu kuglu i ne „stupaju u kontakt sa kosmosom.” Umesto toga, njih Bog bira i daje im moć za dobro njegovog naroda. Zbog njegove ljubavi, on šalje svoje proroke njima. Oni su njegovi posrednici. U njegovom prisustvu, on direktno dolazi kod proroka tako da oni mogu da budu korisni za druge. Osnajeni njegovim duhom, oni postižu svoje svrhe.

Ali kako bismo mogli da razaznamo pravog proroka od onog lažnog? Možda bismo to mogli da naslutimo na osnovu prorokove ličnosti ili naravi da je on ili ona izuzetna osoba? Možda bismo se divili tome što je prorok bio sposoban da predvidi budućnost i što se to što je predvideo zaista obistinilo. Za ljude Biblije, međutim, to nisu načini na koje može da se razazna da li je neko pravi Božiji prorok ili ne. Za njih, pravo pitanje je: Da li taj prorok verno izjavljuje da je samo Otac jedini pravi Bog?

Ako ustane među vama prorok ili koji sne sanja, i kaže ti znak ili čudo, Pa se zbude taj znak ili čudo koje ti reče, i on ti kaže: Hajde da idemo za drugim bogovima kojih ne znaš, i njima da služimo, Nemoj poslušati šta ti kaže taj prorok ili sanjač, jer vas kuša Gospod Bog vaš da bi se znalo ljubite li Gospoda Boga svog iz sveg srca svog i sve duše svoje. Za Gospodom Bogom svojim idite, i Njega se bojte; Njegove zapovesti čuvajte, i glas Njegov slušajte, i Njemu služite i Njega se držite. (5. Mojsijeva 13:1-4).

O kom bogu prorok govori? Ako slušamo pravog proroka, onda je to JHVH – sam Bog Otac. Božiji proroci su ljudi koji žive u različitim vremenima i u različitim mestima. Međutim, jedno je za njih konstanta: JHVH! To je jedna, pravi Bog koga oni objavljuju. Današnji ljudi koji kažu da govore reč Božiju su postavljeni pred sigurni test: Da li oni objavljuju istog Boga kao i drevni proroci? Nemoguće je biti veran prema reči koju su oni izgovorili ako se ne pridržavamo istog Boga o kom su oni govorili.

On govori kroz njih – bukvalno

S vremena na vreme, Bog šalje svoju reč prorocima preko anđela (Zaharija 4:4-6). Nekađ, on je dostavlja njima direktnijim putem – kroz san (1. Carevima 3:5), viziju (Danilo 7:1) ili glas (1. Carevima 19:12-13). Međutim, u drugim trenucima, Bog se obraća kroz svoje proroke. David je rekao:

Duh GOSPODNJI govori preko mene, i beseda
njegova bi na mojem jeziku. (2. Samuilova 23:2)

Najdivnija Božija obraćanja čovečanstvu su se odvila kroz same ljude. Onaj ko nas je stvorio govori kroz nas. U takvim slučajevima, prorok predstavlja Božije sredstvo. Ovo je izrazito bilo slučaj sa ispunjenjem Joilovog proročanstva u vezi izlivanja Božijeg duha u Novom Zavetu (Joilo 2:28-29, vidi i Dela 2:4, 16-18, itd).

Postoje prilike kada se Bog direktno obraća narodu kroz proroka i druge prilike kada prorok govori ono što je Bog prethodno već otkrio (1. Samuilova 15:16). U svakom slučaju, reč koju je izgovorio prorok može da bude šokantna. Zamislite da se krećete kroz drevni grad i nailazite na čoveka koji se obraća masi. Dok se približavate, čujete ovakve reči:

I uzeću vas kao svoj narod i biću vaš Bog, i znaćete da sam ja GOSPOD vaš Bog (2. Mojsijeva 6:7a).³

Da li ovo ljudsko biće tvrdi da je Svemoćni Bog? Ne, nikako. To je primer kako Božiji proroci nekada govore u njegovo ime. Ako smo nabasali na istinskog proroka, onda su ovo reči samog Boga koji se obraća ljudima u prvom licu. Nakon što sasluša proroka takvom prilikom, neko sa pravom može da kaže: „Čuo sam Boga kako govori” ili „Bog mi je rekao ...” Zapravo, Bog koristi proroka da bi komunicirao sa ljudima uz pomoć ljudskih čula.

On govori kroz svoje anđele

Bog takođe čini neverovatne stvari putem svojih anđela.⁴ On ponekad govori kroz njih. Ovo su izvanredni primeri u Bibliji u kojima on razgovara sa ljudima putem anđela. Retke su prilike kada on čak i fizički deluje na ljudska bića putem istih.

Ovo ne znači da je anđeo putem koga se ta komunikacija odvija bukvalno Bog. Kada bismo to tvrdili, pomešali bismo Stvoritelja sa njegovom tvorevinom. Ipak, u takvim situacijama ljudi sa pravom kažu da su čuli Boga kako govori ili da su govorili „Bogu”; fizički interagovali sa njim; ili da im se „Bog javio”. Međutim, takvi događaji su ukazivali na to da je Bog prisutan u duhu, delujući kroz anđela kao osobu.⁵

Izuzetan primer ovoga se može pronaći u Mojsijevoj priči o užarenom grmu (2. Mojsijeva 3:4). Bog se obraća Mojsiju u prvom licu: „Ja sam GOSPOD tvoj Bog.” Mojsije komunicira sa njim postavljajući mu pitanja i primajući odgovore. Čak se smatra da se Bog „javio” Mojsiju u grmu (2. Mojsijeva 3:16). Međutim, od samog početka priče se navodi da je anđeo Božiji taj koji je u užarenom grmu (2. Mojsijeva 3:2).

Vekovima kasnije, Stefan je potvrdio da je to bio „anđeo” koji se javio Mojsiju tom prilikom:

I kad se navrší četrdeset godina, anđeo se javio Mojsiju u divljini planine Sinaj, u plamenu užarenog grma. Mojsije je bio taj koji je poslat da bude i vladar i izbavitelj kroz anđela koji mu se javio u grmu (Dela 7:30, 35).⁶

Obratite pažnju na to da Stefan ne kaže da je Bog bio anđeo tu, već da je on to učinio „kroz”⁷ anđela. Sasvim je elementarna greška pomisliti to da je Bog, i ako dinamički interagovao sa nekim kroz anđela, pa da je anđeo onda bio bukvalno Bog. To je isto kao da čujete Boga kako govori kroz proroka: „Ja sam GOSPOD vaš Bog” i zaključite da je sam prorok Bog. Isto tako, ako kažete da su anđeli bili Mesija u nekakvom navodnom preegzistentnom stanju, to je čista izmišljotina. Biblija nikada ne navodi da se Mesija javio kao anđeo u bilo kom trenutku u istoriji (Jevrejima 1:5, 13; 2:5).

On je svojim prorocima pokazao budućnost

Bog je svojim prorocima nekada davno omogućio da shvate stvari iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. On im je omogućio da predvide stvari koje će se dogoditi godinama, pa čak i vekovima kasnije. Veliki deo toga što je on sa njima delio bili su njegovi planovi za vremena koja će tek doći:

„Jer ja znam planove koje imam za vas,” kaže GOSPOD, „planove za vaše dobro a ne vašu štetu, planove da vam dam budućnost i nadu” (Jeremija 29:11).

Dok je Bog govorio svojim prorocima o budućnosti, to su često bili veoma grafički prikazi a jezik je često bio u sadašnjem vremenu.⁸ To je kao razgovor koji sam imao sa prijateljem koji je trebalo da sagradi kuću. On mi je pokazao planove i sa nestrpljenjem počeo da mi opisuje svoj budući dom. Još uvek se sećam da je koristio sadašnje vreme dok mi je pokazivao: „Ovde je moja kuhinja” i „Ovde je moja trpezarija.” Međutim, i on i ja smo bili svesni da niko neće spremati hranu u toj kuhinji niti jesti u toj trpezariji dok se one ne izgrade.

Isto tako je bilo i sa Bogom i njegovim prorocima. Isto tako ih je on pozvao i pred njima otkrio svoje planove. Dok je razgovarao sa njima o budućem narodu i događajima koji slede, on je iste opisivao u sadašnjem vremenu. Često poznata pod imenom proročanska prolepsa, ovo je način da se iskažu stvari koje se nisu dogodile tako da izgleda kao da jesu. Bog je rekao Avramu:

„Neće te više zvati Avramom, već će tvoje ime biti Abraham; jer sam te učinio ocem mnogih nacija (1. Mojsijeva 17:5).

U to vreme, Avram nije još uvek bio otac *ni jedne* nacije. On je imao jedinog sina i taj sin je bio trinaestogodišnjak (1. Mojsijeva 17:25). Međutim, Bog je rekao Avramu: „Ja sam *te učinio* ocem mnogih nacija.”⁹ Čak ranije, u stihu 15:18 Prve knjige Mojsijeve, Bog je rekao Avramu, „Ja sam *dao* tvojim potomcima zemlju.” U stvarnosti, u to vreme, on još uvek nije imao potomke. Ali kod Boga, takve stvari kao da su se već desile. Svi ti narodi su *konceptualno* “postojali” u Božijem umu, planu. Kada su Avramovi potomci došli na svet, moglo se reći da su oni već “postojali” u Božijem planu i providenju.

Stoga, Božija dela postoje na dva načina: Pre svega, ona postoje u njegovim planovima i providenju. Zatim, ona se ostvaruju kako se njegovi planovi ispunjavaju. On kaže:

Koji od početka javljam kraj i izdaleka što još nije bilo; koji kažem: namera moja stoji i učiniću sve što mi je volja (Isaija 46:10).

Kao hrišćani, često nismo uspeli da shvatimo konceptualnu preegzistenciju (pre-postojanje) u Bibliji.¹⁰ Ovo je ponekad dovelo ljude do toga da pretpostave da je nešto o čemu je bilo reči u Božijim planovima i providenju, već bukvalno postojalo. Ovo je greška koju retko prave Jevreji, jer su oni bolje shvatili konceptualnu preegzistenciju od nas Hrišćana. Profesor E.G. Selwyn kaže:

Kada Jevrejin želi da kaže da je nešto suđeno, on govori kao da je to već postojalo u raju (kod Boga).¹¹

Stvari u umu Božijem ne postoje bukvalno sve dok se njegovi planovi u vezi tih stvari ne ispune. Međutim, kao što smo videli, takva konceptualna preegzistencija je bila toliko konačna – toliko sigurna, da je on ponekad govorio o budućem narodu i događajima kao da oni već postoje. Taj koncept je dobro shvatio i izrazio Apostol Pavle u Novom Zavetu:

Naime, pisano je: Ja sam od tebe načinio oca jednog velikog broja naroda. On je naš otac pred onim u koga je verovao, Bogom koji oživljava mrtve i priziva u postojanje ono što ne postoji. (Rimljanima 4:17)

Oni su videli Mesijin dan

Bog je predvideo svog Mesiju i događaje u njegovom životu. To je bio slučaj čak iako Mesija nije došao u postojanje sve do dana Iroda Velikog. Bog dozvoljava svojim prorocima drevnih vremena da predvide njegov dolazak, i dolazak Mesije je bio poznat i iščekivan vekovima pre nego što se ostvario. Oni su videli njegov dan, ali su ga videli sa vremenske distance. Oni su se radovali vremenu kada će on doći u postojanje.

U posle-biblijskom periodu, pojam bukvalne preegzistencije Mesije je uzurpirao Hrišćanstvo. Mislilo se da je Mesija prvo postojao u nekakvom pre-ljudskom obliku i da je onda postao ljudsko biće. Dok je ideja popularizovana u posle-biblijskoj „hrišćanskoj“ teologiji, to je bio pojam koji je bio stran Božijim ljudima iz drevnih vremena.¹² Stari proroci su na pravi način shvatali hebrejsku preegzistenciju kao postojanje u Božijem umu i planovima a ne bukvalno, u stvarnosti (grčko-filozofska preegzistencija). Obratite pažnju na ovaj primer gde se Bog obraća proroku Jeremiji:

Znao sam te pre nego što sam te formirao u materici; pre nego što si bio rođen sam te izdvojio i postavio da budeš prorok nacija (Jeremija 1:5).

Kada je u pitanju njegov sluga Jeremija, Bog je „znao“ čoveka koji još uvek nije postojao. Pre nego što se rodio, Bog ga je „izdvojio“. U svojim planovima, Bog ga je „postavio“ da bude prorok nacija. Bog ne govori bukvalno o nekakvom pred-čoveku Jeremiji. Umesto toga, ovo su reči Boga koji govori pravom Jeremiji koji su to njegovi planovi za njega bili, pre nego što je došao u postojanje.

Isto tako, proroci su pogledali u Božije planove i videli Mesiju. Oni su videli da je on samo središte Božijeg programa za čovečanstvo i celokupno stvaranje. Oni su videli to od početka, da Bog je imao sudbinu za njega i za nacije kroz njega. Ono što Adam gubi u vrtu, Mesija osvaja

nakon svog rođenja. Kako su Božiji proroci videli plan, oni su videli njegovo rođenje, i shvatili su da će Bog na njega pustiti svoj duh i staviti svoje reči u njegova usta. Oni su videli njegovu smrt, vaskrsenje i veliku slavu koju je Bog planirao da nameni njemu: On je Božiji ljudski naslednik stvaranja.¹³ On će imati mesto vođe svih Božijih naroda doveka. Sigurno je da svi treba da priznamo da je Mesija konceptualno preegzistirao. Međutim, prevelik broj današnjih veroučitelja ima tendenciju da nekritički prihvati kasnije ne-jevrejsko „hrišćanske“ teologije o navodnom bukvalnom pre-postojanju, umesto da dobije jasniji uvid u jevrejske idiome.¹⁴

Nepostojeći – pre-postojeći Sin Božiji

Pojam bukvalnog pre-postojanja Mesije ne uspeva da se odupre činjenicama. Ova teorija pada u vodu iz najočiglednijih razloga: Mesija nije bukvalno bio tu u Starom Zavetu. Pre nego što se Isus rodio, nigde se ne navodi da je ijedan pravi Božiji prorok ikada rekao da je sreo Mesiju i sa njim razgovarao. Oni nikada nisu rekli da je Mesija bukvalno uradio išta u njihovo vreme. Sama reč „Mesija” (Hrist) znači „pomazani”. Ali tek je u Novom Zavetu Isus došao u postojanje i bio pomazan od strane Boga (Dela 10:38). Apostol Petar razjašnjava da je Bog „učinio” Isusa Nazarećanina Hristom (Dela 2:36):

Drevni proroci su znali Boga po imenu. Kao što smo videli, Otac je nazvan JHVH 6823 puta u Starom Zavetu. Nigde ne stoji, međutim, da su ti proroci znali kako će se Mesija zvati.¹⁵ U Novom Zavetu, on je nazvan po imenu oko 900 puta. Da su ga starozavetni proroci poznavali, oni bi to naveli u Starom Zavetu. Oni bi slavili činjenicu da ga znaju i nazvali bi ga po imenu – stotinama pa čak i hiljadama puta. Oni ga nisu znali.¹⁶

Božiji proroci i njegovi drevni narodi nisu poznavali Mesiju, jer on nije bio tu da bi bio poznat. Uz pomoć proročanstava i prelepih vizija, oni

su videli Mesijin dan pre nego što je on došao. Ali, oni su žudeli da vide njega i njegova velika dela, jasno i lično. Isus je svom tadašnjem narodu rekao: „Govorim vam istinu, mnogi proroci i pravični ljudi su žudeli da vide ono što vi vidite ali nisu to videli. Oni su želeli da čuju ono što vi čujete, ali nisu to čuli” (Matej 13:17). Apostol Petar koji je živeo u doba kad i Mesija, ljudima kaže:

A i svi proroci od Samuila i potom koliko ih god govori, i za ove dane javljaše. (Dela 3:24).

Po Božijem savršenom planu, Mesija nije bio neka tamo misao – On je bio Božija prva misao. U svom radu da ga dovede u postojanje, Bog je blagoslovio druge usput. U tom smislu, Mesija nije došao u postojanje zbog ljudi iz njegove loze. Već, Bog je prouzrokovao njihovo postojanje kako bi se on rodio. U velikim Božijim planovima, Mesija je prethodio svojim roditeljima. U tom smislu, on je postojao čak i pre Avrama – njegovog sopstvenog ključnog pretka.¹⁷

Dok Mesija nije bukvalno postojao sve do doba Kralja Iroda Velikog, Bog je dozvolio svojim ljudima da ga predvide u svojim veoma grafičkim prikazima. U Božijim obećanjima, Avram je predvideo generacije svojih potomaka pre nego što su oni počeli da postoje (1. Mojsijeva 17:4-6 itd.). On je isto tako video dan Mesije – najvećeg od njegovih predaka (Matej 1:1; Jovan 8:56). Avram i proroci su videli dan Mesijinog dolaska i veoma su mu se radovali. Oni su verovali u njega iz daleka – i sa velike vremenske razdaljine.¹⁸

Uz pomoć Izbavitelja on spasava

Ti si zaista Otac naš, ako i ne zna Avram za nas, i Izrailj nas ne poznaje; ti si, GOSPODE, Otac naš,

ime ti je otkako je vijeka izbavitelj naš. (Isaija 63:16).

Otac na prestolu je taj koji je njihov Iskupitelj. Na kraju, nema drugog Spasitelja do njega (Isaija 43:11): Međutim, on često postiže spasenje putem ljudskih izbavitelja.¹⁹ On ih šalje da ljude izvode iz teških vremena:

Zato si ih davao u ruke neprijateljima njihovijem koji ih mučiše. A kad u nevolji svojoj vikaše k tebi ti si ih uslišio s neba i po velikoj milosti svojoj davao si im izbavitelje, koji ih izbavljаше iz ruku neprijatelja njihovijeh. (Nemija 9:27).

Kada su ljudi pod nogama Faraona, Mojsije ih izvodi odatle (2. Mojsijeva 3:10). Međutim, Bog je taj koji planira sve ovo i koji Mojsiju daje snagu. Sam Boh JHVH je njihov krajnji iskupitelj:

Stoga, kaže GOSPOD, Bog Izraela, „Ja sam izveo Izrael iz Egipta i ja ću vas osloboditi iz ruku Egipćana i iz ruku celog carstva koje vas ugnjetava (1. Samuilova 10:18).

Da ponovimo, u vreme sudija, mi pronalazimo vreme kad se Božiji narod udaljava od njega i klanja drugim bogovima; oni padaju pod upravu stranog kralja. Kada se vrate GOSPODU da ih iskupi, on se na njih sažali i šalje spasitelja:

Potom vapiše sinovi Izrailjevi ka GOSPODU, i podiže GOSPOD izbavitelja sinovima Izrailjevijem da ih izbavi, Gotonila sina Kenézova, mlađega brata Halevova. (Sudije 3:9)

Gedeon je takođe tada bio izbavitelj, Bog ga je odabrao da spase ljude:

Onda je Gedeon rekao Bogu: „Ako ćeš spasti Izrael mojom rukom kao što si rekao, gledaj, evo, ja ću staviti runo na gumnu: ako rosa bude samo na runu a po svoj zemlji suvo, onda ću znati da ćeš mojom rukom izbaviti Izrael, kao što si rekao” (Sudijama 6:36, 37).

Bog takođe šalje spasitelje u doba izraelskih kraljeva. On o Savlu govori proroku Samuilu:

Sutra u ovo vreme, poslaću čoveka iz zemlje Venijaminove. Pomaži ga da bude vladar nad mojim narodom u Izraelu. On će spasiti moje ljude iz ruku filistejskih (1. Samuilova 9:16).

Da ponovimo, Bog je spasao svoj narod kroz Davida:

Jer je GOSPOD progovorio o Davidu rekavši: „Mojim slugom Davidom, spasiću moj narod izraelski iz ruku filistejskih i od svih njihovih neprijatelja” (2. Samuilova 3:18).

Zbog Božije ljubavi, on šalje izbavitelje – spasitelje. Oni su njihove sluge koji donose spasenje njegovom narodu. Kada su svoj posao završili, ljudi su ih veoma cenili. Međutim, oni će uvek znati da je Bog koji je poslao ove spasitelje krajnji izvor njihovog spasenja.

Božiji najveći izbavitelj

U Božijim planovima, njegov najveći i konačni spasitelj je njegov Mesija. Kada je on bio rođen, Bog ga je opremio i poslao da spase ljude. Bog sprema svog Mesiju i osnažuje ga da izbavi ljude od njihovih najvećih neprijatelja – greha i smrti. Bog o njemu govori:

Videće trud duše svoje i nasitiće se; pravedni sluga moj opravdaće mnoge svojim poznanjem, i sam će nositi bezakonja njihova. (Isaija 53:11)

Ovog [Isusa] Bog desnicom svojom uzvisi za poglavara i spasa, da da Izrailju pokajanje i oproštenje greha. (Dela 5:31)

Bog je poslao spasitelje i izbavitelje. Iznad svega, on je sada poslao Mesiju. Međutim, sam Otac jeste i uvek će biti krajnji Spasitelj sveta:

Pogledajte u mene, i spašćete se svi krajevi zemaljski; jer sam ja Bog, i nema drugog. (Isaija 45:22).

Oni čine ono što JHVH čini

I pruži Mojsije ruku svoju na more, a GOSPOD uzbi more vetrom istočnim, koji jako duvaše celu noć, i osuši more, i voda se rastupi. (2. Mojsijeva 14:21)

Ko je video te divne stvari? Njegovi proroci i izbavitelji čine neverovatna dela. Čuda, divote i znakovi daju kredibilitet rečima koje oni izgovaraju i dovode njihovu misiju do uspeha. Međutim, ni jedno od ovih dela nije učinjeno njihovim sopstvenim mogućnostima. Mojsije je pružio svoju ruku preko vode ali je „dah” GOSPODNJI duvao ka moru i doveo do toga da se ono razdvoji (2. Mojsijeva 15:10).²⁰

More se deli onda kada Mojsije podigne svoj štap (2. Mojsijeva 14:16). U pravcu proroka Jeliseja, Neman zaroni u Jordan sedam puta i bi izlečen od lepre (2. Carevima 5:10-14). Preko Ilije, vatra dolazi sa nebesa na žrtvu GOSPODNJU (1. Carevima 18:36-38). Jednom prilikom, prorok je čak prouzrokovao da ne padne kiša (1. Carevima 17:1). Nekom drugom prilikom, sin jedne žene biva čak vraćen u život (1. Carevima 17:17-24).

Ovi Božiji muškarci i žene čine „Jahvine stvari”: stvari koje biste mogli da očekujete samo od Boga. Stvari koje oni rade se sa pravom mogu pripisati Bogu. Međutim, oni sami nisu JHVH.

Božiji proroci i izbavitelji čine neverovatne stvari. Međutim, oni ne postupaju sami od sebe. Bog koji ih šalje svom narodu takođe ih u potpunosti oprema za njihove misije. On ih oprema prema tome kakvo oslobođenje oni moraju da ostvare:

Onda mi je on rekao: To je reč GOSPODNJA
Zorovavelju: ne silom ni krepošću nego Duhom
mojim, veli Gospod nad vojskama. (Zaharije 4:6).

Neće pomoću ljudske moći niti snage Zorovavelj uspeti. On će uspeti pomoću aktivnog prisustva Boga. Njegovim duhom će se postići ova divna dela.

Kada dođe Mesijin dan, Bog će ga obilno opremiti. I on čini Jahvine stvari. Poput Zorovavelja, on sva svoja velika dela čini pomoću duha GOSPODNJEM (Isaija 61:1-2; vidi i Luka 4:1, 18-21). Poput Mojsija i drugih, on radi čudotvorna dela (Jovan 3:2, 11:47). Njegovi učenici takođe čine velika dela (Dela 5:12).

Činjenica da su Božiji proroci i izbavitelji činili ova neverovatna dela ne znači da su oni sami JHVH. Oni nisu ni bogo-ljudi ni anđeli-ljudi niti nekakva nadljudska bića. Oni su ljudi koji su osnaženi njegovim duhom. Oni čine velika dela uz pomoć duha Božijeg. To pokazuje da su oni ljudska bića. Da nisu, možda bi imali urođene sposobnosti i ne bi im za ovakva dela bio potreban Božiji duh.

Oni su njegovi ljudski zastupnici

Božiji proroci i izbavitelji su njegovi zastupnici.²¹ Oni govore njegovu reč ali ta reč ne potiče od njih. On im daje moć, i oni dolaze u njegovo ime. Oni postupaju zarad njega prema ovlašćenju koje im on daje. Odbijanje Božijeg zastupnika bi značilo odbijanje samog Boga. Sa druge strane, primiti one koje on šalje bi, opet, značilo primiti njega.

Ono što čini Božiji zastupnik se sa pravom može pripisati Bogu. *Enciklopedija jevrejske religije* ukazuje na sledeće:

Zastupnik (jev. Shaliah): Glavna poenta jevrejskog zakona o zastupanju je izražena izrekom: „Onaj koji zastupa neku osobu se smatra istom tom osobom” (Ned. 72B; Kidd, 41b). Stoga, svaki čin koji počinji propisno postavljen zastupnik neke osobe, pripisuje se toj osobi.²²

Obratite pažnju ponovo na jezik koji se tiče Davida:

Svojim slugom Davidom, ja ću spasti svoj narod
(2. Samuilova 3:18).

Ljudi su sa pravom mogli da kažu da je David bio njihov spasitelj ili da je Bog spasao Izrael *kroz* Davida. Obe tvrdnje su istinite. Toliko je izuzetan odnos između Boga i njegovih zastupnika.

Međutim, zastupnika ne treba nikada mešati sa osobom koju on zastupa. Božiji zastupnik, po definiciji, nije Bog. Koncept zastupanja u Bibliji nikada nije bio na pravi način shvaćen među „hrišćanima“. Anđeli, proroci i izbavitelji – uključujući Mesiju – su svi izuzetni zastupnici Boga Svemoćnog. Pogrešnim tumačenjem njihovih uloga kao Božijih zastupnika, ljudi su često pogrešno predlagali da je Bog anđeo; da je Mesija anđeo ili „bogo-čovek” ili neke druge izmišljotine. Ni jedna od ovih stvari nije istinita prema onom što u Bibliji piše.

Božiji najveći zastupnik

Mojsije, Isus Navin, Debora, David, Danijel: imena poznata i cenjena među ljudskima hiljadama godina. Oni su, pored mnogih drugih, Božiji proroci i izbavitelji. Ali ko će biti proglašen najvećim među njima? Sami proroci su već odgovorili na to pitanje: To je Božiji Mesija! Po njihovom svedočenju, ovaj čovek je samo središte svih Božijih planova za čovečanstvo i našu planetu.

Oni predviđaju njegov život i duha Božijeg koji će na njega sići (Isaija 11:2). Oni govore ljudima da će sam Mesija biti Božiji prorok (5. Mojsijeva 18:15); da će Bog staviti svoje reči u njegova usta (5. Mojsijeva 18:18-19). Oni nam govore da će njegovim znanjem on mnoge učiniti pravičnim i snositi naše grehe (Isaija 53:11). On će biti krajnji Božiji prorok i izbavitelj. Ali tad', još uvek, njegovo ime nije bilo poznato. Drevni proroci su samo mogli da se raduju njegovom danu i izbavljenju koje će on da donese. Ali, onda je došao njegov dan! Na svu sreću, mi živimo u tom dobu. Sada vidimo Mesiju jasnije nego što su ga videli drevni proroci. Mi smo veoma privilegovani – i veoma se radujemo tome.

Isus je Božiji apostol poslat nama (Jevrejima 3:1), Božiji posebni izaslanik i predstavnik kome je data moć. Mi sada vidimo, jasnije nego što su to mogli videti proroci, da je Mesija od Boga pozvan da učini dela veća čak i od Mojsijevih. Bog je Isusu dao jedinstvenu misiju da donese nadu i spasenje ne samo Jevrejima, već čitavom čovečanstvu. Kako bi postigao spasenje ljudskih bića, on je morao da zaista bude jedan od nas – stvarno ljudsko biće (Rimljanima 5:19). Međutim, zato što je on bio jedan od nas, prema njegovom sopstvenom svedočenju, on nije mogao „ništa da učini” sam od sebe (Jovan 5:30). Stoga, Bog je na divan način opremio ovog čoveka da postigne stvari koje su bile izuzetnije od bilo čega što je iko od poslanika Božijih mogao učiniti pre i posle njega.

Božijom moći, Isus je izlečio bolesne, oživeo mrtve i činio neverovatna dela (Dela 2:22; Matej 12:28). Bog mu je dao jedinstven

autoritet da oprašta grehe ljudi (Matej 9:6-8; Marko 2:10; Luka 5:24). Božijom moći, Isus je živeo bezgrešnim životom a zatim je sebe žrtvovao kako bi nama ostalima bili oprošteni grehovi. Pisac Poslanice Jevrejima ukazuje na to da se Hrist: „kroz moć večnog duha ponudio Bogu kao bezgrešna žrtva za naše grehove” (Jevrejima 9:14).

Zbog toga što se Isus veoma dopadao Bogu (2. Petrova 1:17), Bog ga je digao iz mrtvih (Dela 5:30), odveo ga u raj, na nebo (Luka 24:51) i postavio ga da sedi sa njegove desne strane (Dela 5:31). Tako, mi vidimo da sa Božije desne strane ne sedi anđeo niti nekakav bogo-čovjek već istinsko ljudsko biće (Jevrejima 10:12, Dela 7:56). Bog, uz pomoć moći svog duha, učinio je ovog čoveka, čak i sada, glavom crkve (Efescima 1:20-22). On je vođa naroda kog je iskupio pred Bogom (Otkrivenje 5:9). Bog je odredio Isusa da dođe ponovo i osnuje svoje carstvo na zemlji (Matej 5:5; 2. Timoteju 4:1). Neverovatnom naklonošću i snagom svog Oca, ovaj čovek će činiti neverovatna „Jahvina dela” čitavu večnost.

Osmo poglavlje

Beleške

1. Reč koja se obično prevodi kao prorok, na hebrejskom glasi *nabiy*. Sama po sebi ne pravi razliku između pravog i lažnog proroka. U LXX, nabiy se prevodi kao *prophetes* što je reč koja se može pronaći i u Grčkom Novom Zvetu. To je transkripcija reči koja vodi do engleske reči „prophet” (prorok).

2. Trebalo bi istaći da su i muškarci i žene bili odabrani od strane Boga da služe kao proroci narodu (2. Mojsijeva 15:20; Sudije 4:4, itd).

3. Ovaj primer je sastavljen od reči koje je Bog naredio Mojsiju da prenese ljudima (2. Mojsijeva 6:2-7).

4. Hebrejska reč koja se obično prevodi kao „anđeo” u našim verzijama je *malak* i uglavnom se odnosi na onog ko je postavljen kao upravnik ili predstavnik – posebno kao Božiji glasnik. To je *aggelos* u LXX i u grčkom Novom Zvetu. Ovo je dovelo do engleske transkripcije ove reči koja je zatim anglicizovana u „angel”.

5. Da bi neko bio anđeo „Božiji” („GOSPODNIJ”) to po definiciji znači da ta osoba ne može biti Bog. Postoje slučajevi u kojima su neki tumači predložili da je anđeo zapravo Bog, umesto da je u pitanju Bog koji deluje kroz svoje glasnike (npr. 1. Mojsijeva 18:1-3; 31:11-13; 32:24-30). Takva tumačenja su bespotrebna i prevazilaze suštinsko shvatanje, da dok Bog može izuzetno da se pojavi u ili kroz njegovo stvaranje, on je Stvoritelj i nikada nije tvorevina. Mnogo toga je izmišljeno na osnovu „teofanija” i predloženo je da je „anđeo” bukvalno Bog u datim prilikama. Da ponovimo, lakše je i bolje shvatiti da se Bog javio „u” svom anđelu ili „kroz” njega. Navodne „hristofanije” su u potpunosti neodbranjive. U tom konceptu, predloženo je da je anđeo zapravo pre-postojeći (preegzistentni) Hrist. To je ne-biblijska i posle-biblijska ideja. Nikada se ništa slično ne pominje ni u Starom ni u Novom Zvetu. Ta ideja se zapravo suprotstavlja stihovima 1:1, Druge Poslanice Jevrejima koja ukazuje na to da se Bog nije obraćao narodu drevnih vremena preko sina.

6. Nije sigurno to da postoji određeni anđeo koji je uvek bio anđeo GOSPODNI. Da ponovimo, često čujemo da ljudi kažu da je „anđeo Gospodnji” bukvalno sam „GOSPOD”, što nema nikakvog smisla jer bi onda Bog morao sam sebe da pošalje kao glasnika. Isto tako, ideja da je anđeo tom prilikom bio preegzistentni Mesija je neosnovana. Ni pisac u 2. Mojsijevoj niti Stefan u Delima ne nameće takvu identifikaciju anđela u užarenom grmu.

7. Bukvalno, „rukom” anđela. Moj prevod se ovde slaže sa NPV, NŽP i NRSV i lakše je poverovati da je Bog poslao Mojsija „kroz” anđela.

8. Proroci često koriste jezik kojim govore o budućim događajima kao da se oni odvijaju u sadašnjosti ili govore o nečemu što se već dogodilo pomoću nekakvog proročanskog ili futurističkog sadašnjeg vremena. To je takođe poznato pod imenom proročanska „prolepsa”, što je „prikaz ili pretpostavka budućeg čina ili razvoja događaja kao nečega što postoji u sadašnjosti ili što je postignuto.” *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*, 11. izdanje (Springfield, MA: Merriam-Webster, Inc., 2014).

9. Čudno je da NASB, koja obično preferira bukvalnija shvatanja u ovom slučaju to ne čini i zapravo predstavlja jedan od retkih prevoda koji usvaja prevod ovih reči u budućem vremenu. Čak se i NPV pridržava bukvalnijeg prevoda u Present Perfect-u („have made you”). NASB ne prevodi prolepsu tačno u Pavlovom citatu pasusa kao što je zabeleženo u stihu 4:17 Poslanice Rimljanima.

10. Preferiram termin „konceptualna preegzistencija” u odnosu na „pojmovnu” ili „idealnu” preegzistenciju koja se ponekad koristi u istom značenju.

11. E. G. Selwyn, *First Epistle of St. Peter*, 2nd Edition (Grand Rapids: Baker Book House, 1983), 124. Selwyn je bio dekan na Vinčesterskom univerzitetu oko 29 godina. On je bio osnivač hrišćanskog akademskog žurnala pod nazivom *Teologija*.

12. Ideja o bukvalnoj preegzistenciji (prepostojanju) Mesije se održala kod posle-biblijskih ne-jevrejskih „hrišćana” koji nisu razumeli Jevrejsko/Novozavetno shvatanje konceptualne ili pojmovne preegzistencije (Rimljanima 4:17). Ideja o bukvalno preegzistentnom Mesiji ostaje strana ortodoksnim Jevrejima do dana današnjeg. Momenat kada „hrišćani” prihvate

ideju da je Mesija bukvalno preegzistirao, oni pokreću beskrajsne spekulacije oko toga kada je on postojao, gde je postojao i u kom obličju je postojao. Činjenica da Biblija sama po sebi ne odgovara direktno na takva pitanja, trebalo bi da upozori ljude da se ne nalaze na pravom putu po ovom pitanju.

13. To je ta slava koju Isus traži od svog Oca u stihu 17:5. U ovoj molitvi, on ispunjava ono što je napisano u Psalamu 2:8 gde je Bog rekao tadašnjem budućem Mesiji „traži od mene i ja ću ti dati nacije u tvoje nasleđe i celu zemlju da je poseduješ.” Stoga, neverovatna slava Mesije je bila ta da će on vladati nad svim nacijama. Zatim, njegovi ljudi će sa njim primiti to nasleđstvo (Rimljanima 8:17) i stoga učestvovati u istoj slavi (Jovan 17:22; Rimljanima 8:17-21).

Kako bi bio na pravi način shvaćen, stih 17:5 Jevanđelja po Jovanu mora da uvek bude posmatran u kontekstu stihova 2:8-9 Psalama; 8:17-21 Poslanice Rimljanima, itd. Slava koju je Isus imao sa Ocem „pre sveta” bila je slava u velikom planu Božijem, slava u potencijalnosti. To je slično onom stihu kada je Bog rekao Abrahamu: „Dao sam svojim potomcima zemlju”, pre nego što su ti potomci došli na svet (1. Mojsijeva 17:18). Stoga, Isus je imao ovu slavu sa Bogom pre nego što je Isus počeo da uopšte postoji u našoj stvarnosti.

14. Iscrpnije razmatranje Mesije kod proroka može se pronaći u jedanaestom poglavlju ove knjige.

15. Fraza u stihu 30:4 Izreka: „Koje je njegovo ime i koje je ime njegovog sina?” ne odnosi se na Jahve ili Jahvinog sina. *Nova biblijska kritika* nam tačno govori da se izjava odnosi na „hipotetičku osobu koja se uzdigla da bi ugledala Boga i precizno odmerila njegovo stvaranje. Ko je on – ili (ako je on živio davno) gde su potomci takve osobe?” The New Bible Commentary, Proverbs (Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1991), 569.

16. Posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani” su krenuli u potragu za „šarenom laži” onda kada su počeli da tragaju za navodnim preegzistentnim Hristom u Starom Zavetu. Ovo je rezultiralo time da su ljudi, anđeli pa čak i sam Bog JHVH nazvani „Mesijom”. Neizbežno, ove navodne prizore Hrista u Starom Zavetu ne pominje ni Isus ni njegovi apostoli. Da ponovimo, Stefan ponavlja situaciju sa užarenim grmom pred saborom u Jerusalimu i ni u jednom trenutku ne pominje da je u žbunju anđeo koji je bio Isus (2. Mojsijeva 3:2; Dela 7:30, 35).

17. Lakše i bolje je shvatanje da kada Hrist govori o postojanju „pre” Abrahama, on zapravo govori o njegovom konceptualnom prepostojanju u velikom planu Božijem a ne o bukvalnom prepostojanju.

18. Za pregled jevrejske biblijske tačke gledišta po pitanju prepostojanja vidite: Intervju između Dejl Tagija i Dastin Smita pod nazivom: Dr. Dastin Smit o prepostojanju u drevnoj jevrejskoj misli”, Trinitities November 10, 2014.

19. Hebrejska reč koja se obično prevodi kao „spasitelj” je *yasha*. Ona se odnosi kako na ljude tako i na Boga. Ista reč se ponekad prevodi kao „izbavitelj.”

20. Reč za „dah” u stihu 15:10 2. Knjige Mojsijeve je *ruach* koja je ista reč koja se koristi u stihu 1:2 1. Mojsijeve za duha. Kako u Prvoj tako i u Drugoj Mojsijevoj knjizi, jedan koji je na prestolu „u prisustvu” upravlja vodama.

21. Uobičajena hebrejska reč za „zastupnika” je *shaliah*, i može se uporediti sa rečju *apostolos* u grčkom jeziku. Ona ukazuje na autorizovanog zastupnika ili predstavnika kome je data nekakva moć.

22. *The Encyclopedia of Jewish Religion*, R. J. Z. Werblowsky, G. Wigoder, eds. (New York: Adama Books, 1996), 15.

9. Gospodare je dao – „Bogove” je stvorio

I uze stotnike i znatnije ljude i koji upravljahu narodom, sav narod zemaljski, i izvede cara iz doma GOSPODNJEG i uđoše visokim vratima u dom carski, i posadiše cara na carski presto.

- 2. Dnevnika 23:20

Uzbuđenje! Raskoš i ceremonija! Takvo je bilo uvođenje Solomona u njegovu palatu. On je kralj Izraela. Zbog toga što JHVH voli svoj narod, on im je dao vladare. On im je dao gospodare.¹ Oni treba da ustanove njegovu ljubav, vernost, pravičnost, milost i istinu.

Služite Jahvi i služite njegovim vladarima

Ja sam GOSPOD, jedini Sveti, Stvoritelj Izraela, vaš Kralj (Isaija 43:15).

GOSPOD Bog je njihov Kralj. Međutim, on daje svojim ljudima vladare koji vladaju umesto njega. Kraljica Šiva kaže Solomonu:

Da je blagosloven GOSPOD Bog tvoj, kome si mio, pa te posadi na presto svoj da caruješ umesto GOSPODA Boga svog; jer Bog voli Izrael da bi ga utvrdio doveka, zato mu postavi tebe da kao kralj da vladaš sa pravdom i pravičnošću (2. Dnevnika 9:8).

Presto pripada GOSPODU. Sam Bog je taj koji je postavio Solomona na presto. Božije vođe svoja mesta duguju njemu. Oni treba da ga prate i da vladaju umesto njega. Prorok Samuilo objašnjava ljudima:

Ako se uzbojite GOSPODA, i Njemu uzaslužite, i uzaslušate glas Njegov i ne usprotivite se zapovesti Gospodnjoj, tada ćete i vi i car vaš koji caruje nad vama ići za GOSPODOM Bogom svojim. (1. Samuilova 12:14).

Mojsije govori ljudima: „Plašićete se GOSPODA vašeg Boga, služiti samo njemu i zaklinjati se u Njegovo ime” (5. Mojsijeva 6:13). Na kraju, oni treba da služe samo GOSPODU. Međutim, da bi mu istinski služili, oni moraju da služe onima koje on postavi. Ako služe njima, to ne znači da su manje odani njemu. Ljudi ne služe Božijim vođama kao Bogu, niti služe nekakvim osobama koje dele njegovu božansku prirodu. Kada bi to činili, ozbiljno bi pogrešili. Oni im odaju počast jer je njegova volja da oni to čine. Dok odaju počast njima, oni pridaju slavu njemu, koji ih je postavio.

One koje je Bog postavio da budu vladari ljudima se nazivaju „gospodari”. Oni nisu GOSPOD Bog, njih je Bog proglasio gospodarima (gospodima). Obratite pažnju na razgovor između Davida i Savla dok je Savle vladao Izraelom. U njemu, David dva puta Savla oslovljava rečju „gospod”. On takođe o sebi govori kao o „Savlovom slugi.”

Tada Saul pozna glas Davidov, i reče: Je li to tvoj glas, sine Davide? A David reče: Moj je glas, care gospodaru! Još reče: Zašto gospodar moj goni slugu svog? Jer šta sam učinio? I kako je zlo u ruci mojoj? (1. Samuilova 26:17-18).

Davidove reči upućene Savlu prepoznaju njega kao superiornog. Reč koja u prethodno citiranom stihu označava „mog gospoda” je *adoni* na hebrejskom. Ta reč se javlja 195 puta u hebrejskoj Bibliji. Kao u gore navedenom primeru, ona uglavnom ukazuje na kralja ili drugu ljudsku superiornu osobu. Reč *adoni* se nikada ne koristi za Boga.²

U tadašnje vreme su Božije kraljeve oslovljavali rečju „gospod”. To je bilo uobičajeno i time se nisu protivili Bogu. Ovi „gospodi” nisu u konkurenciji istinskog Boga. Oni su njegovi posebni zastupnici, njegove sluge zarad ljudskog dobra. David oslovljava Savla sa *adoni* - „moj gospod” – jer ga je Bog postavio da bude Davidov nadređeni.

Oni su njegovi pomazanici

Onda je Samuilo uzeo flašu ulja i prosuo ga Savlu na glavu i poljubio ga, a onda rekao: „GOSPOD je pomazao tebe da budeš vladar nad mojim nasledstvom.” (1. Samuilova 10:1)

Savle je prvi čovek koji je postavljen da bude kralj Izraela. Po Božijem uputstvu, on i mnogi drugi posle njega zauzimaju svoje uloge kraljeva. Kao čin posvećenosti, ulje se prosipa na glave ovih ljudi i to

ukazuje na nadahnuće i Božije blagoslove date njima. Ovim pomazanjem, oni su posvećeni i mogu da vladaju. Takva osoba se onda može nazvati „GOSPODNJIM pomazanikom.” David o Savlu kaže sledeće:

Ne dao GOSPOD da ja tako nešto učinim svom gospodu, GOSPODNJEM pomazaniku, da dignem ruku na njega; jer je on GOSPODNJI pomazanik (1. Samuilova 24:6).

Bog je pomazao one koje je želeo. Ljudi slave JHVH kada odaju počast onima koje je on odabrao. Njegova volja je ta da im ljudi služe.

Oslovljavati Božijeg kralja rečju „gospod” bilo je sasvim uobičajeno u to doba u Izraelu.

Oni ih veoma cene

Slavlje! Pevanje i igra! Žene te zemlje izlaze iz svojih gradova sa tamburicama i pesmama radosti kako bi pozdravile Savla i Davida! Oni pevaju pesme veličanja njima zbog njihovih podviga (1. Samuilova 18:6-7).

Bog ne daje svoju slavu nikom drugom (Isaija 42:8). Zašto onda Savle i David primaju takvo divljenje i hvalu? Bog je „Kralj svega na zemlji” (Psalam 47:7). Zašto onda Solomon sedi na prestolu u takvoj raskoši i veličanstvu (2. Dnevnika 23:20)?

Slava ovih kraljeva je zapravo data njima prema volji Božijoj. Obratite pažnju na to kako je Bog proslavio Davida kao kralja, odnosno cara:

O GOSPODE, kralj se raduje u tvojoj snazi. Njegova radost je velika jer si mu dao pobeđu. Jer ga srećeš sa bogatim blagoslovima. Postavljaš krunu punu zlata na glavu njegovu. Njegova slava je velika kroz

tvoje spasenje. Ti postavljaš raskoš i veličanstvo na njega (Psalam 21:1, 3, 5).

Bog je taj koji je postavio „raskoš i veličanstvo” na Davida; Bog je „postavio krunu čistog zlata na njegovu glavu.” JHVH ne deli svoje mesto ni sa kim. On nikom drugom ne daje slavu suverenog vladara univerzumom. Ali, veliku slavu je dao onima koje je pomazao: onima koje je proglasio gospodima.

Ljudi im se klanjaju

Hodite, poklonimo se, pripadnimo, kleknimo pred GOSPODOM, Tvorcem svojim (Psalam 95:6).

Klanjanje ili klečanje pred nekim drugim je izuzetan način da se nekome ukaže čast ili pokornost. Dok se osoba klanja, ona bukvalno svoje telo prostire pred nekim drugim. Time, ljudi sebe čine pokornim pred Bogom. Međutim, oni se takođe klanjaju pred pomazanicima. Obratite pažnju na primer koji nam daju David i Savle:

Potom David usta, i izašav iz pećine stade vikati za Saulom govoreći: Care gospodine! A Saul se obazre, a David se savi licem do zemlje i pokloni se. (1. Samuilova 24:9).

Pokloniti se pred GOSPODOM ili pred pomazanim kraljevima nije jedini način ukazivanja takve časti. Izuzetan primer klanjanja pred ljudskom superiornom osobom može se pronaći u snovima koje je Bog dao Josifu kada je bio mladić. U snovima, Josifova braća su prikazana kako se klanjanju pred njim (1. Mojsijeva 37:5-11). Godinama kasnije, ti snovi su ispunjeni u Egiptu kada su se pred Josifom poklonila njegova braća nakon što je on postao tamošnji veliki vladar. Kada govori za svoju braću, Juda za Josifa kaže da je *adoni*, „moj gospod” (1. Mojsijeva 44:18-22). Josif ih obučava da kažu svom ocu da je „Bog proglasio mene gospodom celog Egipta” (1. Mojsijeva 45:9).

Biblija je prepuna slučajeva gde se ljudi Biblije klanjaju pred onima koji su višeg ranga.⁴ Kralj Solomon takvu čast ukazuje svojoj majci:

I dođe Vitsaveja k caru Solomonu ... a car usta i srete je i poklonivši joj se, sede na svoj presto, i zapovedi te namestiše stolicu materi njegovoj, i ona sede njemu s desne strane (1. Carevima 2:19).

Solomon pokazuje veliku ljubav i poštovanje svojoj majci. On joj se klanja i ukazuje joj poštovanje postavivši je da sedi sa njegove desne strane. Sesti sa desne strane veličanstva je izuzetna čast. *To nije mesto za nekog ko je jednakog suvereniteta.* Ali, veliku čast dobija svako ko takvo mesto zasluži.⁵

Klanjaj se GOSPODU i klanjaj se njegovim kraljevima

Klanjati se znači ukazivati čast, poštovanje ili vazalsku dužnost.⁶ Ljudi odaju počast samo Jahvi kao suverenom vladaru univerzuma. Ali, kao što smo videli, oni takođe odaju počast vođama koje on postavi. Nije klanjanje tim vođama isto što i klanjanje idolima. Bilo bi pogrešno kada bismo ovim vođama dali čast koja pripada samo Bogu. Božiji narod nikada ne treba da odaje počast nekom kao što bi odavao Bogu, osim ako to nije sam nebeski Otac.

Jevrejska reč *shachah* se često može pronaći u Starom Zavetu i često se prevodi kao „klanjati se”, „poklanjati se pred nekim” ili „obožavati”.⁷ Ova reč se koristi kada se govori o klanjanju Bogu:

- Klanjanje (*shachah*) GOSPODU u svetoj raskoši (1. Dnevnika 16:29).
- Cela zemlja će se klanjati (*shachah*) tebi (Psalam 66:4).
- Sve porodice nacija će se klanjati (*shachah*) pred njim (Psalam 22:27).

Ista ova reč, međutim, često se koristi kada se čast ukazuje Božijim kraljevima. Obratite pažnju na ove primere ljudi koji dolaze pred Davida:

- Ornan se poklonio (*shachah*) pred Davidom (1. Dnevnika 21:21).
- Abigejl je sišla sa svog magarca i poklonila se (*shachah*) pred Davidom (1. Samuilova 25:23).

Prevodioci često imaju tendenciju da selektivno prevedu *shachah* kao „klanjanje” kad govore o Bogu a druge termine koriste kada se to klanjanje obavlja pred njegovim kraljevima (pokloniti se, itd). Međutim, to daje lažan utisak da su upotrebljene različite reči. Zapravo, upotrebljena je ista hebrejska reč u oba slučaja.

Obratite pažnju na sledeći primer gde se Bogu i kralju ukazuje čast:

I sav zbor blagoslovi GOSPODA Boga otaca svojih,
i savivši se pokloniše se GOSPODU i caru (1.
Dnevnika 29:20).

Shachah se ovde prevodi kao „klanjanje” GOSPODU i kralju, to je slučaj i sa Američkom standardnom verzijom, Autorizovanom verzijom (VKDŽ), Douay verziji i brojnim drugim.⁸

Velika greška bi bila dati takvu čast GOSPODNJIM pomazanicima ako bi se ljudi njima klanjali kao da su Božanstvo. Ovi gospodi primaju klanjanje kao pomazanici Božiji – nikada kao Bog.⁹ Ako je neko Božiji pomazanik, to znači da nije Bog.

Bog je taj koji je odlučio da će se njegovim kraljevima tako klanjati. Slava koju on njima daje postojala je u njegovim planovima vezanim za njih pre nego što su oni postali vladari. Kada im ljudi ukazuju čast, oni ispunjavaju Božiji plan: njegovu volju. Kada se oni klanjaju onima koje je on pomazao, to direktno glorifikuje samog Boga.

GOSPOD GOSPODA/ *Kralj Kraljeva*

Ti si, care, car nad carevima, jer ti Bog nebeski dade
carstvo, silu i krepost i slavu. (Danilo 2:37)

Samo izuzetnog vladara su nazivali „gospodom gospodara” ili „kraljem kraljeva”. Međutim, u gore navedenom stihu, prorok Danilo je objavio Nabukodonosoru Vavilonskom da je on „kralj kraljeva.” Nabukodonosor je odneo pobjedu nad drugim vladarima svog vremena. Oni su mu postali pokorni. Danilo duhom Božijim otkriva da je Bog taj koji je Nabukodonosoru dao ovaj položaj i vladavinu. GOSPOD kasnije daje Kiru Velikom vladavinu nad carstvima. Biblija čak govori o Kiru kao o „Božijem pomazaniku” (Isaija 45:1). Kir tačno izjavljuje: „GOSPOD, Bog nebesa, dao mi je sva carstva na zemlji” (Jezdra 1:2).

Takvi vladari su bili krunisani brojnim krunama. Ne samo da su nosili krune zemalja iz kojih potiču, oni su nosili i krune zemalja koje su im sada podređene. Međutim, vladari poput Nabukodonosora i Kira nisu postigli Božije svrhe po najbitnijim pitanjima. Oni nisu ustanovili pravičnost na zemlji!

Božiji krajnji pomazani kralj

Najveći Božiji pomazanik je Mesija. Zapravo, reč „Mesija” potiče od hebrejske reči *mashiach* koja se bukvalno prevodi kao „pomazanik”. I u Septuaginti i u grčkom Novom Zavetu, *mashiach* se prevodi kao *christos* koja je nama preneti rečima Hristos ili Hrist.¹⁰

Mesija je rođen vekovima nakon vladara poput Davida, Solomona, Nabukodonosora i Kira. Božiji narod se klanjao takvim vladarima (1. Dnevnika 29:20, itd), pa je bilo nezamislivo da se ne klanjaju Božijem najvećem kralju – njegovom Mesiji. Zapravo, kada je on rođen, njegovi sledbenici su mu ukazali veliku čast. Oni postupaju prema njegovim rečima i padaju pred njegove noge (Matej 28:9). S vremenom, svi kraljevi

zemlje će mu se klanjati. Oni koji odaju počast Mesiji, time odaju počast Bogu koji ga je pomazao i od njega načinio Gospoda i kralja (Dela 2:36; Luka 1:32, 33; Filipljanima 2:9-11).

On je središte Božijih planova vezanih za čovečanstvo. Božiji krajnji plan u vezi nas i naše planete je da pravičnost ispuni čitavu planetu. Upravo kroz njegovog najvećeg pomazanika, *Mesiju*, ovo će konačno biti postignuto.

GOSPODNI Mesija je *adoni* svih Božijih ljudi. Za sva vremena, reči upućene njemu sa usana sluga i sličnih kraljeva će biti: „moj Gospode”.¹¹ Neka čitava zemlja oda počast Jahvinom pomazaniku – njegovom Mesiji – njegovom Hristu.¹²

Od početka, Bog je njemu namenio slavu koja je veća od one koju on daje bilo kom drugom verniku. I Božijom odlukom, Mesija će vladati zauvek. On će biti Gospod gospoda i kralj kraljeva čitavu večnost.

„Bogovi” koje je on stvorio

Vi ste „Bogovi”; svi ste sinovi Svevišnjeg (Psalam 82:6).

Bog govori! U gore navedenom stihu, on oslovljava vođe njegovog naroda i kori ih (Psalam 82:1-5). Zanimljivo je to što ih on oslovljava sa „Bogovi.” Tom prilikom, on daje posebnu čast ovom narodu. Kao što smo videli, reč „bog/Bog” u Bibliji se koristi u sledećim slučajevima: 1) Za lažne bogove, bogove nacija i 2) Boga, istinskog Boga univerzuma. Postoji i treća upotreba ove reči u Bibliji. Ovde, reč „Bog” predstavlja počasnu titulu koja se daje određenim ljudima. Zarad jasnoće, autor ove knjige koristi „Bog” ili „bog” (citirano) prilikom ukazivanja časti ljudskim bićima.¹³

Takva titula ukazuje na važnost. „Bogovi” („bogovi”) su ljudi koji su dobili status ili autoritet od samog Boga. Oni su njegovi gospodari, kraljevi, iskupitelji i sudije. U osamdeset drugom Psalamu, oni su vladari naroda.

Kada se ovi ljudi oslovljavaju na ovaj način, ta reč ne podrazumeva njihovu prirodu. Oni nikada nisu bogovi u smislu idola – bogova nacija. Niti su oni Bog u smislu suverenog Boga. Oni su samo ljudska bića. Oni žive i umiru kao što je slučaj i sa drugim ljudima (Ps. 82:7). Ovde, reč „Bog” se koristi kao počasna titula. Oni se nazivaju „Bogovima” jer imaju poseban položaj, autoritet i privilegiju. Jevrejska reč za „Bogovi” u Psalamu 82:6 je *elohim*.¹⁴

Takav je slučaj i sa Mojsijem. Bog je odabrao Mojsija da oslobodi njegov narod i izbavi iz Egipta. On mu je dao moć da obavi taj zadatak i poslao ga je na tešku misiju da od Faraona traži da ih oslobodi. JHVH kaže Mojsiju:

Vidi, ja sam tebe učinio „Bogom” u odnosu na Faraona; i Aron, tvoj brat, biće tvoj prorok (2. Mojsijeva 7:1).

Na sličan način, ljudske sudije su oslovljene rečju „Bogovi” u 21. i 22. Poglavlju 2. Knjige Mojsijeve. Tu, ljudi su dobili uputstva da pred autoritetima iznesu probleme. Iako se često prevodi kao „sudije”, titula koja je data tim autoritetima na hebrejskom jeziku bukvalno glasi *elohim* - „Bogovi” (2. Mojsijeva 21:6; 22:8,9).¹⁵ Citirajući stih 21:6 Druge Mojsijeve, *Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon* reč „Bog” u ovom smislu se upotrebljava za:

Vladare, sudije, ili za Jahvine predstavnike na svetim mestima ili kao odražavajuće božansko veličanstvo ili moć.¹⁶

Ovi „Bogovi” (bogovi) nisu nikada jedini pravi Bog JHVH. Niti su to nekakvi demi-bogovi niti lažni bogovi nacija. Možemo da primenimo tri testa koja će nam sa sigurnošću to reći:

1. Ovo su sinovi Božiji (Psalam 82:6) – bogovi nacija, sa druge strane, su njegovi neprijatelji. Isto tako znamo da oni nisu Bog iz istog razloga. Oni koji su sinovi Božiji nisu Bog.

2. Oni su *zastupnici* i time „bogovi” (Druga Mojsijeva 7:1) – Oni svoj položaj, autoritet i moć dobijaju od Boga Oca. On svoj autoritet i moć ne dobija ni od koga. Ovo su „Bogovi” jer ih je on tako nazvao (Psalam 82:6). Mojsije je bio „Bog” za Faraona jer ga je Jahve takvim stvorio.

3. Ovi „Bogovi” imaju Boga (Psalam 82:1) – Suvereni Bog univerzuma nema Boga. Ovi „Bogovi” čine po *njegovoj* volji. Oni su mu podređeni. On nikome nije podređen.

Nije pogrešno ljudska bića koja je Bog uzdigao nazvati „gospodarima” (gospodima). Niti je pogrešno nazvati ih „Bogovima” u smislu zastupnika (hebr. shaliah). Da je to pogrešno, ne bi on to učinio. Bilo bi pogrešno odati počast ovim „Bogovima” kao da su oni Bog ili neke božanske osobe pored Oca – takve osobe ne postoje. Međutim, kada im ljudi na pravi način ukažu čast, ona donosi slavu samom Bogu. On je taj koji im daje njihov izuzetni položaj.

Iako se treća upotreba reči „Bog” ne može često pronaći u Bibliji, ona je divna! Danas, takav jezik bi mogao isprva da nam deluje čudno. Međutim, to je bilo sasvim uobičajeno za ljude Biblije. Uzmite u obzir da vekovima dok su ljudi pevali osamdeset drugi Psalam, reči koje su poticale sa njihovih usta bukvalno su nazivale ljudske vladare „Bogovima”.

Ovi „Bogovi” su ljudi: ne bogo-ljudi niti anđeli-ljudi. Oni su istinska ljudska bića koja zauzimaju počasna mesta.

Mesiju nazivaju „Bogom”

Presto je Tvoj, Bože, večan i nepokolebljiv; skiptar je carstva Tvog skiptar pravice. Ljubiš pravdu i mrziš na bezakonje; toga radi pomaza te, Bože, Bog Tvoj uljem radosti više nego drugove Tvoje. (Psalam 45:6-7)

Nakon što je rođen, i Mesija je dobio čast da ga zovu „Bogom”. Prethodno citirani četrdeset i peti Psalam smatra se proročanskim – posmatra Mesijin dan iz prorokovog vremena.¹⁷ Ako su takve vođe kao što su Mojsije i vladari u Izraelu nazivane „Bogovima”, onda ne čudi to što je i Mesiji na taj način odavana počast.

Kada dođe Mesijin dan, njegovi ljudi će ga zvati „Gospodom” i „Hristom”. Procenjeno je da Isusa nazivaju „gospodom” (*kurios*) oko 400 puta u Novom Zavetu. Mada, češće ga nazivaju „pomazanikom” (*christos*). Ta reč se upotrebljava oko 550 puta. To su ključni Mesijanski termini za onog kog' Bog naziva kraljem. Ta je ovo značenje koje su nameravali da prenesu ljudi Novog Zaveta kada su govorili o Isusu, jasno se vidi u Petrovoj izjavi upućenoj gomili ljudi na Dan duhova (Pentekost), da je „Bog njega proglasio i Gospodom i Hristom” (Dela 2:36).

Sa druge strane, upotreba reči „Bog” (*theos*) kada se govori o Mesiji je veoma retka u Novom Zavetu. Zasigurno se može reći da je samo dva puta upotrebljena na ovaj način.¹⁸ To da je ovakva upotreba reči „Bog” rezervisana samo za posebnu počast, svedoči i mali broj javljanja u Bibliji.¹⁹ Pored toga, tu je i činjenica da reč Bog (kao *ho theos*, na

engleskom „the God”, prevedena kao Bog) stalno ukazuje na Oca. Koristi se za Oca oko 1300 puta u Novom Zavetu.

Retke su prilike kada se reč „Bog” koristi za Mesiju i ne ukazuju na to da je on Bog univerzuma, niti to podrazumevaju. Umesto toga, Bog univerzuma je *njegov* Bog. U četrdeset i petom Psalamu pronalazimo da se za kralja kaže: „Bog ga je blagoslovio zauvek” (stih 2). Bog Mesije je taj koji ga je pomazao uljem radosti više nego njegove drugove (stih 7).

The Expositors Bible u vezi upotrebe reči „Bog” (*elohim*) za Mesiju u četrdeset petom Psalamu ukazuje na sledeće:

Nazvati kralja Elohim-om se ne suprotstavlja hebrejskom načinu razmišljanja. Ona ne ukazuje na božansku prirodu, već na božansku pripremu za postavku na položaj ... Avgust, onda, kao što je i titula (*elohim*), ne dokazuje da je osoba o kojoj je reč božanska po prirodi.²⁰

Isaija 9:6

Kada govorimo o tome kako je Mesija nazvan „Bogom”, pomenućemo još jedan stih a to je 9:6 Knjige proroka Isaije:

Jer nam se rodi Dete, Sin nam se daje, kome je vlast na ramenu, i ime će Mu biti: Divni, Savetnik, Bog silni, Otac večni, Knez mirni. (Isaija 9:6)

Dok ovaj stih ne citira niko u Novom Zavetu, on se smatra proročanskim stihom koji govori o Mesiji. Danas ga često slave jer se u njemu Mesija proglašava Bogom Svemoćnim, ali postoje brojni razlozi zašto to *nije* slučaj:

El, ne Elohim – Reč koja se ređe upotrebljava tako da označava Boga je upotrebljena u ovom pasusu, u odnosu na reč koja je upotrebljena u četrdeset i petom Psalamu. U stihu 9:6 Knjige proroka Isaije, reč koja označava Boga je *el* u odnosu na reč *elohim* koja se češće upotrebljava.²¹

Moćni, ne Svemoćni - Mesija u ovom slučaju nije opisan pridevom „svemoćni” (*shaddai*) već pridevom „moćni” (*gibbor*) koji ima manju jačinu. *Gibbor* se javlja oko 150 puta u hebrejskoj Bibliji i retko kad se odnosi na GOSPODA Boga. Umesto toga, to je reč koja se upotrebljava za ljude velike hrabrosti, velike ratnike, itd., i predstavlja termin kojim se opisuje David („moćni”) u Psalamu 89:19ff.²² Značajno je da *shaddai* (svemoćni) ne može da se pronađe u stihu 9:6 Knjige proroka Isaije. *Shaddai* se javlja 48 puta i svaki put opisuje GOSPODA Boga. Titula „Svemoćni Bog” (*El Shaddai*) se ne odnosi na Mesiju u Bibliji.

Stvoreni „Otac” Božijem narodu – Kada se Mesija naziva ocem, to je počasna titula. On ne treba da bude shvaćen kao njegov otac u genetskom smislu kao što je to Avram. Umesto toga, on je jedan koji je „stvoren” da bude politički otac u budućem Carstvu u smislu vladara (Elijakim bio je politički otac Jerusalimljanima i domu Judinu, vidi Isaija 21:22). Sam Isaija na ovaj način shvata ovu titulu kada u duhu predviđa Mesiju kako govori:

Evo, ja i deca koju mi je dao GOSPOD jesmo znak i
čudo u Izraelu od GOSPODA. (Isaija 8:18a)

Pisac Poslanice Jevrejima u Novom Zavetu potvrđuje da je stih 8:18 Knjige proroka Isaije proročanstvo u vezi Mesije i njegovog naroda (Jevrejima 2:13). Mesija je otac po tome što vlada i nadgleda. On je otac deci koju mu je Bog *dao*.

U istom tom smislu, Josif je bio „načinjen” ocem u Egiptu. Josif kaže:

Bog je mene načinio ocem Faraona, gospodom
njegovog čitavog domaćinstva i vladarom celog
Egipta. (1. Mojsijeva 45:8a)

Otac „Zauvek” – Termin koji se ponekad prevodi kao „večni” u stihu 9:6 Knjige proroka Isaije je prevod hebrejske reči *ad* i ona ukazuje na to da će Mesija beskrajno (u nedogled) biti „otac” Božijem narodu. On nikada neće biti zamenjen ni jednim drugim vladarom. Stih 9:7 Knjige proroka Isaije kaže da „neće doći kraj njegovoj vladavini i miru.” Zato što je Bog to odredio, carstvo i vladavina Mesije će zauvek trajati (Luka 1:32, 33). Elijakim nije vladao zauvek, nego samo određeno vreme. Biti „večni” otac znači biti otac koji „vlada zauvek”.²³

Princ, a ne Kralj – Takođe je zapaženo da se za Isusa koristi manje pretenciozni termin „princ” (*sar*) mira umesto „kralj” (*melech*). *Sar* ukazuje na „vođa, poglavica, vladar, zvaničnik, kapetan ili princ.”²⁴ Reč *sar* se ne koristi za Boga Biblije.²⁵

Sve u svemu, stih 9:6 Knjige proroka Isaije je najbolje shvatiti u okviru njegovog konteksta. Mesijina vladavina u Božijem carstvu je tema ovog pasusa (Isaija 9:7). U njegovoj ulozi kao vladara tog carstva je da on ispuni sve što mu Bog zapovedi, da bude „divan savetnik”, moćan „Bog”, „izdržljiv Otac” i „princ mira.”²⁶

U stihu 9:7 Knjige proroka Isaije vidimo da će ovaj vladar sesti na „Davidov presto.” Pored toga, u tom stihu vidimo da ništa od ovoga neće postići sam vladar. Umesto toga, sve to će biti postignuto „posvećenosti GOSPODA”.²⁷

Jedan Bog nad svima

GOSPOD Svevišnji je veličanstven, veliki Kralj nad celom zemljom! (Psalam 47:2).

Gospode je on dao - „Bogove” je stvorio! Njegovi ljudi će služiti Jahvi i onima koje on postavi iznad njih. Oni će na izuzetne načine ukazivati čast vođama koje on odabere. Oni će ceniti njegovog Mesiju kao

glavnog vođu kroz čitavu večnost. To je volja Božija. Njegove vođe će primiti slavu prema određenim planovima koje on ima za njih. Međutim, svi ovi gospodi i „Bogovi” imaju Boga! To je JHVH! On je zauvek jedan iznad svih.

Deveto poglavlje

Beleške

1. Reč koja se sa hebrejskog najčešće prevodi kao „gospod” je *adon* u njenim raznim oblicima. Suštinsko značenje reči je „gospod, gospodar ili vlasnik.” U LXX, ona se obično prevodi rečju *kurios* koja se isto tako često upotrebljava u grčkom Novom Zavetu. Za više toga o reči *adon* konsultujete Brown-Driver-Briggs (ili dr.), *Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson, 2000), 10.

2. Hebrejska reč koja se upotrebljava kada se govori o GOSPODU Bogu je *adonai* (ah-doh-nigh) dok se *adoni* (ah-doh-nee) koristi za gospodare i nadređene koji nisu sam JHVH. U hebrejskoj Bibliji, *adoni* se odnosi na ljudske nadređene, s tim što su isto tako oslovljeni anđeli u par navrata (npr. Isus Navin 5:14; Sudije 6:13; Danilo 10:16). Važno je istaći da je u Psalamu 110:1 upotrebljena fraza „Jahve je rekao *adoni*-ju” što ukazuje na to da je Mesija identifikovan kao nebožanski „gospod”. Kada se izbroji, *adonai* se javlja 449 puta u hebrejskoj Bibliji i obično se odnosi na Boga JHVH, dok se *adoni* javlja oko 195 puta (uključujući i Psalm 110:1) i nikada se ne odnosi na GOSPODA Boga JHVH. Za bolje razmatranje toga da se Mesija oslovljava sa *adoni*, a ne *adonai*, vidite Anthony Buzzard, *Jesus was not a Trinitarian* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007), 85ff.

3. Upravo o ovome se radi u poznatoj priči o tri hebrejska deteta koji odbiju, čak i pod pretnjom smrću, da se poklone pred Nabukodonosorovom pozlaćenom slikom (Danilo 3:28).

4. Avram odaje počast ljudima zemlje u kojoj boravi time što se pred njima klanja. Kada njegova žena Sara umre, on ih preklinje da mu daju mesto na kom će je sahraniti. To je prelepa priča u kojoj se Abraham dva puta do zemlje klanja pred ljudima (1. Mojsijeva 23:1-12). Takva čast je pokazana u vreme kada su se Jakov i njegov brat Isav udaljili pa je Jakov odlučio da se sa njim pomiri. Dok je Jakov prilazio svom bratu, on mu se do zemlje poklonio sedam puta. Isto tako, Jakovljeva žena i deca su takođe se poklonili pred Jakovljevim bratom (1. Mojsijeva 33:1-8).

5. David je predvideo dan kada će Mesija sesti Bogu Ocu sa desne strane (Psalam 110:1). Dok je ovo bila izuzetna čast, važno je priznati da je Mesijina slava, zajedno sa autoritetom koji dolazi pride, *data njemu* od strane Boga (Matej 28:18). Za Mesiju da bude postavljen sa Božije desne strane, to znači da on sam *nije* Bog. On će zapravo zauvek biti njegov podređeni (1. Korinćanima 15:27-28).

6. Dok je upotreba reči „klanjanje” sada često ograničena na odavanje počasti Bogu, to nije bio slučaj u Bibliji. *ISBE* ukazuje da je klanjanje: „Čast, poštovanje, odavanje počasti, u mislima, osećanjima ili delima, ili čin, koji se ukazuje ljudima, anđelima ili drugim *duhovnim* bićima... Ali posebno i izuzetno Božanstvu.” “Worship;” *International Standard Bible Encyclopedia* (Grand Rapids: Eerdmans, 1955), 5:3110.

7. Reč *shachah* je ta koja se može naći u datim primerima - ljudi koji se klanjaju pred Bogom kao i ljudima od časti.

8. Pregledom različitih prevoda stiha 29:20 Prve Dnevnika pronalazi se da određeni broj njih „klanjanje” koristi *i* za Boga *i* za kralja. NASB na različite načine prevodi reč *shachah*, i prevodi je kao „klanjanje” kada se ona odnosi na istinskog Boga ili (negativno) kada se ona odnosi na bogove nacija. Ona ima tendenciju i da izbegne reč „klanjanje” kada se reč *shachah* koristi za ljudska bića. Taj pristup nije savršen a to se posebno primećuje u stihu 29:20 Prve knjige dnevnika gde prevodioci NASB priznaju da se *shachah* odnosi kako na Boga *tako* i na kraljeve. Međutim, u prevodima se vraćaju na upotrebu „odavanja počasti” i izbegavaju reč „klanjanje” u tom slučaju.

9. Postoje primeri u Bibliji gde i počastvovani ljudi i anđeli prihvataju naklone i druge oblike klanjanja od ljudskih bića. Kraljevi Izraela uključujući i Mesiju prihvataju takvo klanjanje. Postoje i primeri u Bibliju u kojima ljudi kao i anđeli odbijaju takva klanjanja. Oni ga ne odbijaju jer je ono rezervisano samo za Boga, već ne poseduju adekvatan autoritet i položaj.

10. Obratite pažnju na prevod *messias* u grčkom Novom Zavetu u stihovima 1:41; 4:25 Jevanđelja po Jovanu.

11. Dodatne beleške o rečima GOSPOD i gospod: Kao što je o tome bilo reči u trećem poglavlju ove knjige, u Starom Zavetu, reč GOSPOD (napisana svim velikim slovima) se koristi kao zamena za ime JHVH u većini engleskih prevoda.

U ovoj knjizi, autor koristi reč GOSPOD kao sinonim za JHVH i ovde je ona rezervisana samo za Boga. Kako u Starom, tako i u Novom Zavetu, postoji takođe i „uobičajena” upotreba reči „gospod” koja se odnosi uglavnom na gospodare, vlasnike, kraljeve, vladare itd. Ta se reč, u tom smislu, primenjuje se samo kada se govori o nadređenim ljudima, uključujući i Mesiju a s' vremena na vreme se odnosi i na samog Boga (i on je „gospod” u tom smislu, npr. Plač Jeremijin 3: 58). U Novom Zavetu, termin „gospod” (gr. kurios) koristi se za različite ljude, od osobe za koju se misli da je baštovan (Jovan 20:15), do civilne vlasti (Matej 27:63), Mesije (Dela 2:36) a povremeno i za Svemoćnog Boga (Dela 17:24, 27-31, itd.). Velika početna slova reči koje se odnose na Isusa: Obično, prevodi reči „Gospod”, „Kralj”, „Hrist”, „Mesija” i neke druge reči koje se odnose na Isusa pišu se velikim početnim slovom. Kada prevodioci koriste takav način pisanja da bi ukazali da je on božansko biće, to oslikava njihovu religijsku pristrasnost i to nije prikladno. Kada autor ove knjige takve reči napiše velikim početnim slovom, on želi da ukaže veliku čast našem spasitelju Isusu ali ga, naravno, ne smatra Bogom. (Što se tiče samog biblijskog teksta, čitalac Biblije treba uvek da ima na umu, da razlike u veličini slova nisu postojale u hebrejsko ili grčko doba kada je Biblija pisana.)

12. Mesiju je Bog postavio kao krajnjeg Gospoda za čitavu večnost. On je „Gospod svih” (Dela 10:36). Ipak, kada se kaže da je on Gospod svih, smatra se da postoji jedan izuzetak – Bog koji ga je učinio Gospodom nije podređen njemu (1. Korinćanima 15:27).

13. U ovoj knjizi, postoji konvencija da se reč Bog piše velikim početnim slovom kada se ona odnosi na Boga Biblije. Ova reč se piše malim početnim slovom kada se misli na druge bogove. Prevodioci Biblije su bili donekle nesigurni po pitanju toga kako da ukažu na manje čestu ali važnu treću upotrebu ove reči – kao počasne titule onima koje je Bog uzdigao (sudijama, vladarima, Mesiji, itd.). U Psalamu 82:6, razlika u prevodima uključuje i upotrebu reči napisane malim početnim slovom (bogovi) u NRSV, AV (VKDž), itd., ta reč je napisana velikim početnim slovom (Bogovi) u Youngs Literal Translation, Rotherham, i ta reč je napisana malim početnim slovom sa navodnicima („bogovi”) u: NPV, New Century, itd. Ova knjiga koristi ili „Bogovi” ili „bogovi” kada govori o takvim uzvišenim osobama.

14. Hebrejska reč koja je upotrebljena u osamdeset drugom Psalamu i stihu 7:1 Druge Mojsijeve kada se ljudi oslovljavaju rečju „Bog” je *elohim*. *Elohim* se često odnosi na jednog istinskog Boga nebesa i zemlje i u retkim prilikama (kao što je ova) za ljude na položaju kojima treba ukazati veliku čast. Ona se takođe koristi i kada se govori o lažnim bogovima i nacijama. *ISBE* kaže: „*elohim* je, stoga, opšti termin koji izražava veličanstvo i autoritet.” Ova enciklopedija, takođe vidi stih 5:8 Sudija i 2:25 Prve Samuilove i 56:11 Psalama kao primere gde se reč *elohim* upotrebljava kada je reč o počastvovanim osobama. „Bog, 3. Imena Božija,” *The International Standard Bible Encyclopedia* (Grand Rapids: Eerdmans, 1955), 2:1254. Takođe obratite pažnju na Psalm 58:1 gde je sličan slučaj prikazan. U tom primeru, *el* se koristi umesto *elohim*.

15. Prevodioci imaju podeljena mišljenja oko toga da li reč *elohim* u ovim pasusima treba prevesti kao „Bogovi”, „bogovi”, „sudije” i „Bog.” Treba приметiti da dok mnogi prevodi *elohim* prevode kao „sudije” u stihovima 21:6 i 22:8, 9 2. Mojsijeve (NPV, AV, itd.) *elohim* se obično ne definiše u smislu „sudije” i tipična hebrejska reč za „sudiju/sudije” se ne nalazi u tekstu tih stihova. Te reči su *paliyl* (npr. Jov 31:11) i *snaphat* (npr. Brojevima 25:5).

16. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson, 2000), 43.

17. Pisac poslanice Jevrejima citira Psalm 45:6,7 u stihovima 1:8,9 Poslanice Jevrejima i vidi Psalm kao Mesijanski.

18. Raymond Brown, uvaženi rimokatolički proučavalac Biblije, doneo je zaključak oko toga što Mesiju nazivaju Bogom i rekao da postoje „tri razumno jasna takva slučaja” u Novom Zavetu. Postoje pet drugih za koje on smatra da poseduju „verovatnoću”. Raymond E. Brown, *An Introduction to New Testament Christology* (New York: Paulist Press, 1994), 189.

Trijadološki proučavalac Biblije Alister E. McGrath zapaža „tri jasna slučaja” koja pominje Brown i raspravlja (sam sa sobom, čini se) da ima toliko malo slučajeva jer novozavetni pisci potiču iz „strogo monoteističkog Izraela” i ideja da „svako može biti nazvan „Bogom” bi bila bogohulna unutar ovog konteksta.” Čini mi se da ne možemo da iznesemo svoje mišljenje o tome bolje

nego što to čini Dr. McGrath za nas. Alister E. McGrath, *Christian Theology - An Introduction*, 4. izdanje (Malden, MA: Blackwell Publishing, 2007), 280, 281.

19. Trebalo bi istaći da neki navodni slučajevi gde se Isus naziva „bogom” nemaju težinu. U stihu 9:5 Poslanice Rimljanima, završni deo Pavlove izjave ne treba da bude protumačen tako da ukazuje na to da je Isus u bilo kom smislu Bog. Bilo bi jako čudno za Pavla da to kaže i u potpuno bi zanemario svoj kontekst time. Umesto toga, njegova završna fraza treba da bude shvaćena kao još jedna od njegovih kratkih doksologija koje su posvećene samom Bogu (Rimljanima 1:25, 11:36 i 2. Korinćanima 11:31). Nema teškoća oko Pavlove izjave sve dok se posmatra kontekst. U Poslanici Rimljanima (i inače u Pavlovim poslanicama) kontekst ukazuje na to da su Hrist i Bog dve pojedinačne individue – ne jedna (npr. Rimljanima 1:7, 8; 5:1). Nova poboljšana verzija, Holmanova verzija (HCSB) i neki drugi priznaju da postoji bar tri različita prevoda koja su moguća u ovom stihu – dva od njih Hrista ne proglašavaju Bogom (vidi HCSB fusnote prevoda). Za više o Rimljanima 9:5, konsultujte Anthony Buzzard i Charles Hunting, *The Doctrine of the Trinity - Christianity's Selfinflicted Wound* (New York: International Scholars Publications, 1998), 281-283. Kontekst je takođe ključ kada se uzme u obzir takozvano „pravilo Granvila Šarpa”. Šarpova gramatička teorema deluje samo ako čovek krene od pretpostavke da reči „Bog” i „Hrist” opisuju jedno biće u izvesnim stihovima. Međutim, kontekst ne dozvoljava tu mogućnost u svakom slučaju u kom pravilo treba da se primeni (npr. Ef. 5:5 cf. Ef. 1:3; Titu 2:13, vidi i: Titu 1:1; 2 Pet. 1:1 cf. 2 Pet. 1:2). Isto tako, mnogi izuzeci moraju da budu prizvani kako bi Šarpovo pravilo funkcionisalo. Može se reći da pravilo sa značajnim brojem izuzetaka nije pravilo. David Maas tačno posmatra Šarpovo „otkriće” ovog navodnog pravila kao „samo-služeće i samo-validirajuće.” Za preglede grešaka u Granvil Šarpovom pravilu, vidite potpune komentare Davida Maasa u “Does Peter Call Jesus God in 2. Peter 1:1?” Vidi i Anthony Buzzard and Charles Hunting, *Tue Doctrine of the Trinity - Christianity's Self Inflicted Wound* (New York: International Scholars Publications, 1998), 279-281. Na kraju svega, ništa odlučujuće oko toga da li je Hrist Bog ne treba da bude vezano za takva sumnjiva gramatička pravila kao što se mogu naći u stihu 9:5 Poslanice Rimljanima i biblijskim stihovima koji su navodno pokriveni Granvil Šarpovim pravilom.

20. A. Maclaren, *Expositor's Bible: The Psalms*, Vol. 2, W.R. Nicoll, ed. (London: Hodder and Stoughton, 1891-1894).

21. Dok se *el* koristi za Boga JHVH, ali se *elohim* i *el* se koristi za bogove nacija (npr. Sud. 9:46; Ps. 44:20) kao i za ljude od časti (npr. Ps. 29:1; Jov 41:25).

22. Martin Luter u Nemačkoj usvaja smisao „ratnika” ili „šampiona” i prevodi *gibbor* kao „moćni heroj” (miichtiger Held).

23. U Bibliji na osnovnom engleskom jeziku, stih 9:6 Knjige proroka Isaije usvaja se smisao reči *ad* pa u ovom stihu stoji „Otac zauvek”. Nigde se ne pominje bukvalno preegzistentni (pre-postojeći) Mesija. Biblija ukazuje na budućnost. On će biti „izdržljivi” i „beskrajni” otac Božijeg naroda.

24. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson, 2000), 978.

25. Reč *sar* se javlja oko 360 puta u hebrejskoj Bibliji i odnosi se na onog koji je različit od kralja i manjeg stupnja (Jeremija 25:18, Nemija 9:32; 2. Dnevnika 30:2). U slučaju stiha 9:6 Knjige proroka Isaije, Mesija je onda zamišljen kao *sar* (princ) pod samim Bogom koji je *melech* (kralj –Isaija 6:5).

26. Upotreba određenih članova u ovim frazama u stihu 9:6 Knjige proroka Isaije od strane AV (i nekih drugih prevoda) je neopravdano.

27. Reči u stihu 9:6 Knjige proroka Isaije (*Pele-Yo'etz El Gibbor Avi-'Ad Sar-Shalom*) verovatno predstavljaju nekakvo prošireno hebrejsko „ime rečenice.” Ovo ime sadrži Mesijine karakteristike. Neki su smatrali da ono opisuje samog Boga JHVH. Po mom mišljenju, to je malo verovatno zbog deminutiva u imenu (*el* ne *elohim*; *gibbor* ne *shaddai* i *sar* umesto *malech*). Ovaj jezik bolje priliči Mesiji nego Jahvi. Ako stih 9:6 treba da bude shvaćen kao ime koje opisuje Jahvu, onda ovde Mesija nosi počasnu titulu koja opisuje njegovog Boga. Postoji mnogo takvih imena u Bibliji uključujući i neka iz Knjige proroka Isaije. Posebno obratite pažnju na raniji stih 8:3 Knjige proroka Isaije, *Maher-shalal-hash-baz*, i naravno *Emanuilo* u stihu 7:14 iste knjige. Matej potvrđuje da je *Emanuilo* titula koju Mesija nosi u čast svog Boga (Matej 1:23). Ta počasna titula ukazuje na to da je Bog prouzrokovao rođenje Mesije i postavio ga da bude spasitelj, što predstavlja živo svedočenje Izraelu da je „Bog sa nama”. (Eliptični, tj. nepotpun glagol u prevodu Jevanđelja po Mateju je na pravi način preveden u Holmanovoj standardnoj Bibliji, Novoj revidiranoj standardnoj verziji, novom živom prevodu, Novoj jerusalimskoj Bibliji i brojnim drugim.)

10. Bog na suđenju

*Bog nije čovek, pa on ne laže; on nije ljudsko biće,
pa ne menja svoje mišljenje.*

- 4. Mojsijeva 23:19

Da li nas je on naveo na pogrešan put?

Videli smo Očeve izjave. Po njegovim rečima, on sve ostale isključuje i niko ne može da bude Bog. Njegovi proroci i ljudi drevnih vremena se čvrsto drže toga da je on jedini pojedinac u univerzumu koji je oduvek bio i koji će uvek biti Bog. To da je otac je jedini pravi Bog je Mesijina vera od dana kada je rođen (Jovan 17:3). To je, takođe, i vera najranijih Hrišćana (Efescima 4:6).

U posle-biblijskom dobu, međutim, hrišćani su počeli da skreću sa puta po pitanju apsolutne jednine Boga. Oni su posumnjali da sve što Bog zapravo predstavlja boravi u jednom Bogu na prestolu. Uprkos njegovim izjavama, oni su pronašli druge „bogo-osobe” pored Oca. Binitarijanizam je verovanje da postoje dve božanske osobe koje su zajedno Bog.

Trijadologija predlaže tri osobe. U ovim pristupima, Božiji duh i/ili njegov Mesija su božanske osobe pored Oca i njima svima se treba klanjati.

Da li nas je on nasamario? Da li je Otac prisvojio sebi svu slavu koja treba da pripadne Bogu, dok deo te časti pripada jednom ili dvojici drugih? Ako on nije jedini koji je Bog, onda on ne govori istinu. Moramo da rešimo ovaj problem.

U ovom poglavlju u našoj knjizi ćemo razmotriti ovu tematiku, uz svedočenje samog Boga. Hajde da čujemo šta on ima da kaže. Šta će Otac reći o sebi? Da li je on pouzdan svedok? I šta će on reći o prigovorima nekih ljudi koji insistiraju na tome da postoji još jedna ili dve osobe koje su takođe Bog?

On svedoči

S kim ćete me dakle izjednačiti da bih bio kao on?
veli Sveti. (Isaija 40:25)

Nisu Otac i sin i ostali zajedno jedan Bog. Samo je Otac Bog i niko više. Nema njemu jednakih i nikoga ko bi se sa njim mogao uporediti. On sam je svemoćan. JHVH je jedini Svetac – jedini! On ponovo svedoči:

Ja sam GOSPOD, i nema drugoga, osim mene
nema boga; opasah te, premda me ne znaš, Da bi
poznali od istoka sunčanoga i od zapada da nema
drugoga osim mene; ja sam GOSPOD i nema
drugoga, (Isaija 45:5,6).

Tim moćnim rečima, on tvrdi da postoji samo jedan Bog i u isto vreme navodi tačan broj osoba koje čine tog Boga. Tako je od mesta gde izlazi sunce do mesta gde ono zalazi:

1. **Ja** sam GOSPOD.
2. Ne postoji niko drugi.
3. Osim **mene** nema Boga.
4. **ja** vas snažim.
5. Iako **me** ne poznajete.
6. Nema nikog drugog sem **mene**.
7. **ja** sam GOSPOD.
8. Nema nikog drugog.

Njegov prvi prioritet je da je „On sam Bog”. Prvo naređenje ljudima nije da ne treba da se klanjaju nikom drugom kao Bogu, i ne glasi da treba da se klanjaju „njima.” Umesto toga, oni moraju da se klanjaju samo Bogu i nikom drugom. I on je apsolutno siguran:

I stoga kaže GOSPOD – **on** koji je stvorio nebesa, **on** je Bog, **on** koji je oblikovao i stvorio zemlju, **on** ju je ustanovio; **on** je nije stvorio da bude prazna, već ju je stvorio da bude ispunjena životom – **on** kaže: „*Ja sam GOSPOD i niko drugi*” (Isaija 45:18).

Odmah nakon njegove gore navedene izjave: „Ja sam *GOSPOD* i niko drugi,” on im kaže: „Ja govorim istinu” i ja „objavljujem što je ispravno” (stih 19). Istinu koju on objavljuje je istina o njemu samom.

Ako uopšte verujemo njemu, mi moramo da poverujemo da je on Bog i to je sve! Otac isključuje svako biće u univerzumu kao nekog ko bi mogao da bude suvereni Bog sem njega. On isključuje lažna božanstva nacija. On je zabranio koncept da postoji ijedna druga osoba koja sa njim deli božansku prirodu. Ovaj pojedinac insistira na tome da je on sam Bog.

Unakrsno ispitivanje / četiri pitanja

Prvo pitanje:

1. Mojsijeva 1:26, *Hajde da stvorimo čoveka*

Ti si rekao na stvaranju: „Hajde da stvorimo čoveka.” Da li si ti i još dvojica učestvovali u stvaranju? Da li postoje druge osobe koje dele tvoju božansku prirodu i koje su takođe u potpunosti Bog?

Bog odgovara ...

Ovako govori Jahve, otkupitelj tvoj i tvorac tvoj od utrobe: "Ja sam Jahve koji sam sve stvorio, koji sam nebesa sam razapeo i učvrstio zemlju bez pomoći ičije." – Isaija 44:24.

Sam Otac rešava problem: On je sam stvarao. On je lično napravio svet i sve što je u njemu. Zato ga mi nazivamo našim Ocem. Njegova moć je sve stvari donela u život kako na nebesima tako i na zemlji. To što je on naš Stvoritelj, to je njegova slava – samo njegova. On neće podeliti tu, svoju čast ni sa kim drugim.

U stihu 1:26 Prve Mojsijeve samo se jedan identifikuje kao Bog. To je onaj koji govori: „Onda je Bog rekao: Hajde da stvorimo čoveka.” On je „onaj” koji je stvorio čoveka po svom obličju:

Dakle, Bog je stvorio čoveka po svom obličju. Po slici Boga, *On* ga je stvorio; muško i žensko *on* je stvorio njih (1. Mojsijeva 1:27).

Tačno je shvaćeno da Otac govori u stihu 1:26 1. Knjige Mojsijeve. On je Otac koji stvara tokom prvog poglavlja Prve knjige Mojsijeve. Isti onaj koji govori, stvara. Fraza „Bog reče” javlja se oko 10 puta tu.¹ Nigde ne postoji naznaka da neka druga osoba govori u tim slučajevima.

Kada je izgovorio reč, svetlost je obasjala: „I Bog reče: Neka bude svetlost!” (stih 3). Istom tom rečju, čovečanstvo je stvoreno (stih 27). Priče o stvaranju u Prvoj knjizi Mojsijevoj ne govore da Boga čini više osoba. Niko u čitavoj Bibliji ne iznosi takvu poentu o rečima: „Hajde da stvorimo čoveka.”²

Kome se, onda, Bog obraća? Odgovor pronalazimo kada shvatimo da do momenta kada je on te reči izgovorio, on je već stvorio divna nebeska bića. Oni „kliču od radosti” dok on postavlja temelje zemlje (Jov 38:4-7). Dok izgovara te reči, „Hajde da stvorimo čoveka”, mi posmatramo scenu iz te tvorevine. U njoj, Bog na veličanstven način oslovljava svoj nebeski sabor. Bog sam je taj koji će stvarati dok se oni raduju delima njegovih ruku!

Današnji „hrišćani” često ne znaju da čak ni najbolji trijadološki proučavaoci Biblije ne mogu da dokažu da postoji Bog sačinjen od više osoba, čak ni na osnovu oblika u množini koje se mogu pronaći u stihu 1:26 Prve knjige Mojsijeve. Na primer, *NIV Study Bible* ne dolazi do zaključka da je ovo interakcija između članova Božanstva. Umesto toga, ona ukazuje na sledeće:

Bog govori kao Stvoritelj-Kralj, objavljujući svoj završni rad članovima svog nebeskog sabora.³

Evangelistički komentar pod nazivom *Word Biblical Commentary* iznosi sledeća razmatranja:

Sada svi priznaju da trojstvo ne podrazumeva istu množinu koju su na umu imali prvobitni autori. ... „Hajde da stvorimo čoveka” treba da bude

shvaćeno kao božanska objava nebeskom saboru, privlačenje pažnje vojske anđela na glavni potez stvaranja, čoveka.⁴

Da ponovimo, Bog govori Isaiji da je izuzetan rad na stvaranju zapravo postigao on sam:

Ja sam stvorio zemlju i stvorio čoveka na njoj. Moje sopstvene ruke su razapele nebesa, i svoj vojski njihovoj dao zapovest (Isaija 45:12).

Ko se odmarao?

Koliko njih je učestvovalo u stvaranju, jasno se vidi kada sagledamo broj onih koji su se od tog rada odmarali:

I Bog je pogledao sve što je stvorio i video da je to veoma dobro. Bilo je veče a zatim jutro, šesti dan. Dakle nebesa i zemlja su bili završeni i sve u njima. Ali sedmog dana, Bog je završio svoj rad oko stvaranja, pa se na sedmi dan odmorio od svog rada (1. Mojsijeva 1:31; 2:1, 2).

„On” vidi da je to što je stvorio dobro, a ne „oni”; „on” je završio rad. „On” se odmara od posla.

Koliko njih je Adam poznavao?

U čovečanstvu, Bog stvara biće sa kojim može da obavlja interakciju i da sklopi istinsko prijateljstvo. Kada Adam i Eva komuniciraju sa svojim Stvoriteljom u vrtu, oni to čine samo sa jednom osobom. Oni poznaju njega – ne njih.

Oni su čuli GOSPODA Boga kako hoda u vrtu jednog prohladnog dana, čovek i njegova žena su se sakrili od prisustva GOSPODA Boga (1. Mojsijeva 3:8).

Onaj koga je Adam poznavao kao svog Stvoritelja je isti onaj koga Malahija objavljuje u Izraelu:

Zar nemamo svi jednog Oca? Zar nas nije jedan Bog stvorio? (Malahija 2:10).

„Hajde da stvorimo čoveka” su divne reči koje je izgovorio Bog dok nas je stvarao. Međutim, to nisu reči kojima se Bog obraća drugim božanskim osobama. Nema takvih osoba. Kao što smo videli u šestom poglavlju ove knjige, duh Božiji nije osoba pored Oca. To je sam Otac, aktivan u prisustvu i moćan u radu. Da ponovimo, Božiji Mesija je rođen tek oko 1000 godina nakon ovih događaja. Nakon što bude rođen, Bog će sprovesti *novo stvaranje* kroz njega.⁵ Međutim, stvaranje u Prvoj knjizi Mojsijevoj je postignuto samo od strane Oca. Isto tako, nebeska bića u stihu 1:26 Prve knjige Mojsijeve, hajde da se radujemo i da zauvek slavimo to što smo delo njegovih ruku.

Drugo pitanje:

Elohim

Hebrejska reč *elohim* se ponekad koristi kada se govori o istinskom Bogu. Ona je u množini. Zar to ne znači da reč Božija podrazumeva više od jedne osobe?

Bog odgovara

Seti se bivših stvari drevnih vremena. Jer ja sam Bog (Elohim) i ne postoji niko drugi; Ja sam Bog (Elohim) i niko nije kao ja. – Isaija 46:9

Njegovo svedočenje je nedvosmisleno. On kaže: „Ja sam Elohim i niko drugi.” On je *Elohim* i niko nije ni sličan njemu. Kada se reč *elohim* upotrebljava tako da se odnosi na jednog istinskog Boga, ona ukazuje na „njega” – nikada na „njih”.

Množina u svom *obliku*. Reč *elohim* ima dve upotrebe u Bibliji: 1) Ona može da podrazumeva množinu bića i često se odnosi na lažne bogove nacija. 2) Ona može da se odnosi na množinu kvaliteta, moći i vrlina jednog jedinog pojedinca. U tom smislu, Mojsije koji je samo jedna osoba nazvana je rečju *elohim* u stihu 2. Mojsijeve 7:1. Kada se odnosi na jednog pojedinca, ovu reč obično prate glagoli u jednini. To je način na koji je reč *elohim* upotrebljena kada se odnosi na pravog Boga nebesa i zemlje.⁶ Nova međunarodna verzija studijske Biblije (*NIV Study Bible*) ukazuje na upotrebu reči *Elohim* u prvom stihu Prve knjige Mojsijeve:

Elohim je množina ali glagol je u jednini, obično se upotrebljava u Starom Zavetu kada se odnosi na jednog pravog Boga. Ova upotreba množine izražava intenzitet a ne broj i naziva se množina veličanstva ili potencijalnosti.⁷

U *Rečniku Biblije*, Dr. William Smith piše:

Oblik u množini reči Elohim je potegao mnogo diskusija. Maštovita ideja da se odnosi na Trojstvo osoba u Božanstvu jedva da može da pronade pristalice među proučavaocima Biblije. (Elohim kada se koristi za pravog Boga) je ili ono što gramatičari nazivaju množinom veličanstva, ili ona označava puninu božanske snage, zbir moći koje Bog pokazuje.⁸

Reč *elohim* nikada ne ukazuje na više osoba kada se odnosi na Boga. To se lako može shvatiti na osnovu ovih činjenica:

1. Sam Otac svedoči da je on Elohim i da ne postoji niko drugi ko je Elohim (Isaija 46:9).
2. Niko u Bibliji nikada ne kaže da reč elohim ukazuje na više osoba kada se ta reč odnosi na Boga Svemoćnog.
3. Biblije ne prevode reč *elohim* kao „osobe” ili „Bogove” kada se odnose na pravog Boga nebesa i zemlje. Reč *elohim* u takvim slučajevima se rutinski i pravilno prevodi kao „Bog.”

Jezekilj potvrđuje Božije svedočenje. On nam ponovo govori tačno koliko osoba se sadrže u ovom *Elohim*-u:

I Jezekilj se molio pred GOSPODOM i rekao: „O GOSPODE, Bože Izraela, koji si na prestolu između heruvivima, ti si Bog (Elohim), ti sam, svih carstva na zemlji. Ti si napravio nebesa i zemlju” (2. Carevima 19:15).

Ti si *Elohim*, ti sam! Reč „ti” je u jednini u ovoj rečenici koju izgovara Jezekilj. On se obraća samo jednom pojedincu. Jezekilj takođe ponovo potvrđuje da je to isti pojedinac koji je „napravio nebesa i zemlju.” Samo jedan je *Elohim*. Samo je jedan stvarao. To je naš Otac!

Treće pitanje:

Jedan u Uniji? Echad

Kada Biblija kaže da je Bog „jedan”, zar to ne znači da je on dve ili tri osobe ujedinjene u jednom Bogu?

Bog odgovara ...

Ja sam GOSPOD, vaš Svetac, Stvoritelj Izraela, vaš Kralj.
– Isaija 43:15.

Koliko je potrebno njih da sačine jednog? Otac sam staje na ivicu prostora i vremena i svedoči: „Ja” sam vaš Svetac! Boga ne čini nekoliko bića u uniji. Samo jedan pojedinac je Bog, dakle unija ni ne dolazi u obzir. Da ponovimo, setite se ovih reči:

„Sa kim ćete me onda uporediti? Ko mi je jednak?”
reče Svetac jedan (Isaija 40:25).

Reči „Svetac jedan” su prevod hebrejske reči *qadosh*. Ovde je u jednini i ukazuje na jednog pojedinca. Oko trideset puta u Knjizi proroka Isaije on govori o „jednom Svecu”. On ne kaže: „mi smo sveci” niti „mi zajedno smo tvoj jedan svetac.” On je sam! Nema nikog sa kim bi se on mogao uporediti; niko ko mu je jednak! Stoga, reči koje je Bog uputio Mojsiju iz užarenog grma bile su da je on jedini koji je istinski Bog. Iz grma Mojsije ne čuje „Mi smo”; već jasno „JA SAM” (2. Mojsijeva 3:14).

Isto tako, hebrejska reč *echad* znači „jedan”. Međutim, neki ljudi, koji se zalažu za to da Boga čini više osoba, zloupotrebljavaju ovu reč. Oni predlažu nebiblijsku ideju da *echad* znači „složen broj jedan.”⁹ Onda oni traže od javnosti da veruje da kada Biblija o Bogu govori kao o „jednom” (*echad*) ona zapravo misli na to da je on sastavljen od više osoba. Ova ideja nema osnovu u etimologiji ili Bibliji.

Čitav taj tok misli je očajnički pokušaj da se pronade način da se zaobiđe korpus Biblije koji objavljuje da postoji samo jedan ko je Bog. U svom predlogu, teoretičari pokušavaju da ponovo definišu reč „jedan”. Iako ni malo nije osnovana, ova ideja je postala trend u „popularnoj” teologiji.¹⁰

Anthony Buzzard tačno ukazuje na pogrešnu upotrebu reči *echad*:

Echad se javlja 970 puta u hebrejskoj Bibliji i ima značenje broj „jedan.” Ova reč znači „jedan jedini.” ... Besmisleno je predložiti da je reč „jedan” menjala svoje značenje i da može da

označava složenu imenicu ... Ovom neverovatnom verbalnom prevarom, (neki) hrišćani su ubeđeni da u frazi „jedan Bog” reč „jedan” na neki način nagoveštava množinu reči Bog. To je u potpunosti neosnovano. Jednostavno je pogrešno.¹¹

Reč *echad* nije složena ni misteriozna. Ona znači „jedan”.¹² Ukazuje na „jedan”, za razliku od dva ili više. Kao pridev, ona može da bliže određuje imenice koje su same po sebi ili u jednini ili zbirne. Na primer: jedna žena (jednina) ili jedna grupa žena (zbir). Reč jedan sama po sebi, međutim, uvek je u jednini.

Jahve je pojedinac, ne grupa pojedinaca. „On” je Svetac jedan (Isaija 55:5; 60:9). Obratite pažnju na uobičajenu upotrebu reči *echad* u Bibliji kada se odnosi na jednu osobu:

Kako možeš da se odupreš *jednom (echad)* načelniku? - 2. Carevima 18:24

Pošalji *jednog (echad)* od sveštenika kog si uzeo. - 2. Carevima 17:27

Sedamdeset godina, život *jednog (echad)* kralja. – Isaija 23:15

Abraham je uvek bio *jedan (echad)* jedini čovek. – Jezekilj 33:24

Postoji jedan načelnik, jedan sveštenik, jedan kralj. Abraham je bio jedan čovek. On nije bio grupa ljudi u nekakvoj uniji. Čak i neko ko površno pročita Bibliju može da potvrdi da u njoj reč *echad* jednostavno znači „jedan” ako posmatra paralelnu upotrebu te reči u stihu 2:10 Malahija:

Zar nemamo mi svi jednog (echad) Oca?

Zar on nema jednog (echad) Boga koji nas je sve stvorio?

Ne bismo bili istrajni kada bismo tvrdili da reč *echad* podrazumeva množinu kada se odnosi na „Boga”, a ne kada se odnosi na „Oca”. Ta ideja je apsurdna jer je očigledno da reč „jedan” ne može da označava množinu.

Da sumiramo, mi shvatamo da je samo jedan pojedinac Bog na osnovu pet činjenica:

1. Niko u Bibliji nikad ne izjavljuje da reč „jedan” može da označava više osoba kada se odnosi na Boga. Takva ideja ne potiče iz Biblije.

2. Sam Bog ukazuje na to da je „on” Svetac. On svedoči da nema nikog drugog s kim *on* može da se poredi – nikog ko je *njemu* jednak (Isaija 40:25).

3. Prihvaćene verzije Biblije ne prevode reč *echad* kao brojne osobe” ili „osobe u uniji.”

4. Reč *echad* se koristi sa glagolima u jednini. Mi stalno pronalazimo „jedan je” a ne „jedan su”.

5. Ideja da reč *echad* znači „složeni jedan” nije jezički ispravna. Jedan znači jedan. Ako postoji množina u nekoj izjavi, ta množina se ne nalazi u okviru reči „jedan”, već u zbirnoj imenici koju ta reč može bliže da određuje.

Samo jedan je Bog! Ni jedan stih u Bibliji nam ne govori da je Bog grupa osoba sa božanskim prirodama koja radi u okviru unije. Bog *je* u uniji sa svojim narodom – svojim carevima – i u potpunoj uniji sa Mesijom nakon što je on rođen (Jovan 10:30). Ali, on nije u uniji ni sa kim ko je Bog. „On” sam je Bog. Niko u Bibliji ne govori o posle-biblijskom

filozofskom poimanju da je Bog sačinjen o dve ili tri osobe koje su sve jedna „suština”!¹³

Iz grma Mojsije ne čuje „Mi smo”; već jasno „JA SAM” (2. Mojsijeva 3:14).

Koliko je njih potrebno da sačini jednog? U slučaju Boga Svemoćnog, jedinog vladara univerzuma, potreban je samo ON! Ovaj Jedan je toliko veliki, toliko savršen i u potpunosti sposoban da izađe u susret našim potrebama, čak i više takvih kao što je on ne bi bili veći od njega. Ono što je savršeno, ne može se poboljšati.¹⁴

Četvrto pitanje:

To je Misterija!

Zar ti nisi previše misteriozan da bi te ljudska bića razumela? Zar sve ovo nije jedna velika misterija koju niko ne može da shvati?

Bog odgovara ...

Nego ko se hvali, neka se hvali tim što razume i poznaje mene, da sam ja GOSPOD.

- Jeremija 9:24

On sam svedoči da njegovi ljudi treba da slave to što ga „razumeju” i „poznaju”. Istina o tome koliko njih sačinjava jednog Boga uopšte nije misterija. Nju je moguće spoznati i ona je poznata drevnom Izraelu. Izrael zna sa potpunom sigurnošću: Samo jedan! Mojsije kaže ljudima:

Vama je pokazano tako da znate da je On GOSPOD,
On je Bog; nema nikog drugog sem njega (5.
Mojsijeva 4:35).

Teškoće koje se javljaju kod teologije koja predlaže više ličnosti u okviru Boga navele su neke pristalice te teologije, da tu ideju jednostavno proglase „velikom misterijom” koja ne može biti shvaćena. Sigurno da bi bilo jako misteriozno da u Bibliji postoji jedna osoba koja kaže da je samo ona Bog, a u isto vreme tu postoji još jedna ili dve osobe koje dele tu njegovu božansku prirodu. Ova misterija, međutim, postoji samo za one koji predlažu da je Bog sačinjen od više osoba.¹⁵

Bog je zaista najspektakularnije biće u univerzumu. On je istinski nezamisliv! Mi smo konačni – posmatramo jednog koji je sam beskonačan.

Svako ko tvrdi da ga u potpunosti razume je u zabludi. Međutim, najsloženije biće u univerzumu je jednostavno razumeti po ovom pitanju: Postoji samo jedno takvo!

Činjenica da je samo jedan pojedinac Bog je direktno, jasno i iznova prikazana u Bibliji. Sa druge strane, kontradiktorni koncept da više osoba sačinjava Boga nikada nije iskazan niti posebno predstavljen. Ideja je izmišljena. Ako treba da verujemo u misteriju, onda to treba da bude misterija koju Biblija jasno identifikuje i opisuje. U suprotnom, kako ćemo znati da je misterija od Boga? Kako ćemo znati da to nije jednostavno zabuna ili pogrešno shvatanje koje je označeno rečju „misterija”?

Apeli upućeni ljudima da „verom” prihvate ideju o jednom Bogu sastavljenom od više ličnosti, takođe ukazuju na izuzetnu slabost te teorije. Zašto bi se trudili da imamo vere u koncept koji mora biti označen kao „misterija” *jer* se suprotstavlja onome što Biblija otvoreno govori?¹⁶ To koliko njih sačinjava Boga, nije misterija. Zašto ne bismo odbacili kontradiktornu „misteriju” višestruke Božije ličnosti i prigrlili jasno otkrivenje da je Bog samo jedan pojedinac? Sva naša vera u Boga treba da bude upućena onome ko je rekao: „Nema nikog drugog do *njega*” (5. Mojsijeva 4:35). Ovo je bilo i Isusovo verovanje (Jovan 17:3).

Neka *naša* molba bude da svi imaju veru u Boga kakvu su imali ljudi Biblije. Ta vera je sledeća: Samo jedan pojedinac je Bog i „on” je sve što Boga sačinjava. Hajde da kažemo svetu da je naš Otac savršen i da kada bismo zamislili da pored njega postoji još osoba koje su Bog, onda bismo samo umanjili njega u očima njegove tvorevine. To bi samo umanjilo čast koju dugujemo samo njemu koji je Bog.

Sada moramo da donesemo odluku

Šta ćemo raditi sa njim? Nema sredine. Mi moramo da verujemo da je on jedini koji je Bog ili da ga odbijemo kao potpunog prevaranta. I da ponovimo, ako odbijemo Boga Biblije, mi samim tim odbijamo i samu Bibliju.

Njegovo svedočenje je sigurno. On potvrđuje na osnovu sebe kao Boga Svemoćnog da „Ja sam GOSPOD i niko više” (Isaija 45:18). Njegovi odgovori na pitanja su odlučujući; njegov kredibilitet je neprikosnoven. Ako iko u univerzumu razume šta je on mislio pod „Hajde da napravimo čoveka” – onda je to on. On je taj koji je te reči izgovorio. Međutim, on nam govori da je sam stvarao (Isaija 44:24). Da ponovimo, ako iko zna koliko značaj ima hebrejska reč *elohim* – on zna. Međutim, on čvrsto tvrdi da je on sam taj koji je istinski *Elohim* (Isaija 46:9). Ako iko zna da Boga čine dve ili tri osobe koje dele istu božansku prirodu, onda je to on. Ali on nas apsolutno uverava da je on sam taj koji je Svetac jedan (Isaija 40:25; 43:15). I ko to kaže da je Boga nemoguće shvatiti? JHVH to ne kaže. On tvrdi sasvim suprotno (Jeremija 9:24). Ako grešimo verovanjem da je jedini pojedinac Bog – ko je taj koji nas je na taj pogrešan put naveo? To bi bio sam Bog.

Njegove reči su u Bibliji. On tvrdi da je jedini u univerzumu koji je istinski Bog i ta tvrdnja se ponavlja iznova i iznova. Isto tako, preplavljenim potvrdama, ljudi u Bibliji su bili sasvim uvereni u tu tvrdnju. On ima najimpresivniji spisak svedoka na svetlu. Da ponovimo, njegovi proroci i ljudi drevnih vremena istupaju i svedoče u njegovo ime. Oni

potvrđuju njegovu reč kao samu suštinu istine. Ako zaista treba da verujemo Bibliji, mi moramo da verujemo u njegovo svedočenje: On sam je Bog! Hajde da se pridružimo njegovim prorocima i ljudima drevnih vremena i svedočimo da je naš Otac zaista jedini pravi Bog.

Najkompleksnije biće u univerzumu po ovom pitanju jednostavno može da se razume: Postoji samo jedno takvo!

Zašto ga mi nazivamo „Ocem”?

Zašto ga mi nazivamo „Ocem” ako su nas neke druge osobe stvorile? Zašto ga nazivamo „Ocem” ako mu ne verujemo? Što se mene tiče, ja mu verujem! Ja sam u potpunosti ubeđen. To je *njegovo* svedočenje, i budući da je on suvereni vladar univerzuma, njegova reč je neprikosnovena. Pogledajte sa kakvom se odlučnošću on brani; koliko elokventno on objašnjava ovu tematiku. Božije svedočenje mi neće dozvoliti da tvrdim da sam mu naklonjen ako u isto vreme odbijam jedan od njegovih prvih prioriteta: On je jedini koji je zaista Bog. Ovo je nešto oko čega on nikada nije pravio kompromis, niti će ga praviti. On isto očekuje i od onih koji će biti njegov narod.

Radije bih se pouzdao u njegove reči, Bibliju, nego u reči armije teologa koji su predani tome da odbrane vekovima dugu posle-biblijsku religijsku tradiciju. Otac je taj koji sedi na prestolu univerzuma. Duh Božiji nije druga osoba u Božanstvu. Umesto toga, to je sam Otac u svom radnom prisustvu. Mesija je njegov pomazanik; njegov jedini začeti ljudski sin; njegov odabrani kralj. Međutim, Mesija nije „sveti Bog”. On je „jedan sveti **od** Boga” (Ps. 16:10; Dela 2:27). Ja se sada priključujem njegovim prorocima i ljudima iz drevnih vremena i potvrđujem: Otac sam je jedini pravi Bog!

Deseto poglavlje

Beleške

1. Tom broju se mogao dodati stih 22 koji praktično kaže: „Bog ih je blagoslovio, rekavši.”

2. Ideja da se Bog obraća preegzistentnom Mesiju u stihu 1:26 1. Knjige Mojsijeve ne potiče iz Biblije. Ova netačna egzegeza se po prvi put javlja, koliko znam, u *Varnavinoj poslanici* i kod Justina „Mučenika“. Dok je Božiji narod drevnih vremena predvideo Mesijin dan, oni nikada o njemu nisu mislili kao o nekom ko je postojao pre svog začeca.

3. *Nova poboljšana verzija, studijska Biblija* (Grand Rapids: Zondervan, 2002), 6. Postoji samo četiri stiha u Bibliji u kojima se Bog obraća koristeći lične zamenice u množini. Tri se mogu naći na početku Prve knjige Mojsijeve (1:26; 3:22 i 11:7) a četvrta u Knjizi proroka Isaije (6:8). Ni u jednoj od ta četiri stiha niko nije identifikovan kao Bog osim pojedinca koji govori. Ova studijska Biblija navodi da se u tim pasusima Bog obraća skupu anđeoskih bića u svom nebeskom saboru (1 Carevima 22:19-23; Jov 15:8 i Jeremija 23:18). Nasuprot tim stihovima sa zamenicama u množini, postoji nekoliko hiljada imenica, zamenica i glagola u jednini koje Bog koristi ili su upotrebljene kada se o njemu govori, kako u Starom tako i u Novom Zavetu. Obratite pažnju na to da trijadološki kritičari obično se ni ne trude da pomenu množinu u Propovednik 12:1 gde je tačno i rutinski prevedena kao „Stvoritelj.“ Gesenius ju je opisao kao množinu veličanstva. H. W. F. Gesenius, *Gesenius' Hebrew-Chaldee Lexicon to the Old Testament* (Grand Rapids: Baker House, 1984), 139.

4. U toj kritici, Wenham ukazuje na to da „upotreba glagola „stvoriti” u jednini u stihu 1:27 Prve Mojsijeve zapravo nalaže da je Bog radio sam prilikom stvaranja čovečanstva.” Gordon]. Wenham, *Word Biblical Commentary: Genesis 1-15* (Nashville: Word Books, 1987), 27-28.

5. Mesija je zapravo prvi u novoj tvorevini i on je Božiji jedini zastupnik kroz koga on iznosi ostatak tog stvaranja. Nova tvorevina je tema stiha 51:16 Knjige proroka Isaije i 102 Psalama. Ona je takođe i predmet stiha 2:5 Poslanice

Jevrejima gde pisac navodi: „Mi govorimo o naseljenom svetu koji će doći.” (Ovde je pisac citirao 102. Psalm).

6. Reč *elohim* se koristi u Bibliji kada se govori o bogovima nacija (Ps. 96:5, itd) i povremeno kao počasna titula za ugledne osobe (npr. Ps. 82:6). *Elohim* ima jedinstven značaj kada se odnosi na Boga JHVH. U tom smislu, može se reći da je „on” jedini („pravi”) *elohim*.

7. NIV *Study Bible* (Grand Rapids: Zondervan, 2002), 5.

8. William Smith, *Rečnik Biblije* (Nashville: Thomas Nelson, 1986), 220. Verodostojna *Enciklopedija religije i etike* jasno kaže da je to „egzegeza vragolaste vrste” jer nalaže da doktrina trojstva može biti viđena u reči „*elohim*”. *Encyclopedia of Religion and Ethics*, James Hastings, ed. (London: T. T. Clark, 1908), 24:249.

9. Postoje razni primeri netačnog saopštavanja u vezi značenja hebrejske reči *echad*. Npr. Robert Morey, *The Trinity: Evidence and Issues* (Iowa Falls, IA: World Bible Publishers, 1996), 89.

10. Pogrešna upotreba reči *echad* je primer koliko daleko neki ljudi odlaze tragajući za osnovom Boga sačinjenog od više osoba. Aksiomatično je to što su argumenti u korist Boga kao višestruke osobe jednako čudni kao i sama doktrina. Trijadološki teolozi su vremenom ispravili popularne mitove da se „Hajde da stvorimo čoveka” i hebrejska reč *Elohim* odnose na trojstvo. Sigurno će se i ova rasprava oko reči *echad* okončati na sličan način. Mnogo zabune u javnosti se moglo izbeći da su ljudi ispitali takve ideje i ustanovili da li iko u Bibliji zapravo iznosi datu poentu.

11. On nastavlja da piše da reč „jedan” koja stoji pred zbirnom imenicom „ni na koji način nije promenjena blizinom te zbirne imenice.” On ukazuje da: „Neoprezni su poneti najčudnijom tvrdnjom da nam reč *echad* govori da se Bog sastoji od više od jedne osobe!” Anthony Buzzard, *Jesus was not a Trinitarian* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007), 308-310 (originalan akcenat).

12. Prava definicija reči *echad* se može pravilno shvatiti konsultovanjem bilo koja od ova dva uzorna dela po pitanju biblijskog hebrejskog jezika: Ernst Jenni and Claus Westermann, *Theological Lexicon of the Old Testament*, preveo:

Mark E. Biddle (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1997) ili Brown-Driver-Briggs *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2000).

13. Čudna ideja o Bogu kao o jednoj suštini u tri osobe je bila pomenuta ili aludirana u raznim posle-biblijskim izjavama od četvrtog veka pa nadalje ali nikada nije pomenuta u samoj Bibliji.

14. Izgleda da nema kraja promovisanju samo-osmišljenih nebiblijskih „dokaza” za Boga sastavljenog od više osoba. Trenutno kruži predlog da kad Boga ne bi sačinjavalo više osoba, onda on ne bi bio „savršen”. Npr. Michael Reeves, *Delighting in the Trinity: An Introduction to the Christian Faith* (Downers Grove, IL: Intervarsity Press, 2012). Kao što je to tipično za ove „domaće uzgojene” ideje, poimanje pada u vodu jer nedostaje biblijskih dokaza koji bi to mogli da potvrde. Jednostavno rečeno, da postoji stih u Bibliji u kome je rečeno da bi Bog bio nesavršen ako se ne bi sastojao od trojstva, Dr. Reeves ne bi imala potrebu da napiše knjigu u kojoj pokušava da iznese jednu takvu poentu. Dr. Tuggy piše da oni koji iznose taj argument „ne samo da nisu uspeli da podrže svoj stav, već njihovo vrlo ograničeno rezonovanje podržava sasvim suprotni zaključak.” Vidi Dale Tuggy, “On the Possibility of a Single Perfect Person” in Colin Ruloff, ed. *Christian Philosophy of Religion* (Notre Dame: University of Notre Dame Press), 2014, 128-48. Trinities .org, November 23, 2010, <http://trinities.org/dale/SinglePerfect.pdf>.

15. Mistifikacija je očajnički pokušaj da se odbrani nešto što je nemoguće odbraniti. Oni koji se zalažu za to da Boga sačinjava više osoba, predlažu različite genijalne „dokaze” da se Bog zapravo sastoji od više pojedinaca. Svi ti „dokazi” padaju u vodu, međutim, ljudi se često vraćaju onom: „To je misterija koja se ne može razumeti ali se u nju može verovati.”

16. Za Isusa i njegove rane učenike, samo jedan pojedinac je Bog. Taj jedan je Otac (Jovan 17:3; Efescima 4:6). Stoga, u Novom Zavetu se ne pominje „misterija” o brojnim osobama koje su jedan Bog. Ova navodna misterija postoji samo za hrišćane u posle-biblijskom periodu nakon razvoja tog neshvatljivog poimanja. Formiranje ideje da se Bog sastoji od više osoba je „misterija” koja pomaže da se pomuti činjenica da je teorija kojoj su posle-biblijski hrišćani pripisali užasno veliku važnost zapravo nelogična i nebiblijska.

Posle-biblijska zloupotreba koncepta „misterije” može se uporediti sa Pavlovom upotrebom reči (*musterion*) u njegovim pismima. Pavle ne koristi taj termin da skrene pažnju sa logičkih ili biblijskih teškoća, već ga koristi kako bi opisao istine koje su prethodno bile skrivene ali sada su poznate! On nikada ne identifikuje Boga sačinjenog od više osoba kao jednu od takvih misterija. Umesto toga, Pavlove misterije su istine o Mesiji i Božijim spasonosnim blagoslovima upućenim ljudima svih nacija kroz ovog čoveka (Rim. 5:15; 16:25-27, itd.).

11. Mesija

Moja žena i ja nikada pre nismo kročili u jevrejsku sinagogu. Bacivši pogled iz predvorja crkve na glavni prostor crkve, moju pažnju je privukao veliki drveni ormar. Nalazio se na zadnjem kraju sale koji je bio je okrenut publici. Vrata su mu bila posebno ukrašena i primetio sam da su reči ispisane na gornjoj strani ormara na hebrejskom jeziku.

Dok sam posmatrao ormar, prišao mi je jedan prijatelj. On je bio profesor biblijsko-hebrejskog jezika u školi Vanderbilt Diviniti. Džuli, član crkvene zajednice, pozvala je profesora i njegove učenike da posete sinagogu. Videvši da posmatram ormar, pitao me je: „Razumeš li šta tu piše?”. Bio sam vrlo srećan što sam te reči mogao da prevedem. To je bila „Šema”, reči stiha 6:4 Pete knjige Mojsijeve.

Kada je počeo sastanak, odmah sam bio impresioniran iskrenošću i posvećenošću tih ljudi. Oni su čitali biblijske stihove i pevali psalame. Deca su recitovala: neka na engleskom a neka na hebrejskom. Ipak, ja sam još uvek bio zaintrigiran izuzetnim ormarom. Koja je bila njegova svrha? Ubrzo sam saznao. Rabin mu je prišao, otvorio ga je i otkrio veliki svitak. On je sadržao stihove napisane na hebrejskom jeziku: knjige Biblije. Ormar koji se nalazio na središtu hale u kojoj su se sastajali sadržao je središte njihove vere: hebrejske biblijske stihove.

Sećam se da su mi interesovanje privukle reči iz moje Biblije. Možda mi je tad prvi put palo na pamet da kada čitam reči Starog Zaveta, ja zapravo čitam reči *njihove* Biblije. Ona je pripadala njima, kao narodu, pre nego što je pripala nama, ne-jevrejima. Dok sam slušao, razmišljao sam po čemu se ja, kao hrišćanin, razlikujem od ovih posvećenih vernika.

Šeron i ja smo bili srećni što smo posetili tu sinagogu. Iako od tada nismo bili u sinagogi, moje misli često odlutaju ka tim posvećenim ljudima, velikom drvenom ormaru i neverovatnim rečima ispisanim na njegovom gornjem delu:

Čuj Izraele!
GOSPOD je naš Bog,
GOSPOD je jedan.

- 5. Mojsijeva 6:4¹

Povezanost sa Jevrejima

Kako je to neverovatno: kročiti u verski prostor i videti reči stiha 6:4 Pete knjige Mojsijeve! Kakva divna potvrda da postoji samo jedan koji je Bog! Šeron i ja smo pokušali da se setimo da li smo ikada videli te reči ispisane u nekoj od hrišćanskih crkava. Nažalost, nismo mogli da se setimo ni jedne. Iako smo često mogli da vidimo ispisanih Deset zapovesti, Mojsijeva najveća izjava o Bogu je na čudan način izostavljena.

Sigurno je da se ljudi u toj sinagogi klanjaju Bogu svojih predaka: Bogu Biblije. To su potomci proroka Božijeg drevnog naroda. Hiljadu godina starija od budizma, jevrejska religija je drevna. Nikada voljan da prihvati trijadologiju, Boga kao višestruku osobu, ortodoksni Judaizam predstavlja čist monoteizam koji traje hiljadama godina. Kao hrišćanin koji je monoteista po veri, ja slavim taj isti apsolutni monoteizam.

Ali, ako ja i ti Jevreji imamo istog Boga, zašto onda između nas postoji nesklad? U toj sinagogi sam se osvrnuo na ono što nas razdvaja, i znao sam da je to jedna osoba: osoba koju oni u najboljem slučaju smatraju duhovnim učiteljom ili prorokom, ali ja njega smatram Mesijom.² Kao hrišćani ili kao Jevreji, šta mi možemo da naučimo o Mesiji na osnovu hebrejske Biblije?

Božiji najveći plan – njegov najveći Spasitelj

Mi vidimo da je u starozavetno doba Bog imao nedovršen posao. On je napravio svet sa namerom da taj svet bude ispunjen pravičnošću. Ali ovo još uvek nije bilo postignuto. Njegov narod je željno iščekivao dan kada će pravičnost Božija preovladati zemljom.

Oni vide da zbog svoje ljubavi, JHVH će podići kralja. Božiji krajnji plan za oslobođenje će zahtevati njegovog najvećeg iskupitelja. Ovaj kralj će biti sluga GOSPODNJI i predvođić nas na prutevima pravičnosti. Veći od Savla, Davida ili Solomona, on će doneti pravdu celokupnoj zemlji. On će biti GOSPODNJI pomazanik.

Poput scena u nekakvoj predstavi, Božiji proroci iz drevnih vremena vide ljude i događaje koje prevazilaze njihov životni vek. Zahvaljujući ovoj moći, događaje koji pripadaju budućnosti oni vide kao da se dešavaju pred njihovim očima. Oni posmatraju kako se odvija priča o Božijim krajnjim planovima za čovečanstvo i predviđaju kralja kroz koga će ti planovi biti ostvareni. Hajde da bacimo pogled na te neverovatne scene:

Prva scena - Božiji kralj

Drugi Psalam

*Gledajući u budućnost iz sopstvenog doba,
prorok nam govori o kralju ...*

Zašto se bune narodi i plemena pomišljaju zaludne stvari? Ustaju carevi zemaljski, i knezovi se skupljaju na Gospoda i na pomazanika njegova. "Raskinimo sveze njihove i zbacimo sa sebe jaram njihov." (Psalam 2:1-3)

Prorok predviđa dan kada će Bog pomazati posebnog kralja. To će biti divno! Od ključne važnosti za celo čovečanstvo! Vladari zemlje, međutim, videće Božije rukovodstvo kao jaram. Oni će odbiti i suprotstaviti se GOSPODU i njegovom pomazaniku.³

Onda vidimo Božiji odgovor:

Onaj, što živi na nebesima, smije se, Gospod im se potsmijeva. Pa im govori u gnjevu svojem i jarošću svojom zbunjuje ih: "Ja sam pomazao cara svojega na Sionu, na svetoj gori svojoj." (Psalam 2:4-6)

Odluka Boga je sigurna, nepromenljiva. On je odabrao njega. JHVH će ga proglasiti kraljem cele zemlje i on će vladati svetom u pravičnosti.

Onda sam GOSPODOV kralj govori:

Kazaću naredbu Gospodnju; on reče meni: "ti si sin moj, ja te sad rodih. Iđi u mene, i daću ti narode u našljedstvo, i krajeve zemaljske tebi u državu. Udarićeš ih gvozdenom palicom; razbićeš ih kao lončarski sud." (Psalam 2:7-9).

Kralj objavljuje Božiji ukaz. GOSPOD mu je rekao: „ti si moj sin; danas sam te začeo.”⁴ Kao Božijem ljudskom sinu, Bog će Isus dati „nacije u nasljedstvo – čitavu zemlju u posedovanje.” Ova scena se završava savetom da svi vladari zemlje moraju da služe GOSPODU i da „ljube njegovog sina” (stihovi 10-12). Njegove zadnje reči predstavljaju divno obećanje, „Srećni su oni koji u njemu pronalaze utočište.”

Ljudi će u velikoj meri ceniti i pokloniti se Gospodu Mesiji. Vladari će mu odavati počast. Bog će istinski njega proglasiti kraljem nad kraljevima. Kao što su se ljudi klanjali pred Davidom i drugima iz drevnih vremena, svi će se klanjati pred njim. Oni mu neće odavati počast kao da je on sam GOSPOD Bog. Međutim, oni će se klanjati njemu kao GOSPODNJEM pomazanom kralju. Ovo će proslaviti Boga čiji su ovo planovi, Boga koji će ga proglasiti kraljem.⁵

Kada će se ove stvari odigrati? Dok je pisao, pisac ovog psalama je znao da ni jedan kralj u Izraelu nije činio ovakve stvari. Ako verujemo ovim stihovima i ovom Bogu, onda moramo i da verujemo da su ovo događaji koji za proroka predstavljaju budućnost. Ovaj će biti začet od Boga. On će biti sin najvišeg. GOSPODNJI najveći iskupljenik još uvek nije rođen. Kada se rodi, svet će se zauvek promeniti.

Druga scena - On će biti novi zakon

Isaija 42

GOSPOD će staviti svog duha na njega ...

Pogledajte mog slugu kog podupirem; mog odabranog kom se radujem. Stavio sam svoj duh na njega i on će doneti pravdu nacijama. On neće klonuti niti se obeshrabriti dok ne ustanovim pravdu na zemlji. Ostrva čekaju zakon njegov (Isaija 42:1, 4).

GOSPODNI pomazani kralj u drugom Psalamu je njegov sluga u četrdeset drugom poglavlju Knjige proroka Isaije. On je onaj pomoću koga Bog donosi „pravdu nacijama”. Bog voli svoj izraelski narod, ali njegova ljubav se širi na sve narode i nacije.

U pitanju je sam GOSPOD Bog, jedan koji je sam stvorio sve stvari, koji se Isaiji obraća u ovoj sceni:

Ovako govori Bog GOSPOD, koji je stvorio nebesa i razapeo ih, koji je rasprostro zemlju i šta ona rađa, koji daje disanje narodu što je na njoj i duh onima što hode po njoj. (Isaija 42:5)

GOSPOD se onda direktno obraća svom slugi:

Ja GOSPOD dozvah te u pravdi, i držaću te za ruku, i čuvaću te, i učiniću te da budeš zavjet narodu, vidjelo narodima; Da otvoriš oči slijepcima, da izvedeš sužnje iz zatvora i iz tamnice koji sjede u tami. Ja sam Gospod, to je ime moje, i slave svoje neću dati drugome ni hvale svoje likovima rezanijem idolima. (Isaija 42:6-8)

Bog će učiniti ovog čoveka zakonom za ljude i svetlošću za nacije. Stupiće novi zakon, novi sporazum između Boga i ljudskih bića. Neće biti sklopljen samo sa Izraelom – već sa svim ljudima. I da ponovimo, ovaj sluga neće doneti zakon kao što je Mojsije to učinio. Sam sluga će biti ovaj zakon. On će biti živi, disajući i hodajući zakon koji će Bog sklopiti sa čovečanstvom. Sada, Božiji zakoni neće biti oni koji su u kamenu napisani. Njegovi zakoni će biti oni koji su izgovoreni ustima samog Mesije. To neće biti zakon koji je Bog sklopio sa izraelskom decom, kada ih je izveo iz Egipta pomoću Mojsija.⁶ Priobalje ne čeka Mojsijev zakon. Oni čekaju zakon ovog Božijeg sluge: Toru Mesijinu (stih 4).⁷

Ovaj novi zakon kroz Mesiju će biti Božiji konačni ugovor koji sklapa sa čovečanstvom. Preko Mojsija, Izrael je počeo da upoznaje Božije puteve. Preko Mesije, svi ljudi će spoznati istinske puteve GOSPODNJE (Isaija 42:6).

JHVH će ga držati za ruku i čuvati ga. On će otvoriti slepe oči i osloboditi ljude iz mračne tamnice. Bog će mu dati neverovatnu moć i autoritet da postupa u njegovo ime. On će biti sposoban da čini te stvari jer će GOSPOD staviti svog duha na njega (Isaija 42:1).

I Jahve će prouzrokovati da on primi veliku čast od ostalih ljudskih bića. Bog nikada neće nikome dati čast i slavu koja pripada njemu jer je on naš jedini Stvoritelj i jedini pravi Bog (Isaija 42:8). Ipak, u Božijim planovima, od samog početka postoji jedinstvena slava koju je GOSPOD planirao da pruži Mesiji. Toj slavi nije bila ravna slava nijednog kralja: Ovaj čovek bi bukvalno sedeo sa desne strane Boga na nebu.

Ovu scenu završavamo Božijim razjašnjenjem – ovo je vizija stvari koje će doći:

Evo, pređašnje dođe, i ja javljam novo, pre nego što
nastane kazujem vam (Isaija 42:9).

On svom drevnom narodu govori o ovom slugi pre nego što se taj sluga i rodio. Pre nego što ovo „nastane”, on daje njima viziju i dozvoljava im da vide šta će se dogoditi.

Ako ljudi pitaju Boga univerzuma na šta je on najviše ponosan, on bi im rekao da je najponosniji na svoga slugu. Iako on još uvek nije rođen, Bog ga predviđa i zna da će biti prezadovoljan njime. Ovog čoveka će Bog začeti, on će biti Božiji naslednik. Biće najveće ljudsko biće koje je ikada živelo. Međutim, on će biti skroman i lišiće se svoje kraljevske privilegije. Rođen da bude kralj, on će preuzeti svoju ulogu sluge.

Treća scena - Prorok poput Mojsija

Peta Mojsijeva 18

Bog će staviti reči u njegova usta ...

U ovoj sceni, Mojsijeva izjava upućena narodu je izuzetna:

GOSPOD tvoj Bog će uzdići za tebe proroka poput mene među tvojom braćom. Moraš ga slušati! (5. Mojsijeva 18:15).

Izuzetno! GOSPOD će im dati proroka poput Mojsija. Božijom moći, Mojsije je podelio more i izveo ljude. On je dao uslove velikog zakona; doneo je Deset zapovesti i Shemu. Izrael će imati mnogo neverovatnih proroka. Međutim, o ovom koji će biti poput Mojsija je bilo reči od davnina. Isus je prorok o kome su proroci govorili.

Zatim, Mojsije citira ono što mu je Bog rekao o tom proroku. GOSPOD je rekao:

Proroka ću im podignuti između braće njihove, kao što si ti, i staviću reči svoje u usta njegova, i kazivaće im sve što mu zapovedim. A ko god ne bi poslušao reči moje, koje će govoriti u moje ime, tu osobu ću smatrati odgovornom (5. Mojsijeva 18:18, 19).

Bog će svoje reči staviti u njegova usta. Ovaj prorok će reći ljudima sve što mu Bog zapovedi da kaže. Kada on bude došao, ljudi će ga saslušati. Ovaj čovek će biti veći čak i od Mojsija. Odbiti njega i njegove reči znači odbiti najveći Božiji plan, njegovo najveće delo za čovečanstvo.⁸ On će biti Božiji Mesija (Luka 2:26).

Ali i ovo je bilo budućnost za Božije proroke drevnih vremena. Mi ne možemo naći proroka u celokupnom Starom Zavetu koji je identičan onome o kome je Mojsije govorio – sve dok ne dođemo do Novog Zaveta. Tamo ćemo naći proroka koji je poput Mojsija, jednog koji je osnažen da bude posrednik novog zaveta između ljudi i Boga, jednog u čija je usta Bog stavio svoje reči zauvek.

Četvrta scena - On će biti Božiji pastir

Mihej 5

Još jedan kralj će doći iz Vitlejema

I stajaće i pašće ih silom GOSPODNJOM, veličanstvom imena GOSPODA Boga svojega; i oni će nastaviti, jer će on tada biti velik do krajeva zemaljskih. (Mihej 5:4)

Dvadeset i treći psalam je objavio da je sam Bog JHVH pastir svog naroda. Međutim, dao im je vođe da ih predvođe i da o njima brinu umesto njega. Mojsije je bio takav predvodnik (Isaija 63:11-12). GOSPOD čak kaže da je za persijskog kralja Kira, on „moj pastir koji će izvoditi sve što mi je drago” (Isaija 44:28). Međutim, neki pastiri Božijeg naroda su činili zlo i reč Božija je bila protiv njih (Jeremija 23:1-2).

Ovde, Mihej predviđa dolazak velikog pastira Božijeg koji neće pretrpeti neuspjeh. On će uspeti jer će zavisiti od Boga, a Bog brine o ljudima. Ovaj pastir neće biti Bog. Umesto toga, GOSPOD će biti „njegov” Bog. On će „stati i predvoditi svoje stado snagom GOSPODA – u veličanstvu imena GOSPODA njegovog Boga” (stih 4).

Mihej predviđa njegovo poreklo, čak i mesto njegovog rođenja:

A ti, Vitlejeme Efrato, ako i jesi najmanji među tisućama Judinijem, iz tebe će mi izaći koji će biti gospodar u Izrailju, kojemu su izlasci od početka, od vječnih vremena. (Mihej 5:2)⁹

Bog ima ovog pastira na umu od početka. Kroz proroke davno pre Miheja, Bog je govorio ljudima o njegovom poreklu – danu kada će on doći u postojanje. Mnogi kritičari vide prvi prikaz dolaska Mesije već u stihu 3:15 Prve knjige Mojsijeve.¹⁰ Ljudi Biblije znaju za njegovo porodično stablo – on će biti potomak Davida, Solomona i drugih velikih izraelskih kraljeva.¹¹ Ovde, prorok čak vidi mesto njegovog porekla. Mihej ima čast da objavi da će on doći iz Vitlejema u Judeju, grad Kralja Davida.

Bog takođe govori proroku Jeremiji o ovom koji će doći iz kuće Davidove da vlada i predvodi narod. Bog kaže:

I postaviću im pastire, koji će ih pasti, da se ne boje više i ne plaše i da ne pogine ni jedna, govori GOSPOD. Gle, idu dani, govori GOSPOD, u koje ću podignuti Davidu klicu pravednu, koja će carovati i biti srećna i činiti sud i pravdu na zemlji. (Jeremija 23:4-5).

Od svih Božijih vladara, niko ne hoda sa više vernosti prema njemu; niko svoj narod toliko ne čuva. Od svih onih koji predvode Božiji narod, niko ga nikad nije voleo kao što ga ovaj voli.¹²

Peta scena - On će snositi grehove mnogih

Isaija 53

Čovek upoznat sa patnjom ...

Ko verova propovedanju našem, i mišica Gospodnja kome se otkri? Jer izniče pred Njim kao šibljika, i kao koren iz suve zemlje; ne bi obličja ni lepote u Njega; i videsmo Ga, i ne beše ništa na očima, čega radi bismo Ga poželeli. Prezren beše i odbačen između ljudi, bolnik i vičan bolestima, i kao jedan od koga svak zaklanja lice, prezren da Ga nizašta ne uzimasmu. (Isaija 53:1-3)

On će biti Božiji pomazani kralj (Psalam 2:6); njegov začet sin (Ps.2:7). Carevi treba da mu ukažu čast (Ps. 2:10-12). Kao Davidov sin, on je rođen da bude kralj, čak i kralj kraljeva. Međutim, u svom životu on se odriče slave i privilegije. Od svog rođenja, ovaj čovek je izuzetno bogat. Bog je odredio da nacije budu njegovo nasleđstvo i čitava zemlja da mu pripadne (Ps. 2:8). Međutim, on će živeti skromno i u oskudici.¹³ On bira da pati sa svojim narodom i zarad njih.

A On bolesti naše nosi i nemoći naše uze na se, a mi mišljasmu da je ranjen, da Ga Bog bije i muči. Ali On bi ranjen za naše prestupe, izbijen za naša bezakonja; kar beše na Njemu našeg mira radi, i ranom Njegovom mi se iscelismo. Svi mi kao ovce

zadosmo, svaki nas se okrenu svojim putem, i GOSPOD pusti na Nj bezakonje svih nas. (Isaija 53:4-6).

On će biti bez krivice:

Mučen bi i zlostavljen, ali ne otvori usta svojih; kao jagnje na klanje vođen bi i kao ovca nema pred onim koji je striže, ne otvori usta svoja. Od teskobe i od suda on beše oduzet. I umreće bez naslednika. Jer se istrže iz zemlje živih i za prestupe naroda mog bi ranjen. Odrediše mu grob sa zločincima, ali na smrti bi s bogatim, jer ne učini nepravdu, niti se nađe prevara u ustima njegovim. (Isaija 53:7-9).

U desetom stihu otkrivamo da je sve ovo u skladu sa mudrošću i voljom Božijom. Onda Bog govori u jedanaestom stihu: Ovaj je njegov sluga. I sam Bog je taj koji nam govori da ovaj čovek nosi grehe mnogih:

Videće trud duše svoje i nasitiće se; pravedni sluga moj opravdaće mnoge svojim poznanjem, i sam će nositi bezakonja njihova. Zato ću Mu dati deo za mnoge, i sa silnima će deliti plen, jer je dao dušu svoju na smrt, i bi metnut među zločince, i sam nosi grehe mnogih, i za zločince se moli. (Isaija 53:11-12)

Sve se utišava kada se ova scena sagleda. U njoj, ljudi su postali svesni sebe: svojih slabosti, nedostataka. Svako ko misli da čovečanstvu ne treba spasitelj, nije dobro sagledao čovečanstvo. On će zaista biti jedan od nas: „čovek bolnik i upoznat sa patnjom” (stih 3). Zahvaljujući njemu, mnogi su postali pravični (stih 11). Za ljude, on će patiti. Poput Mojsija, on će posredovati između Boga i prestupnika (stih 12).¹⁵ I, kao davalac i

posrednik novog zakona, njegova pomoć će se sa Izraela preneti na sve nacije.

Ova osoba neće biti anđeo niti „anđeo-čovjek”. On neće biti Bog niti „bogo-čovjek”. On ne može biti božanstvo niti ikakvo nadri biće. Da bi uradio ono što mora biti urađeno, on ne može biti ništa drugo do istinsko ljudsko biće – istinski jedan od nas. On mora biti onaj koji pati, strahuje, onaj koji je iskušavan i ispitivan, i onaj koji se bori u svakom smislu kao što i mi to činimo.

Ovde takođe vidimo sliku Mesijine smrti i vaskrsenja. Ovaj sluga će patiti i umreti zarad ljudi. Kada umre, njemu će biti dat grob u kom su sahranjeni zli ljudi i bogati (stih 9). Međutim, Bog neće dozvoliti njemu da ostane mrtav. Zato što on sebe prosipa u smrt, Bog će mu dati „deo koji pripada velikima” (stih 12).

Poput naših ranijih scena, ovo je takođe budućnost za Božije drevne proroke. Iako je pre svega to jezik koji koristi prošlo vreme, to je još jedan primer proročanske prolepse. Ovi događaji tek treba da se dogode u Isaijinoj budućnosti. Nigde u hebrejskoj Bibliji ne stoji da je iko ispunio ovo proročanstvo o „napaćenom slugi” koji mnoge čini pravičnim. To ostaje tako sve dok ne dođemo do Novog Zaveta.

Šesta scena - U gluvoj tišini, oni posmatraju dok on umire

22. Psalam

U bolu GOSPODNI sluga govori...

Moj Bože, moj Bože, zašto si me napustio?¹⁷ Zašto si me ostavio udaljavši se od spasenja mog, od reči vike moje? Bože moj! Vičem danju, a Ti me ne slušaš, i noću ali nemam mira. Sveti, koji živiš u

pohvalama Izraelovim! U Tebe se uzdaše oci naši, uzdaše se, i Ti si ih izbavljao. Tebe prizivaše, i spasavaše se; u Tebe se uzdaše, i ne ostaše u sramoti. Ja sam crv, a ne čovek; podsmeh ljudima i rug narodu. Ko god me vidi, svi mi se rugaju, podsmevaju i odmahuju glavom (Psalam 22:1-7).

Ljudi koji mu se rugaju mu sarkastično govore:

I govore oslonio se na Gospoda, neka mu pomogne, neka ga izbavi, ako ga miluje! (Psalam 22:8).¹⁸

Međutim, on veruje u svog' Boga. Slušaj kako je on ponovo zajecao:

Ta, Ti si me izvadio iz utrobe; Ti si me umirio na grudi matere moje. Za Tobom pristajem od rođenja, od utrobe matere moje Ti si Bog moj. Ne udaljuj se od mene; jer je nevolja blizu, a nema pomoćnika (Psalam 22:9-11).

Njegova patnja je nemerljiva:

Opteče me mnoštvo telaca; jaki volovi vasanski opkoliše me; Razvališe na me usta svoja. Lav je gladan i riče. Kao voda razlih se; rasuše se sve kosti moje; srce moje posta kao vosak, rastopilo se u meni. Sasuši se kao crep krepost moja, i jezik moj prionu za grlo, i u prah smrtni mećeš me. Opkoliše me psi mnogi; četa zlikovaca ide oko mene, probodoše ruke moje i noge moje. Mogao bih izbrojati sve kosti svoje. Oni gledaju, i od mene načiniše stvar za gledanje. Dele haljine moje među sobom, i za dolamu moju bacaju žreb.²⁰ (Psalam 22:12-18).

Iako će on biti začet od strane Boga, ovaj čovek će biti toliko skroman da će čak umreti strašnom smrću, ubiće ga zli ljudi. Međutim, JHWH je njegova snaga (stih 19). Četiri puta on govori o njegovom Bogu (stihovi 1,2 i 10). On kaže: „ti si moj Bog od kad sam bio u materici moje majke.” On će biti čovek neverovatne vere. On objavljuje, „Ti si prouzrokovao da verujem u tebe čak i dok sam bio odojče.” On će verovati GOSPODU čak do smrti. I on će biti divni Božiji vernik. On će i druge navesti da se Bogu klanjaju. Mesija govori GOSPODU rekavši:

Kazujem ime Tvoje braći; usred skupštine hvaliću
Te (Psalam 22:22).²¹

Sedma scena - Drugi samo u odnosu na Boga

Psalam 110

On će biti GOSPOD Kralja Davida – zauvek ...

Pomazan od strane Boga! Njega će ubiti zli ljudi. Kakav će onda biti njegov kraj? David, predak izraelskih kraljeva, uvodi našu završnu scenu. Posmatrajući vremenski period daleko ispred svog vremena, on vidi GOSPODA Boga kako se obraća nekom kog David naziva svojim gospodom:

GOSPOD [ADONAI] reče Gospodu [Adoni] mom:
„Sedi sa moje desne strane dok ti neprijatelje ne
postavim pod noge” (Psalam 110:1).

Onaj jedan koji sam Bog je na prestolu univerzuma. On je uvek bio tu i uvek će biti. Međutim, David vidi izuzetan nov razvoj događaja: Bog postavlja svog pomazanog kralja sa svoje desne strane.²² Koliko je velika

čast i slava ukazana ovom čoveku! Za čoveka da sedi sa desne strane Boga je izuzetna privilegija! Ovaj čovek će biti na drugom mestu, Bog će biti na prvom. Bog će njega učiniti gospodom iznad svih.²³ Ovo je GOSPODNJE delo i biće veličanstveno.

David ne vidi kako boga ili „bogo-čoveka” postavljaju sa Božije desne strane. Niti je video da ikakav anđeo ili ikakvo nebesko biće dobija tu čast. Bog je tu slavu rezervisao samo za jednog čoveka, čoveka koji na savršeni način predstavlja Božiju ljubav i karakter čitavom stvaranju. Čak mu se i anđeli Božiji dive. Anđeli, koji su videli Adama kako ne uspeva da ispuni Božija očekivanja, sada se raduju kada vide da ovaj čovek bira da ga poštuje.

U ovoj sceni, mi vidimo još jednu Božiju izjavu u vezi Mesije:

GOSPOD se zakleo da se neće predomisлити: „Ti si
sveštenik zauvek prema Melhisedekovom redu”
(Psalam 110:4).

To su dobre vesti! Onaj kog Bog postavlja da sedi sa njegove desne strane biće kralj i sveštenik ljudima. U savršenom skladu sa Bogom, on će postupati u ime nas ostalih.

Vaskrsenje!

Iako smo videli da umire u Šestoj sceni, nije moguće da će on ostati mrtav. Kao što je slučaj sa pedeset i trećim poglavljem Knjige proroka Isaije, ova scena kojom se trenutno bavimo pokazuje sigurnost, moć i slavu vaskrsenja. Iako će on umreti, Mesija mora da živi ponovo da ispuni ovo proročanstvo: sešće sa Božije desne strane u raju i biti sveštenik zauvek. Zaista, Bog će ga dići iz mrtvih ka večnoj slavi, slavi koju je on namenio njemu još od početka vremena.

Ovde takođe, ako želimo da verujemo kralju Davidu i ovim stihovima, mi moramo da verujemo da su ovo stvari koje su tada za Davida pripadale budućnosti. Kada je izgovorio ove reči, nije bilo kralja u Izraelu koji je bio Davidov gospod.

Večno pre toga, niko nije sedeo na prestolu sa desne strane Boga. U spektakularnoj viziji šestog poglavlja proroka Isaije, prorok vidi GOSPODA u svoj svojoj veličanstvenosti sa njegovim nebeskim saborom. Mnogo je bića tu, uključujući i moćne serafime. Međutim, nema prestola sa Božije desne strane. Tek kada se Mesija rodi, hoda sa ostalim narodom, donese uslove novog zakona, zapečati taj zakon sopstvenom krvlju, umre, ponovo oživi i ode u raj, tek tada je data direktiva: „sedi sa moje desne strane.”

Mi takođe znamo da ova scena predstavlja budućnost za proroka zbog objave da će ovaj biti sveštenik. U celokupnoj hebrejskoj Bibliji, proroci nikada ne govore o tome da je neko ispunio ovu ulogu sveštenika po Melhisedekovom redu. Sve do Novog Zaveta mi ne pronalazimo onog ko je zauvek učinjen sveštenikom, prema Božijem velikom planu.²⁴

Jedan GOSPOD – Zauvek!

Kroz čitavu večnost, Mesija će biti Božiji vrhovni gospod. Kroz istoriju, kraljevi u Izraelu su umirali i bivali zamenjeni drugima. Ali Mesija nikada neće ponovo umreti. On će živeti zauvek i nikada neće biti zamenjen (Luka 1:32-33).²⁵

Isto tako, kraljevi u Izraelu su vladali „Izraelom”. U isto vreme, različiti vladari vladaju drugim nacijama. Mesija će, međutim, vladati svim nacijama. Bog će mu dati „nacije u nasledstvo, sve krajeve zemlje će pripasti njemu.”²⁶ On će biti jedan gospod kako nad Jevrejima tako i nad ne-jevrejskim narodom. Jahve će prouzrokovati da ovaj njegov ljudski sin bude jedan kralj – jedan vladar – jedan gospod nad svima.

Mojsije je dao divan zavet Izraelu. Mesija će, međutim, biti Božiji konačni zavet – sa celokupnim čovečanstvom. I za razliku od Mojsija koji je umro [dok ne vaskrsne] i ostavio pisani zakon koji ljudi mogu da pročitaju, Mesija će živeti zauvek. On će večno da govori svoj zakon i upravlja svojim zavetom.

Ovaj gospod neće biti rođen ni vekovima nakon Davidove smrti. Kao Božiji prorok, David je video daleko u budućnost. U vaskrsenju, David će zauvek služiti ovom jednom koga će Bog postaviti da sedi sa njegove desne strane.²⁷

Od početka, Bog je odredio da će kroz večnost Mesija biti nadmoćniji od njegovih sopstvenih očeva. Bog je odabrao da mu da presto njegovog oca Davida. U vaskrsenju, David ne zauzima taj presto kao neko ko je superiorniji u odnosu na Mesiju. U to vreme, David će Mesiju osloviti rečju *adoni*, „moj gospode”. U vaskrsenju, ako bismo pitali Davida na šta je najponosniji, smatram da bi rekao da se ponosi time što je Bog odabrao svog potomka da bude gospod nad svima – zauvek.²⁸

Kakav će biti kraj ovom napaćenom slugi? Njegov kraj će biti divan! Veličanstven! Jahve će ga proglasiti gospodom nad svima. U vaskrsenju, David i svaki drugi gospod i kralj će pasti na kolena pred Mesijom. Mojsije će se pokloniti pred njim. Mesija je onaj koji donosi Božiju krajnju Toru – Božiji krajnji zakon sklopljen sa čovečanstvom. Doći će dan vaskrsenja i na taj dan, Davidov sin će biti njegov gospod! Kao Božiji zamenik, Mesija će vladati kao gospod nad gospodima i kralj nad kraljevima – zauvek.

Zašto sam ja hrišćanin?

Zakle se GOSPOD nad vojskama govoreći doista,
biće kako sam smislio, i kako sam naumio izvršiće
se. (Isaija 14:24).

Zamislite Boga koji može da predvidi čudotvorne stvari u gore navedenim scenama. Zamislite Boga koji smišlja takve stvari za čovečanstvo. Zamislite ovog ko toliko brine za nas! Kako da ne služim Bogu punom takve ljubavi i moći? On je jedini naš Otac – moj Otac.

Lažni bogovi religioznih ljudi nemaju scena koje bi nam pokazali, bogovi „kosmičkog nepoznatog” isto tako nemaju planove. Očigledno ih nije briga za naše molbe! U stvarnosti, oni ne mogu ništa da predvide jer su sami slepi. Oni ništa ne planiraju za nas, jer ih je čovečanstvo u trenucima lakomislenosti izmislilo!

Zauvek ću biti posvećen onom ko je sam Bog. Ja se divim njegovim veličanstvenim mogućnostima i na divan način me privlači njegova ljubav. Ali, ako treba da prigrlim ovog Boga, moram prihvatiti i njegove planove da pravičnost donese na zemlju. Moram prihvatiti njegovog Mesiju, čoveka pomoću kog' će ti planovi na kraju biti postignuti. Moram prihvatiti i Božiji novi zakon koji on sklapa sa svim nacijama. Kroz Mesiju, Bog će sprovesti novo stvaranje na zemlji.

Međutim, postoji još jedan važan razlog zašto sam ja hrišćanin: ja se divim Božijem pomazaniku i volim ga. Od kada se rodio, on je Božiji naslednik. On će naslediti nacije. Kao Davidov sin, on je rođeni kralj Jevreja. Međutim, ovaj čovek sebe lišava privilegije i preuzima ulogu sluge. On će zauvek biti moj uzor! Kako da ne cenim ovog ko se toliko brine za očajničke potrebe ostalih ljudskih bića?

Možda ću jednog dana ponovo posetiti sinagogu. Rado bih saznao više o jevrejskom narodu i njihovoj veri. Možda će njih interesovati da čuju koju reč o mojoj hrišćanskoj veri. Možda će im biti zanimljivo to što ja, hrišćanski monoteista poput njih samih, sa verom prihvatam jednog – a ne dva ili tri Boga. Možda bih im ispričao o svojoj veri u Božijeg pomazanika – njegovog Mesiju. On je jedan od njihovih proroka koji je rekao da će biti „svetlost nacijama.” On je zaista meni bio svetlost. Kroz njega sam ja spoznao Boga. To je razlog zašto sam ja hrišćanin.

Jedanaesto poglavlje

Beleške

1. Moj prevod stiha 6:4 Pete knjige Mojsijeve smatra da je drugi deo izjave kvantitativan. Ovo je pristup mnogih verzija. (npr.: „Postoji samo jedan pojedinac koji je istinski Jahve”). Stoga, reč upotrebljena u značenju „jedan” (*echad*) služi da bi ukazala na jednog pojedinca (tj. Avram je „jedan” čovek – Jezekilj 33:24). Obe fraze u Šemi mogu se smatrati zakonskim – kvalitativnim. (GOSPOD je naš Bog, GOSPOD sam.) Ovo je viđenje Nove revidirane standardne verzije i Novog živog prevoda. On se takođe slaže sa verzijom Tanaha iz 1985, objavljene od strane jevrejskog izdavačkog društva. U tom pristupu, reč *echad* se koristi u smislu isključivosti - „jedini” ili „sam” (Vidi i 1. Dnevnika 29:1: „Solomon sam” je bio odabran od strane Boga da bude kralj.) Krajnji rezultat je isti. Izraelski Bog koji donosi zakon je jedni pravi/istinski Bog (npr. 2. Carevima 5:15). Jevrejska studijska Biblija svaki pristup (kvantitativni ili kvalitativni) vidi kao „moguć” iako preferira kvalitativni. Vidi *The Jewish Study Bible* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 380.

2. Reč Mesija potiče od reči *mashiach* ili „pomazani.” *Mashiach* se koristi u hebrejskoj Bibliji tako da se odnosi na različite kraljeve. U ovom poglavlju i inače, autor koristi ovu reč bez ograničenja kada govori o „onom” pomazanom - „tom” Mesiji.

3. Vidi Dela 4:25-28.

4. „Začet” ovde je prevod reči *yalad* što je reč koja se obično koristi za začinjanje dece. Postoji osnova ovde za začetak Mesije čudom Božijim. Ovo bi se složilo sa pričama o rođenju Mesije iz Novog Zaveta, kao na primer u stihovima 1:18-20 Jevanđelja po Mateju i 1:26-35 Jevanđelja po Luki. Ovo viđenje bi takođe podržala i Septuaginta u Psalamu 110:3 u kom Bog kaže Mesiji: „Začeo sam te iz materice pre jutra.” U svakom slučaju, ovaj pasus se strogo protivi posle-biblijskoj tradiciji o navodnom „večnom začecu” sina. Psalam 2:7 je ustanovio da postoji *trenutak u vremenu* („danas”) kada je sin začet. Biblija na osnovnom engleskom jeziku beleži smisao toga prevodom „ovaj dan sam ti dao biće.”

5. Vidi Filipljanima 2:9-11; Luka 1:30-35; Dela 2:36.

6. Vidi Jevrejima 8:8-13

7. Vidi Galatima 6:2.

8. Vidi Jovan 12:48-50

9. Ovaj pastir ima poreklo (*motsaah*). *Brown-Driver-Briggs* razjašnjava da se *motsaah* u ovom stihu odnosi na „njegovo poreklo.” *Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2000), 426. Trebalo bi istaći, međutim, da on nije bukvalno postojao pre dana svog rođenja. Njegovo poreklo je otkriveno – drevni Božiji proroci su ga predvideli. Biblija na prostom engleskom jeziku to prevodi kao „čiji je izlazak imao *svrhu* još od davnina, od večnosti.”

10. Dr. Joe Martin navodi isto shvatanje Mihejevog proročanstva. Martin nabrja 1. Mojsijeva 12:3; 49:10; 4. Mojsijeva 24:17; 2 Samuilova 7:16 i Psalam 2:2 kao dodatne stihove koji od ranih vremena predviđaju Mesijin dolazak u postojanje. Martin, Joe, “O Bethlehem, Bethlehem ...” *The Restitution Herald and Progress Journal*, Jan., 2014.

11. Vidi Jeremija 33:14-16.

12. Ovo, naravno, poteže priču u desetom poglavlju Jevanđelja po Jovanu u kom je Mesija „dobri pastir.” Ovde takođe, Mesija predvodi u ime Boga. Bog mu daje ovcu i on treba njoj da bude pastir (Jovan 10:27-29; 17:9).

13. Vidi 2. Korinćanima 8:9. Mi vidimo u stihu 8:17 Poslanice Rimljanima da Mesijin narod deli nasledstvo sa njim.

14. Jezik koji je ovde upotrebljen omogućava tumačenje da je ovo personifikacija Izraelske patnje zarad nacija. Međutim, jasno je da se radi o čoveku koji pati za Izrael.

15. U vezi Mesije kao posrednika, obratite pažnju na stih 2:5 1. Timoteju, Jevrejima 4:14-16; 9:24. Mi vidimo primere Mojsija u ulozi posrednika u Psalamu 106:21 -23.

16. Vidi i Luka 24:26, 46 i 47.
17. Vidi Matej 27:46; Marko 15:34.
18. Vidi Matej 27:43.
19. Vidi Luka 24:39-40.
20. Vidi Matej 27:35; Luke 23:34.
21. Vidi Jevrejima 2:12.

22. Trebalo bi zabeležiti da Psalam 110:1 nije slika ranije status quo situacije u raju sa jednim koji sedi sa desne strane Boga od večnosti. Psalam počinje onda kada je on dobio instrukciju da „sedne” sa Božije desne strane. To se dobro poklapa sa raznim ranijim izjavama GOSPODA u kojima on objavljuje da ne postoji niko sem njega (Isaija 45:5, 6 itd.).

23. „GOSPOD reče mom Gospodu.” Da ponovimo, hebrejska reč koja označava „GOSPODA” je „JHVH” i ona se odnosi na GOSPODA Boga. Sa druge strane, reč „gospod” u drugom delu izjave nije „JHVH.” Umesto toga, to je prevod hebrejske reči *adoni* koja se nikad ne odnosi na GOSPODA Boga već se koristi kada se oslovljavaju ljudske superiorne osobe ili ponekad anđeoska bića: „gospodari” koji nisu Bog. Stoga, fraza u Psalamu 110:1 glasi: „JHVH je rekao *adoni*-ju.” To znači da je Mesija identifikovan kao „gospodar” a ne kao Bog. Nije neuobičajeno da se reč *adoni* upotrebljena ovde pogrešno protumači kao *adonai*. Za punije razmatranje Mesije kao nekog ko je *adoni* a ne JHVH ili *adonai*, vidite Anthony Buzzard, *Jesus Was Not a Trinitarian* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007), 85-87.

24. Autor Poslanice Jevrejima obrazlaže reči: „sveštenik po Melhisedekovom redu” (Psalam 110:4). Trebalo bi istaći da u Bibliji (Starom i Novom Zavetu) za Isusa se nikada zapravo ne kaže da je on Melhisedek. Umesto toga, kaže se da je on sveštenik „po redu Melhisedekovom” (Jevrejima 5:6, 10; 6:20; 7:1, 10-17, 21).

25. Vidi Rimljanima 6:10.

26. Psalam 2:8.

27. U Novom Zvetu Isus se pozabavio providnom zagonetkom Cara Davida u kojoj on sopstvenog naslednika naziva „gospodom” (Matej 22:41-45). To je naravno bila zagonetka zašto će i kako će David – predak kraljeva – jednog dana svog potomka zvati svojim nadređenim. Isusov odgovor na ovo pitanje je bio neosporiv udar na viđenja Sadukeja koji su malo pre toga raspravljali protiv vaskrsenja. Bez vaskrsenja, kako će David koji je tad već odavno bio mrtav, ikada nazvati jednog od svojih dalekih predaka „gospodom”?

28. Psalam 110:1 je stih hebrejske Biblije koji je najviše puta citiran u Novom Zvetu. Neko je izbrojao da je ovaj stih citiran ili pomenut oko 25 puta u Novom Zvetu. To što je JHVH je postavio svog ljudskog Mesiju sa desne strane, predstavlja suštinski okvir za čitav Novi Zvet. Psalam 110:1, zajedno sa četvrtim stihom, uverava nas da će Mesija biti istinski čovek – ne JHVH, ne anđeo – i da će se dogoditi vaskrsenje Mesije i samim tim i ostalih ljudskih bića. Ti stihovi takođe uveravaju da će čovek biti postavljen sa Božije desne strane pripremajući se da uspostavi Božiju krajnju vladavinu na zemlji: „Sedi ... sve dok ti neprijatelje ne stavim pod noge.”

12. Jevreji, nejevreji i bitka oko Boga

*Blago narodu, kojemu je Bog GOSPOD,
plemenu, koje je on izabrao sebi za naslijeđe.*

- Psalam 33:12

Nacija govori

Od čoveka koji žanje pšenicu na svom polju, do majke koja mesi hleb; od najponiznijeg sluge, do najvećeg kralja: Ovo su ljudi koji su vezani odnosom sa svojim Bogom. Nacija je drevni Izrael. Njihov Bog je JHVH – GOSPOD.

On je Jedan! On je taj koji ih je stvorio. O ovim ljudima on brine. Oni će govoriti o svom Bogu tako da ga mnogi mogu upoznati. Oni se raduju! Oni pevaju o njemu!

Raduj se GOSPODU, sva zemljo! Služite GOSPODU veselo; idite pred lice Njegovo pevajući! Poznajte GOSPOD da je Bog. On nas je stvorio, i mi smo dostojanje njegovo, narod njegov i ovce paše njegove. Ulazite na vrata njegova sa slavom, u dvore njegove s hvalom. Slavite ga, i blagosiljajte ime Njegovo. Jer je dobar GOSPOD; milost je Njegova uvek, i istina njegova od kolena na koleno. (Psalam 100).

Oni su bili njegov narod: Avram, Sara, Mojsije, David i brojni drugi su se klanjali samo GOSPODU kao Bogu. Svojim rečima i načinom na koji su živeli, oni nam se obraćaju i dan danas. Oni govore svetu da su ljudi stvorili bogove nacija, ali ovaj Bog je stvorio nas.

Šest neverovatnih reči

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד

Shema 'Yisrael, YHWH Eloheinu, YHWH echad

Šest reči na hebrejskom jeziku – najverovatnije najčešće proslavljane reči u tom jeziku. Izgovorene u eri u kojoj je nacija rođena, ovih šest reči su služile da se okarakterišu kako nacija tako i njen narod. Prevedene, one glase:

Čuj, Izraele! GOSPOD je naš Bog, GOSPOD je jedan.

- 5. Mojsijeva 6:4

Mojsije jeca - „Čuj, Izraele!” Oko čega je on toliko strastven? Oko GOSPODA njihovog Boga. Na divan način izrečena, ova izuzetno važna objava je postala poznata kao Shema. Ime je dobila po prvoj hebrejskoj reči koja se javlja u toj izjavi i bukvalno znači „Čuj!” - „Slušaj!”¹ Ovih šest reči odzvanjaju u drevnom Izraelu. Njihovi zakoni i pravila su

zasnovani na njihovom odnosu sa Bogom. U Šemi, „Jedan” je ponovo potvrđen. Njegov prvi prioritet glasi: „On sam je Bog”. Njegova primarna direktiva je shvaćena: Ova nacija će „služiti samo njemu kao Bogu.”

Koliko njih će oni voleti?

Dok Mojsije objavljuje Šemu, on kaže:

Zato ljubi Gospoda Boga svojega iz svega srca
svojega i iz sve duše svoje i iz sve snage svoje.
(5. Mojsijeva 6:5).

Kako neko može da voli *njega* svim svojim srcem, svom svojom dušom i svom svojom snagom ako nekog drugog smatra svojim Bogom? Ako zanemari Boga da bi služio drugima, zapovest je prekršena. Ako proglasi druge kao večnog Boga, pored njega, i to krši ovu zapovest. Voleti ikoga drugog a da to nije JHVH, i smatrati ikoga drugog navodnom osobom u Božanstvu, deli srce i umanjuje ljubav koju dugujemo samo pravom Bogu.² Reči u Šemi u vezi onog ko je Bog i reči o osobi koja ga voli svim srcem, dušom i snagom, su neraskidivo povezane. Bez te ljubavi, reči Šeme nemaju nikakav efekat u nečijem životu. Ali, isto tako, ne znajući ko je Bog, ljubav koju osoba treba da ima samo prema GOSPODU biće pogrešno usmerena. Oni koji shvataju da mi treba da volimo Boga JHVH svim svojim srcima, treba da osećamo potrebu da budemo tačno informisani o njemu i tome koliko ima takvih kao što je on.

Njegovi ljudi će odati počast njegovim prorocima. Oni će se klanjati pred njegovim carevima i vladarima. Oni će voleti samo svog GOSPODA kao svog Boga i nikoga drugog.

Deca ga poznaju

U toj prilici kada Mojsije daje Shemu naciji, on upućuje ljude da svojoj deci recituju stvari koje im on govori:

I neka ove reči koji ti ja zapovedam danas budu u srcu tvom. I često ih napominji sinovima svojim, i govori o njima kad sediš u kući svojoj i kad ideš putem, kad ležeš i kad ustaješ (5. Mojsijeva 6:6-7).

Hajde da prošetamo drevnim Izraelom. Hajde da se obratimo omladini koja čuva ovce. Hajde da usput pitamo decu koja se igraju. Šta će nam oni reći o njihovom GOSPODU? Oni će nam reći da je on GOSPOD: da je on sam GOSPOD. Kada večeraju, odlaze na spavanje, kada ustaju ujutru i kada izlaze preko dana – nacije ljudi i generacije njihove dece, govoriće ove reči: „GOSPOD je naš Bog, GOSPOD je jedan.”

Isus i prvobitno Hrišćanstvo

Isus je bio Davidov i Avramov potomak (Matej 1:1). Rođen u Izraelu, njega su odgajili jevrejski roditelji u jevrejskoj zajednici. On je odrastao redovno odlazeći u sinagogu, učio je iz Biblije i slušao reči proroka. Njegovi najraniji pratioci su bili ljudi koji su od svoje mladosti bili posvećeni Jahvi kao jedinom Bogu.

Isus Jevrejin i njegovi jevrejski učenici su bili prvobitni učitelji Hrišćanstva. Oni su bili pravi očevi hrišćanske crkve. Postojao je divan sklad između jevrejskih osnivača Hrišćanstva i drevnih Božijih proroka. Oni su svi verovali da je samo jedan pojedinac Bog: Otac Isusa Hrista. Prvobitni hrišćani su bili čvrsto uvereni da je samo JHVH Bog Izraela i da je Isus njegov Mesija, njegov najveći pomazani kralj. Isus je sam sumirao

sve ovo na početku svoje velike posredničke molitve koja je zabeležena u Jevanđelju po Jovanu:

Oče ... ovo je večni život: da spoznam tebe, jedinog pistinitog Boga, i Isusa Hrista kog si poslao. (Jovan 17:3)

Isus nije došao da donese svetu drugačiju definiciju Boga. On je došao da potvrdi istu koju su govorili Božiji proroci i drevni ljudi od samog početka. Potvrđujući da je Otac jedini pravi Bog, Isus onda o sebi govori ne kao o Bogu već kao o Božijem Mesiji, Hristu. Bog Izraela je Isusov Bog. Prvobitno Hrišćanstvo je shvatanje prave biblijske vere od Avrama do Jovana Krstitelja.

Drugačije hrišćanstvo

U vekovima nakon što je Biblija napisana, ne-jevrejski narod iz helenističkog sveta je stupio u crkvu. Oni su došli iz sveta u kome su vladale ideje koje su se razlikovale od onih biblijskih. Hiljadama godina oni su se klanjali mnogima kao svom božanstvu. U svojim panteonima, oni su imali čak i porodice nekih božanstava.³

Novi „prošireni” Bog

Glavna biblijska poruka nije samo da postoji jedan Bog, već postoji određenija izjava da postoji *samo jedan pojedinac* koji je Bog. Taj pojedinac je Jahve – Otac svih nas. Bez nasleđa vekovne posvećenosti samo jednom koji je Bog, novi ne-jevrejski preobraćenici često bivaju sasvim zbunjeni. Budući da im nedostaje dobro razumevanje hebrejske Biblije u vezi Mesije, njih često zbunjuje na primer to što se Isusovi učenici klanjaju pred njim i nazivaju ga Gospodom. Zar to ne bi značilo da je Hrist

takođe Bog pored Oca? Oni su čak predložili da je Božiji duh druga osoba Božanstva pored Oca. Međutim, sasvim suprotno ovom, sam Otac je rekao sledeće:

Ja sam GOSPOD i niko drugi; osim mene nema Boga. Ja vas snažim, iako me ne znate, tako da me upoznate; od istoka ka zapadu, ne postoji niko sem mene; Ja sam GOSPOD i niko drugi (Isaija 54:5-6).

Ono što su ovi novi preobraćenici radili je na kraju rezultovalo ponovnom konfiguracijom biblijskog shvatanja Božijeg duha i njegovog Mesije. Do kraja četvrtog veka nove ere, oni su ih proglasili božanskim osobama koje zajedno sa Ocem navodno predstavljaju Boga. Ali, kao što smo to videli ranije u ovoj knjizi, kada su drevni proroci govorili o Božijem duhu koji deluje i kreće se zemljom, oni nikada nisu rekli da je on druga osoba u odnosu na Oca. Umesto toga, oni su rekli da je to duh samog Oca.⁴ I za proroke, Božiji mesija je bio krajnji pomazani kralj: „Gospod Mesija,” a ne „GOSPOD Bog.”

Od četvrtog veka pa sve do danas, ne-jevrejski „hrišćani” se bore sa kontradikcijama u poimanju Boga kao višestruke osobe. Kako dve ili tri osobe koje su u potpunosti Bog ne mogu biti dva ili tri Boga? Zar nije Biblija rekla da postoji samo jedan? I zar iznova i iznova ne govori da je Mesija ljudsko biće? Ovi posle-biblijski „hrišćani” su uložili velike napore da svoju ideju o višestrukome Bogu pronađu u Bibliji. Oni se bore protiv insistiranja Biblije na tome da postoji samo jedan pojedinac koji je Bog. Na kraju, oni su došli do zaključka da postoje dve ili tri osobe koje su u potpunosti Bog, ali oni na misteriozan način predstavljaju samo jednog Boga.⁵

Nova teorija o Bogu predstavljala je toliku misteriju da, zapravo, niko nikad nije ni čuo za nju. Nigde se u Bibliji ne javlja stih gde iko tvrdi da postoje dve ili tri osobe u Bogu. Od svih stihova koji navode da postoji „jedan Bog” ni jedan ne kaže da su dve ili tri osobe jedan Bog. Sa druge strane, kao što smo videli, veliki deo Biblije nam zapravo govori da postoji samo jedan pojedinac koji je Bog. Mojsije je rekao:

Znaj dakle i pamti u srcu svojem da je GOSPOD
Bog, gore na nebu i dolje na zemlji, nema drugoga.
(5. Mojsijeva 4:39)

Kasnije, Kralj Solomon je takođe potvrdio da je
Bog jedan pojedinac:

Da bi poznali svi narodi na zemlji da je Gospod sam
Bog i da nema drugoga. (1. Carevima 8:60)

Ljudi Biblije često govore o Bogu, njegovom duhu i njegovom Mesiji. Međutim, oni nikada pod tim ne podrazumevaju da više osoba čini tog Boga. To je greška koju drevni Božiji proroci i prvobitni hrišćani nikada nisu napravili.

Predstavljena kao misterija, ideja o tome da više osoba sačinjava jednog Boga zapravo predstavlja sukobljavanje dve beznadežno nespojive ideje: svaka od te tri osobe je u potpunosti Bog, ali postoji samo jedan Bog. Kompleksnost, kontradikcije i zabune koje prate ovu teoriju nisu dostojne istinskog Boga nebesa i zemlje. Nažalost, jasnoća, jednostavnost i lepota vere u samo jednog pojedinca kao Boga su zamenjene stalnom teološkom maglom koja obavlja posle-biblijske „hrišćane“ i dan danas. Dobri ljudi se bore da poveruju u Boga i Hrista ne zbog ove zbunjujuće ideje već uprkos njoj.

„Trojstvo“ / Novo ime za Boga

Vremenom se javio nov ne-jevrejski naziv za novu ne-jevrejsku ideju o Bogu. U trećem veku nove ere, jedan „hrišćanin“ po imenu Tertulijan predložio je latinsku reč koja će opisati Boga, njegovog duha i Mesiju. Taj termin je bio *trinitas* (trojstvo).⁶ Ova reč se prvobitno odnosila na trijadu ili grupu od tri stvari. Stoga, ona sama po sebi ne označava Boga. Tertulijan nije bio trijadolog i za njega je jedan Bog (*ho theos*) i dalje Otac.⁷

Budući da u Bibliji ne postoji naziv koji bi označio tri osobe Boga,⁸ „trojstvo“ se postepeno primilo i vremenom je postalo ime kojim se označava verzija Boga koja podrazumeva „trojicu u jednom“. Reč „trojstvo“ se integrisalo u ne-jevrejsko „hrišćansko“ klanjanje. Ona je pronašla svoj put do pesama i liturgije. Današnji „hrišćani“ su često iznenađeni kada otkriju da to nije hebrejski ni biblijski naziv za Boga. Mi smo videli da se ovaj termin mnogo koristi u temama koje su povezane sa Biblijom da pretpostavljamo da se on nalazi u Bibliji. Tužno je videti „hrišćane“ sa dobrom namerom kako uvrštavaju reč „trojstvo“ u imena svojih crkava, ne shvatajući da su usvojili ne-biblijsko i ne-jevrejsko ime posle-biblijske konfiguracije Boga.

Novi crkveni Oci / Nova ortodoksija

U Harper-Kolinsovoj enciklopediji katolicizma stoji sledeće:

Danas, međutim, učenjaci se u velikoj meri slažu sa tim da doktrina Trojstva kao takva ne postoji ni u Starom ni u Novom Zavetu ... trijadološka doktrina se kao takva javila u četvrtom veku usled veoma velikog truda Atanasija i Kapadokijanaca.⁹

Oni koji su proizveli verziju Boga kao nekog ko je sačinjen od više osoba, postali su kadar novih crkvenih očeva. Iako se oni sada često nazivaju „ranim crkvenim očevima“, oni nisu bili dovoljno rani. Stopivši Bibliju sa grčkom filozofijom i idejama iz sopstvene religijske prošlosti, onu su zapravo bili rani slobodni mislioci posle-biblijskog „hrišćanstva“. Ovo su bili ljudi koji su imali nameru da dovedu do toga da se nova „hrišćanska“ vera poklapa sa njihovim pre-hrišćanskim zaleđem.¹⁰ Rezultirajuća simbiotska povezanost između ne-jevrejskog „hrišćanstva“ i grčke filozofije, postala je očigledna.¹¹ Mnogi proslavljeni današnji trijadolozi priznaju da je trojstvo posle-biblijski razvoj koji vuče korene iz tadašnje filozofije. Na primer, trijadološki proučavalac Biblije i uvaženi crkveni istoričar Cyril C. Richardson sa Teološkog fakulteta Union priznaje da trojstvo nije doktrina koja se može pronaći u Novom Zavetu. To je tvorevina posle-biblijske crkve četvrtog veka.”¹²

Isto tako, Professor Shirley C. Guthrie, Jr. sa Kolumbijskog teološkog fakulteta piše:

Biblija ne propoveda doktrinu Trojstva ... Jezik ove doktrine je jezik drevne (posle-biblijske) crkve preuzet iz klasične grčke filozofije.¹³

Bez dubokih korena u shvatanju jednog Boga kakvo su imali Isus i njegovi rani učenici, ovi ne-jevrejski „hrišćani“ su ponovo protumačili Boga, Hrista i Bibliju. Na mnoge načine, oni su izmislili lažno „hrišćanstvo“. Danas, njihova viđenja treba da budu konzervativna i popularna. Kada se uporedi sa Isusovim Hrišćanstvom, ono što je počelo kao čudno tumačenje Boga postalo je samo-proklamovana ortodoksija.¹⁴

Bez direktnih izjava u Bibliji da više osoba sačinjava jednog Boga, novi preobraćenici su se oslonili na pronalaženje dokaza u tekstu. Izolovani stihovi izvučeni iz konteksta, kod njih su dobijali nova značenja a neke hebrejske reči i fraze su dobile nove kreativne definicije. Čak i kada se to pokazalo neadekvatnim, novi jezik je izmišljen kako bi se izrazile nove ideje o Bogu. Fraze poput „tri osobe”, „podjednake osobe” „osobe sa jednakom suštinom”, „osobe jednake moći” „jednako večne osobe” i razne druge, sve predstavljaju izraze prilagođene teorijama po kojima je Bog sačinjen od više osoba, ali takve fraze ne postoje u Bibliji. Pored toga, takav jezik se protivi biblijskoj velikoj temi da postoji samo jedan JHVH koji je Bog. On je sam rekao:

Jer ja sam Bog i niko drugi, ja sam Bog i niko drugi
nije poput mene (Isaija 46:9).

Skup filozofskih ideja i ne-jevrejskog „hrišćanstva“ se može pronaći i na Nikejskom saboru, koji je imao ključni značaj.¹⁵ Okupljeni od strane vladara Konstantina na proleće 325. godine nove ere, biskupi su vodili debatu oko problema vezanih za prirodu Hrista. Međutim, do sada sve strane su u velikoj meri izgubile dodir sa jevrejskim korenima prave Hrišćanske vere. Na kraju su došli do zaključka da Hrista treba shvatiti kao bogo-osobu i nekog ko je jednak Ocu. To je bilo neverovatno odstupanje od Biblije. Sam Otac je taj koji je retorički rekao:

„S kim ćete me onda uporediti? Ko mi je jednak?”
reče Svetac (Isaija 40:25)

Nema nikog s kim bismo mogli da ga uporedimo, niko mu nije ravan! On je mogao da kaže: „Ko je od ovih pored mene jednak meni?” Stoga, ta jednakost više osoba koje su Bog predlaže novu verziju Boga, insistira se na tome da je Mesija jednak Ocu, i to je posebno uznemirujuće. Ne samo da tih fraza nema u Bibliji, one se direktno suprotstavljaju raznim preciznim biblijskim izjavama. Ovo su reči nikog drugog do samog Isusa:

„Moj otac je veći od svih” (Jovan 10:29).

„[Moj] Otac je veći od mene” (Jovan 14:28).¹⁶

Vekovima nakon Mojsija, novi „crkveni oci” su odlučili da ljudima kažu u šta da veruju u vezi hebrejske Biblije i hebrejskog Boga. Oni su, naravno, bili u nedostatku u vezi biblijskih stihova koji navode njihovo viđenje da više osoba sačinjavaju jednog Boga. U svetlosti tog nedostatka, naredne generacije „hrišćana” su zaključile da su ti posle-biblijski crkveni oci bili dosta napredniji od prvobitnih Hrišćana. Mi sada nailazimo na pežorativni termin „primitivno hrišćanstvo” koji se odnosi na službe Isusa i njegovih ranih jevrejskih sledbenika.¹⁷

Nova ortodoksija je vremenom evoluirala. Ne-jevrejski „hrišćani” su bukvalno provodili vekove boreći se sa svojim shvatanjem Boga i Hrista. Na prvom saboru u Carigradu 381. godine n.e. objavljeno je da je sveti duh takođe bog-osoba i jednak Ocu.¹⁸ Tek 451. godine n.e. na Halkedonskom saboru, oni formalizuju potpuno neshvatljivu ideju da je Isus imao dve prirode u jednoj osobi i jednoj suštini.¹⁹ Na samom početku ovakvog filozofskog razmišljanja, mi ćemo videti da su termini poput bogo-čoveka i „dvostruke prirode” dodati posle-biblijskom „hrišćanskom” rečniku. Naravno, takve fraze su nepoznate Isusu – Gospodu i osnivaču Hrišćanske vere – i prvobitnim Hrišćanima i Bogu pravih drevnih proroka.²⁰

Nova crkvena učenja

Sa saborima i pojavom nove ortodoksije, došle su i problematične dogme. Tokom vremena, posle-biblijski crkveni oci su prikrili svoju zabunu crkvenim učenjima. Oni su istakli izjave učenja koje hrišćani treba da recituju. Ortodoksija novih crkvenih očeva se zasnivala na njihovim sopstvenim izmišljenim učenjima a ne na samoj Bibliji. Dr. Richardson kaže sledeće:

Moj zaključak bi bio da je doktrina trojstva jedan veštački konstrukt. Ona pokušava da oslovi različite probleme i da ih uklopi u arbitrarnu i tradicionalnu trojku. Ona dovodi do zabune a ne do razjašnjenja; i dok su problemi sa kojima ona izlazi na kraj pravi, rešenja koja ona nudi nisu prosvetljujuća ... U Božanstvu ne postoji nužno trojstvo.²¹

Problem sa kojim se nova ortodoksija susrela je bio akutniji od nedostatka biblijskih stihova koji o njoj govore. Da ponovimo, ideja o višestrukim osobama koje su Bog se direktno suprotstavlja velikom telu biblijskih stihova koji insistiraju na tome da je samo jedan pojedinac Bog. Ključ ovoga je sama Shema. Ona ostaje učenje posvećenih Jevreja do dana današnjeg. Ona odstranjuje ideju o tome da više osoba sačinjava jednog Boga. Zbog ovoga, među ne-jevrejskim „hrišćanima” postoji tendencija da umanje značenje Sheme ili da je jednostavno zanemare.²²

Kada to tako sagledamo, primećujemo da hrišćani često slave prvi od Deset zapovesti. Ta zapovest sumirana, u negativnoj direktivi glasi: „Ne smete imati druge bogove pored mene” (2. Mojsijeva 20:3). Kada se uporede sa ovima, pozitivne izjave u Shemi mnogo više prosvetljuju. U Shemi se otkriva ne samo izjava u vezi toga ko je Bog – sam Jahve – već i suštinska potvrda da osoba treba da voli Boga svim srcem, dušom i snagom!

Neki takozvani stručnjaci su uložili slabe pokušaje ne bi li izneli novo tumačenje Sheme tako da ona bude u skladu sa novom trojcarskom verzijom Boga. Neki su predložili da reči u izjavi: „Čuj, Izraele! GOSPOD je naš Bog, GOSPOD je jedan” moraju da se odnose na više osoba Božanstva koje su zajedno „složena jednina.”²³ Reč „Bog” je onda shvaćena tako da se odnosi na „suštinu” ili „supstancu” u kojoj te navodne osobe postoje. Iako je zbunjujuće o tome razmišljati, ovo obrtanje Sheme je veoma čudno i dolazi kasno. U stihu 6:4 Pete knjige Mojsijeve se ne

pominje „suština”, „supstanca” niti „više osoba” koje sačinjavaju jednu „složenu.” Niko u čitavoj Bibliji ne predlaže ta značenja Mojsijevih reči.²⁴

U svom biblijskom kontekstu, nepogrešivo je da reči Sheme beskompromisno potvrđuju ono što svi Božiji proroci i ljudi drevnih vremena tvrde o njemu: Postoji samo jedan pojedinac koji je Bog – on je Jahve. Oko dvanaest puta u šestom poglavlju Pete knjige Mojsijeve „GOSPOD” se navodi kao „on”, „njega” i „njegovo.” Lične zamenice u jednini definišu jednu osobu. Mojsije kaže:

Stih 1 – Sad ovo je zapovest, GOSPOD vaš Bog me je uputio da kroz statute i dekrete ja vas naučim da poštujete zemlju u koju treba da stupite i koju ćete posedovati ...

Stih 2: pridržavaj se **Njegovih** dekreta i **Njegovih** zapovesti

Stih 4: Čuj, o Izrael! GOSPOD je naš Bog i GOSPOD je jedan.

Stih 10: u zemlju koju je **On** obećao našim ocima

Stih 13: **Njemu** ćete služiti ... po njegovom imenu

Stih 15: **On** će uništiti

Stih 17: marljivo se pridržavaj **Njegovih** dekreta, **Njegovih** statuta onako kako ti je **On** zapovedio.

Stih 23: **On** nas je izveo odatle da nam da zemlju koju nam je **On** obećao

Stih 25: Ako se pridržavamo ... kao što je **On** zapovedio

Koliko ljudi će čuti Mojsija koji izgovara gore navedene reči i otići misleći da je GOSPOD, Bog Izraela zapravo dve ili tri osobe koje postoje kao jedna složena osoba? Da ponovimo, koliko će ljudi pomisliti da reč „Bog” zapravo podrazumeva „suštinu” ili „supstancu” u kojoj postoji više osoba?²⁵ Odgovor na oba pitanja je jasan – niko! Sa druge strane, koliko njih će otići sa spoznajom da postoji samo jedan pojedinac koji je Bog? Odgovor na ovo pitanje je siguran – svi oni! Oni će spoznati nikog drugog do Boga, a ne više osoba u Božanstvu. Oni će znati za samo njega! Shema je tvrdnja koja se odnosi samo na jednog neverovatnog pojedinca, samog Jahvu.²⁶ On je njihov Otac.

Isusovo učenje

Današnji „hrišćani” često recituju učenja koja su osmislili posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani” vekovima posle Hrista. Oni to čine a nikada nisu naučili biblijsko učenje koje je sam Bog dao Mojsiju. To je učenje koje Isus potvrđuje. Kada mu priđe Jevrejin koji ga puta koja je najvažnija od svih zapovesti, Isus na to odgovara ovako:

Čuj, Izrael! GOSPOD je naš Bog, GOSPOD je jedan.

- Isus (Marko 12:29)

Današnji „hrišćani” se retko osvrću na te neverovatne reči koje je izgovorio osnivač naše vere. To je neprihvatljivo. Tragično je to što mnogi „hrišćani” nisu ni svesni da je Isus izgovorio te reči, reči koje je on smatrao rečima od izuzetnog značaja. Zar naša pažnja nije preusmerena sa suštinskog učenja Isusa o Bogu na učenja razvijena vekovima nakon Biblije?²⁷

Zašto je Isusovo učenje toliko tragično zanemareno od strane posle-biblijskih „hrišćana”? Da li je to zato što njegovo učenje ne govori o dogmi koja je stupila kasnije a koja govori o tome da Boga sačinjava više osoba? Zar to nije zato što njegovo učenje ne uverava da je on sam takođe Bog pored svog Oca? Zatim, zar nije Isusovo učenje zanemareno – možda izbegnuto – jer objavljuje da postoji samo jedan pojedinac koji je Bog, i time u potpunosti *isključuje* tvrdnju da postoje dve ili tri osobe koje su jedan Bog? Kada ćemo mi kao hrišćani da se pridružimo čoveku koji je postavio pitanje: „Koja je zapovest najvažnija od svih?” i odgovoriti na isti način kako je i on odgovorio na Isusove reči? –

Dobro si to rekao, učitelju! Istinski si rekao da je on jedan i da ne postoji niko sem njega (Marko 12:32).

Kada ćemo mi kao hrišćani početi da volimo i slavimo Isusovo učenje i da potvrđujemo da je samo jedan pojedinac Bog? Kada će naša deca naučiti Isusove reči o Bogu? Kada će naše sveštenstvo prestati da tvrdoglavo potvrđuje posle-biblijske ideje koje, kako i oni sami priznaju, nikada nisu ni imale smisla? Kada će sveštenstvo otrčati do Isusa i, nasuprot svima ostalima, neprestano izgovarati njegove reči o Bogu? Da ponovimo, Isus je taj koji je rekao da je njegov Otac „jedini pravi Bog” (Jovan 17:1-3).

I obratite pažnju ponovo, kao što je to slučaj sa šestim poglavljem Pete knjige Mojsijeve, da zamenice u dvanaestom poglavlju Jevanđelja po Marku ne dozvoljavaju nikakvu drugu mogućnost sem te da je onaj jedan koji je Bog „on” a ne „oni”. Isusova izjava u dvadeset devetom stihu („GOSPOD je jedan”) sadrži glagol *biti* u jednini. Čak i neiskusni proučavalac grčkog jezika u Novom Zvetu može da potvrdi da, kada se bukvalnije prevede, ta fraza glasi: „*GOSPOD, On je jedan.*”²⁸ Ako to sagledamo na taj način, čovek koji razgovara sa Isusom nastavlja i kaže:

I voleti njega svim srcem, svim razumevanjem i svom snagom, i voleti bližnjeg svog kao sebe

samog je važnije od svih spaljenih prinosa i žrtava (Marko 12:33).

I kako Isus odgovara na tvrdnju ovog čoveka?

Kada je Isus video to, on je mudro odgovorio rekavši mu: „Ti nisi daleko od carstva Božijeg” (Marko 12:34).

Isus je prepoznao da je taj čovek „mudro odgovorio.” Sa druge strane, šta bi Isus rekao nama danas koji zanemarujemo reči koje je izgovorio, dok u isto vreme čvrsto potvrđujemo i branimo reči ne-jevrejske „hrišćanske” ortodoksije da nekoliko osoba čini jednog Boga? Zar nam ne bi Isus rekao da mi ne govorimo mudro već da govorimo besmislice? Zar ne bi probudili gnev u Isusu time što volimo i prihvatamo učenja ne-jevrejskih crkvenih očeva, dok u isto vreme umanjujemo značenje njegovih reči i zanemarujemo ih? Zar ne bismo mogli bar da ukažemo čast njemu i ispoštujemo ga po ovom pitanju kao što je to učinio dobri čovek u gore navedenom Markovom svedočenju? Zar se ne bi taj čovek, koji se pitao koja je to „najvažnija zapovest” i onda tačno potvrdio Isusu da ne postoji ni jedan drugi Bog sem Oca JHVH, usprotivio nama tog sudnjeg dana?

Crkvena učenja i verske izjave koje predlažu da više osoba čine jednog Boga jednostavno moraju da ustupe mesto Isusovom učenju: samo je jedan pojedinac Bog – Otac. Isto tako, naše različite posle-biblijske izjave vere moraju da ustupe mesto rečima koje je izgovorio niko drugi do Jahve: „Ja sam Bog i niko nije poput mene” (Isaija 46:9). Zašto ne bismo napustili posle-biblijske ne-jevrejske „hrišćanske” tradicije o Bogu koja čini više osoba? Zašto ne bismo revidirali sopstvene izjave o veri? Hajde sa smelošću da prepravimo iste, tako da citiraju i da se zasnivaju na rečima koje je Isus zaista izgovorio u stihu 12:29 Jevanđelja po Marku i 17:3 Jevanđelja po Jovanu. Neka naše verske izjave citiraju reči koje je sam JHVH izgovorio u stihu 46:9 Knjige proroka Isaije.

Budući da sam hrišćanin, nije mi teško da donesem odluku po ovom pitanju. To je učenje koje je Bog dao Isusu i na to učenje mi treba da se bezuslovno oslonimo. Reči koje se mogu pronaći u Bibliji uvek treba da imaju prednost u odnosu na reči koje su izgovorili kasniji teolozi i reči koje su podržali crkveni sabori. Ne zna se odakle inspiracija za takve kasnije odluke i rukopise. Treba da se uzdamo u Bibliju, svi hrišćani treba da se slože oko toga da se u Bibliju treba uzdati jer se zna čime je ona nadahnuta. Mi moramo da prestanemo da Bibliju posmatramo očima kasnijih teologa i crkvenih sabora. Moramo da preokrenemo taj pristup i da testiramo kasnije doktrinarne razvoje same Biblije. Kada to učinimo, sve kasnije inovacije oko iste će pasti u vodu.

Nametnuta ortodoksija preovladava

Ortodoksija koja podrazumeva Boga sačinjenog od više osoba odnela je trijumf, ne zato što je to bila dobra ideja, niti zato što je biblijska – jer nije bila ni jedno ni drugo. Umesto toga, preovladala je zbog proganjanja. Sa dolaskom cara Konstantina Velikog na vlast, i time što je on prihvatio lažno hrišćanstvo, hrišćanima je dozvoljeno da imaju slobodu u rimskom svetu. Međutim, ta sloboda se odnosila samo na ljude koji su prihvatili verziju „hrišćanstva” koju je odobrio car Konstantin i njegovi naslednici. Ova važna činjenica se može videti nakon Nikejskog sabora. Biskupi koji su odbili da se glasanjem slože sa zaključcima do kojih je došao sabor pod pretnjom da će ih vladar proterati. Zapravo, vođa manjine je bio svrgnut i proteran u Ilirik. Kasnije, Konstantin se predomislio; proterao vođu vodeće stranke i doveo nazad vođu stranke u manjini. Zatim, on bi ponovo doveo vođu vodeće stranke. Hrišćani su po cenu mira izgubili kontrolu nad onim što veruju i praktikuju. Na kraju, autoritet po pitanjima vere ostao je u rukama vladara.²⁹

Kada današnji narod aplaudira Konstantinu i njegovim nasljednicima jer su okončali proganjanje hrišćana, oni su zaboravili da je to bilo po cenu drugih hrišćana koji se nisu složili sa novom obaveznom teologijom. Konstantinovi nasljednici su nastavili da nanose patnju muškarcima i ženama koji su se usudili da budu različiti. Oko 55 godina nakon Nikejskog sabora, vladari Gracijan, Valentinijan II i Teodosije I, objavili su da će biti blagonakloni prema građanima Carigrada koji prihvate doktrinu trojstva. Onda se edikt nastavlja:

„Ostali, međutim, koje mi proglasimo poremećenim i ludim, držaće se sramotnih jeretičkih dogmi, njihova mesta okupljanja neće se zvati crkvama, i oni će biti uklonjeni pre svega Božanskom osvetom a zatim kaznom naše moći, koju smo primili Božijom naklonjenošću.“³⁰

Odupreti se ortodoksiji koja smatra da Boga sačinjava više osoba tada je značilo biti poremećen, lud i podložan kazni od strane vlade te zemlje. Malo kasnije, vladari nastavljaju da zapovedaju prokonzulu Azije da „se sve crkve predaju tim Biskupima koji ... potvrđuju koncept trojstva.“³¹

Niko u Bibliji nikada nije bio prognan, jer je odbio da prihvati Boga sačinjenog od više osoba. Niko u Bibliji nikada nije predložio takvu ideju. Više od tri veka nakon Hrista, Konstantinovi nasljednici su preokrenuli realnost naglavačke trudeći se da potisnu ljude koji su se pridržavali istinskog, biblijskog shvatanja Boga kao jednog pojedinca. Svi hrišćani su bili prognani tokom perioda neposredno pre nego što je Konstantin prihvatio lažno „hrišćanstvo“ 312. godine nove ere. Proganjani su isključivo oni hrišćani koji nisu hteli da slepo prate naređenja vladara, uključujući i prihvatanje nove ortodoksije koja podrazumeva to da Boga sačinjava više osoba.

Ortodoksni „hrišćani“ su posmatrali Konstantinovu brutalnost i uprkos tome nastavili da ga slave kao sveca.³² Dok su sami ranije pretrpeli ozbiljna proganjanja, na čudan način oni su se sprijateljili sa onima koji su ih proganjali. Zapravo, trijadološki „hrišćani“ su proganjali mali broj Hrišćana vekovima koji su došli posle Konstantina. Stoga, oni koji su bili proganjani, postali su progonitelji. U tom smislu, oni ne-jevrejski „hrišćani“ su bili u većoj meri deca vladara nego Isusa koji nije bio nasilan (Jovan 18:36) i koji je insistirao na tome da njegovi učenici „vole svoje neprijatelje“ i mole se čak i za „one koji ih proganjaju“ (Matej 5:44). Stoga, nastankom lažnog „hrišćanstva“ koje je odobrila i nametnula država a koje je dovelo do vekovne mržnje među trijadološkim „hrišćanima“ i Hrišćanima.

Hrišćanima je tada uskraćena sloboda da odaberu u šta će da veruju u vezi samog Boga kom se klanjaju. Slobodna znatiželja je zamrla, kao i sloboda govora. Čak je i dovođenje u pitanje ovih određenih tema postalo tabu koji je ostao deo ne-jevrejskog hrišćanskog genetskog materijala do dana današnjeg. Nažalost, mnogi „hrišćani“ danas verbalno vređaju svakoga ko veruje u Hrista a ne prihvata doktrinu trojstva i „s dužnošću“ mu se suprotstavljaju. Oni to čine, a da ni ne shvataju da njihova sklonost da naude disidentima vodi poreklo ne od Isusa, već od mračnog doba Konstantina i njegovih naslednika.

Ortodoksija koja podrazumeva više osoba je rođena u konfuziji, gajena u naručju posle-biblijskih biskupa, očuvana nasiljem vladara i održana stalnim pretnjama upućenim disenterima koje i dan danas traju.³³

Jevreji su u pravu u vezi Boga

Vi [Samarićani] se klanjate onom što ne znate; mi se klanjamo onome što znamo, jer spasenje je od
Jevreja. Isus (Jovan 4:22)

Znanje o Bogu je posvećeno Jevrejima. Njima je data čast i odgovornost da prenose jednog pravog Boga za ostatak čovečanstva. Od Avrama do Isusa, verni Jevreji su nastavili to da čine. Do dana današnjeg, mnogi ortodoksni Jevreji se odupiru svakoj naznaci Boga sačinjenog od više osoba. Vekovima su časnici Jevreji odlučivali da prigrle smrt umesto da prihvate da je iko drugi Bog pored GOSPODA. Ti Jevreji su shvatali važnost ovih reči:

Za GOSPODOM Bogom svojim idite, i Njega se
bojte; Njegove zapovesti čuvajte, i glas njegov
slušajte, i njemu služite i njega se držite. (5.
Mojsijeva 13:4).

Drevni Izrael nikada nije bio poznat kao nacija koja veruje da njihovog Boga sačinjava više osoba. Umesto toga, Izrael je proglašen nacijom koja veruje u jednog Boga i da je samo JHVH Bog! Jevreji nikada nisu imali problem sa tim koliko osoba sačinjava jednog pravog Boga. Od Avrama pa do sada – to je jedna jednostavna činjenica koju su oni pravilno shvatili.³⁴

Jevreji se suočavaju sa jednim problemom

Međutim, Jevreji imaju jedan problem. Otkrivenje o Božijem Mesiji je takođe dato Jevrejima. Njihovi proroci su bili ti koji su ga predvideli. Mesija je zapravo trebalo da bude Avramov sin koga je Bog odredio da prenese njegov zakon čovečanstvu. On je taj kog je Bog odredio da vlada nacijama u miru. Jevrejima je data odgovornost da proglase jednog pravog Boga. Ali kako bi mu bili verni oni isto tako moraju da prime i proglase njegovog Mesiju.

Ali sada vidimo ovaj splet okolnosti: Dok mnogi Jevreji iščekuju dolazak Mesije, značajan deo čovečanstva je prihvatio Isusa kao tog Mesiju. Da li su Jevreji prebrzo odbacili mogućnost da je Isus taj koga oni čekaju?

Jevreji ne greše kada se protive posle-biblijskoj hristologiji ne-jevrejskih „hrišćana“ koja je Isusa učinila „bogo-čovekom“ umesto jevrejskim Mesijom. To poimanje njega bi bilo isto tako neprihvatljivo za Isusa kao što je bilo i za posvećene Jevreje tokom vremena. Isus i verni Jevreji su imali ovo zajedničko: postojanu posvećenost jedinom pojedincu kao Bogu. Taj jedan je Otac izraelske nacije i Isusovog Oca. Nakon što je vaskrsao, Isus je rekao Mariji Magdaleni:

Reče joj Isus: ne dohvataj se do mene, jer se još ne odoh k ocu svojemu; nego idi k braći mojoj, i kaži im: Uzlazim se k ocu svojemu i ocu vašemu, i Bogu svojemu i Bogu vašemu. (Jovan 20:17).

Da li su Jevreji omogućili posle-biblijskim ne-jevrejskim „hrišćanima“ da im oboje, ako ne i nametnu, svoja viđenja Isusa? Da li su takve žalosne ideje poput te da je on „bogo-čovek“ ili „anđeo-čovek“ sprečile današnje Jevreje da propisno saslušaju koje su to njegove zasluge? Isus nikada nije tvrdio da je anđeo ili „bogo-čovek.“ On je tvrdio da je jevrejski Mesija (Jovan 4:25-26). Biblijska osnova za njegovu tvrdnju bila je Jevrejska Biblija (Jovan 5:39).

Ako je zaista Isus Božiji Mesija, onda je tragično to što Jevreji imaju pogrešnu predstavu o njemu. Time što se Jevreji pridržavaju Mojsijevog zakona iako je Isus ustanovio novu večnu Toru Mesijinu, oni propuštaju smisao reči koje je sam Bog izgovorio Mojsiju u vezi njega:

Proroka ću im podignuti između braće njihove, kao što si ti, i metnuću reči svoje u usta njegova, i

kazivaće im sve što mu zapovedim. A ko god ne bi poslušao reči mojih, koje će govoriti u moje ime, taj će odgovarati preda mnom. (5. Mojsijeva 18:18-19).

U idealnom slučaju, Jevreji bi trebalo da čovečanstvo vode ka prihvatanju Božijeg pravog Mesije. Da ponovimo, Isus je rekao: „Spasenje dolazi od Jevreja.” Ali, kako oni mogu da predvode ako ni sami ne shvataju da je Isus Mesija? Zar današnji Jevreji ne duguju sebi i svetu da bace svež pogled na veoma važno pitanje koje se tiče Isusa Jevrejina? Možda, kada bi to učinili, oni bi nadahnuli hrišćane da požele da spoznaju Boga ponovo kao jednog pojedinca umesto dva ili tri. Mogao bi doći trenutak kada bi hrišćani i Jevreji sličnih shvatanja počeli da se mole kao što je Isus činio. Zajedno bismo mogli jednoglasno da kažemo da je „večni život” spoznati Oca kao jedinog pravog Boga” a Isusa kao „Mesiju”, njegovog pomazanog kralja (Jovan 17:3).

Hrišćani mogu bolje

Hrišćani ne moraju da prigrle istočnjačke religije, „Novo Doba” ili druge filozofije. Mi ne moramo da otkrijemo Judaizam, Mojsijev zakon ili Islam. Današnji hrišćani moraju da ponovo otkriju prvobitno Hrišćanstvo. Hajde da vratimo duh i srce prvih hrišćana. Hajde da ponovo otkrijemo posvećenost Isusu kao pravom Mesiji i Ocu kao jedinom pravom Bogu. Hajde da ponovo prigrlimo Jahvin prvi prioritet: On je jedini koji je istinski Bog. Hajde da odaberemo da svim srcem pratimo njegovu prvu zapovest: Mi ćemo mu služiti kao jedinom pravom Bogu i nikom drugom.

Ja sam hrišćanin – ne-jevrejski hrišćanin – ali iznad svega, hrišćanin. Kao takav, ja sam odlučio da moram slediti samog Hrista: ne katoličko niti pravoslavno „hrišćanstvo“, posle-biblijske crkvene oce niti vanbiblijska crkvena učenja. Zanimljivo je videti mnoge protestantske „hrišćane“ kako

danas sa jedne strane poriču da slede biskupe „visokih” crkava dok se u isto vreme pridržavaju ne-biblijskih doktrina koje su potekle od takvih biskupa tokom ranijih vekova.

Volim refren jedne divne himne:

O Hriste, čvrsta steno, na tebe ću stati,

Svako drugo mesto je živi pesak,

Svako drugo mesto je živi pesak.³⁵

Mi, kao hrišćani, možemo mnogo bolje – u Hristu! Verujem da možemo i da moramo da postignemo bolje shvatanje jednog pravog Boga i njegovog Mesije. I mi dugujemo Hristu, sebi i celokupnom čovečanstvu bolje postupke: bolji odnos sa ljudima ovog sveta i bolje ophođenje prema drugih hrišćanima. To se posebno odnosi na loše ophođenje prema manjinskim (neortodoksnim) hrišćanima. Zar nije sam Isus rekao da njegovi sledbenici treba da budu so na zemlji – svetlost sveta? Mi kao hrišćani možemo bolje!³⁶

Ako su današnji „hrišćani“ spaseni, to nije zato što veruju u komplikovanu konfiguraciju Boga pod imenom trojstvo. Nažalost, previše hrišćana je naselo na čudnu kontradikciju da Bog želi da ljudi budu spaseni ali kako bi oni bili spaseni oni moraju da veruju u kompleksnu, neshvatljivu, teološki nabijenu ideju o tome da Boga sačinjava više osoba. Zar to ne baca prepreku na put mnogih ljudi? Zašto bi Bog taj zbunjujući i kontradiktorni koncept postavio kao uslov za spasenje?³⁷

Doktrina trojstva je teorija koja večno traga za dokazima. Da su ti dokazi zapravo biblijski, Jevreji koji su poznavali Boga pre Hrišćanstva bi ih sve vreme objavljivali. Da su zaista istiniti, ljudi bi mogli da ih pročitaju

u svojim Biblijama i niko ne bi morao da postavlja pitanja. Hrišćani nikada nije trebalo da poveruju u zbunjujuću posle-biblijsku ideju o tome da Boga sačinjava više osoba, a kamoli da je proglase centralnom crkvenom doktrinom u koju osoba mora da poveruje da bi se mogla nazvati Hrišćaninom.

Mi možemo da shvatimo kako su posle-biblijski ne-jevrejski „hrišćani“ ispali iz koloseka po ovom pitanju. Oni su imali sopstvene religijske i filozofske prošlosti koje su ih navele na pogrešan put. Na primer, u njihovim panteonima, oni su verovali u ideje da razne „osobe“ predstavljaju božanstvo i dele supstancu? Zar to u njima nije oformilo osnovu koja je mogla lako da preraste u poimanje Boga kao nekoga ko je sačinjen od više osoba koje dele jednu suštinu u hrišćanstvu?³⁸ Takve ideje su možda bile prihvatljive onim ne-jevrejskim „hrišćanima“ ali da li mi, kao hrišćani, danas treba da svoju veru oslonimo na jedno takvo razumevanje?

Mi možemo da shvatimo da su hrišćani prihvatili viđenje da je Bog sačinjen od više osoba pod pritiskom da će ih proterati vladari koji su potiskivali svako drugačije shvatanje Boga. Ali, današnji hrišćani više ne moraju da strahuju od „hrišćanskih“ vladara. Sada, sami sebi namećemo zahteve da se povinujemo sopstvenoj ne-jevrejskoj crkvenoj tradiciji. Ali zašto bismo to radili? Istina je bolja!

Da li ćemo zaista da poverujemo da su biskupi i filozofi, vekovima nakon Hrista, nekako postali očevi hrišćanske crkve? I da li ćemo mi danas zanemariti činjenicu da su „hrišćani“ vekovima surovo postupali prema ostalim ljudskim bićima u ime Hrista? Da li ćemo im oprostiti pod jadnim izgovorom da je „tada sve bilo drugačije“? Kada ćemo se ugledati na Isusa i prestati da skrećemo pogled sa zlih dela i kada ćemo prestati da im umanjujemo značaj jer su ta dela činili „hrišćani“.³⁹

Možda je razlog za to bio taj što obični hrišćani koji su živeli tokom tih ranih vekova nisu bili u mogućnosti da sami pročitaju Bibliju. Koji je naš izgovor danas? Nama je Biblija danas i te kako dostupna. Veliki broj nas, Hrišćana, danas može da je pročita. Hoćemo li se osloniti na naše sveštenstvo da nam govori u šta „moramo” da verujemo po pitanju samog Boga kome se klanjamo? Naše sveštenstvo često sačinjavaju divni ljudi sa izuzetnim odlikama. Međutim, moramo da imamo na umu da su i oni sami odrasli u sredini u kojoj im je rečeno u šta da veruju po pitanju definicije Boga. To su ljudi koji su verovatno morali da priznaju da veruju u Boga sačinjenog od više osoba, u suprotnom ne bi mogli da stupe na Teološki fakultet. Rezultat toga je taj što je sveštenstvo često u većoj meri okrenuto ne-jevrejskom crkvenom nasleđu nego Isusu i samoj Bibliji.

I koliko ćemo dugo zabavljati određene ljude koji dolaze kod nas uveravajući nas da mogu da „dokažu” doktrinu trojstva? Da li ćemo doveka sebi dozvoljavati da budemo očarani pretraživanjem teksta radi pronalaženja dokaza, lažnim silogizmima i nebiblijskim primerima? Da li ćemo doveka dozvoljavati postojanje dugog spiska iskrivljenih argumenata o tome da Boga sačinjava više osoba, umesto jasnih biblijskih izjava o Bogu? Da li ćemo nastaviti da dozvoljavamo da privlačnost navodne „misterije” krađe od nas moć jednostavnosti jednog pravog Boga i njegovog Mesije?

Hoćemo li se pridržavati mišljenja da smo nepobedivi? Mi moramo da prestanemo da verujemo u sopstvenu „hrišćansku” propagandu da ovo lažno hrišćanstvo nikada ne može grešiti u vezi Boga. Mi možemo da pročitamo u našem Novom Zavetu da je Bog objavio Jevrejima – svom odabranom narodu – da će grešiti ako ne prihvati Mesiju. Apostol Pavle nama kao ne-jevrejskim hrišćanima govori da ne smemo imati previsoko mišljenje o sebi, jer ćemo omanuti (Rimljanima 11:20-21). Ako Božiji narod, Jevreji mogu da greše *en masse*, zašto mi mislimo da mi kao nejevreji ne možemo da grešimo?⁴⁰

Hajde da ponovo prigrlimo jednostavnost jednog pravog Boga i da prestanemo da insistiramo na tome da ljudi moraju da prihvate kompleksno poimanje Boga kao nekog ko je sačinjen od više osoba – poimanje za koje sami možemo da se složimo da nikada nismo shvatili. Kada ćemo shvatiti da je dovoljno da verujemo u to da je samo Otac JHVH istinski Bog (Jovan 17:3)? Kada ćemo odbraniti Isusa kao nekog ko se predstavio kao Hrist Božiji – Božiji sin? Kada ćemo podržati one koji tragaju da dođu do Hrista i braniti ih od tereta priznavanja jednog Boga sačinjenog od više osoba? To je priznanje koje niko u Bibliji nije upućen da iznese.

Ne smemo se više zadovoljavati životom u magli koja se javlja oko ovih ključnih problema. Mi koji smo naslednici zabune moramo da postanemo ljudi koji slave veličanstvo Oca kao jedinog pravog Boga i Isusa kao Božijeg istinskog ljudskog Mesiju. Mi, kao generacija današnjih Hrišćana, možemo daleko bolje od ovoga. I ako možemo – onda moramo.

Ja sam na strani dece

Što se mene tiče, dok drugi odlučuju šta će uraditi, ja sam stao na stranu dece drevnog Izraela. Oni poznaju svog Boga. Mnogo toga čovečanstvo treba da nauči od njih. U drevnom Izraelu, istinu o tome koliko osoba sačinjava jednog Boga može shvatiti dete staro pet godina! Deca u Izraelu mogu na prste da izbroje koliko Bogova postoji – na jedan prst. Oni mogu da izbroje koliko osoba sačinjava tog jednog Boga isto uz pomoć tog jednog prsta. Jahve je sam jedini istinski Bog!

Međutim, do dana današnjeg, ućeni ljudi često ne mogu da shvate ono što je svako izraelsko dete znalo. Inteligentni muškarci i žene često se klanjaju bogovima koje su sami izmislili. Veliki trud je uložen u potragu za svim što *nije* Bog. Od klanjanja idolima do deizma; od boga kao prirode do kosmički nepoznatih bogova: sve to nije dostojno nas.

Da ponovimo, dobri i pametni ljudi su često zapanjeni pred uzaludnim rezonovanjem i kontradikcijama koncepta o Bogu sačinjenom od više osoba.

Mogli bismo veliku biblioteku da ispunimo rukopisima onih koji stalno uveravaju da mogu da „dokažu” ovo čudno posle-biblijsko poimanje. Da je ideja istinita, oni bi uštedeli na papiru i mastilu jer bi Božiji proroci i njegov narod drevnog doba jednostavno to rekli – i ponavljali iznova i iznova. Deca Izraela bi to recitovala. Ali oni to nisu rekli!

Moje učenje se nalazi u samoj Bibliji. Ja mogu da kažem: „GOSPOD je moj Bog, GOSPOD je jedan.” Moja naklonost Bogu nije ni na koji način podeljena. Ja istinski mogu da kažem da volim *GOSPODA* svim svojim srcem, svom svojom dušom i svom svojom snagom. Ja sam u potpunosti posvećen onom jednom koji sedi na prestolu univerzuma. On je Otac svog naroda, Otac Isusa Hrista i moj Otac. On sam je Bog JHVH.

O kom ćemo *mi* pevati? Hajde da pevamo o *GOSPODU*. O kom ćemo *mi* govoriti? Kada smo kod kuće i kada nismo, kada ležemo i kada ustajemo – hajde da o njemu govorimo. I šta ćemo recitovati *našoj* deci? Neka naša deca i njihova deca znaju: „GOSPOD je naš Bog i GOSPOD je jedan!”

Šema! Ali da li ćemo *mi* slušati? Hajde da sa drevnim Izraelom kažemo: „I mi ćemo služiti *GOSPODU*, jer je on *naš* Bog.” Ako postoji samo deset ljudi na zemlji koji će se pridržavati ovog Jednog, hajde da im se pridružimo. Bolje je služiti Jahvi u šatoru nego služiti drugima kao Bogu u najvećim halama čovečanstva. On je „JEDAN”!

Dvanaesto poglavlje

Beleške

1. Šema ili „Shema 'Yisrael” je molitva i u liturgiji se često proširuje i recituje kao stihovi 6:4-9; 11:13-21 Pete knjige Mojsijeve i 15:37-41 Četvrte knjige Mojsijeve.

2. Naravno, ovo se odnosi na onog koga volimo kao Boga. To ne sprečava osobu da voli Mesiju, braću po veri, supružnike, decu, roditelje, itd. na različite načine prikladne onima kojima je ljubav upućena.

3. Najpoznatija je Zevsova porodica. On je trebalo da bude otac Afrodite, Atine, Apolona i drugih. Grci su zamislili ova božanstva kao različite pojedince koji su imali istu suštinu (supstancu). U suštini, to je koncept koju su ne-jevrejski „hrišćani“ primenili da bi došli do ideje o tri „osobe” koje sačinjavaju jednu suštinu, ono što trijadološki profesor William Platcher naziva „materijom” (npr. Bog-materija). Vidi: William Placher, *A History of Christian Theology-An Introduction* (Philadelphia: The Westminster Press, 1983), 75.

4. Isus ima isto shvatanje duha na umu u stihu 10:20 Jevanđelja po Mateju.

5. Dale Tuggy nam govori da formula o „tri osobe kao jednom Bogu” nije bio deo posle-biblijskog hrišćanskog vokabulara sve do četvrtog veka nove ere. Dr. Tuggy ukazuje da se „nigde ne pominje trolični Bog pre druge polovine 300-ih godina.” On veruje da je „trojstvo” ranijih vremena „samo trijada, u kojoj je član osnivač jedan Bog” (lična prepiska, 12. 2. 2015.). Vidi i: Dale Tuggy *10 Steps Towards Getting Less Confused About the Trinity - #8 - trinity vs. Trinity*. <http://trinities.org/blog/10-steps-towards-getting-less-confused-about-the-trinity-8-trinity-vs-trinity/>.

6. *Trinitas* je latinizacija reči *he trias* koje na grčkom znače „trijada”. Smatra se da je Tertulijan prvi koji je upotrebio ovaj termin na latinskom kako bi ukazao na Boga, Božijeg duha i Hrista. Grčki termin je ranije na sličan način upotrebio Teofil Antiohijski (*Ad Autolyicum* 2.15).

7. Tertulijan nije bio trijadolog. On je Oca smatrao jednim Bogom, a ne trojstvo, i on nije prihvatao to da su Otac, Sin i Sveti duh jednaki u tom trojstvu. On je verovao da je sin imao početak u nekom trenutku u vremenu. Vidi: Dale Tuggy, "Tertullian the Unitarian" (2013) <http://trinities.org/blog/podcast-episode-11-tertullian-the-unitarian>. Vidi i: William C. Placher, *A History of Christian Theology - An Introduction* (Philadelphia: The Westminster Press, 1983), 73.

8. Reč „Bog” sama se nikad ne koristi u Bibliji tako da se ona odnosi na trojstvo. Anthony Buzzard kaže: Ako uzmemo Bibliju u celini kao dokaz, nigde se ne pominje reč „Bog” tako da ta reč podrazumeva tročlanog Boga!” Anthony Buzzard, *Jesus Was Not a Trinitarian* (Morrow, GA: Restoration Fellowship, 2007), 31.

9. „Bog” i „trojstvo” Richard P. McBrien, ed., *Harper Collins Encyclopedia of Catholicism* (San Francisco: Harper Collins, 1995), 564, 1271.

10. William Placher piše da su hrišćani tog doba „tražili savez sa klasično filozofijom protiv popularne religije.” On nastavlja i ukazuje: „Dve škole grčke filozofije, platonizam i stoicizam, bile su pod dubokim uticajem rane (posle-biblijske) hrišćanske misli.” William C. Placher, *A History of Christian Theology - An Introduction* (Philadelphia: The Westminster Press, 1983), 56.

11. Tome bi trebalo dodati da su ne-jevrejski hrišćani bili pod uticajem Filona Aleksandrijskog i drugih helenističkih Jevreja koji su od 200. pre nove ere do 100. nove ere išli do ekstrema u pokušaju da pomire jevrejsku religiju sa grčkom filozofijom.

12. Cyril C. Richardson, *The Doctrine of the Trinity* (Nashville: Abingdon Press, 1958), 17.

13. Shirley C. Guthrie, Jr., *Christian Doctrine*, Rev. ed. (Louisville, KY: Westminster Press, 1994), 76, 77.

14. Reč ortodoksija suštinski znači „pravo mišljenje”. Reč po svom značenju nije povezana sa grčkom pravoslavnom (ortodoksnom) crkvom kao takvom, iako je crkva usvojila reč kao deo svog imena predlažući da je u pitanju crkva „pravog mišljenja.”

15. Dosta toga je napisano u vezi Nikejskog sabora. Oni koji su naklonjeni ortodoksiji imaju tendenciju da o saboru pišu u neosnovanom pozitivnom smislu. Drugi su upotreбили sabor kako bi predložili neopravdane spekulacije. Jedan od skorašnjih takvih slučajeva je fiktivna apsurdnost u bestselleru pod nazivom *Da Vinčijev kod*. Dan Brown, *The Da Vinci Code* (New York: Anchor Books, 2009). U svakom slučaju, izbalansiranim pogledom na sabor mi dolazimo do priznanja da je to bio korak napred ka reviziji „Boga” sa biblijsko jevrejske i ranohrišćanske perspektive (on je „jedan pojedinac”) do ne-jevrejskog ortodoksnog viđenja („brojne osobe” kao jedan Bog).

16. Isus je podređen svom Ocu kako funkcionalno tako i ontološki. Ni jedan biblijski stih ne kaže da je Isus samo funkcionalno podređen Bogu. Isus postavlja svog Oca kao nekog ko je ontološki „samo jedan istinski Bog” a sebe ne kao Boga već kao Hrista (Jovan 17:3).

17. Isus je obećao svojim najranijim pratiocima da će ih duh odvesti do celokupne istine (Jovan 16:13). Međutim, nerazumno je primeniti te reči na ne-jevrejske „hrišćane” koji su, u vekovima posle Hrista, predložili da se Bog preinači u božanstvo sačinjeno od više osoba.

18. Za pregled Prvog sabora u Carigradu, vidi Charles Freeman, *A.D. 381: Heretics, Pagans, and the Dawn of the Monotheistic State* (New York: Overlook Press, 2009).

19. Za pregled događaja koji su doveli do Sabora u Halkidonu vidi: Phillip Jenkins, *Jesus Wars: How Four Patriarchs, Three Queens and Two Emperors Decided What Christians Would Believe for the Next 1,500 Years* (New York: Harper Collins Publishers, 2011).

20. Jedan posebno vredjaujući aspekt trojstva je doktrina *anhypostasia* koja od ljudi zahteva da veruju da Mesija ima „ljudsku prirodu” ali on zapravo nije „ljudsko biće” kao takvo („čovjek” ali nije „bilo kakav čovek”). Za kritičko razmatranje teorije o dve prirode vidi: Alvan Lamson, “On the Doctrine of Two Natures in Christ”, *Four American Unitarian Tracts*, objavio Dale Tuggy, 2007, dostupno na www.lulu.com.

21. Cyril C. Richardson, *The Doctrine of the Trinity* (Nashville: Abingdon Press, 1957), 148, 149.

22. Šema izražava bezvremenu istinu – da je samo jedan pojedinac Bog i da je taj pojedinac JHVH. Kao što je pastor Jack L. Stone rekao: „Šta god je Bog bio u večnosti, on je to i sada. Njegova priroda i njegovo biće se ne menjaju” (lična prepiska, 28.04.2014.). Skorašnji primer umanjivanja značaja Šeme od strane posle-biblijskih ne-jevrejskih hrišćana je izjava koju je izneo Craig Evans uveravajući nas da: „Isusova potvrda Šeme nije ni izuzetna ni posebno hrišćanska.” Craig Evans, *Word Biblical Commentary on Mark*, 34b (Nashville: Thomas Nelson, 2001), 261. Na ovo bih odgovorio da je Isusova potvrda Šeme i te kako izuzetna (on je izjavio da je ona najveća od svih zapovesti) i čvrsto hrišćanska (Isus je sam propovedao istu bezvremenu istinu u vezi toga da je Bog jedan jedini pojedinac – Jovan 17:3). Izgleda da ovde Dr. Evans iznosi prećutno priznanje da Šema ne govori o višestrukome Bogu. Teško je zamisliti da bi Evans sa svoje trijadološke tačke gledišta napisao da Šema nije ništa posebno i da ona nije izuzetno hrišćanska, da ona zapravo govori o trojstvu.

23. Ovo se odnosi na zloupotrebu reči *echad* (jedan, sam, jedini) za koju se pogrešno predlaže da se odnosi na „složenu jedninu”. Da ponovimo, postoji pregled reči *echad* u desetom poglavlju ove knjige.

24. Čak i neko ko se ne udubljuje puno prilikom čitanja Biblije može a primeti da reč „GOSPOD” (Jahve) uvek prati glagol ili zamenica u jednini u Hebrejskoj Bibliji. To dalje potvrđuje ono što je očigledno: kada čitamo o Bogu Jahvi, navodi se jedna jednina (jedan pojedinac).

25. Zarad „društvenih trijadologa” mi ćemo se možda zapitati koliko ljudi će otići misleći da se reč „Bog” ovde odnosi na grupu tri božanska prijatelja?

26. Otac je taj koji je Jahve (Isaija 63:16). On je jedini koji je GOSPOD i on je taj koji je stvorio sve stvari (Nemija 9:6).

27. Među učenjima, nikejsko (325. nove ere), nikejsko-carigradsko (381. nove ere) i halkidonsko (451. nove ere) posebno su problematična. Oni predstavljaju plodove beskonačne zabune i strašnog sukoba među posle-biblijskim ne-jevrejskim hrišćanima dok su tragali da ustanove nebiblijsko poimanje Boga kao nekog koga sačinjava više osoba. Pri tom, oni su se izborili da Isusa proglase „bogo-osobom”. Oni su takođe bili odlučni da se Božiji duh proglasi zasebnom individuom – još jednom bogo-osobom pored Oca. Sa druge

strane, apostolsko učenje koje je verovatno zasnovano na nekim ranim pravilima vere je verodostojnije Bibliji. To učenje ne priznaje ikog drugog kao Boga osim Oca. Pravilno potvrđuje da je Isus „Hrist“, „Božiji sin“ i „Gospod“ ali ne predlaže da je on Bog, Bog sin ili bogo-čovjek. Iako je apostolsko učenje verodostojnije Bibliji od ostalih učenja, postoji opšta saglasnost oko toga da ono nije odobreno od strane Isusovih apostola i sadašnji oblik ovog učenja potiče iz vremena posle njih.

28. Kada se pravilno raščlani, glagol *esti* je treće lice jednine, sadašnje vreme, indikativ.

29. Arije, vođa manjinske stranke, i Atanasije, vođa većinske stranke, platili su kaznu i bili proterani jer se nisu pokolebali u svom viđenju. Atanasije je bio izgnan pet puta od strane četiri različita vladara. Obojica su umrla a da nisu povukli svoje stavove. Njihova izgnanstva svedoče o tome koliko su vladari bili nametljivi i kolika je bila njihova moć kada je bila u pitanju hrišćanska doktrina i vera.

30. Clyde Pharr, ed., *The Corpus of Roman Law (Corpus Juris Romani, Theodosian Code)* (Nashville: Department of Classics, Vanderbilt University, 1946), 16:1, 2.

31. Isto. 2, 3. Prokonzul je bio Auzonije. Mi se možemo podsetiti toga koliko se daleko domet zakonski propisane ortodoksije širio razmatrajući ozloglašeni „Bogohulni akt“ koji je postao zakon u Engleskoj 1697. godine. Ovaj akt je zločincem proglašavao „svakoga kome je hrišćanska religija profesija ... ako poriče „sveto“ trojstvo.“ Trijadološki aspekt ovog akta je ukinut (u korist unitarijanaca) „Aktom doktrine trojstva“ koji je donet 1813.

32. Konstantina su počeli da slave kao sveca istočnjačke crkve. To se dogodilo uprkos činjenici da je on, nakon što je prihvatio lažno hrišćanstvo, progonio Jevreje i manjinske Hrišćane, i usmrtio svoju ženu, sina, nećaka, nećakovu ženu i druge članove porodice.

33. Na sramotu nas, Hrišćana, dolazak prosvetiteljstva, uticaj manjinskih Hrišćana (poput anabaptista i unitarijanaca) i razvoj zapadnjačkih demokratija, priveli su kraju nasilje na zapadu protiv manjinskih (neortodoksnih) Hrišćana, podržano od strane crkve/države.

34. Mora imati na umu da su tokom vekova, Jevreji bili veoma podeljeni po pitanju svojih verovanja. Ja se u ovom poglavlju ove knjige osvrćem na mnoge Jevreje koji se toliko marljivo pridržavaju GOSPODA (Adonai-a) kao jedinog pravog Boga, koji iščekuju dolazak Mesije prema hebrejskoj Bibliji.

35. Edward Mote, "The Solid Rock," c. 1834.

36. Zar nismo došli do tačke kada mi kao hrišćani možemo da razgovaramo o problemima a da ne teramo jedni druge u „pakao” na osnovu posle-biblijskih doktrina i učenja? Zar mi ne možemo da napustimo zastrašivanje, prozivanje i prinude u korist ubeđivanja sa uzajamnim hrišćanskim poštovanjem?

37. Vidi moj članak: J. Dan Gill, "Yet Another Music City Miracle! Must One Believe in the Doctrine of the Trinity to be Saved?"

38. Za sažetak debate oko *homoousios* vidi: William Placher, *A History of Christian Theology-An Introduction* (Philadelphia: The Westminster Press, 1983), 75-79.

39. Racionalizacija takvih proganjanja od strane „hrišćana” može se videti i danas. Upečatljiv primer ovoga je revnosna odbrana Džona Kalvina od strane nekih savremenih Calvinista u vezi užasne „Afere o Servetu”. Za uravnoteženo razmatranje ove tematike, pročitajte analizu advokata i bivšeg Calviniste pod imenom Stanford Rives, *Da li je Kalvin ubio Serveta?* (Charleston, SC: Booksurge Publishers, 2008).

40. U svemu ovome, ne treba nikada pomisliti da je Hrist imao nameru da rastavi ne-jevreje i Jevreje unutar istinskog Hrišćanstva (Galatima 3:28; Kološanima 3:11). Trebalo je da postoji jedan GOSPOD nad svima (Rimljanima 10:12). Jevrejsko hrišćanstvo je vremenom dovelo do razilaženja promovišući Mojsijev zakon i ne uspevajući da shvati da je večna Tora Mesijina sasvim dovoljna (Gal. 2:16; 3:26-29; Jev. 13:20). Sa druge strane, posle-biblijski ne-jevrejski preobraćenici su bili ti koji su razvili i promovisali ključne razlike u vezi toga ko je Bog. Kada su ne-jevrejski lažni hrišćani razvili pojam Boga kao višestruke osobe, oni su se odvojili od korena istinske hrišćanske vere po tom pitanju. Ti koreni potiču iz dubine, od samog Oca JHVH kao jedinog pravog Boga i Isusa kao Hrista Božijeg (Jovan 17:3).

Bibliografija

Allen, Leslie C. *Word Biblical Commentary: Psalms 101-150*. Word Books, 1983.

American Unitarian Association. *Sixteen American Unitarian Tracts*. Boston, Bowles and Dearborn, 1827. Rep. Dale Tuggy, 2008.

Anderson, Hugh. *The Gospel of Mark (The New Century Bible Commentary)*. Eerdmans, 1981.

Armstrong, Karen. *The Battle for God*. Ballantine Books, 2001.

---. *The Great Transformation*. Alfred A. Knopf, 2006.

---. *A History of God*. Gramercy Books, 2004.

Armstrong, Richard A. *The Trinity and the Incarnation*. 1904, rep. Kessinger, 2005.

Barclay, William. *The Gospel of Mark*, Westminster John Knox, 1975.

---. *A Spiritual Autobiography*. Eerdmans, 1975.

Barrett, C.K. *Essays on John*. SPCK, 1982.

---. *The Gospel According to St. John*. Westminster, 1978.

Bateman, Herbert. "Psalm 110:1 and the New Testament." *Bibliotheca Sacra* 149, Oct-Dec., 1992.

Bauckham, Richard. *God Crucified: Monotheism and Christology in the New Testament*. Eerdmans, 1999.

Be Duhn, Jason David. *Truth in Translation: Accuracy and Bias in English Translations of the New Testament*. University Press of America, 2003.

Beisner, E. Calvin. *God in Three Persons*. Tyndale House, 1984.

- Blanchard, John. *Does God Believe in Atheists?* Evangelical Press, 2000.
- Boice, J. M. *The Sovereign God*. Intervarsity Press, 1978.
- Borg, Marcus and N. T. Wright. *The Meaning of Jesus: Two Visions*. Harper Collins, 2000.
- Bowker, John. *God: A Brief History*. DK Publishers, 2003.
- Brown, Colin. "Trinity and Incarnation: In Search of a Contemporary Orthodoxy" *Ex Auditu* 7, 1991. 83-100.
- Brown, Dan. *The Da Vinci Code*. Doubleday, 2003.
- Brown, Harold O. J. *Heresies: Heresy and Orthodoxy in the History of the Church*. Hendrickson, 1998.
- Brown, Michael L. *Answering Jewish Objections to Jesus*, Baker Books, 2000.
- Brown, Raymond. *The Birth of the Messiah*. Geoffrey Chapman, 1977.
- . *The Gospel According to John*. Doubleday, 1970.
- . *An Introduction to New Testament Christology*. Paulist Press, 1994.
- . *Jesus: God and Man*. MacMillan, 1967.
- Bruce, F. F. *Canon of Scripture*. Intervarsity Press, 1988.
- . *Commentary on the Greek Text of the Acts of the Apostles*. Eerdmans, 1975.
- . *The Epistle to the Hebrews (New International Commentary on the New Testament)*. Eerdmans, 1990.
- . *The Gospel and Epistles of John*. Eerdmans, 1994.
- . *Jesus: Lord and Savior*. Intervarsity Press, 1986.
- Bruce, F. F. et al. *The Origin of the Bible*. Tyndale House, 2003.

- Brunner, Emil. *The Christian Doctrine of God*. Lutterworth Press, 1962.
- Bultmann, Rudolf. "The Christological Confession of the World Council of Churches." In *Essays Philosophical and Theological*. SCM Press, 1955.
- Buswell, J. O. *A Systematic Theology of the Christian Religion*. Zondervan, 1962.
- Buzzard, Anthony. *The Coming Kingdom of the Messiah: A Solution to the Riddle of the New Testament*. Restoration Fellowship, 2002.
- . *Jesus was Not a Trinitarian: A Call to Return to the Creed of Jesus*. Restoration Fellowship, 2007.
- . *The Law, The Sabbath and New Covenant Christianity*. Restoration Fellowship, 2005.
- Buzzard, Anthony and Charles Hunting. *The Doctrine of the Trinity: Christianity's Self-Inflicted Wound*. International Scholars Publications, 1998.
- Caird, C. B. "The Development of Christ in the New Testament." In *Christ for Us Today*. SCM Press, 1968.
- Carden, Robert. *One God: The Unfinished Reformation*. Grace Christian Press, 2002.
- Carson, D. A. *The Gospel According to John*. Apollos, 1991.
- . "The Purpose of the Fourth Gospel: John 20:31 Reconsidered," *Journal of Biblical Literature* 106/4, 1987: 639-651.
- Casey, Maurice. *From Jewish Prophet to Gentile God*. Westminster/ John Knox Press, 1991.
- Cave, Sydney. *The Doctrine of the Person of Christ*. Duckworth, 1962.
- Chang, Eric H. H. *The Only True God*. Xlibris Corporation, 2009.
- Chang, Eric H. H. and Bently C. F. Chan. *The Only Perfect Man*, 2nd. Ed. EHHHC, 2016.

Chan, Francis. *Forgotten God Reversing our Tragic Neglect of the Holy Spirit*.
David C. Cook, 2009.

Chandler, Russell. *Understanding the New Age*. Word Publishing, 1988.

Chapman, Colin. *The Case for Christianity*. Eerdmans, 1981.

Cole, R. Alan. *Mark* (Tyndale New Testament Commentaries). Eerdmans, 1983.

Cooper, David. *The Messiah: His Redemptive Career*. Biblical Research
Society, 1938.

Creed, J. M. *The Divinity of Jesus Christ*. Fontana, 1964.

Cullmann, Oscar. *The Christology of the New Testament*. SCM Press, 1963.

Cupitt, Don. *The Debate About Christ*. SCM Press, 1979.

Demmitt, Greg. "The Christologies of Barton Stone and Alexander Campbell,
and their Disagreement Concerning the Preexistence of Christ:' A
Journal from the Radical Reformation 12:2 (2005).

Dever, William G. *What Did the Biblical Writers Know and When Did they
Know It?* Eerdmans, 2001.

---. *Who Were the Early Israelites and Where Did They Come From?* Eerdmans,
2003.

Dorner, J. A. *History of the Development of the Doctrine of the Person of Christ*.
T & T Clark, 1889.

Dunn, James D. G. *Christology in the Making*. SCM-Canterbury Press, 2003.

---. *The Theology of Paul the Apostle*. Eerdmans, 1998.

---. *Unity and Diversity in the New Testament*. SCM Press, 1977.

Ehrman, Bart D. *Jesus: Apocalyptic Prophet of the New Millennium*. Oxford
University Press, 1999.

- . *The Orthodox Corruption of Scripture*. Oxford University Press, 1993.
- . *Truth and Fiction in The Da Vinci Code*. Oxford University Press, 2004.
- . *How Jesus Became God*. HarperOne, 2014.
- Erickson, Millard J. *God in Three Persons*. Baker Books, 1995.
- . *Making Sense of the Trinity*. Baker Books, 2000.
- Eyre, Alan. *The Protesters*. The Christadelphian, 1975.
- Farrar, F.W. *The Bible: Its Meaning and Supremacy*. Longmans, Green and Co., 1897.
- . *The Gospel According to St. Luke. The Cambridge Bible for Schools and Colleges*. Cambridge University Press, 1902.
- Fitzmyer, Joseph. *A Christological Catechism*. Paulist Press, 1991.
- . *The Gospel According to Luke I-IX (Anchor Bible)*. Doubleday, 1981.
- Fortman, Edmund J. *The Triune God*. Baker, 1972.
- Franklin, Eric. *Christ the Lord*. Westminster Press, 1975.
- Freeman, Charles. *A.D. 381 Heretics, Pagans, and the Dawn of the Monotheistic State*. The Overlook Press, 2008.
- . *The Closing of the Western Mind*. Vintage Books, 2002.
- Goguel, Maurice. *Jesus and the Origins of Christianity*. Harper, 1960.
- Goppelt, Leonhard. *Theology of the New Testament*. Eerdmans, 1982.
- Goudge, H. L. "The Calling of the Jews:" In *Judaism and Christianity*, ed. Lev Gillet, J.B. Shears & Sons, 1939. 45-56.
- Grensted, L. W. *The Person of Christ*. Nisbet & Co., 1933.

Grillmeier, Aloys. *Christ in Christian Tradition*. Westminster John Knox Press, 1975.

Groothuis, Douglas R. *Unmasking the New Age*. Inter Varsity Press, 1986.

Guthrie, Shirley C. *Christian Doctrine*, Rev. Ed. Westminster/John Knox Press, 1994.

Hamilton, H.F. *The People of God: An Inquiry into Christian Origins*. Oxford University Press, 1912.

Hanson, A. T. *Grace and Truth: A Study in the Doctrine of the Incarnation*. SPCK, 1975.

---. *The Image of the Invisible God*. SCM Press, 1982.

Hanson, R. P. C. "The Doctrine of the Trinity Achieved in 381." *Scottish Journal of Theology* 36 (1983): 41-57.

Harnack, Adolf. *History of Dogma*. Dover Publications, 1961.

---. *Lehrbuch der Dogmengeschichte*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1983.

---. *What Is Christianity?* Williams and Norgate, 1901.

Harpur, Tom. *For Christ's Sake*. Beacon Press, 1987.

Harris, Murray J. *Jesus as God: The New Testament Use of Theos in Reference to Jesus*. Baker, 1992.

Harvey, Anthony. *Jesus and the Constraints of History*. Duckworth, 1982.

Hemphill, Joel W. *To God the The Glory*. Trumpet Call Books, 2006.

---. *Glory to God In the Highest*. Trumpet Call Books, 2010.

Hervey, Arthur. *The Genealogies of Our Lord and Savior Jesus Christ*. Macmillan, 1853. Rep. Kessinger, 2007.

Hick, John, ed. *The Myth of God Incarnate*. SCM Press, 1977.

Hillar, Marian. *The Case of Michael Servetus (1511-1553): The Turning Point in the Struggle for Freedom of Conscience*. Edwin Mellen Press, 1997.

---, trans. *The Restoration of Christianity: An English Translation of Christianismi Restitutio by Michael Servetus*. Edwin Mellen Press, 2007.

Hinchliff, Peter. "Christology and Tradition:" In *God Incarnate, Story and Belief*, ed. A. E. Harvey. SPCK, 1981.

Hodgson, Leonard. *Christian Faith and Practice*. Blackwell, 1952.

---. *The Doctrine of the Trinity*. Charles Scribner's Sons, 1944.

Holt, Brian. *Jesus: God or the Son of God?* Tell Way, 2002.

Hurtado, Larry. *Lord Jesus Christ: Devotion to Jesus in Earliest Christianity*. Eerdmans, 2003 .

---. *How on Earth Did Jesus Become a God?* Eerdmans, 2005.

Jenkins, Philip. *Jesus Wars*. Harper One 2010

Jervell, Jacob. *Jesus in the Gospel of John*. Augsburg, 1984.

Jocz, Jacob. *The Jewish People and Jesus Christ*. SPCK, 1962.

Johnson, Luke Timothy. *The Creed: What Christians Believe and Why It Matters*. Doubleday, 2003.

Kaiser, Christopher B. *The Doctrine of God: A Historical Survey*. Crossways, 1982.

Kirkpatrick, A. F. *The Book of Psalms (XC-CL). The Cambridge Bible for Schools and Colleges*. Cambridge University Press, 1901.

Knox, John. *The Humanity and Divinity of Christ*. Cambridge University Press, 1967.

Kopecek, Thomas. *A History of Neo-Arianism*. Philadelphia Patristic Foundation, 1979.

Kung, Hans. *On Being a Christian*. Doubleday, 1976.

Kuschel, Karl-Josef. *Born Before All Time? The Dispute over Christ's Origin*. Crossroad, 1992.

Lackey, P. R. *The Tyranny of the Trinity*, 2nd. Ed. AuthorHouse, 2008.

La Due, William]. *The Trinity Guide to the Trinity*. Trinity Press International, 2003.

Lampe, Geoffrey. *Explorations in Theology* 8. SCM Press, 1981.

---. *God as Spirit*. SCM Press, 1983.

Lamson, Alvan. *The Church of the First Three Centuries*. Walker, Fuller, and Company, 1865.

Lawson, John. *Introduction to Christian Doctrine*. Francis Asbury, 1980.

Lebreton, Jules. *History of the Dogma of the Trinity*. Benziger Brothers, 1939.

Levine, Amy-Jill, *The Misunderstood Jew*. HarperCollins Publishers. 2006

Lewis, C.S. *Christian Reflections*. Eerdmans, 1995.

---. *Mere Christianity*. HarperCollins, 2001.

Little, Spence. *The Deity of Christ*. Covenant Publishing, 1956.

Loofs, Friedrich. *Leitfaden zum Studium des Dogmengeschichte (Manual for the Study of the History of Dogma)*, 1890. Niemeyer Verlag, 1951. 279

---. *What Is the Truth About Jesus Christ?* Charles Scribner's Sons, 1913.

Macleod, Donald. *The Person of Christ*. Intervarsity Press, 1998.

Marshall, Howard. *Acts, Tyndale Commentaries*. Eerdmans, 1980.

- . "Jesus as Lord: The Development of the Concept." In *Eschatology and the New Testament*. Hendrickson, 1988.
- Matthews, W.R. *God in Christian Experience*, 1930, rep. Kessinger, 2003.
- . *The Problem of Christ in the Twentieth Century*. Oxford University Press, 1950.
- McBrien, Richard P. *Encyclopedia of Catholicism*. HarperCollins, 1995.
- McGiffert, Arthur. *A History of Christian Thought*. Charles Scribner's Sons, 1954.
- McGrath, Alister. *Christian Theology: An Introduction*. Blackwell, 2007.
- Meier, John P.A. *Marginal Jew: Rethinking the Historical Jesus*. Doubleday, 1994.
- Metzger, Bruce. *A Textual Commentary on the Greek New Testament*. United Bible Societies, 1971.
- Meyer, H.A.W. *Commentary on the Gospel of John*. Funk and Wagnall, 1884.
- Milton, John. "On the Son of God and the Holy Spirit." Rep. in *A Journal from the Radical Reformation* 5:2 (1996): 44-64.
- Moltmann, Jürgen. *The Spirit of Life*. Fortress Press, 1992.
- Morey, Robert. *The Trinity: Evidence and Issues*. World Publishing, 1996.
- Morgridge, Charles. *The True Believer's Defence Against Charges Preferred for not Believing in the Deity of Christ*, 1837. Rep. Christian Educational Services, 1994.
- Morris, Leon. *The Gospel According to John (New International Commentary on the New Testament)*. Eerdmans, 1995.
- Morris, Robert. *The God I Never Knew*. Waterbrook Press, 2014.

- Mounce, William D. *Word Biblical Commentary: Pastoral Epistles*. Thomas Nelson, 2000.
- Murray, Michael. *Reason for the Hope Within*. Eerdmans, 1999.
- Navas, Patrick. *Divine Truth or Human Tradition*. Authorhouse, 2011.
- Netland, Harold. *Encountering Religious Pluralism*. Inter Varsity Press, 2001.
- Newman, John Henry. *Select Treatises of St. Athanasius*. James Parker and Co., 1877.
- Nicoll, W. Robertson. *Expositor's Greek Commentary*. Eerdmans, 1967.
- Nolan, Albert. *Jesus Before Christianity*. Orbis Books, 1992.
- Norton, Andrews. *A Statement of Reasons for Not Believing the Doctrines of Trinitarians*, 1833. Rep. University of Michigan, 2005. O'Carroll, Michael. *Trinitas: A Theological Encyclopedia of the Holy Trinity*. Liturgical Press, 1987.
- Oehler, Gustav. *The Theology of the Old Testament*. Funk & Wagnalls, 1893.
- Ohlig, Karl-Heinz. *One or Three? From the Father of Jesus to the Trinity*. Peter Lang, 2003.
- Olson, Roger and Christopher Hall. *The Trinity*. Eerdmans, 2002.
- Olyott, Stuart. *The Three Are One*. Evangelical Press, 1979.
- Orr, James. *The Virgin Birth of Christ*. Charles Scribner's Sons, 1912.
- Packer, J. I. *Knowing God*. Intervarsity Press, 1998.
- Paine, L. L. *A Critical History of the Evolution of Trinitarianism*. Houghton Mifflin and Co., 1900.
- Pannenberg, Wolfhart. *Jesus-God and Man*. Westminster Press, 1968.
- Partner, Peter. *Christianity: The First Two Thousand Years*. Seven Oaks, 2002.

- Peake, Arthur S., ed. *Peakes Commentary on the Bible*. Thomas Nelson and Sons, 1919.
- Pettingill, William and R. A. Torrey. *1001 Bible Questions Answered*. Inspirational Press, 1997.
- Pfeiffer, Charles F. and Everett F. Harrison, eds. *The Wycliffe Bible Commentary*. Moody Bible Institute, 1990.
- Placher, William C. *A History of Christian Theology*. The Westminster Press, 1983.
- Purves, George T. "The Influence of Paganism on Post-Apostolic Christianity:" Rep. in *A Journal from the Radical Reformation* 8:2, 1999, 25-50.
- Quick, Oliver. *Doctrines of the Creed*. Nisbet, 1938.
- Rabner, Karl. *Theological Investigations*. Helicon, 1963.
- Rees, Thomas, trans. *The Racovian Catechism*, rep. Christian Educational Services, 1994.
- _____. *A Sketch of the History of Unitarianism*. Christian Educational Services, 1994.
- Reim, Gunther. "Jesus as God in the Fourth Gospel: The Old Testament Background:" *New Testament Studies* 30, 1984: 58-60.
- Reville, Albert. *History of the Dogma of the Deity of Jesus Christ*. Philip Green, 1905.
- Rhodes, Ron. *The Heart of Christianity*. Harvest House, 1996.
- . *Reasoning from the Scriptures with the Jehovah's Witnesses*. Harvest House, 1993.
- Richardson, Cyril C. *The Doctrine of the Trinity*. Adingdon Press, 1958.
- Robinson, John A.T. "The Fourth Gospel and the Church's Doctrine of the Trinity:" In *Twelve More New Testament Studies*. SCM Press, 1984.

---. *The Human Face of God*. Westminster Press, 1973.

---. *The Priority of John*. SCM Press, 1985.

Rubenstein, Richard. *When Jesus Became God: The Struggle to Define Christianity During the Last Days of Rome*. Harvest Books, 2000.

Sanders, E. P. and Margaret Davies. *Studying the Synoptic Gospels*. SCM Press, 1991.

Schaeffer, Edith. *Christianity Is Jewish*. Tyndale House, 1975.

Schrodt, Paul. *The Problem of the Beginning of Dogma in Recent Theology*. Peter Lang, 1978.

Schweizer, Eduard. *The Good News According to Mark*. John Knox Press, 1970.

Segal, M. H. *A Grammar of Mishnaic Hebrew*. Oxford, 1927 ..

---. "Mishnaic Hebrew and Its Relation to Biblical Hebrew and to Aramaic:" *Jewish Quarterly Review*, Old Series 20 (1908 -1909): 647-737.

Showers, Renald and George Zeller. *The Eternal Sonship of Christ: A Timely Defense of This Vital Biblical Doctrine*. Loizeaux Brothers, 1993.

Snaith, Norman. *Distinctive Ideas of the Old Testament*. Epworth Press, 1944.

Snobelen, Stephen. "'God of gods and Lord of lords': The Theology of Isaac Newton's *General Scholium* to the *Principia*." *Osiris* 16, 2001.

Southern, Randy. *The World's Easiest Guide to Understanding God*. Northfield, 2003.

Spurgeon, Charles. *The Treasury of David*. Baker Book House, 1983.

Stott, John. *The Authentic Jesus*. Marshalls, 1985.

Strobel, Lee. *The Case for Christ*. Zondervan, 1998.

Swindoll, Charles. *Jesus: When God Became a Man*. W Publishing Group, 1993.

Swindoll, Charles and Roy Zuck, eds. *Understanding Christian Theology*. Thomas Nelson, 2003.

Terry, Milton. *Biblical Hermeneutics*. Zondervan, 1975.

Toon, Peter. *Our Triune God*. Victor Books, 1996.

Trakatellis, Demetrios. *The Pre-Existence of Christ in Justin Martyr: An Exegetical Study with Reference to the Humiliation and Exaltation Christology*, Harvard Dissertation Series 81 Missoula, Montana: Scholars Press, 1976.

Treffry, Richard. *An Inquiry into the Doctrine of the Eternal Sonship of Our Lord Jesus Christ*. John Mason, 1837.

Turner, Nigel. *Grammatical Insights into the New Testament*. T & T Clark, 1965.

Van Buren, Paul. *A Theology of the Jewish-Christian Reality*. Harper & Row, 1983.

Wachtel, Bill. "Christian Monotheism: Reality or Illusion:" *The Restitution Herald*, April, 1985.

Wainwright, Arthur. *The Trinity in the New Testament*. SPCK, 1980.

Walvoord, John and Roy Zuck, eds. *The Bible Knowledge Commentary*. Victor, 1983.

Watts, John D. W. *Word Biblical Commentary: Isaiah 34-66*. Word Books, 1987.

Wenham, Gordon]. *Word Biblical Commentary: Genesis 1-15*. Word Books, 1987.

Werner, Martin. *The Formation of Christian Dogma*. Harper, 1957.

- Whale, J. S. *Christian Doctrine*. Cambridge University Press, 1952.
- Whidden, Woodrow, Jerry Moon and John Reeve. *The Trinity*. Review and Herald, 2002.
- White, James. *The Forgotten Trinity*. Bethany House, 1998.
- Whiteley, D. E. H. *The Theology of St. Paul* Blackwell, 1980.
- Wilbur, Earl Morse. *Our Unitarian Heritage: An Introduction to the History of the Unitarian Movement*, Beacon Press, 1943.
- Wiles, Maurice. *The Remaking of Christian Doctrine*. SCM Press, 1974.
- Williams, George Huntston. *The Radical Reformation*. 3rd edition. Truman State University Press, 2000.
- Wilson, Ian. *Jesus: The Evidence*. Harper & Row, 1984.
- Wilson, John. *Unitarian Principles Confirmed by Trinitarian Testimonies*. Rep. University of Michigan, 2005.
- Wilson, Marvin. *Our Father Abraham: Jewish Roots of the Christian Faith*. Eerdmans, 1989.
- Wright, N. T. "The Historical Jesus and Christian Thought." *Sewanee Theological Review* 39, 1996.
- . *Jesus and the Victory of God*. Augsburg Fortress, 1997.
- Yancey, Philip D. *The Bible Jesus Read*. Zondervan Publishing House, 1999.
- Zahrnt, Heinz. *The Historical Jesus*. Harper & Row, 1963.
- Zarley, Kermit. *The Restitution of Jesus Christ*. Triangle Books, 2008.

Indeks: Biblija i ostali drevni rukopisi

Stari zavet

1. Knjiga Mojsijeva

1:1	202
1:2	105, 119, 172
1:3	25,107,126,199
1:26	198, 199, 201, 211
1:27	17,35, 198, 199, 211
1:28	17,36
1:31	10,200
2:1-2	200
3:8	200
3:15	224
3:22	211
5:1	120
6:3	119, 120
6:17	119
7:15,22	119
11:7	211
12:3	236
15:2	55
15:6	21,73
15:18	156
17:1-2	58
17:3-5	58

17:4-6	160
17:5	156
17:18	171
17:25	156
18:1-3	169
22:1-13	63
22:18	59
23:1-12	189
31:11-13	169
32:24-30	169
33:1-8	189
37:5-11	177
44:18-22	177
45:8	186
45:9	177
49:10	236

2. Knjiga Mojsijeva

2:23-25	61
3:2	155,171
3:4	154
3:10	161
3:14	204, 206
3:15-16	82
3:16	155

4:22	97
6:2-7	169
6:7	154
7:1	182, 183, 191, 202
7:5	107
7:7	73
12:48	76
14:16	163
14:21	163
15:10	163, 172
15:20	169
20:3	88,143,250
20:4-5	41
20:12	69
20:17	62
21	182
21:5-6	82
21:6	182, 192
21:12	69
22	182
22:7	62
22:8-9	182, 192
22:21	63
22:22	63
23:12	62
24:12	81
31:17	74
32:11	107
33:1-3	119
33:14-15	106, 119

3. Knjiga Mojsijeva

7:11-16	63
18:5	82
19:13	62
19:15	63
19:17	62
19:18	48
19:34	48
23:22	62
24:22	63
25:45-46	82
26:15-16	81

4. Knjiga Mojsijeva

11:29	120, 151
15:37-41	267
19:20-22	82
23:19	41, 195
24:17	236
25:5	192

5. Knjiga Mojsijeva

4:8	62, 64
4:29	40
4:35	207, 208
4:39	245
4:39-40	89
5:2	74
5:2-3	65
6	251,253

6:1,2,4,10,13,15,17,23,25	251	Sudije	
6:2	82	3:9	161
6:4	215,216,235,240,251	4:4	169
6:4-9	267	5:8	191
6:5	241	6:13	189
6:6-7	242	6:36-37	162
6:13	88,101,174	9:46	193
7:9	66		
10:20	88	1. Samuilova	
11:2	107	2:2	56
11:13-21	267	2:25	191
12:31	63	9:16	162
12:32	66	10:1	175
13:1-4	152	10:18	161
13:4	132, 258	12:14	174
18	222	13:14	51
18:1	63	15:10	124
18:15	166,222	15:16	153
18:15-19	85	15:28-29	41
18:18-19	77,166,223,260	15:29	52
22:1-2	62	16:13	105
28:15	84	18:6-7	176
30:16	62	24:6	175
32:6	87	24:8	177
34:5	68	25:23	179
		26:17- 18	175
Isus Navin			
5:14	189	2. Samuilova	
24:29	68	3:18	162, 165
		7:16	236

7:22	48	21:21	179
7:28	123	29:1	235
11	51	29:20	179,180,190
23:2	110, 145, 153		

1. Carevima

2:19	178		
3:5	153		
8:23	90		
8:60	245		
13:21	132		
17:1	163		
17:17-24	163		
17:24	124		
18:36-38	163		
19:12-13	153		
22:19-23	211		

2. Carevima

2:15	109		
5:10-14	163		
5:15	235		
17:27	205		
17:36	113		
18:24	205		
19:15	90, 203		
21:10	128		

1. Dnevnika

16:29	178		
-------	-----	--	--

2. Dnevnika

6:4	124		
9:8	174		
15:1	110		
23 :20	173, 176		
30:2	193		

Jezdra

1:2	180		
-----	-----	--	--

Nemija

9:6	270		
9:27	161		
9:32	193		

Jov

9:8	147		
10:13	146		
12:13	15, 132		
15:8	211		
23:12	123		
26:13	107		
28:28	11		
31:11	192		
37:10	107		

38:4-7	199	22:22	229
41:25	193	22:27	178
		23	43, 44, 223
Psalami Davidovi		23:1	56
2	218, 220	23:1-3	43
2:1-3	218	23:3	50
2:2	99, 236	23:4-5	49
2:4-6	218	23:6	51
2:6	225	29:1	193
2:7	225, 235	31:5	52
2:7-9	218	33:4	8
2:8	170, 225, 237	33:5	50
2:8-9	171	33:6	126
2:10-12	219, 225	33 :6-9	128
5:4	15	33:12	239
14:1	5	34:15	109
15:1-2	50	35:10	47
16:10	210	37:11	13
18:2	49	42:2	29
19:1	7, 36	44:20	193
21:1, 3, 5	176	45	184, 185
22	227	45:2	185
22:1-2, 10	229	45:6-7	184, 192
22:1- 7	228	45:7	185
22:8	228	46:10-11	32
22:9-11	228	47:2	187
22:12-18	228	47:7	176
22:19	229	51:1, 10, 13	51

51:11	114	104:10-16	34
58:1	191	104:24	26
58:11	191	104:30	121
66:4	178	104:31, 33	35
71:22	48	106:1	47
77:6	131	106:8	110
82	182,183, 191	106:21-23	236
82:1	183	110	229
82:1-5	181	110:1	189, 229, 236, 237
82:3-4	56	110:3	235
82:6	104, 181, 182, 183,191,212	110:4	230, 237
82:7	182	111:4	50
83:18	99	115:1-8	31
86:10	36	119 61,	64
86:11	53	119:1-2	61
89:11	33	119:89	132
89:14	49	119:97, 165	64
89:19	186	119:105, 140	125
89:26, 34	126	119:130	124
90:2	8	121:1-2	151
91:1-2	111	136	48
92:1-2,4	33	136:5	26
95:6	177	139:1- 2	112
96:5	212	139:7- 10	113, 121
96:13	50	143:10	121
100:1-5	240	144:15	53
102	211, 212	145:9	51

Izreke

2:6	8	9:7	187
3:19	6	11:2	120, 166
8	131, 145, 148	14:24	232
8:1	120	14:27	109
8:1-3	145, 148	23:15	205
8:12	125	25:8	13
8:22, 30	125	37:16	108
21:3	50	37:20	91
23:7	147	40:25	91,110,196, 204
30:4	171		206, 209,248

40:28-29 53

Propovednik

		41:10	36
1:16	131	42	219, 220
7:29	10	42:1	221
12:1	211	42:1, 4	220
		42:4	81, 221

Isaija

		42:5	220
2:8	31	42:6	141, 221
5:20	50	42:6- 8	220
6	231	42:8	176,221
6:1	45, 108, 109	42:9	221
6:3	56	43:11	161
		43:15	91,174, 203, 209
6:5	46, 194	44:8	90
6:8	211	44:16-17	32
7:14	194	44:24	133, 139, 198, 209
8:3	194	44:28	223
8:18	186	45:1	180
9:6	185, 186, 187,	45:5-6	96, 143, 196,

	237, 244	63:11- 12	223
45:6	95, 98	63:15	46
45:12	200	63:16	46, 161,270
45:18	95, 209	64:4, 8	46, 98
45:18-19	197	64:8	89
45:22	163	65:17	139
46:9	87, 93, 95, 110, 201, 202,209, 248, 254	66:14	110
46:10	157	Jeremija	
48:1-2	116	1:5	158
48:11	116	3:19	57
51:16	211	9:24	207,209
52:10	110	10:3-5	31
53	225, 230	10:12	26
53:1-3	225	16:10-12	66
53:3	226	22:3	56
53:4-6	226	23:1-2	223
53:7-9	226	23:4-5	224
53:9	227	23:18	211
53:10	226	23:23-24	117
53:11	162, 166, 226	25:18	193
53:11-12	226	27:4-5	133
53:12	227	29:11	156
55:5	205	29:13	1, 2, 56
55:8-9	23	31:31-32	66
55:11	124, 128, 131, 148	31:32	66
60:9	205	31:34	67
61:1-2	164	33:14-16	236
63:10	109	51:15	26
63:10-11	110		

Plač Jeremijin

3:58 190

Jezekilj

33:24 205, 235

Danilo

2:37 180

3:28 189

7:1 153

10:16 189

Osija

6:3 152

11:9 35

Joil

2:28-29 153

Avdija

5:15 50

Mihej

3:8 120

5 223

5:2 224

5:4 223, 224

Zaharija

4:4-6 153

4:6 164

8:19 52

14 84

Malahija

2:10 143,201,205

3:6 48

Novi zavet**Matej**

1:1 160,242

1:18-20 112, 235

1:20 104

1:23 194

4:8-10 38

4:10 101

5:5 167

5:17-18 82

5:21-48 84

5:44 257

6:9-13 39

6:9-15 116

9:6-8	167	10:18	56
9:35	146	12	253
10:20	99, 267	12:29	252,253,254
12:28	166	12:32	253
12:34-35	38	12:33	254
13:17	160	12:34	254
13:19	146	13:19	138
16:16-17	98, 112	14:23-24	82
19:4	38, 138	15:34	236
19:8-9	84		
19:16-22	83	Luka	
20:28	71	1:15	145
22:31-32	82	1:19	111
22:41-45	237	1:26-35	235
23:2-3	71	1:30- 35	235
24:35	73	1:32-33	99, 181, 187, 231
26:39-42	72	1:34-35	104
27:35	236	1:35	99,140
27:43	236	1:41	145
27:46	236	2:26	223
27:63	191	2:52	137
28:9	181	4:1	140,145
28:18	190	4:1, 18-21	164
28:19	120	4:8	101
		4:18-19	127
Marko		5:24	167
2:10	167	6:46	85
4:14	146	8:11	146
7:18-19	84	8:15, 21	148

10:26-28	83	5:44	146
18:18-23	83	6:35	104
18:19	56	6:40	38
23:34	236	6:63	72
24:26, 46-47	236	6:68	72
24:39-40	236	7:16	136
24:44-45	140	8:28	72, 137
24:44-47	82	8:56	160
24:51	167	8:58	171
		10	236
Jovan		10:10	83
1	148	10:27-29	236
1:1	131, 147, 148	10:29	249
1:1-2	131	10:30	206
1:1-3	129	10:33-36	146
1:2-5	148	11:47	164
1:14	129, 140	12:48-50	236
1:18	146	12:49	137, 138
1:41	190	12:49-50	104
3:2	164	12:50	72
3:16	71, 78, 141	13:34	71
3:36	85	14:6	77, 83, 149
4:22	257	14:9-11	83
4:25	190	14:10	147
4:25-26	259	14:24	137
5:25-30	104	14:28	249
5:26	149	14:31	142
5:30	138, 166	15:12, 17	71
5:39	259	15:14	72
5:39-40	76, 83		

16:13	269	4:26	99
17:1-3	253	5:12	164
17:3	39, 97,98,101, 102, 103,130,142,144,195, 208,213,243,254,260, 264, 269, 272	5:30	140,167
		5:31	99, 104, 140, 163,167
		7:30, 35	155, 171
		7:37	85
17:5	170,171	7:55	145
17:8	137	7:56	167
17:9	236	8:30-35	227
17:17	123	10:36	77, 191
17:22	171	10:38	104, 159
18:36	257	13:23	99
20:15	191	13:39	81
20:17	39,98,99,142,259	16:7	119
20:28	146	17:24, 27-31	191
		17:27	56
		17:31	104
		23 :8	82
Dela		Rimljanima	
2:4, 16-18	153	1:7-8	192
2:22	104, 166	1:16	76
2:27	210	1:25	192
2:36	77, 99, 159, 181, 184, 191,235	3:1-2	81
2:38	59	4:9-10	74
3:20	60	4:13	75
3:22-26	85	4:17	157, 170
3:24	160	5:1	70, 78,99,192
3:24-26	81	5:6-10	104
3:25-26	60		
4:25-28	235		

5:13-14	69	15:22	68
5:14	104	15:27	191
5:15	213	15:27-28	190
5:17	141	15:56	69
5:17-19	104, 145		
5:19	70, 166	2. Korinćanima	
6:10	139, 237	1:19-20	141
6:10-12	149	3:3-8	72
6:13	149	3:7-8	75
8:2	70	4:4	120
8:17	140, 171, 236	5:17	139
8:17-21	171	8:9	236
8:29	139	11:31	192
9:5	192, 193		
10:9	104	Galatima	
10:12	272	2:5	131
11:20-21	81, 263	2:16	272
11:36	192	3:1-5	72
16:25-27	213	3:9	79
		3:10	84
1. Korinćanima		3:12	82
7:18	84	3:21	70, 82
8:6	149	3:24-25	75
9:21	81	3:26	79
10:4	104	3:26-29	272
11:3	72	3:28	272
11:7	120	3:29	79
15:3	140	4:4-5	71, 83
15:20-23	104	5:2-4 84	

5:3 84		Titu	
6:2 72, 81, 236		1:1	193
		2:13	193
Efescima		Jevrejima	
1:3	71, 193	1:1-2	147,169
1:20	99	1:8-9	192
1:20-22	167	2:12	236
2:10	141	2:13	186
4:6	195, 213	2:5	211
4:30	109	3:1	166
5:5	193	4:12	125, 148
		4:14-16	236
Filipljanima		4:15	104
2:9-11	181, 235	5:6, 10	237
3:6-11	82	5:9	72, 73, 85
Kološanima		6:20	237
1:18	139	7:1, 10-17, 21	237
2:10	83,84	7:19	75
2:16-17	74	8:6	67
3:11	272	8:6-7	141
		8:8-13	236
1. Solunjanima		8:13	68
1:10	104	9:14	99,104,167
		9:24	236
1. Timoteju		10:12	167
2:5	141,236	10:15-22	82
		11:3	133
2. Timoteju		13:20	68, 272
4:1	167	13:20-21	78

Jakovljeva

2:23 58

2. Petrova

1:1 193

1:2 193

1:17 167

3:5 126

3:13 139

1. Jovanova

1:1-3 149

3:14- 15 72

3:16 71

5:7 148

5:11-12 78

2. Jovanova

1:3 97

Judina

9 111

Otkrivenje

5:9 167

19:13 127

Ostali istorijski rukopisi*Ad Autolycum* (Theophilus
of Antioch)

2.15 267n6

Corpus of Roman Law*(Corpus Juris Romani)*, Theodosian
code

16:1,2 271n30

16:2-3 271n31

Dialogue With Trypho

(Justin Martyr)

LXII 21ln2

Ecclesiasticus

24 148n22

Epistle of Barnabas

6:12 21ln2

Wisdom

9 148n22

Indeks: Subjekti i imena

- a posteriori*, 25n3
a priori, 25n3
 Avigeja, 179
 Avram
 Verovanje u jednog Boga, 144
 Otac mnogih nacija,
 81n2, 156, 157
 Božiji zavet sa, 58-61
 Isus kao predak 160,
 171n17
 Isus kao potomak 242,
 258
 Jedan (*echad*) čovek, 205,
 235nl
 Pravičan bez zakona,
 64-65, 73-75
 Žrtva Isakova, 63
 Avram, 21, 22, 58, 81n2, 156
 Apsolutni monoteisti, 142
 Apsolutna jednina Boga,
 92, 112, 195
 ad, 187, 193n23, 194n27
 Adam, 64, 68, 70, 74, 158, 200,
 230
 Isus kao poslednji, 104n21, 139
 Adamovi, Jovan, 41n4
adon, 189nl *Adonai*, 44, 55nl, 189n2,
 237n23, 271n34
 Vidi i GOSPOD; YHWH
adoni (lo rd), 175, 177, 181,
 189n2, 232, 237n23
 Doba koje će doći, 68, 831114, 141
 Zastupanje, 165
 Zastupnik/-ci, 107, 108, 119n4,
 119n5, 133, 147nl5, 165,
 166, 172n21, 175, 211n5
 Agnostik/-ci 8, 14, 20
 Agnosticism, 6
 Alen, Itan, 41n4
 Američki ateisti, 5, 25nl
 See also Society of Separationists
 Anabaptisti, 271n33
 Anđeo/anđeli
 adoni (lord) used for, 189n2,
 2371123
 Božiji zastupnici 107, 119n4
 Slava koju daje Bog, 116
 Isus je veći od, 167
 Isus nije anđeo, 104n21,
 155, 169n5, 169n6,
 171nl6, 227, 230, 259
 Nije Bog (ne YHWH),
 119n4, 119n5, 154- 155,
 169n5, 169n6
 Prisutan pri stvaranju ("mi"
 stihovi), 199-200, 211n3
 Anđeo GOSPODNJI, 169n6
 Anđeo-čovek (ljudi) 104n21,
 164, 184, 227, 259
 anhypostasia, 269n20
 Pomazanik/Pomazanici
 Poklonio se, 177-179

- Isusa, 99, 159, 180-181,
184, 218-219, 229,
235n2, 243, 260
Careva, 105, 175-176
vidi *i* Hrist; Isus; Mesija;
christos; *mashiach*
Anti-religijska pristrasnost, 16
Učenje apostola, 270n27
apostolos, 172n21
Arije, 146n5, 270n29
Astrologija, 38
Atanazije, 146n5, 246,
270n29
Ateizam, 6, 14, 18-19, 21
Ateista/-i, 5-6, 8, 14- 16,
18-21, 23, 25n2, 25n4,
26n9, 26n14
Ateistički krstaški rat, 14, 21
autos, 148n25
Loša religija, 13-14, 20-21
Batšeba, 178
berith, 81n1
Vitlejem Ephrathah,
223-224
Biblija
Autentični izvor vere, 3,
17, 255
Bog 0£ 2-3, 8, 14- 15, 17,
21-23, 32-33, 36, 39,
41n1, 43, 90-92, 95-96,
112, 142, 209, 216, 248
Hebrejska Biblija, 3, 44, 55n5,
77, 93, 102n10, 119n3,
120n12, 125, 128-130, 142,
175, 186, 189n2, 193n25,
204, 217, 227, 231, 235n2,
237n28, 249, 270
Isus 0£ 145n5
Skeptici 0£ 8-10
Biblijske verzije
Američka standardna Biblija
(Katolička), 148n23
Pojačana, 84n17, 146n11,
147n14, 147n18
Atorizovana verzija (Kralj
Džejms),
44, 120n12,
179, 191n13
Biblija na osnovnom engleskom
jeziku
(BBE), 81n1, 193n23,
235n4, 236n9
Engleska standardna verzija
(ESV), 13, 31-32, 34-35,
44, 53, 55n1, 56n6, 57, 185,
240
Holmanova hrišćanska
standardna
Biblija (HCSB), 1921119
Jevrejska studijska Biblija, 235n1
Novi zavet Carstva
(N. T. Wright), 83n14
Luter (Nemački), 193n22
Nova američka standardna
(NASB), 44, 55n4, 146117,
147n14
Verzija novog veka, 191n13

- Nova jerusalimska Biblija,
194n27
- Novi živi prevod
(NLT), 74, 119n2, 126, 138,
146nll, 163, 170, 194n27,
235nl
- Nova Vulgata (1979), 148n23
- NIV studijska Biblija, 199, 202,
211n3, 212n7
- Jedan Bog, Otac i Jedan čovek
Mesija
(A. F. Buzzard),
83n14
- Nova revidirana standardna
verzija
(NRSV), 55nl, 56n7,
82n9, 105, 113, 114, 119nl,
120nl2, 127, 146nll,
147nl6, 170n7, 191nl3,
194n27, 235nl
- Rotherham naglašena verzija
(REB), 191n13
- Tanah (Jevrejsko izdavačko
društvo), 119nl, 235nl
- Tindejlova Biblija, 149n25
- Vulgata, 55n6
- Jangov bukvalni prevod,
191n13
- Biblijski unitarijanac, 104n21
- Biddle, Mark E., 212n12
- Binitarianizam, 92, 195
- Čin bogohuljenja, 271n31
- Blumhofer, Edith L., 26n8
- Klanjanje, 177-179, 189n4,
190n7, 190n9, 244
- Vidi i* klečanje; naklon
- Brown, Colin, 134, 147n20
- Brown, Dan, 268n15
- Brown, Raymond, 192n18
- Brown-Driver-Briggs hebrejski i
engleski leksikon,
81nl, 82n9, 119n3,
132, 146n13, 182,
189nl, 192nl6, 193n24,
212nl2, 236n9
- budizam, 29, 216
- užareni grm, 154-155,
170n6, 171nl6, 204
- Buzzard, Anthony, Sir, 83nl4,
83nl5, 109, 189n2,
192nl9, 193nl9, 204,
212nll, 237n23, 268n8
- Kalvin, Džon, 272n39
- Veliko početno slovo
44, 148n25,
149n25, 190nll, 191n13
- Kapadokijanci, 94, 246
- Capra, Fritjof, 42nll
- Chan, Francis, 120nl7
- Chandler, Russell, 42n8
- Heruvim, 108, 203
- Chidananda (Sri Swami),
101n5
- Chopra, Deepak, 42nll
- Hrist
- Apsolutni monoteista, 93,
98-99, 195, 242-243
- Isus je 60, 70, 97, 103nl9,

- 104n21, 130, 184, 264,
269
- Novi zavet od, 38,
59-60, 68, 70- 72, 75,
79,84n16
- Novo stvaranje od, 139-140,
149n28,181,211n5, 233
- Nije bukvalno pre-postojeći,
134, 147n18, 159-160,
169n5,171n6, 171n7,
211n2
- Vidi i Pomazanik/-ci*
christos, Isus, *mashiach*,
Mesija
- Hrišćanski pesnici, 121n18
- Hristofanije, tzv,
169n5
- christos*, 180, 184
- Vidi i Hrist*
- Obrezivanje, 73-74
- Jednak (ne Ocu),
178, 248, 268n7
- Nerazdvojiv po suštini (ni od
koga), 101n8,
102n10, 248,251-252
- Vidi i Istosuštni*
- Jednako večan (niko), 248
- Komunistički režimi, 14
- Složena imenica, 204, 212n11
- Konceptualno pre-postojanje, 157,
159,170n10, 170n12,
171n17
- Vidi i teorijsko pre-postojanje;*
Idealno pre-postojanje
- Konfučijevi (principi), 29
- Konstantin (vladar), 248,
255-257, 271n32
- Deli suštinu (niko), 206,
213n13,248, 262,267n3
- Vidi i istosuštni*
- Deli moć (niko), 166-167,
190n5, 221,248
- Kosmički nepoznato, 30, 36-37,
39,44, 57, 233, 264
- Sabor u Halkidonu (451
CE), 249, 269n19
- Sabor u Carigradu
(381 CE), 94, 103n14,
115, 249, 269n18
- Sabor u Nikeji (325 CE),
94, 102n10, 145n5, 248,
255-256,268n15
- Zavet(i)
- Avram, sa, 58-60
- Novi, Život u Hristu, 59,
66-68, 70-73, 74-79,

82n10, 84n16, 141,
219- 221, 222-223,
231-232
- Stari, u Mojsiju, 61-65,
67-68, 70, 76-77,
84n16, 84n19, 141,
219-222, 232
- Stvaranje
- Prvo (Postanje) od Oca
samog, 7, 8, 10, 13,
16-17, 23, 25n6, 31-36,

- 38,105,106,123, 126,
131, 133, 136, 138, 139,
146n5, 149n28, 159,
198-201, 209,211n4
- Novo, kroz Isusa
138- 141, 144, 149n28,
201, 211n5, 233
- Stvoritelj
Otac, Stvaranje u Postanju,
2-4, 8, 13, 15-17, 20, 22,
31- 34, 36-37, 40, 53,
78, 91, 123, 131-133,
135- 136, 138, 139,
143-144, 146n5, 169n5,
198-200, 209, 221
- Isus, New Creation,
138- 140,149n28,201
- Creeds
Biblical creed, "the"; 250,
252,255
- Church, post biblical, 93,
249- 250 254, 260,
270n27
- Isus, OE 252-255
- Vidi i Šema*
- Crosby, Fanny J., 12, 26n8
- Kir Persijski, 180, 223
- Danilo (prorok), 166, 180
- David (car)
Kao spasitelj, 162, 165
- Klanjanje, hvala, 176, 179
- Božiji duh na, 105-106,
153
- Isus kao potomak, 224,
225, 232-233, 237n27,
242
- Isus veći od, 217
- Obožavan, 179, 190n8
- Da Vinčijev Kod, 268n15
- Da Vinči, Leonardo, 17
- Dawkins, Richard, 16, 26n12
- Debora, 166
- Deizam, 32-33, 39, 41n4, 264
- Božanstvo
Deli Božansku prirodu (niko),
102n9
- Otac, jedini pravi, 95-96,
98,102n9,112,143,178
197, 208-210, 241
- Božija reč nije posebna osoba,
127, 132
- Sveti duh nije posebna osoba, 92,
98, 102n9,
108, 111- 112, 115-117,
210, 244
- Isus, nije, 189n2, 191nll,
227,237n23
- Gospodari koji nisu Božanstva,
178, 179,
189n2,237n23
- Više-lični, 90, 93
- Vidi i Bog; Otac*
- Iskupitelj(i), 107, 151, 155,
160- 166, 171n19, 182,
217,219
- Dever, William G., 26n7
- dia*, 149n28
- Zabranjene namirnice (zakoni

- o hrani)
 Avram ih ne poštuje,
 patrijarsi, 65, 74-75
 Nije dat nejevrejima, 74
 Vidi i, Mojsijev zakon; Tora;
 Pasha; Šabat
dominus, 55n6
 Dvostruka priroda(Dualizam), 249,
 269n20
 Dunn, James D. G., 108, 119n6
 Dyer, Wayne, 42nll
 Rani učenici, 135, 146n10,
 213nl6, 247
 Istočnjačke religije, 34, 36, 260
echad (jedan), 204-206, 212n9,
 212n10, 212nll,
 212nl2, 235nl, 240,
 270n23
 Egipat, 59, 61, 64-68, 75-77,
 81n7, 84nl9, 113, 161,
 177, 182, 186,221
 Ajzegeza, 147n18
Vidi i Egzegeza
ek, 149n28
el, 41n3, 146nl2, 185-186,
 191nl4,193n21,194n27
El shaddai, 186
elohim, 41n3, 146n12, 182,
 185-186, 191nl4,
 192nl5, 193n21,
 194n27, 201-203, 209,
 212n6, 212n8, 212n10
 Ilija, 109, 163
 Jelisej, 163
 Jelisaveta, 145n3
 Eliptični glagol, 194n27
 Empirijski , 18-19, 26nl3, 26n14
 Prosvetljenje, 39, 271n33
 Izaslanik(ci), 107, 166, 172n21
 Isav, 189n4
 Suština, 102n8, 109, 251-252
et, 132
 Etika, 17
 Etimologija, 204
 Evans, Craig, 269n22
 Eva, 70, 200
 Evolucija, 17
 Egzegeza, 147nl8, 211n2,
 212n8
 Faradej (naučnik), 7
 Otac
 Isusov Bog, 39, 71, 98,
 213nl6, 259
 Sveti duh nije odvojen od, 108-
 110, 112-
 113, 115-117, 210
 Samo Stvoritelj (Postanje)
Vidi Stvoritelj
 Jedini pravi Bog, 32, 87,
 92-93, 95, 97-98, 130,
 146n11,178, 185, 195-
 197, 210, 243, 253- 254,
 270n26
 Krajnji Spasitelj, 160, 163
 Reč koja nije odvojena od,
 124-127, 131-133
Vidi i Božanstvo; Bog
 Praznik sjenica, 84n18

- Finnegan, Sean P., 103n19,
119n3
- Prvi prioritet, 88, 98-99, 110,
135, 143, 197, 241, 260
- Freeman, Charles, 269n18
- Frost, Robert, 3
- Fuller, C. J., 101n5
- Futuristički prezent, 170n8
- Vidi i* Proročanski prezent;
Proročanska prolepsa
- Galileo, 7
- Nejevreji,
Mojsijev zakon, izostavljen iz
, 76- 78, 82n10,
84n20, 84n21
- Nejevrejski hrišćani (posle-
biblijski)
Izmišljena učenja, 249-252
Izmišljeno (bukvalno)
prepostojanje
Hrista, 147n21,
158-160, 170n12,
171n16
Izmišljeni duh kao zasebna
osoba,
92, 102n9, 108,
142-143, 270n27
Izmišljeno Trojstvo, doktrina OĒ
93-94, 102n10, 108-
109, 142- 143, 146n5,
243-244, 246- 249
Izmišljena (nova) “Reč” kao
concept osobe,
127- 136, 142, 145n4, 146n10,
147n21
- Gesenius, H. W F., 21ln3
- gibbor*, 186, 193n22, 194n27
- Gideon, 161
- Gill, J.* Dan (J. D. G.), 4, 141,
271n37
- Bog Svemoćni, 111- 113, 116,
196, 202, 206, 209
- Otac, jedini istiniti
See Father
- Image of, 17, 35, 41n7,
120n11, 198
- Omnipotence, 111-112
- Omnipresence, 112
- Only Creator (Father)
Vidi Stvoritelj
Vidi i Božanstvo; Otac
bogo-čovjek (Isus nije), 104n21,
165, 167, 227, 230, 249,
259, 270n27
- “Bog(ovi)” u čast nazvani tako,
41n3,
104n20, 146n12, 181-
184, 187-188, 191n13,
191n14, 193n21
- Bogovi nacija, lažni, 1- 2,
29-32, 36, 41n2, 44,
63, 88, 98-99, 101n3,
101n6, 181-183,
191n13, 193n21, 202,
212n6, 233, 240, 250,
264
- Pravilo Granvila Šarpa, 193n19
- Gracijan (vladar), 256

- Grčka pravoslavna crkva,
268n4,271n32
- Grčka filozofija, 94, 127, 129,
143,145n4, 247,268n10,
268n11
- Green, William Scott, 120n10
- Guthrie, Shirley C.Jr., 247
- Hall, Christopher, 94, 102n13,
102n14
- haShem*, 55n5
- Hastings, James, 212n8
- Hawking, Stephen, 16, 26n11
- he trias*, 267n6
- Hebrejska Biblija
 Vidi Biblia, Hebejska
- Hebrejska deca, 189n3
- Helenizovani Jevreji , 147n15
 Vidi i Philo
- Herakle, 129
- Irod Veliki, 135, 158, 160
- Jezekilj (prorok), 108, 203
- Hillar, Marian, 146n6
- Himma, Kenneth, 26n10
- Hindu religija, 42n10, 90, 93,
101n6
- Hinn, Benny, 120n 17
- ho theos*, 185, 246
 Vidi i theos
- Svetac Jedan, 48, 91, 110, 196,
203-206,209,210,248
- Sveti (D)duh
 Nema lično ime,
110-111,120n13,128
- Otac na delu, prisustvo.
107, 112, 126, 210
- Isus ispunjen duhom,
 I duh na, 140, 145n3,
166-167, 219-221
- Jevrejsko viđenje 109
- Zastupnik koji nije odvojen od
Oca, 108
- Osoba koja nije odvojena od
Oca, 98-99,
102n9,107-110,113,
115, 144,210,267n4
- Ne klanjaju mu se/mole kao
osobi, 113-114,
115-117, 121n18
- homoiousios*, 102n10,
- homoousios*, 102n10, 271n38
- Bog(ovi) u kontekstu časti
 Vidi „Bog(ovi)” počastvovani
- Horeb (Planina), 65, 66
- Howard-Snyder, Dan, 27n15
- Ljudska žrtva, 63
- Humanizam, 38
- Čovečanstvo, 10-13, 16-17, 32-
35, 37-38, 50, 56n11, 59,
65-66, 69-71, 117, 134,
136, 137, 140, 141, 153,
158, 166, 181, 220-221,
223, 226, 232-233,
258-261, 264
- hypostaseis*, 101n8
- hypostasis*, 102n10
- Idealno pre-postojanje, 170n10

Vidi i konceptualno pre-
 postojanje;
 nacionalno pre-postojanje
 Idol(i), 31-32, 41n1, 220
 Klanjanje idolima, 41n1, 177-178,
 264
im, 132
immanuel, 194n27
 Mesijino nasleđe, 140,
 159, 170n13, 218-219,
 225, 231, 233
 Posrednici, 107, 152
 Isak, 63, 65
 Isaija, 31, 46, 91, 97, 108, 144,
 186,200,220
 Izmael, 64, 74
 Islam, 260
 Izrael, drevni, 61, 89, 207, 239,
 240,242,258,264,265
 Jakov, 65, 189n4
 Japan, 29-30
 Jefferson, Thomas, 41n4
 Jehovini svedoci (nebiblijsko
 viđenje Isusa),
 146n5
 Jenkins, Phillip, 269n19
 Jenni, Ernst, 212n12
 Jeremija, 66-68, 158, 224
 Isus
 Kao Božiji zastupnik, 165-166,
 211n5
 Začet, ljudski sin Božiji,
 78, 98, 99, 102n9,
 104n21, 210, 218-219,

 222,225,229,235n4
 Nazvan „Bogom” (počastvovan),
 181-184, 191n13,
 191n14
 Vidi i „Bog(ovi)”
 počastvovani
 Hrist, Bog ga učinio Hristom,
 159,181,184
 Jednakost sa Bogom, navodna,
 248-249
 Vidi i Podređeni Bogu
 Stvoritelj, novog stvaranja,
 138-140,149n28,201
 Stvoritelj, ne Postanja
 Stvaranje, *Vidi* Stvaranje,
 Prvo (Postanje) od strane Oca
 samog; Stvoritelj, Otac,
 Stvaranje u Postanju
 Dvostruka priroda (Dualizam),
 navodno,249,269n20
 Ima Boga, 39, 98, 99, 142,
 185, 223-224, 228, 229,
 236n12
 Slika Boga (ne Bog),
 35, 41n7, 120n11
 Gospod, Bog na prozvao
 Gospodom,
 77, 99, 177, 181, 184,
 191n12, 231- 232
 Gospod, ne GOSPOD, 130,
 237n23,244
 Posrednik, Novog zaveta,
 67, 141, 223, 227,
 236n15

- Novi zavet, davalac,
67- 68, 70-73, 75-79,
141, 219-223, 227,
231-232
- Ne bogo-čovjek, 104n21,
165, 167,227,230,249,
259
- Ne andeo niti andeo-čovjek,
104n21,165,167,227,
230, 259
- Ne Bog (Božanstvo), 189n2,
191n11,227,237n23
- Ne Bog Sin, 270n27
- Ne YHWH (GOSPOD), 130,
237n23,237n28
- Moli se Bogu, 116
- Pre-postojanje, konceptualno
(ne bukvalno), 104n21,
148n24, 157-159,
170n10, 170n12,
171n17, 171n18
- Vaskrsenje, 38, 104n21,
140-141, 158,227, 230,
232, 237n27,237n28
- Sin Božiji (ne Bog), 98,
112, 142, 144
- Podređeni Bogu, 178,
189n5, 191n12, 248-
249,269n16
- Prihvatiti smrt umesto nekoga,
104n21, 138, 140, 167
- Devičansko rođenje
Vidi Isus, Začet, ljudski
Sin Božiji
- Vidi i* Pomazanik(Pomazanici);
Hrist; *christos*; Mesija;
mashiach
- Jevreji
Zaveti, 60, 69, 71, 73,
75-79,82n10,83n13
- Isus kao, 242-243
Odbijen od strane, 258-260,
263
- Mesijanski, 102n 11
- Ne-trijadološki, 93, 109,
217, 239-242, 257-258,
261, 271n34
- Platonistički, 143, 145n4,
146n10,147n15, 268n11
- Vidi i* Filon Aleksandrijski;
Filozofija; Platon
- Joel (prophet), 153
- Comma Johanneum (I Jovanova
5:7),
148n23
- Jovan (učenik)
reč nasuprot Reči, 129-135,
137, 138, 142
- Vidi i* Jovanov prolog
- Jovan Krstitelj, 145n3, 243
- Jovanov prolog, 129- 136,
147n18,148n25
- Jones, Mark A., 103n19
- Josif (Jakovljević sin), 64, 177,
186
- Isus Navin, 68,151,166
- Judaizam
Vidi Jevreji

- Keller, Helen, 13
 Kenoza, teoritičari, 149n26
 Car careva, 180-181, 219, 225,232
 Kittle, B. P., 55n3
 Klečanje, 177
 Vidi i klanjanje; naklon
kurios, 55n6, 184, 189n1, 191n11
 Kjoto, Japan, 29
 Dama Mudrost, 145n1, 148n22
 Lamson, Alvan, 269n20
 Hristov zakon, 8 ln6
 Vidi i Mesijina Tora
 Mojsijev zakon
 Ceremonijalni, tzv, 84n19
 Nejevreji isključeni iz, 84n21
 Manje bitan od Novog zaveta, 66-70,73,77,83n13
 Moral, tzv, 84n 19
 Kamen temeljac, zamenik, 64-66, 76
 Privremeno, 68, 81n9, 81n10
 Vidi i Tora; Zabrane u ishrani, Pasha; Šabat
 Lenjin, 14
 Hajde da napravimo čoveka, 198-200
 Leviti, 63
 Lewis, C. S., 97, 103n18
 Životna sila, 36, 39
 Lindsell, Harold, 56n7
 Bukvalno pre-postojanje (nije), 158-159, l 70n12, 171n17
 Vidi i Konceptualno pre-postojanje ; Idealno pre-postojanje ; Navodno pre-postojanje
logos, 129, 134, 146n6, 148n22, 148n23
 Logos Hristologija, 146n6
 Gospod,44
 Vidi i Isus; *adoni*
 LORD, 44-45
 Vidi i YHWH; *Adonai*
 Gospod Gospoda, 180-181, 232
 Gospodova molitva, 25n2
 Ljubav
 Podeljen od strane trijadoloških vernika, 241, 267n2
 Hrista, 71-72, 142, 230
 Boga, 32, 33, 47-48, 51-53, 58, 78, 91, 142, 173,220
 Luther, Martin, 193n22
 Maas, David, 193n19
miichtiger Held, 193n22
 MacLaine, Shirley, 37, 42n9
 Maclaren, A., 1931120
 Magdalena, Marija, 98, 259
 Magija, 38
maher-shalal-hash-baz, 194n27
 Majmonid (Moshe ben Maimon), 82n12
 Malahije (prophet), 200

malak, 169n4

Manifestacije, 90, 92, 95-96,
99, 101n7

Mapp, Alf J., Jr., 4ln4

Martin, Joe Dr., 236nl0

Mučenik, Justin, 21ln2

mashiach, 180, 235n2

Vidi i Mesija

McBrien, Richard P., 268n9

McGrath, Alister E., 192nl8

Melhisedek, 230, 231

Ne Isus, 237n24

Mesija, 60-61, 66-78

Koji se zove „Bog”

(počastvovan),

184- 185

Dan, 160, 21ln2

Isus je, 98-99, 259-260

Zakon, 8ln6, 82nl0, 83nl6,
841119, 200-221, 232

Nije Bog, 92, 97, 102n9,
102n11, 103n19

Klanjaju mu se (ne kao Bogu)

190n9, 219, 232

Vidi i Pomazanik (Pomazanici);

Hrist; *christos*; Isus;

mashiach

Mesijanski Jevreji, 102n 11

messias, 190nl0

Vidi i Mesija

Mihej (prorok), 223-225

Milenijumska vladavina, 84nl8

Minimalisti, Biblijski, 26n7

Monarhija, 9

monos, l0lnl

Monotarijanac, hrišćanin (Čisti
Monoteisti), 102nll,

103nl9,217, 233

Verovanja, 98-99, 104n21

Monoteizam, l0lnl, 10ln2

Biblijski, Čist, Apsolutni, 93,
98,99, 127, 130, 135, 217

Hindu, 90

Jevrejsko, Originalno, Istinito,
87,

89, 93, 95,98,142,217

Nov, Trijadolog, 89, 92, 93,
96,98

Strogo nasuprot. „slobodno” 93,
98

Beskompromisno, 92

Moralno zlo, 10, 13

Morey, Robert, 212n9

Morris, Robert, 120nl7

Mojsije

Doneseni zavet/ Zakon,
61,65

Preteča Mesije/

Kamen temeljac, 66, 76

Mojsije, Zakon

Vidi Mojsijev zakon

Mote, Edward, 27ln35

motsaah, 236n9

Bog kao višestruka osoba, 90,

92,93, 94, 10ln7,142,

199, 202, 204, 206,

208,213nl6,244,245,

- 248-254, 258, 261-264,
268n15,269n17, 272n40
- Murray, Bill, 25n2
- Murray, Jon, 25n1
- Murray, Michael], 27n15
- Murray v. Curlett, U. S.
Vrhovni sud, 25n2
- musterion*, 213n16
- Misterija (lažna), 136, 142-143,
147n21, 207, 208,
213n15, 213n16, 245,
263
- Mistifikacija, 142, 213n15
- Mitologija, 32, 4ln2
- Naaman, 163
- nabiy*, 169n1
- Božije ime
Vidi YHWH, YHVH
- Klanjanje prirodi, 34, 37
- Nabukodonosor (car), 180
- Netland, Harold, 42n12
- Neusner, Jacob, 120n10
- Novo doba, 37-38, 42n8, 260
- Novi crkveni oci, 246-
247, 249-250
- Novi zavet
Bolji od Starog, 67, 70
Blagoslovi Avramovi, 59
Slušanje Isusa, 72-73
Strogo Monoteističko, 93,
102n8,102n10,213n16
Trojstvo se razvilo posle, 94,
213n16, 247
Vidi i Zaveti, Nov,
- Život u Hristu; Stari, u
Mojsiju; Stari zavet
- Newton, Isaac, Sir, 7
- Noje, 56n12,59,64,74
nomos, 81n6
- Navodno pre-postojanje , 170n12
Vidi i Konceptualno pre-
postojanje ;
Idealno pre-postojanje
- Poslušnost prema Isusu, 70, 72-73
- Naklon, 177-178, 190n9
Vidi i Klanjanje; Klečenje
- Okultno, 38
- O'Hair, Madalyn Murray, 5, 6,
25n1,25n2
- olam*, 81n9
- Stari Zavet
Nije bukvalno pre-postojeći sin
u,159-160,171n16
Ne trijadolog, 142
reč ne Reč u, 128-
130, l 47n21, l 48n25
Vidi i hebrejska Biblija; zaveti,
Stari, u Mojsiju;
Novi, život u Hristu; Novi
Zavet
- Olson, Roger, 94, 102n13,
103n14
- One Gospod, 231- 232, 272n40
- Jedan presto, 108, 109
- Jednina, 101n7
- Prvobitno hrišćanstvo
Isus i rani učenici,
242-243

Nasuprot
 nejevrejsko/trijadološko,
 127-128, 142-143,
 146n5, 247- 248
 Strogo monoteističko, 260
 Oman, 179
 Pravoslavna grčka crkva,
 268nl4,271n32
 Orthodoksija, Judaizam, 93, 109,
 217
 Ortodoksija, Trijadološka, 146n5,
 246-247, 249-250,
 254-257, 260
ousia, 101n8
paidagogos, 84n17
 Bol i patnja, 11-13, 19
 Paine, Thomas, 4 ln4
paliyl, 192n15
paniym, 101n3
 Panteizam, 33-37, 41n5
 Panteon(i), 32, 4 ln2, 243,
 262
 Partner, Peter, 102n12
 Pasha
 Avram nije poštovao,
 patrijarsi, 65, 74
 Zabranjeno nejevrejima, 76
 Vidi i zabrane u ishrani;
 Mojsijev zakon; Šabat
 Tora
 Pavle, Apostol, 69-71, 73-75,
 82nll, 84n20, 131, 139,
 140,149n28,157,170n9,
 192nl9, 213nl6,263

*Pele-Yo'etz El Gibbor Avi-'Ad
 Sar-Shalom*, 194n27
 Pentekost, 81n6
 Lična reč (Božija), 107,
 126, 129-133, 145n4
 Personifikacija, 101n5, 119n8,
 125, 131, 148n25,
 236n14
 Osobe
 Vidi Brojne osobe Boga
 Petar, Apostol, 59, 60, 72, 73,
 85n22, 132, 159,160
 PhariVidis, 82nll
 Filon Aleksandrijski, 129,
 145n4,146n10,147n15,
 268n11
 Filozofija, grčka, helenistička
 Ateista, 6, 25n4
 Utica j na posle-biblijsko
 hrišćanstvo, 94, 127,
 129, 143, 145n4,247,
 268n10
 Novo doba, itd, 29, 34, 36, 37,
 38,39,40,42n8,260
Vidi i Jevreji, Platonističko;
 Filon Aleksandrijski;
 Platon
pisteuo, 85n23
 Placher, William C., 94,
 103nl5,267n3,268n7,
 268n10, 271n38
 Platon, 129, 146n10
 Vidi i Jevreji, Platonističko;
 Filon Aleksandrijski;

- Filozofija
 Platonizam, 94, 142, 268n10
 Množina veličanstva, 202, 211n3
 Množina, religijska, 39, 42n12
pneuma, 120n8
 pneumatologija, 119n3
 Božanstvo koje se sastoji od više
 ličnosti, Bog, 90, 93
 Politeizam, 32, 90
 Predodređen, 157
 Pre-postojanje, 104n21, 170n6,
 171nl6, 211n2
 Vidi i Konceptualno pre-
 postojanje ;
 Idealno pre-postojanje ;
 Bukvalno pre-postojanje
 (not);
 Nacionalno pre-postojanje
 Pre-trijadologija, 145
 Sveštenstvo, Aronovi sinovi, 65
 Primarna direktiva, 88, 98-99,
 135,143,197,241,260
 Primitivno hrišćanstvo, 249
 Prolog
 Vidi Jovanov prolog i
 Jovan, učenik
 Prufteksting (upotreba citata van
 konteksta za dokazivanje teorije),
 248, 263
prophetes, 169nl
 Proročanski prezent, 170118
 Vidi i Futuristički prezent
 Proročanska prolepsa, 156,
 170n8,170n9,227
 Vidi i Futuristički prezent;
 Proročanski prezent
 proroci, 151-160
 Isus je, 77, 222-223
pros, 131
 Prozeliti, 84n20, 84n21
qadosh, 204
 Iskupitelj, 46, 99, 133, 161,
 198
 Vidi i Spasitelj
 Reeves, Michael, 213n14
 Reinkarnacija, 38
 Vaskrsenje,
 Vidi Isus, Vaskrsenje
 Revizionisti, 9, 26n7
 Vidi i Minimalisti
 Richardson, Cyril C., 247, 250,
 268n12,269n21
 Božija desna ruka
 Isus kod Boga, 99, 104n21,
 140-141, 163, 167,
 221, 229-232, 236n22,
 236n28
 Nije na jednakoj poziciji, 178,
 189n5
 Rives, Stanford, 272n39
 Robinson, John Mansley,
 145n4
ruach, 119nl, 119n3, 120n8,
 172n20
 Rubenstein, Richard E.,
 102n12
 Russell, Bertrand, 13
 Ryrie, Charles C., 55n2

Šabat

Avram ga nije poštovao,
 patrijarski, 65, 74-75
 Rezervisano za Izrael, 74,
 83n15
 Vidi i zabrane u ishrani;
 Mojsijev zakon; Pasha;
 Tora
 Sadukeji, 82nll, 237n27
 Samuilo (prorok), 51, 105,
 160, 162, 174, 175
sar, 187, 193n25, 194n27
 Sara, 59, 65, 68, 73, 144, 189,
 240
 Klanjanje Satani, 38
 Savle (kralj)
 Kao *adoni*, 175
 Kao pomazani, 162, 175
 Klanjaju mu se, hvaljen je, 176-
 177
 Nazivaju ga gospodom, 17 4-175
 Spasitelj
 Otac kao krajnji, 161-
 162, 171n19
 Isus je, 99, 145n5, 162-
 163, 166-167, 217, 226
 Drugi spasitelji, 160-162,
 165, 171n19
 Vidi i Iskupitelj
 Naučnik(Naučnici), 15-18, 25n4,
 25n5, 26n13
 Bog kao, 6-7
 Sagentologija, 38
 Selwyn, E.G., 157, 170nll

Imena rečenica, Hebrejski,
 194n27
 Septuaginta (LXX), 55n6,
 81n6, 120n8, 129, 169nl,
 169n4, 180, 189n1,
 235n4
shachah, 178-179, 190n7,
 190n8
shaddai, 186, 194n27
shaliah, 165, 172n21
shaphat, 192nl5
 Sharp, Granville (Rule)
 193n19
 Kraljica od Sabe, 174
 Šema, 215, 222, 235nl,
 240-242, 250- 252,
 267nl, 269n22
Shema 'Yisrael, 240, 267nl
 Pastir
 Otac kao krajnji, 43-45,
 49, 53, 56n7
 Isus kao, 56n7, 223-225,
 236n9, 236n12
 Drugi pastiri, 223-225
 Šintoizam, 29
 Jednostavnost koja se tiče Boga,
 92,
 143, 245, 263
 Sinaj (Planina), 71, 8ln6,
 82n11, 84n19, 155
 Lične zamenice u jednini,
 251
 Skeptici, 6, 8-10, 13-14,
 26n13

- Ropstvo, 64, 68, 82n9
 Smith, Dustin, 148n24, 171n18
 Smith, William, 202, 212n8
 Socijalna trijadologija, 270n25
 Udruženje separatista, 25nl
 Vidi i Američki ateisti
- Solomon (car), 9, 173, 174, 176, 178, 180, 217, 224, 235nl, 245
- Duh Božiji
 Vidi Sveti (D)duh
- Spontano nastajanje (generisanje), 16
- Staljin, 14
- Izjave vere, 254
 Vidi i Učenje
- Stefan, 145n3, 155, 170n6, 171n16
- Kamen temeljac,
 Mojsijev zakon kao, 64, 75-76, 83n13
- Stoicizam, 268nl0
 Vidi i, Platonizam
- Stone, Jack L., 269n22
- Suština, 93, 101n5, 102n10, 206, 213nl3, 251, 252, 262, 267n3
 Vidi i Suština; *ousia*
substantia, 102nl0
- Napaćeni sluga, 227, 232
- Silogizam, 263
- Sinagoga, 215-217, 233, 242
- Sinoptika, 129
- Deset zapovesti, 88, 222
- Tertulijan, 246, 267n6
 Nije bio trijadolog 268n7
- Tetragramaton, 55nl
- Textus Receptus, 148n23
- Teodosije (vladar), 256
- Teolozi, 8, 94, 108, 111, 121n18, 210, 212n10, 255
- Teofanije, 169n5
theos, 41n3, 41n5, 101nl, 146n12, 184-185, 246
- Tora
 Mesije, Isusa, 71-72, 75, 77, 81n6, 221, 232, 259, 272n40
 Mojsija, 61, 81n6
 Vidi i zabrane u ishrani;
 Hristov zakon; Mojsijev zakon; Pasha; Šabat
- Torrey, R. A., 103n18
- Trileme
 C. S. Lewis, 97, 103n18
 J. Dan Gill, 96-98
 R. A. Torrey, 103nl8
- Trijadologija
 Ne spasava, 261, 271n37
 Bog joj se suprotstavljao, 95-96, 98, 195-197
 Grčka filozofija i, 94, 101n8
 Isus nije čovek, anihipostazija,

269n20
 Isus joj se suprotstavljao, 93-94,
 103n17
 Jevreji su joj se suprotstavljali,
 93,
 216-217
 Comma Johanneum, (I Jovanova
 5:7), 148n23
 Teorija kenoze, 149n26
 Posle-biblijski koncept, razvoj,
 94, 102n13,
 103n14, 108, 115, 142,
 145n5, 246- 247, 250,
 267n3,267n5,268n7
 Pre-trijadologija, 145n5
 Promovisana nasiljem,
 256-257, 271n31

 Socialna trijadologija, 270n25
 Pristrasnost prevodilaca, 120n12,
 148n25
 Nedokazana teorija, 262-263
trinitas, 246, 267n6
 Čin trojstva, Doktrina
 271n31
 Trojstvo, nejevrejsko ime za Boga,
 246
 „Bog” reč koja se ne koristi za
 trojstvo, 268n8
 Trolično Božanstvo, Bog, 127,
 142,267n5
 Trocki, 14
 Tuggy, Dale, 42n10, 103n14,
 213n14, 267n5, 268n7,

269n20
tupos, 104n21
 Dve prirode, navodne, 249,
 269n20
 Unitarijanac(i), hrišćanski,
 biblijski,
 104n21, 271n31,
 271n33
 Unitarijanski univerzalisti
 (ne-hrišćanski), 104n21
 Univerzalno spasenje (nebiblijsko),
 81n3
 Univerzalizam (nebiblijski),
 104n21
 Urija, 51
 Valentinijan II (emperor), 256
 Devičansko rođenje
Vidi Isus, Začet, ljudski
 Sin Božiji
 Vulgata, 55n6
 Nova 148n23
 Washington, George, 4 ln4
 Wenham, Gordon J., 21ln4
 Westermann, Claus, 212n12
 Vika, 38
 Mudrost Božija, 6-8, 131,
 Personifikovana, 119n8, 125,
 145nl
 Reč Božija, Božija lična
 reč
 Otelotvorena u Mesiji, postala
 telo, 127, 134-136,
 136-141
 Grčko-filozofska nasuprot

hebrejske, 127-129,
 141-143, 145n4
 Je Istina, 123-124, 153
 Nije osoba koja postoji mimo
 Oca, 124-125,
 143-144
 Ne mole joj se, 125
 Sa Bogom, 131-133,
 134- 136, 147nl8
 Klanjanje
 Sam Ocu (kao Bogu), 96,
 113, 197, 257-258
 Božiji kraljevi, 120nl5,
 176-179, 190n6, 190n8
 Mesija, 180-181, 190n9,
 219
 Mesija se klanja Bogu, 229,
 236n21
 Ne klanja se Duhu Božijem kao
 zasebnoj osobi, 114,
 115, 116, 117, 121n18
 Wright, N. T., 83n14
 Wright, R. A., 55n3
yalad, 235n4
 Yancey, Philip, 63
yasha, 171n19
 315
 YHWH, YHVH, 44-45, 55n5
 Yokohama, Japan, 30, 40
 Zorovavelj, 164
zoe aionios, 83n14